

Silvestri de
strigimaganum

De extrinsecis

De morum mundis

REVERENDI PATRIS

F. BARTHOLOMAEI SPINEI

PISANI ORD. PRAED. THEOLOGIAE

PROF. SACRIQ. PALATII APOSTOLICI

MAGISTRI DIGNISSIMI,

QVAESTIO DE STRIGIBVS,

VNA CVM TRACTATV DE PRAE-

eminentia Sacrae Theologiae, & quadruplici Apologia
de Lamiis contra Ponzinibium.

CVM PRIVILEGIO ET LICENTIA SUPERIORVM.

R O M A E,

In Aedibus Populi Romani,

M D LXXVI.

REVERENDI PATRIS

FRANCISCO MARINO GRIMANO

ORD. PRÆD. THEOLOGICÆ

THEOLOGICÆ PATRIARCHÆ

AC AQUILEGIÆ PATRIARCHÆ

QUESTIO DE STRIGIBUS

VNA CVM TRACTATU DE PRÆ

EMINENTIA SACRÆ THEOLOGICÆ & QUADRUPLEX APOLOGIA

DE LAMIS CONTRA POPULUM

STRIGES ad ludum diabolicum corporaliter de
ferri (pro ut etiam vulgo fertur) amplissima
quaestione diffinitur. Qua quidem perfecta, ut de
terminata iam veritas facilius contra quendam
Aduersarium quadruplici roboretur simul ac de-
fendatur Apologia, duplex ob præminentiam sa-
cræ Theologiæ super omnes alias scientias contu-
tandam tractatus, eundem Aduersarium impe-
tens, opportune præmittitur.

R O M A E

In Archibus Petri Romani

M D LXXVI

^{no}
R. P. AC D. D. MARINO GRIMANO,

S. R. E. TIT. S. VITALIS PRÆSB. CARD.

AC AQUILEGIÆ PATRIARCHÆ

*F. Bartholomæus Spineus Pisanus Ord. Præd. regularis, Sacræ
Theologiæ Doctor immeritus, Felicitatem.*

RERVUM omnium, totius inquam vniuersi primo
Principio, necnon ultimo fini Deo Opt. Max. cultum
vniuersalem, & hunc ipsum propensissimum, esse de-
bitum: eidemq; seruitute suprema quibuscumq; (di-
xerim) vitibus & electis operibus, omniue qua po-
test homo præceteris virtute doteque, soli seruendū
nullus sanæ mētis ibit inficiat. Huius elegantissimi nexus imitatione,
diuinæq; prouidentie suauis dispositione, quo quis fuerit inter homi-
nes vniuersalior humanæ vitæ moderator atque director, eo seruitu-
tis etiam amplioris ab hominibus iura sibi vendicat ac requirit. Hinc
eodem ipso iure cuncti populi suis Principibus debite seruitutis exter-
na reddunt obsequia: quantoq; celsior ipsa potestas eleuatur atque
maiestas, tato pluribus & exactior, debitus ipse cultus indicitur. Quo
fit, ut ad supremam spiritualis potestatis eleuato sedem Pontifici maxi-
mo, tota pro voto meritisque; subiaceat Ecclesiæ, post Deum ipsum
cuius in terra vices gerit vniuersales, honoribus & obsequiis vndiq;
uallato, ac cumulatissime ueluti circumsepto. Sicut autē eidem primo
Christi Vicario dignitate proximi ac in vniuersalis ecclesiæ moderatio-
ne Reuerendissimi D. Cardinales primi sunt assessores: & indefesso
studio, consilio, auxilio, omniq; quo valent obsequio cooperatores
ita profecto fas est, eos ab omnibus Christi cultoribus debitum hono-
rem: ac infra primarium Antistitem, eo quoque clariorē ampliorēq;
reportare cultum, quo splendidioribus uirtutum & sapientiæ dotibus
illustrantur. Ista cum in omnes ad hunc gradum celebratissimis gra-
tiarum muneribus effulgentem, promotos: tum præceteris erga vni-
perpetua memoria celebrandum Reuerendissimum D. Dominicum
Grimanum patrum tuum uita sanctum, Amplissime Præsul, antiquæ
cordialissimæq; meæ seruitutis ratio fuit. Hinc me tibi, qui honora-
tissimi patris gloriam omni iam dotium ac uirtutum munere sic amu-
laris, ut eo te non inferiorem iam fama pronuntiet, deuotū ita reddi-
dit & astrinxit: ut animo gestiam indefesso, si qua possim offerre dona,
si quem Domino meo sapientissimo præmonstrare rarissime dilectio-
nis effectum, non differam. Nec eidem per obsequia temporalia, quā-
do

do nec etiā isthuc exhibere personaliter sacra religio non admitteret, meo propriissimo cordi satisfaceret. At illū potius optauerim perpetuo munere meæ seruitutis indicio uel modico decorare sicut & perpetue sunt illius augustissimæ dotes: quæ nisi ceteras illustrans eius humilitas inhibuisset, accuratius (vix par fuerat) recensitæ, vniuersam ecclesiā in illius ardentissimū amorem quin etiam grauissimam admirationem conuertere poruissent. Paraueram autem ex ingenio: mei modico nec satis culto pomerio quoscunq; collegerā ematuratos fructus, quorum & virtus erat ea venena morbosue repellere, quibus modo Christiana pietas eo magis inficitur, quo minus cauētur, quin etiā quod heu magis illacrymandum est) veluti sana pharmaca ab ignorantibus extollūtur: passimq; mentibus innocentium ingentuntur ac propinantur. At Dei voluntate detineor ad tempus. Non sunt autē a me Dei iudicia rimanda plusquam oportet, Deū magis quam hominem esse timendum noui. Scio sanctissimos Doctores Ecclesiæ, quorum ego doctrinā tueor & honorem, magis esse verendos, quam quicunq; viuens in terra. Sed videtur patri fa. non adhuc eradicauda, quæ suborta sunt omnia zizania. Sperauerim autem Dei providentiā tempus accommodandum, quo cum magis effectuerint olim collecta, ac in fasciculos questionū atque tractatum iam redacta: data quoque liberrima facultate, reliqua pro uoto, nedum sacre Theologiæ scholasticæ, verum etiam sacrarum literarum triticum purissimū inficientia, conuellendi: veritatis igne liberius atque profusius purgabitur area celi. Interea R. D. T. vnicum hoc meū prælibet ex eodem pomerio dulce munusculū, ac suo dicatū famigeratissimo nomini communem in salutem communicari letetur. Quo namq; magis Strigatus heresis abdita pestis, quæ redemptas animas a Christo Redemptore (proh dolor) iterum inimico diaboli denūctas, opprobriose separat & auertit, eiusdem effrenatissima diaboli malitia, nostra tempestate validius mundum inuasit, eo copiosius hoc ipso lauari fructu poterit euitari, necnon liberius fauorabiliusque tuo sub numine iam patefacta funditus eneruari. Quod Deus Opt. Max. suarum ouium misertus concedere, simul ac felicem R. D. T. donec temporali transitum paret in æternam felicitatem, sua pietate conseruare dignetur. Eidem fidissimum seruū suū etiam atque etiam recomendo.

AVTHOR

AVTHOR AD LECTOREM

VDICIO quodam extremo Ferrari peractio contra Magam seu Lamiā, vel certe melius eo Scrigem appellatam a vulgo, quo velut aues illa, delectatæ nocturnis umbris, quasi volitando præcipue mulieres tales maleficæ in cursum diabolicum, ut aiunt, deferantur, Domini Doctores Vtriusque Iuris, quibus ut pro more consilium præberent accitis, processus omnis innotuit, ex rei nouitate plurimum admirari, obnixè rogant, ut ea de hac rara materia scripto commendarem, quibus vulgata quod in somnis, diaboli varias ob delusiones isthuc accidunt, quā certo certius esse falsam ex processu cognouerant, aboliretur opinio. Annui precibus, tametsi duplici & utraque grauissima lectura, tam inquam naturalis, quam sacre Theologiæ, simul ac Inquisitionis vice alterius onere prægrauatus, & quod instantius flagitabant, instantiori solitudine tumultuatiueque perfecti. Ea vero dumtaxat exempla vel opportunas experientias induxi, quas ibi conigit authenticè petcepisse. Nam si cuncta, quæ passim a fide dignis etiam relata, scripto commendare voluissem, in immensum creuisset edendum opus. Minus autem adhuc maturatum e manibus eripere molitus, cui neque dignum erat a me quicquam negari, inter ceteros egregiè valde mentis & acutissimo tectus ingenio doctor, pererrantibusque luminibus dum scripta cupide legeret, ea pro parte, sua qua pollet sapientia, iusta propria exomando professionem, placuit obfirmare. Quod quidem ob viri reuerentiam, ex sua tamen voluntate nomine suppresso, non tenui: sed eo potius admittendum etiam duxi, (quod tamen ipse per me veluti meæ professioni non consonum, fecissem nunquam) quo Domini Doctores vtriusque iuris, quibus ad consilia vocatis, iudiciales huiusce causæ processus ex mandato patefunt Ecclesiæ, prima fronte conspiciant, non nimium a sua sapientia quæ scribimus, elongari. Non omnia tamen approbo: Eorundem igitur cum alicubi videris quæ propria sunt, instar postillarum apposita, ne miraberis, sed lætare magis, oro te Candidis hinc Lector. Vale Felix.

INDEX

INDEX CAP. QVAESTIONIS AMPLISS. DE STRIGIBVS.

ROPONITVR questio, & inducuntur argumenta quatuor, qua generaliter probare videtur pariem questionis falsam: omnia inquam que narrantur de Strigibus, non in veritate aut in corpore, sed per phantasticas visiones aut in somnis, diabolici spiritus illusionem contingere. Cap. 1. p. 7. 1
Duo argumenta producantur ad id, qua specialiter probare videntur, Striges ad ludu diabolicum nullum vel alio maleficio factu non potari. Inde vnica pro parte questionis vera subnectitur: quod si vt tota questio dubia reddatur. Cap. 2. p. 4
Plurima maleficiorum genera officio Inquisitionis atque iudicio subiecta ostenduntur: de quibus tamen non esse principalem huius operis intentionem differere, manifestatur. et Adriani Papae vi. Breue contra Striges, ac ipsius strigatus haresim. Cap. 3. p. 7
Qua sit operis huius specialis intentio, quorve sint in eade specialiter declaranda. c. 4. 15
Homines a demonibus posse deferri ad longinquas terrarum spatia: inde factu huic accessoria, sacris litteris non contradicere, quin potius congruere. Cap. 5. p. 16
Demonibus hominibus apparere posse in forma humana, & etiam in brutali: ipsosq; se praebere incubos eisq; succubos. Cap. 6. p. 19
Demonibus virtute sua naturali posse quaq; perditia seu destruita, non eadem numero, sed specie: non solum in apparentia, sed vere etiam recuperare. Cap. 7. p. 22
Viros ac mulieres in brutorum quancumq; speciem, virtute demonum non vere conuertere, sed delusorie. Cap. 8. p. 24
Deum optimum Max. non nisi sapientissima dispositione permittere mala plurima, qua per Striges contingunt fieri, & ex eis elicere multa bona. Cap. 9. p. 27
Ea que communiter referuntur de Strigibus, non posse contingere tantu in somnis. C. 10. p. 29
Eade qua referuntur de Strigibus in veritate sic contingere posse, vt communiter fama volat, pluribus suaderetur ex p. 11. p. 31
Esse firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum, praedicta omnia eo modo contingere quo ab Inquisitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquisitorum indicia sumpta. Cap. 12. p. 31
Ad idem secunda ratio sumpta ex textu multiplici assertionis fidei, omniq; exceptione maiori, & vnus responsionis reprobatio. Cap. 13. p. 36
Improbatio vnus euasione ad praedictam rationem. Cap. 14. p. 39
Ad eandem euasione pracludendam, alia de dictiones inuiffe. Cap. 15. p. 42
Eadem secunda ratio ex eodem fundamento tripliciter confirmatur. Cap. 16. p. 45
Ad idem ratio tertia ex multiplici experientia per nobiles inducitur. Cap. 17. p. 48
Experientia corporalis cursus ac transportationis Strigum ad longinqua loca per personarum populares inducitur. Cap. 18. p. 50
Experientia apparentis conuersationis Strigum in catos. Cap. 19. p. 52
Cur Deus permittat quod daemones copiosus ac celebres Strigum conuener, crebro sic instruunt ac acernunt, & diuersis regionibus assumptis viris ac mulieribus. Cap. 20. p. 55
Pro solutione primi argumenti, primo deducitur allegatum in contrarium capitulu Episcopi. esse multipliciter de autoritate ac veritate suspectum. Cap. 21. p. 59
Capitulum Episcopi propositum suum inefficaciter inferre: ob hoc de falsitate & auctoritate minori suspectum esse. Cap. 22. p. 62
Quod non est necessario standum dictis illius capituli Episcopi, si a synodali & particulari concilio emanauit. Quin etiam si a concilio generali prodisset, reclamandum est ad Pontificem, vt sua declaratione excludat sensus erroneos, quos aduersarij habent in eo. Cap. 23. p. 64
Posto quod concilium Acquirens fueris Generale vique congregatu, & suppositis etiam omnibus qua in eo dicuntur, non euadere Striges manus Inquisitorum: de vtriusq; illius sonu diabolici modis atq; generib; C. 24. p. 68
Summaria explanatio capituli Episcopi. induci quantum exigit propositum questionis huius

huius: & quomodo ea que ibi narrantur, ab his differunt, qua Strigibus dicuntur contingere. Cap. 25. p. 70
Circa qua principaliter credenda vel operanda deluderentur illa persona, de quibus dictu capitulu Episcopi loquitur. C. 26. p. 73
Argumentum secundum soluitur, in quasolutione quid de casu in legda sacri Germani sacro, factis Strigum simili, sciendum sit, multipliciter aperitur. Cap. 28. p. 76
Nodi omnes dissoluntur, quibus tertiu quartumque argumentum v. debantur inuoluer legentes. Cap. 29. p. 79
In solutione quinti argumenti, nihil esse virtutis in vnguento, quo se perunguntur nefandissimo Striges, aperitur: tamen si quandoq; irahatur diabolus ad Strigum nota per illam unctionem, quasi per signum: quandoque vero impediatur: & quomodo id contingat. Cap. 30. p. 80
Diabolus quandoque praferre quasi personam immobiliter dormientis imaginem, ne credatur personam illam vere, sed potius delusorie ac imaginaria visione tantummodo ad ludum esse delatam. Cap. 31. p. 83
Tacta per argumentu sextum, qualiter in qua dicantur Striges non posse diabolo non subesse: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos, & ab eade etia liberemur delusione, clarissime manifestatur. C. 32. p. 87
De obligatione illa, qua diabolo Striges promittunt occidere pueros: & quare Deus innocentes iniustia (ut apparet) necem permittit. Cap. 33. p. 88
Capita primi tractatus de Praeeminencia Sacrae Theologiae super omnes alias scientias.
QVAESTIO dubia per oppositas rationes proponitur, & ex duobus fundamentis principalis conclusio probatur, qua auctor proponit. Cap. 1. p. 93
Inducta probationis amplissima declaratio. Cap. 2. p. 94
Sacram Theologiam ceteris omnibus scientiis esse praestantior. Cap. 3. p. 95
Ad decidendas quaestiones superioris scientiae, vires inferioris non suppetunt, quibus nihilominus subministrant. Cap. 4. p. 99
Leges civiles seu etiam canonicae quaestiones Theologales, qualiter est etiam ista de Strigibus, per se non posse decidere. Cap. 5. p. 103
Dua rationes pro conclusione principali recitata firmitur. Cap. 6. p. 105
Tertiam rationem ab Aduersario inductam, esse satis infirmam, eiusdem etiam solutionem inutilem esse manifestatur, simul ac ostenditur quomodo peritia legum, scientia merito dici possit. Cap. 7. p. 107
Legum scientia practica est, et nullo modo proprie speculativa. Cap. 8. p. 110
Legum scientiam merito glorificare sui cultores: sed suos magis Theologiam. C. 9. p. 112
Modus procedendi legistarum declaratur non contemnendus. Cap. 10. p. 113
Quarta ratio in qua differunt de mutabilitate legum non improbanda. Cap. 11. p. 115
Capita secundi Tractatus de Praeeminencia Sacrae Theologiae super omnes alias scientias.
QVIA per leges proficiamus ad veri cognitionem, non sequitur praeminencia earum in decidendis quaestionibus Theologicis. Cap. 1. p. 117
Ex eo quod Papa legibus utatur, non praferatur Theologia. Cap. 2. p. 118
Ex eo quod canonice aliquid possunt, non sequitur vniuersaliter, quod idem possint leges civiles. Cap. 3. p. 119
Quia leges de fide catholica quandoque se introuent, non habet Pontificibus propositum suum. Cap. 4. p. 120
Quinta ratio ad id defectiva soluitur, ex hoc sumpta, quod ex ore Dei lex promulgatur. Cap. 5. p. 122
Ratio ad id sexta ex eo sumpta, quod lex obligat in conscientia, soluitur. Cap. 6. p. 123
Septima etia ad idem ratio ex hoc sumpta, quod ius civile sit in summo honore se per habitum, vna cu sua confirmatione soluitur. C. 7. p. 125
Ostata ratio ad idem ex eo producta, quod lex omnibus praecipiat, soluitur. C. 8. p. 127
Ratio nona ex eo sumpta, quod suis legibus homines reddere viuaces, soluitur. C. 9. p. 129
Decima demum ratio ex eo sumpta, quod scientia iuris dicitur sapientia, pariter cum suis confirmationibus deicitur. Cap. 10. p. 130
Capita

INDEX

G A M

INDEX

Capita super Apologia prima de Lamiis
contra Ponzinibium.

Proemium. pag. 133
Ratio prima pariter & secunda ex his
sumpta, quod diſta de Strigibus nec proba-
tur, nec fauent animabus manifestantur co-
tra veritatem infirmam. Cap. 1. p. 133
Ratio tertia procedens ex narratorum circa
Striges minori, verisimilitudine, reproba-
tur. Cap. 2. p. 135
Ratio quarta sumpta ex hoc, quod ea qua nar-
rantur de Strigibus, dicuntur opere diabo-
li perpetrari, soluitur. Cap. 3. p. 137
Ratio quinta ex hoc sumpta, quod qua falsa
narrantur a Strigibus in spiritu & non in
corpore fieri, deicitur. Cap. 4. p. 139
Ex autoritate Apostoli in d. c. Episcopi indu-
cta, habetur delatione corporali ad longin-
quas partes et inaccessibiles humana virtu-
te, supernaturaliter esse possibile. C. 5. p. 140
Quantum singulariter esse falsa, capitulum Epi-
scopi prodit. Cap. 6. p. 140
Cetera que in eodem capitulo referuntur, fal-
sa quidem, sed non impossibilia demonibus
esse censentur. Cap. 7. p. 143
Pluribus modis contingit aliquid in spiritu
cognosci. Cap. 8. p. 144
 Applicatio predicatorum ad presentem de Stri-
gibus considerationem. Cap. 9. p. 146
Duobus alijs etiam modis contingit aliquid
in spiritu euenire. Cap. 10. p. 148
Non determinatur in d. c. Episcopi, esse impos-
sibile, quod illa corporaliter fiat, qua qua-
doque contingunt in somnis. C. 11. p. 150
Rationem sextam ex presuppositione iuris as-
sumpta: septimam quoque quia procedant
hac a spiritu maligno, nequaquam pra-
ualere. Cap. 12. p. 152

Capita super Apologia secunda de Lamiis
contra Ponzinibium.

Proemium. pag. 154
Deicitur solutio Ponzinibij ad rationem
ex communi Strigum confessione sumpta.
Cap. 1. p. 154
Reprobatur solutio Ponzinibij ad rationem in-

CAP. III

piam ex experientia. Cap. 2. p. 156
Reprobatur solutio Ponzi, ad rationem pro-
bancem realem corporum delationem in car-
su esse possibilem ex reali delatione, qua de-
latus est Christus in montem excelsum et su-
per templi pinnaculum. Cap. 3. p. 157
Delationem corporalem personarum a spirita-
bus esse impossibilem, non probatur in dicto
c. Episcopi. Cap. 4. p. 159
Diabolus sic in inferno religatus teneri, quod
non possit ad nos tendere accedere, sapie
hæresim. Cap. 5. p. 161
Non permittere Deum a diabolo Striges deci-
pi, sine ratione dicitur. Cap. 6. p. 162
Solutio Ponzi, ad rationem sumptam ex appeti-
tu quo diabolus adorari cupit, simul ac ip-
sa ratio infirma est. Cap. 7. p. 164
Responsio Ponzi, ad rationem sumptam ex per-
missione diuina respectu malorum qua sunt
a Strigibus, pariter ut ipsa ratio desit.
Cap. 8. p. 164
Quatuor alie rationes infirmæ recensentur
cui Sol. Ponzi, magis deficiunt. C. 9. p. 166
Ratio decima ex d. c. Episcopi fundamentum su-
um male soluit ab Adversario. C. 10. p. 168

Capita super Apologia tertia de Lamiis
contra Ponzinibium.

Conclusiones tres, quibus Ponzi, negat
Striges abuti sacramentis, & insidiari
pueris, necnon eosdem occidere: diabolum
insuper incubum & succubum esse, repro-
bantur. Cap. 1. pag. 170
Non admittendæ Striges contra Striges in
testes, & ubi id Inquisitorum processus eas
admittentes esse infirmos, qua Ponzi, dua-
bus conclusionibus completitur, repro-
batur. Cap. 2. p. 173
Vbi Adversarius venit præcipue indicandus,
alior indicandos censet actus temeritatis
spiritu. Cap. 3. p. 175
Advocandos esse Iuristas ad Inquisitorum pro-
cessus formandos ac perficiendos, quod Pon-
zinibius septima conclusione nititur sua-
dere, reprobatur. Cap. 4. p. 176
In Apologia quarta vnum Oltradi dogma de
Lamiis tantummodo reprobatur. p. 177

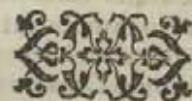
F I N I S.

QVAESTIO DE STRIGIBVS
PER EXIMIVM SACRARVM
LITTERARVM PROFESSOREM

F. BARTHOLOMAEVM SPINEVM

ORD. PRAED.

Sacri Palatii Apostolici Magistrum.

Proponitur questio, & inducuntur argumenta quatuor, quæ generali-
ter probare videntur partem questionis falsam. Omnia, in
quam, quæ narrantur de Strigibus non in veritate,
aut in corpore: sed per phantasticas visiones,
aut in somnis diabolici spiritus illu-
sione contingere. Cap. I.

QVAERITVR, an malefica illæ personæ, quæ vul-
go Striges dicuntur, ea vere corporaliterque fa-
ciant, ac patiantur, quæ se facere patique faten-
tur: an certe credendum sit illusionibus easdem
diabolicis adeo desipere, ut putent in vigilia sibi
contingere, quæ contingunt in somnis. Et videtur
quod, ut præfertur, a diabolo sint deceptæ. Quod quidem proba-
tur primo concilij Acquirensis autoritate, in quo, ut registratur in
Decretis. 26. q. 5. cap. Episcopi, sic decernitur. Non est omittendum,
quod quædam sceleratæ mulieres, retro post satanam conuerse, de-
monum illusionibus & phantasmatibus seductæ, credunt se & confi-
tentur cum Diana nocturnis horis, dea paganorum, vel cum Hero-
diade, vel cum innumera multitudine mulierum, equitare super
quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempesta noctis silē-
tio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominæ, &c. Vbi
patet per concilium determinari, quod hæ sunt illusiones diaboli,
& quod in phantasia solum perficiuntur. Quod manifestius etiam
apparet per ea quæ ibidem paulo post habentur in verba hæc: Sacer-
dotes per ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia præ-
dicare

Primum ad
gumeniū pro
parte falsa.

A dicare

dicare debent, ut nouerint hæc omnino falsa esse: & non a diuino, sed a maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium itrogari arbitramur. Si quidem ipse satanas qui transfigurat se in angelum lucis, cum mentem cuiuscunque mulieris ceperit, & hæc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformatur in diuersarum species personarum atque similitudines: & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, modo læta, modo tristitia, modo notas, modo ignotas personas ostendens, per quæque deuia deducit: & cum solus spiritus hoc patitur, infidelis hoc non in animo esse, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in sompnis & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Quis vero tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitratur? cum Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu, non in corpore vidit & audiuit: sicut ipse statim inquit: Fui in spiritu. Et Paulus non audeat dicere se rapitum in corpore. Omnibus itaque publice annuntiandum est, quod qui talia credit & his similia, fidem perdit. Et infra: Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius immutari: aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est, & pagano deterior: hæc ibi. Per prædicta igitur verba manifestatur non solum esse falsum quod tales personæ corporaliter ad ludum illum diabolicum portentur, ut faciant quæ vulgo dicitur eas facere: verum etiam esse hæreticū quæcunque talia credentē fieri vel etiā posse fieri corporaliter virtute demonis: & asseritur quod hæc omnia & his similia, in solo spiritu, & in somnis duntaxat fiunt. Assertioni autem, & determinationi sanctorum conciliorum contradicere, vel etiā non acquiescere, hæreticum est, etiam si concilia particularia sint, extra de hæret. c. Ad abolendam: ergo &c. Secundo idem probatur ex his quæ narrantur a talibus personis fieri in tali cursu eorum phantastici statu. Dicunt enim, quod ingrediuntur domos nobilium & diuitem, & ibi comedunt & bibunt: & quod tanta quandoque est eorum multitudo, ut dicant se vegetes magnas vino pretioso euacuasse: casei formas magnas, ut vocant, consumpsisse: boues pinguisimos mactasse, & assatos edisse: & isthæc plurima fecisse, quæ ex duplici capite falsa deprehenduntur. Primo quidem quia (ut eorundem etiam testimonio comprobatur) cum redeunt de cursu fere semper inueniunt se afflictos, & non secus ac illis noctibus, quibus ad cursum non deportantur, famelicos: quod tamen esset contra naturam. Secundo, quia in domibus illorum nobilium, in quibus

Secundum
argumentum
ad idem.

2111b

A

asserunt

asserunt prædicta consumere vel consumpsisse, nihil unquam inuentum est defecisse ciborum vel vini, nullum bouem, vel aliud quodcunque animal defuisse, ergo hæc omnia conuincuntur illusiones esse demonum vel somnia, et quod legitur in historia sancti Germani non dissimilia, quando hospitatus in quodam loco vir sanctus, cum post cenam iterum pararetur, admiratus interrogauit cui de nouo præpararent: cui cum dicerent, quod bonis illis mulieribus, quæ de nocte incedunt, præpararent; illa nocte sanctus Germanus statuit vigilare: Et ecce vidit multitudinem demonum ad mensam in forma hominum & mulierum venientem: quibus præcipiens ne abirent, cunctos de familia excitauit, inquirens si personas illas agnoscerent. Qui cum omnes vicinos suos ac vicinas esse dicerent, misit ad singulorum domos, demonibus præcipiens, ne abirent: & ecce omnes qui videbantur ibi comedere, in propriis lectulis sunt inuenti. Adiurati ergo qui aderant, se esse demones dixerunt, qui sic hominibus illudebant: unde patet propositum apertissime. Tertio, probatur hoc idem per alia, quæ ab eisdem flagitiosis personis narrantur: quæ credere accidisse, aut etiam fieri posse, hæreticū est, aut fatuum. Dicunt enim quod illa domina cursus, quam striges qui Ferariæ sunt, vocant sapientem sybillam, quæ videlicet in illa multitudine præesse videtur, sicuti iuxta prædictū cap. Episcopi Herodias vel Diana, desiderat tangere aquam fluminis Iordanis, quo loci congregantur, ut aiunt. Et licet ad hoc plurimum conetur, nunquam tamen præualeat eam tangere, sed fluuius ipse potius exsiccat: Quæ de re sic illa irascitur, ut a facie eius oporteat omnem illam multitudinem statim aufugere: alias, omnes ab ea protinus necarentur. Causam autem quare tantopere tangere desiderat aquam illam, hanc asserunt; quia si posset, inquit, hoc consequi ut tangeret aquam, fieret tunc domina totius mundi. Et sic dicunt omni nocte accidere, quæ sic in cursu conueniunt, bis videlicet in hebdomada. Quæ quidem omnia, quantam qualemue sapiant vanitatem, sapientes iudicent. Quarto, idem etiā confirmatur ex narratione ipsarum de his quæ videntur etiam apertam impossibilitatem præferre: & ob hoc non nisi delusoria esse censenda. Dicunt enim, quod postquam comederunt aliquem pinguem bouem, ut supra relatū est, vel aliquam uegetem vino, vel arcam seu cophinum panibus euacuauerunt, & consumpservnt ea vorantes, domina illa percutit aurea virga, quam manu gestat, ea vasa vel loca, & statim ut prius plena sunt vini, vel panis ac si nihil inde fuisset assumptum. Similiter congeri iubet ossa omnia mortui bouis super corium eius extensum, ipsumque per quatuor partes super ossa reuoluens, virgaque percu-

21111b
211111b
211111b

Tertium ar-
gumentū ad
idem.

Quartum ar-
gumentū ad
idem.

A

2

tiens,

tiens, viuum bouem reddit vt prius, & reducendum iubet ad locum suum. Cum igitur hæc esse videantur miraculosa opera, quæ a solo Deo seu diuina virtute fieri possunt, ut sacri Theologi vnanimiter determinant: talia diabolo attribuere, hæresim importare videtur; vel certe delusorie omnia contingunt; quod est propositum.

Duo argumenta producuntur ad idem, quæ specialiter probare videntur, striges ad ludum diaboli cum unctione vel alio maleficio factæ non portari. Inde unicum pro parte questionis vera subnectitur quo fit ut tota questio dubia reddatur. Cap. II.

Quintum argumentum ad idem.

QUINTO, nonnullis experientijs specialiter ostenditur esse falsum, quod striges portetur a diabolo facta quadam unctione, vel quocumq; alio modo, ad ludum, vel ad loca distantia. Et primo quidem inducendum est id quod accidit Illustri Principi. N. etiam temporibus eorum qui adhuc supersunt. Cum enim strix, quædam in carcere Inquisitoris cuiusdam conuentualis detineretur, quæ fateretur se multoties ad cursum esse delatam, desiderauit ille Princeps hæc audiens experiri si vera hæc essent, an potius somnia. Et aduocans D. Inquisitorem, illum tandem induxit vt permetteret eoram eis, & coram multitudine ad idem astantium nobilium, adductâ mulierem se perungere suo quo utebatur vnguento, & viderent si vere a diabolo visibiliter vel inuisibiliter apparente, per aera portaretur ad cursum. Quod cum Inquisitor (& si perperam) admisisset: & illa coram eis profiteretur se ituram, seu portandam a diabolo si inungeretur vt supra: inuncta sapius, stetit immota: nec unquam ei quicquam insolitum contingere potuit: cuius rei in hanc etiam vsque diem perseuerant plures nobiles testes de visu. Ex quo factum patet esse falsum, quod portentur ad cursum pro uoto striges, sed quod aliquoties eis videatur sic deportari, cõtingit ex delusione diaboli. cuius rei plura alia testimonia, exempla que libet nunc subinferre, quæ etiam temporibus nostris contigisse feruntur. Dominus Augusti. de Turre, Bergomensis, medicus suo tempore celebratissimus, mihi superioribus annis in domo sua Bergomi retulit, quod cum iuuenis Paduæ studeret, quadam nocte circa sextam horam domum cum sodalibus suis rediens, & pulsans, cum nemo responderet, aut aperiret; tandem per fenestram, scala descendens, domum intrauit: & ancillam inquirens, reperit iacentem in cubili super terram supinam, nudatam veluti mortuam, & penitus insensibilem, ita vt nulla potuerit arte per ipsum excitari. Facto mane, ab ipso, quæ ad sensum redierat, sciscitata, quidnam illa nocte passa fuisset

fuisset; tandem confessa est se delatam ad cursum. Ex quo manifeste patet, quod non corporaliter, sed in spiritu vel in somnis ita deluduntur, vt putent se longius deferri, quæ immobiles domi residet. Huic simile mihi Salutis retulit superioribus annis D. Petrus Cella, olim vicarius Marchionatus Salutarum, qui superest adhuc, de quadam sua etiam ancilla similia passa, similiterque ab eo deprehensa deludi. Sed & fama publica apud nostros fertur, quod cum in diocesi Cumana officium inquisitionis exerceretur a nostris, contigit in castro, quod Luganum appellatur, vxorem notarij inquisitionis iudicialiter accusari, quod esset strix, atque malefica. Turbatus est autem mirum in modum vir eius, eo quod sanctam esse putaret. Dispositione autem Domini mane diei Veneris sancti, dum vxorem non inueniret, in stabulum porcorum concessit, & ibi nudam verendaque præmonstrantem, & penitus insensibilem in quodam angulo reperit limo porcorum respersam. Iam igitur certior ferme factus de eo quod credere non poterat, arrepto gladio subita ira voluit eam occidere. Sed in se rediens, paululum substitit vt videret finem. Et ecce post modicum temporis ad sensus suos illa reuersa, uiso marito sibi mortem intentare, coram eo prostrata est: & veniam petens promisit quod omnem ei ueritatem panderet. et confessa est, quod iuisset illa nocte ad cursum &c. Maritus autem hæc audiens statimque recedens, eam apud Inquisitorem accusauit vt ignibus tradetur. Quæ illico inquisita, nusquam comparuit. Putant autem quod in lacum, super cuius ripam terra illa sita est, se immerferit. Fertur etiam, quod quædam mulieres cum eadem ratione se perungerent, vt videlicet ad ludum deportarentur, a nonnullis clam spectantibus, visæ sunt quasi somno statim oppressæ in terrâ cadere, & ibidem per plures horas immobiles permanere: cum tamen eadem in se reuersæ postmodum affirmarent, ad cursum, vt optabant, se tunc temporis fuisse deportatas. Videtur autem quod per talē unctionem id contingat his strigibus, cuius simile recitat diuus Aug. 18. de ci. Dei. c. 28. accidisse cuidam nomine Præstantio, cuius filius eidem sancto Doctori retulit, quod præfatus eius pater quadam vice venenum quoddam sumpsit commesto caseo malis artibus composito: & statim iacuit in lecto quasi dormiens; qui tamen nullo modo poterat excitari. Post aliquot autem dies eum velut euigilasse dicebat: & quasi somnia narrasse, quæ passus est, caballū scilicet se factum, annonam inter alia iumenta baiulasse militibus, quæ dicitur retica, quoniam ad retias deportauit: quod ita vt narrauit factum fuisse, compertū est. Sicut igitur huic Præstantio per caseum maleficum, ita strigibus per vnguentum prædictum diabolicum possibile est accidisse.

Sextum ar-
gumentum ad
idem.

a Vnde sequi-
tur species al-
terius habere,
re, iuxta ea
qua habentur,
et c. quia
verisimile, de
presump.

cidisse, vel accidere somnum vehementissimum, & somnare se ad
loca deportatas longinqua, in catos conuerti, vel quęcunque alia
facere etiam vel pati, quę postmodum se putant in veritate fecisse,
vel passas esse. Neque iudicandum est hoc esse contra naturam om-
nino: cum etiam quibusdam vñtionibus medici quandoque natu-
raliter somnum vehementissimū inducant inunctis (vt semel ætate
nostra contingit) temporibus infirmi, qui nullatenus antea poterat
somnum capere. Ex quibus omnibus & innumeris alijs experiētijs
clarissime patet, quod vel aliquid tale quandoque naturaliter potest
accidere: vel tales sunt demonum illusiones: & quod non in cor-
pore, sed in somnis & in spiritu fiunt ac videntur quęcunque ab his
personis fieri vel videri narrantur contra naturam. Sexto proba-
tur, striges non esse diabolo ineuitabiliter obligatas, non conuerti
in catos, non occidere pueros: quę tamen omnia istę infideles fe-
minę asserunt accidere, vel se operari, dum sic deportari se dicunt a
diabolo. Affirmant enim, quod illi qui semel se obligarunt supra-
dictę dominę cursus, non possunt ulterius ab obligatione illa resi-
lire: quod libero arbitrio derogare, & consequēter hæreticū esse, im-
mo contra naturam manifestū est. Item, quod promittunt strigare
omni tanto tempore, puta omni quindena vel mensi, saltem pue-
rum vñm siue puellam, & quod id optime seruant, quod etiam va-
dunt per domos infantum, quos impetere volunt ingredientēs &
saltantes in forma catorum per fenestras atque caminos, & super le-
ctum puerorum ascendentes, eorum sanguinem sugunt a digitis ma-
nuum, atque pedum, ab ore stomachi, a fontanellis, & alijs eorundē
corpuseulorum partibus delicatis: qui tandē hac de causa post pau-
cos dies deficientes moriuntur. Dicunt etiam, quod domum pro-
prium reuertentes accipiunt quandam calamitā de subliminari ostij
domus suę, quā calamitā ipse ad hoc ibi dum abeant in cursum,
relinquunt, vt in reuersione eam accipientes, statim in propriam for-
mam (vt sibi videtur) redeant feminarum, a forma qua sibi ipsis vi-
debantur cati. In quo quidem factō vel est hæresis in prædicto cap.
Episcopi damnata, quod videlicet vna species creaturę transformetur
in aliam: vel certe maxima demonum delusio si hæc fiant in spi-
ritu tantum, seu in somnis. Nec est verisimile, quod tantum sangui-
nis a pueris sugāt, ipsis non sentientibus, vel etiam eorum parenti-
bus non aduertentibus, cum præsentēs sint, horis præsertim noctur-
nis, quando ista dicuntur contingere: vt inde necessario mors sequa-
tur. Alias sequeretur, quod innumera multitudo puerorum ita pe-
riret: cum tamen sint rarissimi, qui videantur tali morte decedere.
Dicunt enim quod est innumērata strigantū multitudo promiscui
sexus;

sexus; & quod quilibet tenetur qualibet quindena, vel saltem quo-
libet mense vñm maleficiare puerum, vt supra inductum est. Innu-
merabiles igitur quolibet etiam mense morerentur: quod non ap-
paret. Nec valet dicere, quod ab eisdem strigantibus, vel ab alijs
etiam strigibus postmodum curentur: tum quia ipse striges commu-
niter fatentur, quod nollent eos ab aliquo curari, & quod pro suo
posse intendunt eos occidere: tum quia quardam quę dicebat se cu-
rare tam eos quos ipsa strigabat, quam ab alijs strigatos, fatetur ex
alia causa in eodem processu per me factō contra eam, quod ipsę
quę strigant, nollent quemquam curari. Ex qua etiam dictorum cō-
tradictione (volebat enim ista curare propter lucrum) patet mani-
feste, quod ista positio nulla ueritate subsistit. Non videtur etiam
consonum diuinę clementię, ut tot innocentes pueros ab his male-
dictis personis pro earum occidi voluntate permittat. Ex his igitur
omnibus quam clarissime patet propositum.

In contrarium faciūt infiniti pene processus Inquisitorū, & iustitia
facta p eos cōtra tales personas quasi ueraciter & corporaliter vadāt
ad cursum: & sibi fidē abnegent atq; baptisimū, conculcent crucē, ac
sacrū Christi corpus cōtumelijs opprobrijs & horrēdis vituperijs af-
ficiāt. Quę quidē omnia si nō vere, sed in somnis fierent, iniustissimi
iudices essent Inquisitores, & nō iustitiam ministrarent, damnando
tales extremo supplicio. Et cum ecclesia id cognoscat & toleret,
seu etiam eis faueat, & a principibus & populis ad id exequendum
Inquisitores inducātur & animentur; patet quod hæc non sunt tan-
tum somnia; sed corporaliter & in uigilia prædicta horrenda scelera
ab his maledictis personis perficiuntur: cū præcipue Inquisitores sint
sapientia naturalique prudentia communiter præditi, viri ecclesia-
stici grauisissimi, & probitate vitę viri religiosi.

Plurima maleficiorum genera officio inquisitionis atque iudicio subiecta
ostenduntur, de quibus tamen non esse principalem huius
operis intentionem differere, manifestatur.

Cap. III.

Pro determinatione quæstionis huius præmittendum est, quod
hic non intendimus de toto superstitionis genere differere, vtrū
vere contingant quę circa illud supra facultatem humanę naturę
fieri uidentur; an certe delusorie phantasticę. Iam enim explo-
ratissimum esse puto, vel mediocriter erudito, immo etiam cuique
rudi, nisi ex toto desipiat, his sceleribus totum pene orbem esse oc-
datum; cum id ipsum quotidiana præmonstret experientia: tum etiā
quia

Argumen-
tum pro par-
te quæstionis
vera.
b Vnde pro
eorū actibus
presumitur,
iuxta text.
not. & lib.
Abb. i. c. nist
essent, de præ-
ben. & gl. in
l. Titio sum-
mus. ff. de cō.
& de. & in
religiosis est
text. aureus
in c. ij. ibi.
quod non fe-
cissent cū gl.
de no. oper.
nun. c. et per
gl. in c. de
presentium.
16. q. 1. &
Fely. in c. su-
per his col.
pe. in fi. de
Accusatio.

quia contra tales tam diuinæ leges defrauiunt quam humanæ: siquidem contra maleficos clamat Dominus, Exodi. 22. Maleficos non patieris viuere: similiter contra eosdem, necnon contra magos & ariolos, incantatores, pythones & diuinationis spiritum habentes, in diuinis litteris extrema etiam pendet sententia. Nam Deut. 18. sic dicitur: Non inueniatur in te qui ariolos sciscitetur, aut obseruet somnia atque auguria: nec sit maleficus, nec incantator, neque pythones consulat, nec diuinos: & quærat a mortuis veritatem. Leuit. quoque. 19. sic dicitur: Anima quæ declinauerit ad magos & diuinos, & fornicata fuerit cum eis (hoc est, illorum sceleribus communicauerit, & per hæc illorum auxilium implorauerit, ac pessimis eorum artibus usa fuerit) ponam faciem meam contra eam, & interficiam eam de medio populi mei. Et in eodẽ lib. c. 20. sic dicitur ex ore Domini: Vir vel mulier in quibus pythonicus vel diuinationis spiritus fuerit, moriatur: lapidibus obruent eos. Sacri quoque canones, sancti Doctores ecclesiæ, ac sacri Theologi de huiusmodi superstitionum ac diuinationum genere abundantissime tractantes, omnia talia esse scelera nefandissima, extrema ultione digna definiunt, vt præcipue patet 26. q. 5. per totum. & per diuum Aug. in lib. de doct. christiana. & registratur in eadem causa. q. 2. Illud. & in lib. de natura dæmonum, vt ibidem habetur. q. 4. c. Igitur. & c. Sciendum. In pluribus quoque libris de ci. dei eiusdem sancti Doctoris, videlicet lib. 7. c. ultimo, lib. 8. c. 29. lib. 10. c. 9. lib. 18. c. 17. & 18. & lib. 21. c. 6. Diuus quoque Thomas hæc opera nefandissima vere fieri ab his sceleratissimis hominibus, in pluribus doctrinæ suæ locis declarat, & præcipue. 2. 2. q. 93. & 92. Tertio contra Gent. c. 104. & 105. Secundo sententiarum. di. 7. Pot. q. 6. ar. 6. Ma. q. 16. ar. 9. 10. & 11. Cũ eo quoque concordant omnes sacri Theologi in eadem distinctio. 7. 2. sententiarum. Vnde etiam ab ecclesia spiciale impedimentum matrimonij ponitur maleficium, quod non nisi per has artes, diabolica interueniente virtute, perficitur. de quo diuus Tho. pertrahit. in. 4. d. 34. cum alijs Theologis ibi. Leges quoque canonicæ, sicut pro parte q. 380. incip. inductum est, talia vt nefandissima condemnant opera: contra talium auctores excommunicationis sententiam, aliasque varias penas promulgando, vel comminando, vt patet præcipue. 26. q. per totum, & vbi etiam specialiter de diuinationibus & sortilegijs pertrahatur. Ciuiles etiam leges contra maleficos & mathe. multipliciter faciunt, vt patet præcipue. c. de malefi. & mathe. contra eosdem grauissimas promulgantes penas. Quæ quidem nefandissima opera si non vere fierent, sed delusorie, vane contra ea fuissent promulgatae leges, & in legum ipsarum auctores, etiã in ipsum Deum, ista

e De hoc, si
liber, vide
lare in deci-
sio. capella
Tholosana.
34. cum alijs
Theologis ibi.
Leges quoque
canonicæ, sicut
pro parte
q. 380. incip.
inductum est,
talium auctores
excommunicationis
sententiam, aliasque
varias penas
promulgando, vel
comminando, vt
patet præcipue.
26. q. per totum,
& vbi etiam
specialiter de
diuinationibus &
sortilegijs
pertrahatur.

ista retorqueretur vanitas: quod extrema blasphemia est. Ea etiam quæ temporibus nostris fiunt per diabolicas personas promiscui sexus (quæ quanto vilioris sæpe sunt generis, tanto sunt in sceleribus istis potentiores) maleficia, quod nõ in somnis aut phantastice fiant, effectus ipsi præmonstrant, quos in dies videmus ac patimur. Tantaque crescit illuione pestis hæc grauissima, vt nouas etiam contra tales condere leges quodammodo coacta sit ecclesia. Vnde Inno. viij. scribens Inquisitoribus Alemaniae, necnon Iulius. ij. scribens Inquisitori Bergomeni, sic sanxerunt, vt hæc quæ sequuntur Innocentij eiusdem præferunt verba. Peruenit ad auditum nostrum, quod quāplures vtriusque sexus personæ propriæ salutis immemores, & a fide catholica deuiantes cum dæmonibus incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus & coniurationibus alijsque nefandis superstitijs, sortilegijs & excessibus, criminibus & delictis, mulierum partus, animalium foetus, terræ fruges, vinearum vvas & arborum fructus, necnon homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia: vineas quoque, pomeria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari & extingui facere & procurare: ipsa quoque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, diris tam intrinsecis quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosque ne vxoribus, & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire: fidem præterea ipsam quam in sacri susceptione baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare, aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina, instigante humani generis inimico, committere & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, diuinæ maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Et paulo post. Nos igitur impedimenta quaelibet, per quæ ipsorum Inquisitorum officij executio quomodolibet retardari posset, de medio submouere, & ne labes hæreticæ prauitatis aliorumque excessuum huiusmodi, in perniciem aliorum innocetium sua venena diffundat, opportunis remedijs, prout nostro incubet officio, providere volentes, fidei zelo ad hoc maxime impellente, ne propterea contingat prouincias, ciuitates, dioceses, terras, & loca prædicta sub eisdem partibus Alamaniae superioris debito inquisitionis officio carere, eisdem Inquisitoribus in illis officium inquisitionis huiusmodi exequi licere: & ad personarum earundem super excessibus & criminibus prædictis correctionem, incarcerationem & punitionem admitti debere, perinde in omnibus & per omnia ac si in litteris prouinciæ, ciuitates, dioceses, terræ & loca ac personæ & excessus huiusmodi no-

minatim & specificè expressa forent, auctoritate apostolica, tenore praesentium statuimus &c. Ex his omnibus patet propositum, quod ista non fiant per has sceleratissimas personas delusorie, vel id eis contingat in somnis: alias, leges istae derisibiles essent. Patet etiam ex praedicta apostolica determinatione, quod ad inquisitionis officium pertinet contra tales procedere: quia licet ad Inquisitores Alemaniae dirigantur literae: non minus tamen se extendunt ad alios quam decretales in corpore iuris ordinatae, quarum aliquae ad singulares personas dirigantur: & nihilominus quod in talibus iubetur aut prohibetur seu quomodolibet ordinatur, pro lege ab omnibus observatur, di. 19. Si Romanorum. Quod etiam patet circa dispositionem & auctoritatem officij inquisitionis promulgatam in c. Vt officium, de haeretici. in vj. ad omnes Inquisitores simpliciter se extendentem: tamen et si literae illae non fuerint directae nisi Inquisitoribus vnius determinatae provinciae: quam etiam fuisse praenominatam in eisdem apostolicis literis, insinuant verba §. j. vbi dicitur. Mandamus quatenus vbique in praefata provincia &c.

ADDITION. Sed aduerte, quia ad hoc responderi posset, quod ideo dispositio. d. c. Vt officium, pro lege ab omnibus Inquisitoribus observari debet, quoniam reperitur in volumine iuris redacta: & ita gl. expresse dicit in l. ij. Vbi Bar. & doct. sequuntur. C. de legi. Secus videtur in hac constitutione, quae extra corpus iuris reperitur, bene faciunt no. per Paul. de Cas. in l. j. ff. de consti. princ. ubi vult, quod epistola principis tunc demum habeat vim legis generalis, quando clausa est in corpore iuris. Et sequitur Decius in rubr. extra de rescri. col. ij. Et est de mente Bart. in §. si. in j. consti. cod. & in d. l. j. Vbi etiam Albe. & idem in simili dicit Hostien. in aut. cum super. de sepul. quem sequuntur Fely. & Dec. in c. j. col. iij. de consti. Et hoc modo declarari debet dictum Angel. in l. item nemiunt. §. ceterum. de peti. hare. ubi vult quod epistola principis habentis potestatem condendi legem pro lege in similibus casibus observari debet. & sequitur Barb. in c. j. col. ij. de proba. ubi etiam Fely. col. v. quia procedit quando epistola est in corpore iuris redacta: licet de hoc dubitet Ias. in l. ciuitas. col. iij. si cer. pet. Puto tamen non esse recedendum per ista ab opinione huius Reueren. patris, quoniam considerandum est, quod ante hanc constitutionem Innoc. viij. Inquisitores haeretica prauitatis habebant potestatem super huiusmodi maleficis & superstitiosis, quia talia sapient haeresim manifeste. ut no. glo. in c. accusatus. §. sane, de haeretici. in vj. & Apostasiam, quae species haeresis est, ut no. Inn. in c. j. de apostata. Et hoc est, quod hanc potestatem habere Inquisitores supponit ipse Innocentius. viij. prout eleganter praefatus Reueren. pater probat infra statim. Vnde sequitur, quod constitutio ista est declaratio iuris antiqui, non autem nouum ius inducit. Quod etiam patet: quia facta est in responsione ad consultationem Inquisitorum Alemaniae: quo casu non censetur

Papa

Papa nouum ius condere, sed antiquum declarare. Sicut glo. no. in c. Consultationi. de tempo. ord. & in c. Ex tua. de fil. presby. Quam Abb. sequitur in c. si. col. ij. de re ind. cum si. ut consti. tradit in sing. suis in ver. consultatio. Et Fely. in d. c. j. col. iij. Et propterea succedit quod talis declaratio iuris communis facit ius generale, licet verba dirigantur ad Inquisitores Alemaniae, prout expresse tradunt Fel. & Decius in d. c. j. col. iij. de consti. Nec obstat, verbum Statuimus positum in d. constitutione, de cuius natura est inducere ius nouum. ele. si. cum gl. de rescri. et tradit Bar. in c. ij. col. ij. de re indi. quoniam secundum materiam subiectam accipi debet, ut Abb. & Mod. tradunt in d. c. ij. Et praedicta comprobantur: quoniam quando Papa consulitur super casu seu quaestione pendente in proposito, etiam si per verba alia nouum ius indicantia respondeat: censetur tamen antiquum ius declarare, non nouum condere: quia de natura noui iuris est, quod ad casus futuros referatur. c. fin. de consti. & ita expresse declarat Decius in c. pastoralis col. ij. de excep. Pro quo allego bonam gl. in c. si. in ver. respondemus. de verb. sig. in vj. Vltra quod & secundo forte attentari posset, quod dato quod constitutio illa Innoc. viij. contineret ius nouum, tamen extendenda esset ad alios Inquisitores: quoniam causa immediata eius non fuit particularis affectio erga illos Inquisitores Alemaniae, sed zelus fidei & officij inquisitionis, ut in ea expresse habetur: quae causa utique in alijs Inquisitoribus militat, ut nullus ibi inficias. Vnde etiam ad alios dispositio extendi debet, per no. in l. non solum. ff. de integ. rescri. declarando ut per Bar. in l. j. col. j. de consti. princ. & Decius in oibus causis id. col. ij. de reg. iur. Primum tamen tutius est.

Sed specialiter ex eisdem literis Innocentij habetur, quod Inquisitores illi, quibus ex nomine literas dirigit, seu ad quorum eas instantiam & propter quos eas edidit, etiam ex ipso suo officio poterant contra tales procedere: & consequenter id omnibus Inquisitoribus esse commune, quibus eadem auctoritas impartitur. Reprehendit enim clericos illarum ciuitatum, in quibus patres illi erant Inquisitores, quod volentes plura sapere quam oporteat, ipsis Inquisitoribus voluerint impedimentum praestare, ne contra praemissas personas maleficas inquirere possent. Sic enim ibi dicit Pontifex post ea quae supra induximus, interpositis tamen nonnullis. Tamen nonnulli clerici & laici illarum partium, quærentes plura sapere quam oporteat, pro eo quod in literis deputationis, huiusmodi provinciae, ciuitates, dioeceses, terrae, & alia loca praedicta, illarumque persona ac excessus huiusmodi, nominatim & specificè expressa non fuerunt, illa sub eisdem partibus minime contineri. Et propterea praefatis Inquisitoribus, provinciis, ciuitatibus, dioecesium, terris, & locis praedictis, huiusmodi inquisitionis officium exequi non licet: & ad personarum earundem super excessibus & criminibus antedictis, punctionem, incarcerationem, & correctionem admitti non debere, pertinaci,

B 2 ter

et asserere non erubescunt. Propter quod in prouincijs ciuitatibus, diocesis, terris, & locis praedictis, excessus & crimina huiusmodi non sine animarum earundem euidenti iactura & eternae salutis dispendium remanent impunita. Nos igitur &c. Ecce quam acriter eos reprehendit Pontifex qui impedimentum praestabant Inquisitoribus ne procederent contra tales. Quod utique summus Pontifex non fecisset, nisi tales reprehensibiles essent. Neque ipsi impediores illa penitus reprehensione digni essent, nisi Inquisitores officium suum exercere contra tales potuissent, auctoritate apostolica communiter officio inquisitionis impartita. Quod etiam approbatur per alia quae habentur in eisdem literis. Nam post praedicta & nonnulla alia, sic in eis continetur. Proque potiori cautela, & infra, ipsasque personas, quas in praemissis culpabiles repererint, iuxta earum demerita corrigere, incarcerare, punire & multare: necnon in singulis prouincijs huiusmodi parochialibus ecclesijs, verbum Dei fidei populo quoties expedierit ac eis visum fuerit proponere & praedicare: omniaque alia & singula in praemissis & circa ea necessaria & opportuna facere, & similiter exequi libere & licite valeant, plenam ac liberam eadem auctoritate de nouo concedimus facultatem. haec ibi. Notandum est enim in proposito id quod dicitur, de nouo. Iam enim igitur ex sua ordinaria iurisdictione prius eandem facultatem Inquisitores habebant contra tales personas. Sed & quod omne scrupulum in hoc tollit, est, quod praedictae litterae ad Inquisitores Alemaniae pro maiori parte tenoris confirmatae & directae sunt bonae memoriae Magistro Georgio de Casali quondam Inquisitori Cremonensi per felicis Recor. Iulium. ij. & eadem demum ad omnes Inquisitores congregationis Lombardiae ord. praedicatorum extenduntur per apostolicas literas felicis Recor. Adriani. vj. Quarum tenor talis est.

Adrianus Papa. VI.

DILECTE fili Sal. & apostolicam benedictionem. Dudum uti nobis exponi fecisti per feli. Recor. Iulium Papam. iij. praedecessorem nostrum, non sine magna tunc animi sui displicentia, accepto, quod per quendam Georgium de Casali ordinis fratrum Praedicatorum professorem, & in ciuitate Cremonensi haereticae prauitatis Inquisitorem deputatum in nonnullis Lombardiae partibus, & praesertim in locis in quibus dictus Georgius Inquisitor deputatus erat, repertae fuerunt quamplures utriusque sexus personae propriae salutis immemores, & a fide catholica deuiantes, certam sectam facien-

tes,

tes, fidem quam in sacri susceptione baptismatis susceperant, abnegantes, sanctam crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis, & praesertim Eucharistiae sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumentes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes: & suis incantationibus, carminibus, sortilegijs, aliisque nefandis superstitionibus homines, animalia & fructus terrae multipliciter laedentes: aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina eodem diabolo instigante committentes & perpetrantes, in animarum suarum periculum, diuinam maiestatis offensam, perniciosum quoque exemplum & scandalum plurimorum: contra quas, cum (ut praedictus Georgius tunc asserbat) in dictis locis suae inquisitioni deputatis, prout ipsius Georgii incumberebat officio ipse processisset: nonnulli autem tam clerici quam laici illarum partium, quarentes plus sapere quam oporteret, praemissa delicta ad eiusdem Georgii inquisitionis officium non pertinere temere asserere praesumentes, in populo errores & scandala seminauerant: sicque eundem Georgium in populo odiosum reddere, & dicti Georgii officium impedire conati fuerant, prout etiam tunc impediabant; ita quod propter praemissa, personae praedictae delicta huiusmodi perpetrantes remanebant impunitae: & aliae earum exemplo ad similia perpetranda quotidie inducebantur, in non modicum fidei opprobrium, animarum periculum, & scandalum plurimorum. dictus praedecessor volens ne inquisitionis officii executio quomodolibet retardaretur, & labes haereticae prauitatis longius venena diffunderet, prouidere, dicto Georgio per quasdam suas in forma breuis literas commisit & mandauit, quatenus in locis eiusdem Georgii inquisitioni deputatis de excessibus huiusmodi cognoscere, & contra quascunque personas cuiusunque conditionis & praeminentiae forent, inquisitionis officium exercere & exequi, ipsasque personas, quas in praemissis culpabiles reperiret, una cum locorum ordinariorum vicariis quatenus voluissent interesse, iuxta dictarum personarum demerita corrigere & punire deberet & valeret, secundum modum contra alios haereticos a iure & sacris canonibus statutum: contra dictos quoscunque per censuras ecclesiasticas & alia iuris remedia compescendo. Eos vero qui in praemissis consilium, auxilium, vel fauorem praestarent, praefatus praedecessor eisdem indulgentiis uti & gaudere decreuit, quibus cruce signati contra alios haereticos ex indulto apostolico eis concessio, tunc gaudebant, & utebantur, prout in dictis literis plenius contineri dicitur. Et sicut eadem expositio subiungebat, non solum delicta & crimina huiusmodi contra fidem catholicam & christianam religionem sub iurisdictione Inquisitoris

itoris Cremonensis committuntur, & perpetrantur; sed in omnibus aliis locis & dioecibus sub iurisdictione aliorum. Inquisitorum dicti ordinis congregationis Lombardia in dies perpetrantur & committuntur. Et cum eadem sint delicta, eadem profecto prouisione & castigatione eis sit iuxta earundem literarum tenorem prouidendum. Quare tu, sicut asseris, in ciuitate Comensi dicta prauitatis Inquisitor deputatus existis, tam tuo quam aliorum omnium dictorum ordinis & congregationis haereticarum prauitatis Inquisitorum vbilibet consistentium & deputatorum nominibus fecisti nobis humiliter supplicari, ut literas praedictas ad vos extendere & ampliare, aliasque desuper opportune prouidere dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati, literas praedictas cum omnibus in eis contentis clausulis in omnibus & per omnia, prout in eisdem literis continetur, ad te & alios ordinis & congregationis huiusmodi Inquisitores, tam in praesentiarum deputatos, quam in futurum perpetuis futuris temporibus deputandos, ac si tibi & cuilibet dictorum Inquisitorum dirigerentur, & directae fuissent, apostolica auctoritate tenore praesentium extendimus: ipsasque literas tibi & illis ut praemittitur eisdem auctoritate & tenore concedimus. Non obstantibus omnibus illis quae idem Iulius praedecessor in dictis literis voluit non ob stare, ceterisque contrariis quibuscunque. Et quia difficile foret praesentes literas ad singula loca in quibus de eis fides forsitan fuerit facienda deferre: volumus & apostolica auctoritate decernimus, quod ipsarum transumptis manu cuiuscunque notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius curiae ecclesiasticae seu personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, in iudicio & alibi ubi opus fuerit eadem prorsus fides adhibeatur, quae adhiberetur eisdem praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae. Datum Romae apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris. Die. 20. Iulii. 1523. Pontificatus nostri Anno primo. Euangelista. Atergo vero.

Dilecto filio Modesto Vicentino
ord. Praedicatorum.

IN SUPRA est breue apostolicum directum Domino Gubernatori Bon. Domino Altobello Episcopo Polensi, impetratum per Reueren. in Christo P. Fratrem Hieronymum Fauentinum ord. praedicatorum Inquisitorem Parmensem anno Domini. 1524. 18. Ian. a moderno Summo Pontifice Clemente. vii. in quo mentionem facit de haeresi strigiatu, praecipiens praefato domino Gubernatori, ut praedicto Inquisitori omnem fauorem praestet contra quosdam infectos

fectos praedicta haeresi. Et incipit breue. Accepimus non sine animi &c. Hoc autem non narrasset, neque talia iussisset sanctissimus Dominus noster, si tales personae, scilicet striges, quae iudicantur haereticae, non vere essent haereticae: vel si ea quae per ipsas fiunt, & propter quae iudicantur haereticae, solum essent illusiones diaboli. Quae quidem omnia non alia ratione constituta sunt, & iudicio Inquisitorum haereticarum prauitatis commissa, nisi quia tales personae malignae per haec opera, quae facultatem excedunt humanae potentiae, ostendunt se pactum expressum habere cum diabolo: & consequenter apostatasse a fide catholica, iuxta verbum diui Aug. 26. q. 7. c. Non obseruetis. & secundum diuum Tho. 2. sententiarum. di. 7. art. vlt. & in ea. dist. eum sequuntur omnes doctores Theologi. Et super Isa. c. 3. idem repetit diuus Tho. inducens etiam diuum Aug. ut & alibi facit, ubi hoc ipsum docet. Ex hoc autem expresso pacto cum demone habito, apostasiam a fide sapiente, quae ad haeresim reducit, ut patet per S. Tho. 2. 2. q. 12. ar. 2. in argu. facto in contrarium, dicuntur talia sortilegia & diuinatoria opera maleficorum, haeresim sapere manifeste: & contra tales patratore horum operum, Inquisitores habent procedere, ut patet in c. Accusatus. de haeret. in vj. Et per glo. & doct. ibi in verbo sapienter. Hoc ipsum igitur quod videlicet Inquisitores haereticarum prauitatis possint & debeant contra praedictos maleficos procedere, aliter probare minime intendo, sed relinquo pro manifesto tam per ea quae nunc dicta sunt, quam per alia plura, quae cuilibet vel mediocriter erudito facile possunt occurrere.

Quae sit operis huius principalis intentio, quotae sint in eodem specialiter declaranda. Cap. IIII.

PRINCIPALIS autem nostra intentio in hac quaestione est ostendere, quod ea quae dicuntur fieri a strigibus vera sunt pro magna parte: pro alia vero, eo tantum modo vera esse censenda sunt, quo permittitur rerum conditio, ut plenius declarabitur. et sic ea quae contra tales impiusimas personas faciunt Inquisitores, conuenienter & secundum leges procedunt. Et nihilominus opinio vulgi vel etiam nonnullorum sapientum, qui tamen sacrae Theologiae expertes esse conuincuntur, & ob hoc omnia praedicta simpliciter negant, quae ad strigum impietatem praecipue pertinent, licet in multis vana sit & irrationabilis: quo ad aliqua tamen veritati innititur. Eorum enim quae a strigibus fieri vel videri corporaliter dicuntur: quaedam non eo modo vera sunt, quo ab ipsis strigibus existimatur, ut inferius declarabimus. Quia vero huius assumpti laboris principalis intentio est

est, ut ostendamus quomodo hæc esse vera vel falsa, fidei catholicæ consonet, vel ab ea deuiet: & sic ad Inquisitorum iudicium spectent talia vel non spectent, tria principaliter in hac quæstione probabimus. Primo, quod hæc quæ ab his personis asseruntur, non sunt contraria sacre scripturæ, sed potius secundum eam sunt possibilia: immo nonnulla his similia in sacris literis panditur cõtigisse. Secundo, ex sacris etiam literis deducemus hæc omnia quo ad relatum modum non posse fieri tantum in somnis. Tertio, probabimus esse credendum ab omnibus & nullatenus dubitandum, eo modo ista contingere, quo ab Inquisitoribus asseruntur. In fine vero quæstionis argumenta in oppositum præinducta soluemus, ostendentes in solutione primi, quomodo prædicta determinatio quæstionis non aduersatur determinationi concilii Acquirensis, neque prædicto cap. Episcopi, immo potius consonat. Circa primum quoque quod probare intendimus, sciendum est, quod tria sunt quæ principaliter asseruntur a strigibus fieri miranda per eas, & a nonnullis deceduntur, quasi vel impossibilia virtuti dæmonum, vel non facta seu fienda prohibitione diuina. Et tria alia sunt accessoria pariter non credita per prædictos.

Primum principale est, delatio corporalis a dæmone, siue inuisibiliter assistente, siue in formam cuiusvis bestię vel homine transfigurato, etiam per longinqua spacia, ut asseritur. Accessorium huic est comedere, bibere, corrizare, omnisque generis voluptatibus perfrui, vere & corporaliter dæmoni in forma magni principis apparenti, obsequi vel assistere: fidem quoque catholicam, sacraque coram eo multipliciter cõtēnere. Secundum principale est, apparitio dæmonum in forma humana vel etiam bestiali: & patratio venerei operis cum eisdem pro apparēte sexus diuersitate diuersimode. Accessorium est omne aliud quod per eos expleri dicitur in tali forma præsentis: puta, reparatio ciborum, aut liquorum, quæ consumpta fuerint: suscitatio apparens animalis cuiusvis extincti atque comesti. Tertium principale est, apparens conuersio virorum ac mulierum in catos. Accessorium est, strigatio puerorum. Sed tamen hæc omnia, hisque similia (ad sanum tamen intellectum circa illorum aliqua) in sacris litteris habentur expresse, vel deducuntur ex eis apertissime, vel certe non aduersantur eisdem.

Homines a dæmonibus posse deferri ad longinqua terrarum spacia; itidem factu huic accessoria, sacris litteris non contradicere, quin potius congruere. Cap. V.

VT autem manifestum fiat primum principale cum suo accessorio, præsupponenda sunt duo ex doctrina Theologorum omni-

nium. Primum est, quod quo ad motum localem, materia rerum corporalium obedit angelis tam bonis quam etiam malis ad nutum. Hoc primo ponitur ab Aug. in 3. de Trin. virtualiter. Quod si huius veritatis plenam probationem forte desideras, vide sanctum Doctorem 1. q. 110. ar. 2 & 3. Potent. q. 6. ar. 3. Ma. q. 16. ar. 10. Quodlibet 9. art. 51. Secundum est, quod in dæmonibus naturalia mansere splendidissima, & in sua prima perfectione. Hoc docet Theologorum princeps Dion. 4. ca. de diu. no. Pro quo vide Diuum Tho. 1. q. 64. ar. 1. 2. d. 7. quæstio. 2. ar. 1. Et in quæstionibus de dæmonibus diffuse. Ex his autem duobus manifeste concluditur, quod tam boni quam mali angeli possunt homines deferre corporaliter de loco ad locum sine vlla difficultate. Quod ex his etiam quæ per philosophiam circa cælorum motum cognoscimus, comprobatur. Qui enim possunt mouere cælos sicut de facto angeli mouent etiam secundum philosophos, & magis secundum sacros Theologos, poterunt hominem de loco pro libito transferre ad quemcunque distantem locum, licet maligni spiritus cælos mouere non possint, non quidem ex defectu naturalis virtutis, sed ex propria culpa, ut dicit sanctus Tho. Ma. q. 16. ar. 10. Secundum sacros Theologos etiam quilibet angelus montes etiam maximos potest in oceanum demittere, si a Deo permitteretur. Cur ergo non poterunt dæmones, qui bonis angelis in naturalibus pares sunt, & plures eorum pluribus superiores, etiam montes, & multo magis homines de loco ad locum omni facilitate transferre? Quod quidem esse factum aliquando, in bonis & in malis angelis in sacris litteris habet exemplum & testimonium. Exemplum quidem de bonis, habemus Dan. 15. de angelo, qui capillo capitis apprehensum Abachuc prophetam ex Iudæa duxit in Babylonem in modico temporis spacio, & itidem inde reduxit. Quo ad malos vero habemus Matth. 4. de diabolo, qui D. Iesum assumpsit, & statuit eum supra pinnaulum templi: & inde etiam assumptum duxit supra montem excelsum, ipso Domino permittente ob illius maiorem confusionem, dum in omnibus victus abscessit. Testimonium quoque de potentia, diaboli ex sacris litteris habemus, Iob. 41. dicente Domino, quod non est potestas super terram, quæ ei valeat comparari. Quæ etiam quam magna sit, apparuit præcipue in his quæ fecit contra ipsum sanctum virum Iob in imperceptibili fere tempore, ut nulla sit ratio quare non possint omnes dæmones pari virtute facere quod minus est, deferendo, scilicet corpora humana de loco ad locum etiam longinquum. g. Vnde si Dromedarij possunt cito deferre homines, ut communiter dicitur, multo magis dæmo-

C nes

g. Ad hoc faciunt quæ habentur in reg. cui licet quod est minus de re in 6. ubi latet p. modern. ff. de i. i.

nes: quorum minimus posset tale quid citius & fortius efficere quā mille millia Dromedarij simul. Neque enim lassitudinem aut fatigationem patitur quod corpus non est. De bonorum etiam potentia non minori, ratio suadet, necnon historiarum subuersionis quinque ciuitatum in valle maris mortui, Gen. 19. & occisionis exercitus Sennacherib, Isa. 37. apertissime pandunt. Idem quod supra confirmari potest ex authentica & a tota Ecclesia celebrata historia sancti Iacobi Apostoli, dum iussu eiusdem Apostoli daemon Hermogenem magum ligatum de domo propria ad domum beati Iacobi per aerea deduxit. Legitur etiam de sancto Ambrosio, quod ex Mediolano spacio trium horarum a damone Romam delatus fuit, ipso sancto viro precipiente, & inde Mediolanum reductus est ab eodem, quatenus potentia sanctorum super demones ita pateficeret. De deportatione etiam hominum a demonibus per aerea virtute magicae artis, optimum affert testimonium veridica historia sancti Petri Apostoli, & quod in Itinerario sancti Clementis legitur, de illo pessimo viro Simone mago, qui se deportari fecit a demonibus visibiliter per aera quasi caelum conscenderet. Quem Paulus orationibus, & Petrus praecepto facto demonibus, elisit ad terras: & toto fractus corpore expirauit. Sed & nicromantum vniforme testimonium idem confirmat cum Auic. in lib. de Nicromantia, vt recitat Aug. Nyphus in Comen. suo super tertia dispu. dubij. 18. Omitto, quae narrantur in malleo maleficarum id genus plurima. Sufficit enim per haec innotuisse propositum manifeste. Dicere autem quod Deus haec non permittat in strigibus, est loqui sine ratione: cum Deus multo maiora mala permisisset, exigente sic malitia non timendum eum, prout fuit angelorum irreparabilis casus: & primorum parentum, immo totius humani generis exitialis ruina. Iudicia quippe Dei inferutabilia sunt: & illa Deum permittere confiteri debemus, quaecunque comprobantur testimonio fidei accidere, sanctarum praecipue scripturarum. *b* virorum sapientum, & multitudinis testium iuratorum sensu non carentium. Accessorium aut ipso principali constante, iam ex seipso patet. Possunt enim homines, sic delati, domos ingredi praepertis ianuis a damone vel fenestris: & ab eodem praeparata sumere alimenta, fruique delictis prout alij facientes vigilantes, & idem dicendum de consequentibus actibus. Opere demonum etiam eorum qui de domo tales sunt, potest sopor profundari dum dormiunt, per causatam in eis resolutionem vaporum cerebrum petentium, vel per quamcunque aliam dispositionem corpoream, vt interim non audiant sonos, aut strepitus qui accidunt ex praedictis motibus. Possunt etiam obstaculum

h Quandoquidem ab his inmodi exemplis sacra scriptura argumētū sumi posse nemo ibi inficiat. Et patet ex no. per glo. & Gem. in ca. 1. 2. 0. dist. Et abb. in c. Asserte. in 1. no. de praesump.

culum aliquod apponere oculis & auribus vigilantium, quod nihilominus ab astantibus non percipiatur. Haec enim & his similia plurima posse demones efficere, clarum est apud exercitatos in sacris litteris & Theologia: & ex secundo supposito facile deducuntur. Cum autem tales personae sint diabolicę, habentes scilicet pacta infidelis amicitiae cum demonibus, secundum diuum Augu. in 2. de doct. Christiana: quod & registratur a Domino Gratiano 26. q. 2. Illud. Et consequenter sint apostatae a fide, vt idem Aug. dicit ca. 3. & a Theologis confirmatur, vt supra inductum est: non est mirum si sic vigilantes, & in consortio demonum in humana specie ibi etiam apparentium, negant fidem & baptismum, cōculcant crucem pedibus vel etiam posterioribus suis: & vituperijs diuersis afficiunt sanctissimum corpus Domini nostri Iesu Christi in sacramento altaris, per easdem illuc deportatum: faciunt homagium diabolo de anima & corpore suo, & quandoque filiorum suorum: promittunt strigare pueros, & id omni desiderio studioque perficere satagunt. Haec enim omnia cum ex probabili consequentia se habeant ad praemissa vt effectus ad causam: si plurimorum testimonio esse vera probentur, non sunt neganda. Sunt autem innumerales Inquisitorum processus contra eos facti, qui se pluries talia perpetrasse corporaliter sub iuramento confessi sunt. Vnde patet, quod omni proculdubio sunt credenda.

Demones hominibus apparere posse in forma humana, & etiam in brutali: ipsosque se praeberē incubos eisdem & succubos. Cap. 6

SECVNDVM etiam principale circa primam partem quaestionis considerandum, quod videlicet in forma humana vel etiam bestiali possint demones apparere, habet ex sacris litteris exempla simul & testimonia. Sed ad huius declarationem oportet supponere vnū, quod quidem ex 2. supposito facto supra pro primo principali, facile sequitur, quo etiam superius vsi sumus, videlicet, quod quicquid dicitur de bonis angelis quo ad potentiam naturalem esse possibile, est etiam possibile naturaliter malis. Naturalia enim in eis splendida remanere post culpam secundum Diony. vt supra inductum est. Patet autem ex sacris litteris, angelos bonos posse assumere corpora aerea, sicque densare vt humana videantur: sicut patet Iudicum 13. de angelo qui apparuit Manuē in forma iuuenis loquentis & praedicentis ortum Sampsonis iudicis Israel. Ex eo enim quod dicitur ibi: Apparuit ei vir terribilis nimis, & ex eo quod locutus est cum eis, & quod ipse Manue offerebat ei cibum: patet ex-

preffe, quod in humana ei forma apparuit. Idem etiam euidentius manifestatur in angelo Raphael, de quo Tobie cap. 5 dicitur. Egredius Tobias inuenit iuuenem splendidum stantem præcinctum, & quasi paratum ad ambulandum: & ignorans quod angelus Dei esset, salutauit eum &c. Ca. quoque 9. eiusdem libri dicitur. Vocauit Tobias angelum quem quidem hominem existimabat &c. Et non fuit mirum quod sic æstimaret: quia non solum figuram humanam prætendebat, sed etiam omnia opera humana exercere videbatur, ut patet in historia illa, & ipsemet angelus testatur ibid. c. 12. dicens: Cum essem vobiscum, videbar quidem manducare & bibere: sed ego cibo inuisibili vtor &c. Ex quibus omnibus patet, quod in figura corporis humani apparebant angeli sanctis patribus, & nihilominus fuisse aerea talia quæ videbantur humana corpora; ex hoc manifestum fit, quod subito ex oculis astantium euanuerunt, & in materiam præiacentem resoluta sunt. Quod quidem fieri non potuisset si ex quocunque alio elemento, vel etiam ex pluribus fuissent compacta. Hæc eadem confirmantur in apparitione duorum angelorum, quos Lot recepit hospitio, Gen. 19. & eorum qui apparuerunt Abraam, Gen. 18. & in aliis libris sacre scripture, & præcipue in testamento nouo frequentius idem patet. In bestiarum autem similitudinem assumpsisse corpora bonos angelos non legimus; sed neque decebat: licet bestiarum mouisse corpora ad operandum ea quæ supra illarum naturam erant, legamus, ut patet de asina Balaam, Num. 22. cuius linguam bonus angelus (ut præclariores doctores exponunt, & S. Tho. confirmat 2. d. 8. ar. 3.) mouit ad loquendum. Malos autem angelos posse in similitudines bestiarum ex aere formare corpora quæ assumant, habet nullus negare. Si, ut deductum est, possunt sicut & boni talia formare, quæ hominis similitudinem præferant; quod creditur factum a dæmone, qui tetrauit Christum dominum nostrum. Maior enim in hoc facto est difficultas, quantum est ex parte eius quod fit, quandoquidem plura organa, pluresque dispositiones ad opera requirat corpus humanum, quam quodcunque bestiale, ut sensu patet: exigente hoc ipsum hominis dignitate super cetera animalia. Sed & teste Apostolo 2. Cor. 11. se transfigurat in angelum lucis: quanto magis ergo potest in speciem vilissimorum animalium se transformare. Quod, & sanctorum historie, Antonii, Margaritæ, Catherinæ Senensis, & aliorum plurium confirmant expresse, ut id negare iam magnæ sit impudentiæ. Inhabitasse quoque dæmones ad tempus animalia vera corporaliter, sacra litteræ pandunt tam in serpente Gen. 3. in quo & opera vitæ exercebat hominibus propria, ut loquitur

quam

quam in grege porcorum Matth. 8. Quod inhabitent etiam & arripiant homines, sacre quoque litteræ nos erudiunt, quandoquidē legitur pluries in Euangelio, dominum nostrum homines a dæmonibus liberasse. Qui etiam per oralium arreptitiorum confitebantur Dominum Iesum esse Christum: & ille increpans non sinebat ea, scilicet dæmonia, loqui. Sed & id ipsum quotidiana de multitudine arreptitiorum experientia probat, ad quorum etiam liberationem, & ipsorum dæmonum ab hominum corporibus expulsionem, sancta mater Ecclesia statuit clericorum exorcistarum determinatum ordinem, ut patet. 21. dist. c. Cleros. & 25. dist. c. Perleclis, ut iam nullus maneat inficiandi locus. Hæc tamen minus sunt ad propositum quæstionis: sed pro tanto dicta sunt, ut cognoscatur ex his dæmonis potestas, in transfigurando videlicet se tam in humanam quam in bestialem figuram sine difficultate, obediēte illi materia ad nutum quoad motum localem, ut dictum est, in hoc, quod potest etiam contra voluntatem & libertatem hominis omnia illius membra mouere pro voto. Quod etiam dæmones incubi sint, vel succubi, quod in hoc etiam secundo principali continetur, licet nullum de hoc habeatur exemplum in sacris litteris aut aliqua expressa autoritas: nihilominus tales esse dariue asserunt omnes Doctores Theologi, & præcipue dum exponentes illud Gen. 6. Videntes filij Dei filias hominum &c. reprobant quorundam opinionem dicentium, quod filij Dei a quibus Gigantes generati sunt dæmones incubi fuerunt. dicit enim Aug. super Gen. ad litteram, & 15. de ciui. Dei. c. 23. quod tales non fuerunt dæmones. Neque enim dæmones vocari possunt filij Dei, cum sint inimici eius: nec de incubis dæmonibus intelligitur illa scriptura: licet quædam glo. hoc ibi cum Iosepho assermet: sed intelligitur de filiis Seth, ut dicit S. Th. 2. d. 5. ar. 4. ad 2. Nec approbat ibi opinionem Iosephi, sed solum tam ex ea quam ex aliorum plurimorum dictis approbat dari dæmones incubos. Idem quod dicitur de filiis Seth, confirmat S. Tho. Pot. q. 6. ar. 8. ad 2. in contrarium. Et Aug. in præfato c. 23. asserit dari incubos dæmones, ut infra inducemus. De quibus et Greg. interpretatur illud Isa. 34. Et pilosus clamabat alter ad alterum, ut patet in glo. ordi. Et S. Tho. de eisdem interpretatur eadē verba ibi, & etiam in c. 13. vbi circa finem capituli, homines illi pilosi etiam introducuntur. De eisdem etiam loquitur super Iob. 40. & 1. q. 115. & 2. d. 8. ut diximus, & quodlibet 8. ar. 10. Isidorus quoque li. 8. c. ultimo. Quod si incubi conceduntur, succubos et concedere, nullum est inconueniens. Hoc autem iusto Dei perimitur iudicio, ut ex maiori vtriusque malitia, hominis inquam, & dæmonis,

dæmonis, maiorem etiam poenam incurrant. Neque inconuenit hoc ipsum a Deo, tametsi nefandissimum, in natura permitti. Nam diuinæ sapientiæ decentissimus ordo non patitur, ut natura libera semper impediatur a Deo, quo minus prauæ etiam suæ cupiditatis compos efficiatur: quando videlicet in tantâ deuenere miseriam homines impiissimi, ut vnde misericordiam Dei reuocantis a malo erga se prouocent, habeant nihil. In tantam enim concupiscentiæ carnalis vesaniam nonnulli decidunt, sic effrenata libidine feruntur insani, ut concupiscant & annitantur etiam cum bestiis, immo cum insensibilibus quandoque tale opus perficere. Et quod cogitatu nefandissimum est, audiui ego quendam alias in confessione sua pra quam dici posset libidinosum, qui dixerat quod cum Deo (pro pudor) faceret talia opera si posset. Hac ergo insuperabili concupiscentia grauati, iusto Dei iudicio merentur ut nō perhorreant foetidissimos dæmonum occursum: quando quidem dæmones ipsi in forma pulcherrima virorum ac mulierum se transfigurant, ut miseras animas his laqueis captiuare possint.

Dæmones uirtute sua naturali posse quæque perdita seu destructa, non eadem numero sed specie, non solum in apparentia, sed uere etiam recuperare. Cap. VII.

PRIMUM vero quod huic principali quo ad primam eius partem accessorium est, dæmones, inquam, in humana forma apparentes recuperare quæ commesta sunt, vel aliter consumpta in diabolico illo conuentu, patet non esse usquequaque falsum, vel impossibile. Possunt enim eadem specie recuperare, non numero: quod etiam humanæ subiacet potestati. Hæc autem dæmones mirabilius efficere possunt quam homines, quod quidem inducitur eodē supposito semper facto; materiam, inquam, corporalem pro voto parere dæmonibus quo ad motum localem. Possunt ergo dæmones in modico temporis interuallo similes panes in cophino, simile uinum aut etiam melius vel deterius in vegetem transportare. Et idem dicendum de aliis comestibilibus: & per singula ex diuersis locis, & ex singulis modicum, ut defectus in singulis etiam minus appareat, & omnia simul accepta sufficiant pro commutatione eius quod est consumptum. Aliud vero quod consequenter inducitur accessorium, sano modo putandum est euenire. Neque enim potest dæmon bouem, vel quodcunque aliud mortuum suscitare. Id enim non nisi diuina uirtute fieri potest: quia id est supra, immo contra cursum naturæ: qui naturæ ordo vel cursus, auctori naturæ duntaxat subiectus est, a cuius etiam sapientiæ emanauit atque firmatus est.

Dæmonis

Dæmonis autē potestas tali ordini subiecta est, unde ipsum immutare non potest. Et propter hoc dicitur a Theologis, quod licet materia corporalis obediat ad nutum dæmonibus quo ad motum localem: non tamen quo ad formam immediate producendam, seu etiā educendam de potentia materiæ. Hoc enim esset ordinem naturæ peruertere, quo per varias dispositiones peruenitur ad esse formatū. Vide pro hoc si placet S. Tho. in questionibus de Ma. q. 16. ar. 9. Sed neque ad motum localem obedit eis materia contra naturæ ordinem. Unde licet quantum est ex parte fortitudinis naturalis, posset dæmon totam terræ molem non obstante illius grauitate de loco ad locum transferre: quia tamen ex hoc peruerteretur ordo naturæ: oportet enim eo casu ne daretur vacuum in natura, aliud elementum locū terræ subintrare, & fieri centrum mundi, quod est contra naturalem ordinem situs elementorum: ideo non potest dæmon terram mouere totam de loco ad locum, ut dicit etiam S. Tho. ubi supra art. 10. ad octauū: quāuis creatura spiritalis possit mouere quod maius est, scilicet cælum, & idem possint naturaliter dæmones, & hi præcipue qui ex superioribus ordinibus ceciderunt, licet hoc eis nunc impossibile reddatur ex culpa, ut supra inductum est. Cum igitur non possint dæmones bouem, vel quoduis animal uere mortuum suscitare, aut quæcunque alia miracula facere, & tamen hæc communiter asserant striges fieri a domina vel domino nefandissimi illius cursus atque conuentus: necesse est quod in talibus inueniantur illusiones. Quod quidem multipliciter contingere potest. Et primo quidem præstigiando oculos intuentium, aliquo interueniente, vel descendente humore, vel alia impressione, vel cōmōtione spirituum facta ab imaginatione ad principium sensituum, hoc est ad sensum communem, & ad organa sensuum etiam exteriorum, ubi simul descendunt impressiones & species relictæ ex sensibilibus motionibus, quæ in spiritibus sensibilibus conseruantur, ut communiter dicitur: & mouent principium apprehensiuum, ita quod aliqua apparent, ac si tunc principium sensituum a rebus ipsis exterioribus immutaretur: & sic accidunt naturaliter in dormientibus somnia secundum philosophū in de som. & vig. Et idem euenire potest opere diaboli tam vigilantibus quam dormientibus, ut dicit S. Tho. ubi supra ar. xi. & patet ratione saepe inducta de obediētia materiæ quo ad localem motum ad substantias separatas. Hac igitur delusione contingente, uidetur talibus id esse, quod in ueritate non est, puta uiuum vel mortuum, homo vel bos &c. Possunt secundo bouem mortuum, seu pelles eius ac ossa aliō deportare, & alium sibi simile uiuum reponere in citissimo tempore, sic ut mutationem non aduertant.

Cap. 5.

uertant astantes, per interpositionem aliquorum corporū inter oculos astantium, & locum ablati corporis ipsius bouis mortui, & alterius deportari. Vel certe tertio deludit diabolus perditas illas personas, eo modo quo vnus etiam Strigonus confessus est, vt videlicet quando domina vel dominus cursus illius maledici (diuersis enim in locis ac regionibus præfert diabolus ille qui vt princeps apparet, sexum diuersum) percutit virga corium in quo collecta sunt ossa ex carnibus commestis electa, statim dæmon vnus corium illud ingreditur, & in formam bouis sic erigit ac effert, vt astantibus appareat suscitatus. Possunt quarto dæmones formare corpus ad similitudinem bouis ex aere, & illud assumendo quasi viuum ex mortuo oculis astantium præmonstrare. Potest quinto diabolus acreum corpus ab intus in formam & similitudinem carniū cōmassare, & ad tempus pro voto sub pellibus conseruare, indeque recedendo postmodum relinquere quasi mortuum. Vnde a strigibus communiter asseritur, quod reducti tales boues suscitati (vt sibi videtur) ad stabula dominorum suorum ex mandato dominæ, vel domini cursus, infra triduum moriuntur, quasi macie in horas exsiccentur ex toto. Et tumulata postmodum quæ videbantur carnes, in præiacentē materiam cito soluuntur. His igitur modis vel illorum aliquo circa hæc homines deludi, qui vere & corporaliter ducuntur ad cursum, nō est negandum: sed suppositis his quæ communiter asseruntur a strigibus, est valde consentaneum rationi. Gaudetque diabolus & gestit in tali conuentu sic ostendere potentiam suam quasi sit Deus, vt æstimari & sic ab omnibus adorari cupiat superbissimus. In quo etiam facto specialiter similitudinē prætere deſiderat eius quod miraculose fecit S. Germanus, de quo legitur, quod hospitis pauperis vitulum coctum, sibi que ac familiæ suæ in cibum traditum ab eodē hospite gratis, ipse post cænam suscitauit hoc ordine, vt pellē super terram extendi iusserit, & super eā omnia iam extracta bouis ossa reponere. Cum ergo suo baculo post hæc corium percussisset, viuū statim crexit vitulum præcommestum. Vult igitur inimicus animarum, se propria potestate fingere potentem id efficere, quod sanctus ille vere fecit virtute diuina. Non sunt igitur ista neganda velut impossibilia: sed si cōmuniter contigisse creduntur, his modis esse facta, atque iusto Dei iudicio permilla, proculdubio credendum est.

Viros ac mulieres in brutorum quorūcunque speciem uirtute demonum non uere conuerti, sed delusorie. Cap. VIII.

QUANTVM autem ad tertium principale, quod videlicet homines in brutorum species apparere possint, in quas tamen vere

vere nō cōuertuntur, suscipit pariter ex sacris litteris veritatis exemplum, & ex supradictis patet, quod non impossibile iudicandum est, immo dæmonibus facile. Pro quo sciendum, quod cum phantasia sit animæ potentia quædam alligata organo corporali, in quo phantasmata recipiuntur, potest illā diabolus sicut & cætera corporalia localiter ad nutum mouere, & præcipue quantū ad humores, & quantum ad spiritus ei subseruientes, in quibus immediate phantasmata resident, vt supra inductum est. Vnde licet nō possint noua phantasmata, rerumque nouas in ea species atque similitudines immediate imprimere, vt patet per S. Tho. Ma. q. xvi. ar. ix. potest tamen antiqua multipliciter variare, componendo, diuidendo, sicque perturbando, vt videatur quandoque personæ, quod brutalem præferat figuram, & opera, etiam vigilando. cum autem affectus apprehensionem sequantur, consequens est vt illis appareant conuenientia fore vel utilia, quæ tali brutali naturæ consentanea sunt. Quod de facto regi magno Nabuchodonosor accidisse, sacre litteræ pandunt Dan. 4. Quandoquidem ex hominibus eiectus, quasi bos edebat fœnum, & sub diuo in nemoribus brutalem vitam per septennium ages, rore cœli corpus eius perfundebatur, humano sensu perduto, & ex phantasie perturbatione, brutali sensu confusus. Dicitur enim vbi supra. quod post finem dierum quibus scilicet commederat fœnum, vt bos &c. sensus suus redditus est sibi, & benedixit altissimo &c. Quæ quidem eius correctio atque poena, angelico ministerio diuina eidem iustitia inflata est, vt vilissima deiectione puniretur sub homine, qui grauissima cordis elatione super homines eleuabatur vt Deus. Non efficit autem per se Deus ista omnia immediate, quando quidem interiora omnia per superiora gubernet, vt Aug. dicit tertio de Tri. & idem docet Diony. in lib. de cæle. hier. & corpora quidem hæc infirma per cælestia: effectus vero nobis super naturales hic accidentes, vel per se immediate, qui solus nature vniuersalis est auctor, vel per eos spiritus, qui naturam nostram excedunt, siue boni sint, siue mali. Quod si etiam a bonis spiritibus id effectum esse dicatur, quod Regi præfato contigit, pariter & a malis id ipsum atque huic similia fieri posse negandum nō est, si sola culpa, non autem naturali potestate boni spiritus a malis discrepare tenendum est, vt patet ex supradictis. Ex his sequitur, non esse mirum, si quandoque mulieribus, opere dæmonum illarum phantasia perturbata, videatur quod præferant cætorum naturam, speciem, figuram, affectus insuper & opera: quodq; sociæ putent hoc ipsum de eis, ipseque de sociis, prout earum fatetur innumera multitudo. Eo enim modo eaque facultate, talia dæmonibus esse possibilia fatendum

Cap. 7.

Cap. 3.

tendum est, quia & supra probatum est, eos posse per prestigium deludere sensus hominum. Potest etiam specialiter hoc accidere delusorium, si per corpus aereum in similitudinem cati formatum & introductum, sic daemon illas decipiat, ut inter oculos & vera corpora humana obstaculum interponens, solum phantasticum illud corpus videre permittat. Sugere vero puerorum sanguinem, & sic eisdem strigare, tandemque occidere per striges posse daemones, nullus sanæ mentis negare debet. Attamen & in his interuenire sapius delusiones non dubito, & præsertim quo ad modum fiendi. Præstigiæ siquidem vel imaginaria perturbatione delusioneque decepti, sicut vere se catos putant striges, ita & se quandoque iudicant puerorum sanguinem sugere: ita ut sapor, liquor, & color sanguineus non secus gustui atque visui sese falso offerat, ac species ipsa brutalis offert se mentis iudicio. Potest enim demon per omnes aditus sensuales se immiscere, ut etiam S. Tho. affert. Ma. q. 16. ar. 11. in arg. primo factum in contrarium. Operatur etiam demon inuisibiliter quandoque in puerorum corporibus, causatque languores intromittendo venenosa, seu quæque mortifera, aut certe latentes in venis pestiferos humores ad eor deducendo, ut inde pueri languoribus statim afficiantur vix suscipientibus medelam, dum striges se putant, ex sanguinis abstractione eosdem strigasse. Potest insuper & fascinatio pueris naturaliter obuenire. Propter vehementem enim affectionem inuidiæ, iræ, aut odii, vetularum harum atque stingu, inficiuntur earum vitales spiritus, stante super hoc fixa imaginatione & intentione. Et hæc infectio pertingit usque ad oculos, a quibus inficitur aer circumstant, ex quo corpus infantis præsentis propter teneritudinem recipit aliquam infectionem, per modum quo & speculum nouum inficitur ad aspectum mulieris mēstruæ, ut dicitur in lib. de so. & vig. Vnde glo. super illud Gal. 3. Quis vos fascinauit &c. dicit quod quidam habent oculos vrentes ita ut solo aspectu inficiant alios, & maxime pueros. Possibile quoque est, quod ex Dei permissione vel ex aliquo fato occulto cooperetur ad hoc malignitas daemonum cum quibus vetulæ sortilegæ foedus aliquod inierunt, ut dicit S. Tho. 1. questio. 67. ar. 4. ad secundum. Vnde & ad hoc vetulæ malignæ inuocant magnum diabolum verbis inordinatissimis: & in nomine eius osculantur pueros ad perdendum eos, ut per earum legitimas confessiones cognouimus. Qua ex re debent omni studio prohibere pariter ne vetulæ infames vel suspectæ, pueris appropinquent, vel eosdem osculentur, aut quicquam eis offerant vel tradant. Hoc enim maleficæ valde desiderant ut eos inficiant, & sic demonibus obsequantur. Posse tamen sæpeque

in

fascinatio

in veritate contingere, striges puerorum sanguinem sugere, vel per se acus aut vnguis ministerio, vel opere demonis venis apertis, factisque paruis cicatricibus in locis vitalibus & delicatis, ex quibus sugendo sanguinem ad vitam necessarium, pueri paulatim exsiccentur atque intereant, negari non debet: cum fideli testimonio id affirmetur: & præcipue cum post catorum apparentium discessu, guttæ sanguinis prope pueros ex tunc euilantes, repertæ comprobentur. Nec necessarium est ut factæ cicatrices nisi curiosius inquirantur, appareant, cum paruissimæ sint, & statim opere demonum consolidari possint. Saltare autem per cubicula, currereue fugiendo, & id genus operum facere more catorum striges, prout sæpe narrant de visu plurimi, & ipsæmet striges fatentur vbique non esse impossibilia opere diaboli, qui etiam eisdem obsequuntur velocius deferendo quam propria hominis patiatur natura, manifestum est ex prædictis.

Deum opt. Max. non nisi sapientissima dispositione permittere mala plurima, quæ per striges contingunt fieri: & ex eis elicere multa bona.
Cap. VIII.

PRÆDICTA autem omnia, & quod minus videtur etiam innocentium puerorum interitum, ipse Deus non prohibet, sed iusto suo permittit iudicio, vel propter patientium peccata: actualia quidem, si adulti fuerint: originale vero, si infantes. Vel certe (quod crebrius contingit) propter peccata parentum. Visitat enim Deus peccata patrum in filios, quo ad malum poenæ, usque in tertiam & quartam generationem, Exo. 20. Vel hoc ipsum etiam in poenarum cumulum exigit maleficarum harum malitia maxima. Eis enim iuste in poenam conceditur, ut mala faciant, ac ea expellant, quæ nequissime desiderant, quæ & promisserunt demoni se facturæ: ne libertati arbitrii tam demonis quam hominis inferri videatur iniuria: sed vnumquodque disponatur a Deo siue agente, siue permittente, secundum propriam vniuscuiusque naturam: indeque magis etiam puniantur, ut dictum est. Iudicio quoque diuino sæpe ista contingunt, ut ciuitas vel communitas in qua tot & tanta flagitia regnant, puniatur in membris suis: propterea quod quandoque principes, officiales & populi non curant tales maleficas extirpare, sed potius eorum plurimi eas defendunt, fideique officiales, verbis insequuntur, & factis. Sed & specialius hæc mala contingunt his, qui quomodolibet per se, vel per alios, ipsi vel sui maiores, ad talia diabolica præsidia recursum habuerunt, vel ad id aliis lubricum præsterunt

D 2 fliterunt

stiterunt sermonibus suis. Id etiam sicut & maleficiales infirmitates incurrunt in se, vel in his qui quacunque attinentia seu ratione sui sunt, hi qui maleficiis faciendis vel quomodolibet procurandis operam dederunt. Hoc enim profecto iusto Dei cōtingit iudicio, ut per quæ quis peccat, per hæc etiam torqueatur, ut dicitur Sapientiæ secundo. Elicit etiā Deus ex malis illis plurima bona: Tum quia per hæc maxime relucet iustitia Dei tam in hoc seculo, ut claret ex his quæ modo dicta sunt, quam etiam in futuro, prout edocet sacra fides: Tum quia fulget ex his diuina sapientia, quandoquidem, ut diximus, decentissimo ordine cuncta disponit, permittens naturam quæ libera est, arbitrio seipsam proprio gubernare, votique compotem etiam pro malitia fieri tam hominem, quam demonem: tametsi nocere permittat minus etiam quam optarent: Tum quia diuina bonitas in huiusmodi maxime comprobatur. Vnde enim fides videtur ex parte vna vilissimis opprobriis obfufcari, ac sanctissimorum sacramentorum puritas defædari: inde fides ipsa magis in mentibus fidelium solidatur, ac validius roboratur. Ex his namque tria cognoscimus familiari experientia, quæ sola fide prius cognoscebamus, licet sub quæstione cadant apud eos qui suo ingenio volunt cuncta metiri. Primum horum est, creaturas quasdam intellectuales nostris in regionibus obseruari scientia potētiaque super omnes homines sine comparatione præstantes, quos demones appellamus. Secundum, quod propter hæc maligna opera cognoscimus, est eosdem demones esse malignos. Nam sensim per hæc quæ diximus veluti palparamus, eosdem ad innumera flagitia, dolis ac fraudibus homines inducere. Tertium est, odio sæuissimo Dominum Iesum Christum eosdem insequi, bonosq; Christicolas, & innocentes præceteris variis nocumentis afficere: fidem Christi persequi: & ecclesiæ sacramenta omni quo possunt vilipendio, ludibrio, opprobrioq; ut dehonestentur procurare. Ex quibus fit omnibus manifestum, quod de se clarissimum est, fidem inquam catholicam omni veritate ac perfectione florere, & ad beatitudinem sui cultores perducere. cum eam pro nixu (ut ex prædictis ac dicendis patet) oppugnent hi spiritus, qui maligni sunt. Neque enim insequuntur pro posse demones, nisi ea quæ suæ malitiæ & iniquitati aduersantur. Ut sic in omnibus tam bonis quā malis, quæ diuina dispositione vel permissione contingunt Deum opū. max. benedicendi ac laudandi rationem inueniamus.

Ea quæ communiter referuntur de strigibus, non posse contingere tantum in somnis. Cap. X.

SECUNDVM principale, quod declarandum assumpsimus in hac quæstione, videlicet, quod talia quæ communi voce referuntur de strigibus, haudquaquam in somnis tantum euenire possint, habet ex sacris litteris euidentiam. Vnum quippe videtur per sacras litteras demonstrari, quod etiam familiari experientia vniuersaliter comprobatur. hoc inquam quod quando aliquid apparet in somnis, vel imaginaria visione aliquibus aliqua reuelantur: sic ab eis videri talia vel cognosci dicuntur, ut dum postmodum plene vigilant sani corpore, id ipsum non in vigilia, sed in somnis innotuisse, aut visione imaginaria reuelatum esse, & non per sensus exteriores acceptum, neque sub eorum cognitione factum, optime discernat. Et breuiter distinctio status proprii dum quis sanus vigilat, & solutis corporeis sensibus operatur, a statu quo non vigilat, sed sensibus somno ligatis, vel certe altiori attentione impeditis, non vtitur, optime quique perpendit atque cognoscit. Neque puto dari quemquam, qui se expertum fateatur oppositum. Vnde Sanctus Petrus imaginarie visioni ac ecstasice contemplationi assuetus, cum vigilas angelum vidisset in carcere clara luce: & iubenti per omnia obtemperasset vsque ad liberum carceris exitum, licet non plene discerneret in tali statu inter vigiliam & abstractionem quam exigit imaginaria visio: postquam tamen angelum non vidit, & soli naturali cognitioni restitutus est, plene cognouit etiam se prius non imaginaria tantum cognitione cuncta & percepisse & perfecisse: sed vere & realiter per exteriores sensus & opera. Vnde descendente ab eo angelo dixit. Nunc scio vere quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis &c. Act. 12. in quo etiam libro c. 10. fatetur se alio tempore ecstasim passum, & quædam sibi apparuisse, quæ licet vera non essent ut apparebant, vere tamen ei futura prænunciabant. Idem patet in Esaie visione, qua Dominum sedentem vidit &c. Isa. 6. Neque enim putandum est talem prophetam sic esse deceptum, ut vere & realiter putaret se Deum videre, seu vidisse sedentem in folio. Spiritus enim est Deus. Ioan. 4. Sedere autē, conditio corporis est. Tantum ergo in sua hac imaginatione cōtingebat, ut communiter exponunt locum illum sancti Doctores. Et, ut vno verbo cuncta concludam, in omni passu sacre scripturæ, vbi de somnis & visionibus aliquid dicitur, semper datur intelligi quod diuersitatem status somniantis aut quomodolibet aliter a sensibus abstracti, ab ipso statu vigiliæ, omnes quibus talia contigerunt, optime per-

perpendebant, ut restatur etiam. S. Tho. Pot. q. 6. ar. 7. siue sancti viri essent, ut hi de quibus iam sermo habitus est, & alii plures: siue ethnici, ut Pharaon & Nabuchodonosor. Sed & quod Paulo accidit, non opposito, sed proposito fauet. Licet enim non cognouerit anima esset a corpore separata in raptu, vel certe coniuncta corpori, non tamen vtens corporeis sensibus: attamen cognouit quod non sic talia viderit quae narrauit se in raptu vidisse, sicut tunc ipsa enarrans, corporeis sensibus utebatur: & corporaliter, non autem somnians aut ecstasim patiens, operabatur. Ezechiel quoque dum dicebat se fuisse in spiritu, seu in visione Dei in Hierusalem, optime cognoscebat differentiam talis status & visionis, ab eo quo communiter & in uigilia corporalia opera sensibus expeditis operabatur. et hoc etiam clarum est ex modo ipso loquendi sacrae scripturae. Neque enim dixisset, Fui in visione Dei & in spiritu, nisi declarare intenderet, quod non eo modo fuerat corporaliter in Hierusalem, quo tunc ibi erat ubi haec loquebatur: & consequenter nisi cognouisset talium statuum differentiam. Si enim praedicta differentia non cognosceretur ab hominibus in uigilia, sequeretur quod nunquam posset videri magis aliquid in corpore fieri quam in spiritu: sed semper liceret cuiusque asserenti se aliquid corporaliter facere, respondere: Non sic est ut putas, sed somnias. Et e contra, ille dicere posset: Immo tu nunc somnias atque deciperis, putans me somniare, & omnia inconuenientia possent omnibus accidere, quae delirantibus communiter accidunt. Cum ergo innumerabilis multitudo virorum & mulierum, quae deprehenduntur ad diabolicum cursum deferri diuersis in locis variisque temporibus, vnanimiter confiteantur & asserunt se corporaliter ire vel ferri ad ludum illum, corporaliterque ibidem facere quaecumque scelera confitentur: patet quod non est contra sacras litteras, sed potius secundum eas est credendum, quod ista corporaliter fiant, & non tantum in somnis: cum secundum eas, in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, Deut. 19. & Io. octauo i. Et maxime si sit iuramento firmatum, prout praedicta communiter sub Inquisitoribus affirmant. Neque tamen negandum est, posse talia in somnis tantummodo sic apparere, ut tamen putent dum sic somniant, vere illa contingere, sicque pro tunc deludi. Sed hoc non latet postea personas illas dum in se reuertuntur. Et si opere diaboli sic in eorum mentibus ageretur, ut etiam in uigilia putarent vere sibi talia & corporaliter contigisse. deprehendit tamen finaliter dum plene solutus est sensibus, & a diabolo dimissus, quod somnia tantum fuerunt. Quod etiam contingere facile potest dum ad Deum conuertuntur, & peccata sua confitentur, sicut

† Et in c. No
uit. de Indi.

sicut, & frenetici cum plene sanantur, perpendunt delusionem, quam veritatem esse infirmi credebant. Sed Strigones semper idem affirmant etiam quando ad Deum conuersi sunt, & a diabolo non tenentur ultra captiui. Experientiae quoque & alia signa idem ostendunt, ut infra dicitur.

Eadem quae referuntur de Strigibus, in ueritate sic contingere posse, ut communiter fama uolat, pluribus suadetur fidelibus exemplis. Cap. XI.

PRINCIPALIS etiam intentionis huius capituli firmitas apparet ex his, quae Diuus Aug. affert. 18. de ciui. Dei. c. 18. ubi Praestantium supra per nos circa principium operis nominatum, introducit ita somno sopitum maleficiis, quod per plures dies excitari non potuit. Et nihilominus in statu illo sibi visum fuit, quod in equum conuersus esset, & annonam militibus equorum more portasset. Et licet aliquis equus & talis qualem se esse in somnis putauerat, vere portauerit annonam militibus illis: non tamen ipse fuit, neque phantasticum eius incorporatum, ut quidam videntur dicere, & August. ibidem disputando recitat. Qui si etiam ipse hoc assereret, ut videlicet diceret fuisse phantasticum eius incorporatum: non est tamen sic intelligendum quasi daemon ipsam vim phantasticam hominis, aut etiam speciem in ipso conseruatam aliquo corpore circūderet: sed quia ipse daemon, qui speciem & imaginationem hominis format, aliam similem speciem vel corporaliter exterius aliorum sensibus obicit, vel intrinsecus in eorum sensibus similem speciem operatur, ut S. Tho. exponendo dictum August. ponit in quaestionibus de Malo, q. 16. artic. 1. ad septimum. Neque etiam possunt daemones potentiam phantasiae, neque etiam eius organum, vel cum ea subiectum spiritum, alio deportare incorporatum. Qui si etiam possent & facerent: iam is, cuius haec essent, per illa tunc nihil videret. Neque enim operatur quis non actu informatus per formam, quae est operationis principium. Supponitur autem in narratione, quod ille in somnis haec ipsa videret, ut diximus. Vnde concludi potest, immo necesse est, quod operatione mali spiritus haec omnia facta sint, qui in formam equi, antea postque inuisi, corpus assumpserit, & ea peregerit quae narrantur: ille vero se quasi equum talia fecisse, tantummodo somniauerit, & statum plenae uigiliae a statu somni facti distinctum esse cognouerit. Neque dissimiliter existimandum est contigisse id quod in eodem capitulo idem August. enarrat, dicens. Indicauit & aliud (is uidelicet qui praemissa indicauerat) se domui suae per

per noctem antequam requiesceret vidisse venientem ad se quendam philosophum sibi notissimum, sibi que exposuisse quaedam Platonica, quae antea rogatus exponere noluisse. Et cum ab eodem philosopho postea quaesitum fuisset, cur in domo eius fecerit quod in domo sua petenti negauerit: non feci, inquit, sed me fecisse somniaui. haec ibi. Vnde patet, quod dicere necesse est, quod aliquis spiritus figura philosophi assumpta in aereo corpore id perfecit, quod quidem factum tunc illum somnare malignus spiritus cognoscebat, vel etiam procurabat. Qui ambo in exemplum induci, si non asseuerassent in vigilia positi, se talia, dum dormisse se nouerant, somniasse: & e contrario si affirmassent, quod non in somnis ista vidissent, sed in vigilia, & corporaliter ab eis haec esse perfecta: iudicandum procul dubio esset non eos, sed demones potius in illorum assumpti corporis figura iacuisse veluti dormientes. Pro quo facto notandum est etiam, quod nonnulli sic in somnis etiam vere operantur opera vitae, ut videantur etiam vigilare. Cognoui ego virum somniantem ambulare, loqui: & quod plus est, personas obuiantes cognoscere: cum eisdem loqui, ab eis occurrentibus diuertere, & easdem quandoque percutere. Illum tamen pro tunc dormire omnibus notum erat & experientia comperiebatur. Insuper ipse confitebatur postmodum in vigilia, quod somniaserat quidem se talia fecisse. Quinimmo quidam patruelis meus & compressor dum praedicationi iuuenis insisteret pra nimia cordis anxietate de nocte surgebat somnians, & ascendens super quadam porticu, quae praedicaturus fuerat, ordinatissime quasi populo praedicabat, vociferationibus magnis omnes a somno excitans & conturbans. Alium noui hominem de nocte somniantem, & sic in somnis de cubili ad studium realiter pergentem, & ibidem per multas lineas recte scribentem sine lumine. & mane quod se tantum somniasse putauerat, vere factum inueniebat. Verumtamen & hoc etiam quod diximus verum est, quod videlicet vnus diabolus efficit ea quae alius aliquis facere se somniat. E conuerso etiam aliquis vere & sanus in vigilia operatur, alicubi deportatus a malo spiritu vel a bono, cuius loco spiritus assumpto simili corpore, alibi dormire videtur. Huic enim quid simile per sanctos angelos factum creditur iuxta ea quae leguntur in historiis authenticis. Legitur enim de beato Ambrosio, quod cum Missam Mediolani casu celebraret, hora exequiarum Sancti Martini, qui Turonis defunctus erat, super altare caput inclinans, spacio trium horarum dormire visus est: qui postmodum excitatus, ut videbatur, a clericis causantibus populi tedium in expectando benedictionem & Missae finem, dixit officium exequiarum.

quiarum fratris sui Martini se perfecisse Turonis: quo in loco etiam in tanta rei fidem, ut fertur, chirothecam dimisit, ut tam ex assertione eius, quam ex signo praedicto, verissime corporaliterque illis interfuisse credendum sit: & loco eius angelum altari astitisse Mediolani in assumpto simili corpore. Implicat enim idem corpus in pluribus locis simul tempore inueniri, ut Theologi communiter tradunt. Huic etiam non dissimile contigit beato Clementi Petri successori. Cum enim Missam Romae celebraret, statim obdormire visus est, & post tres horas ad seipsum reuersus, ut videbatur, excusationem populo attulit, quod iussu Beati Petri sibi necessarium fuit illo temporis spacio Pisanam ecclesiam, quae diuo Petro dicata fuerat, consecrare. In cuius rei fidem indubiam, tres guttas proprii sanguinis Pisis in ecclesia illa reliquerat super marmoreum lapidem: quae in hanc usque diem in summa veneratione habentur in ecclesia cathedrali ciuitatis illius. Ex quo patet, quod angelus in figura sancti Clementis Romae fuit pro tempore quo sanctus ipse corporaliter Pisis erat ab angelo deportatus, & inde Romam itidem creditur fuisse reductus. Secus autem de utroque fuisset aestimandum, si dixissent se somniasse. Pari modo igitur affirmantibus strigibus, quod corporaliter vadant ad cursum, credendum est. Et si videantur interim alicubi dormire, estimandum est esse diabolum in illarum forma seu figura. Quandoque tamen suis etiam artibus magicis efficiunt, ut imaginaria tantum visione cognoscant, quae realiter ab aliis consodalibus fiunt in cursu: & hoc ut labores euitent atque pericula: quod quandoque facere praesumendum est tales personas dum corporaliter infirmantur. Potes autem, si vis, in malleo maleficarum videre, quem obseruat aliquem maleficarum modum ad id quod diximus assequendum. Dicere autem quod semper sic accidat, immo quod ea quae a strigibus enarrantur, non possint realiter accidere, videtur & historiis & sacris literis, veluti deductum est, repugnare: adeoque contra vulgatissimam experientiam loqui, ut stoliditatem id potius praferat, quam obstinationem sine scientia. Haec etenim obstinatio ut in pluribus admiscetur crassitudini talia dicentium, seu negantium ea quae diximus vere contingere. Et haec de secundo principali.

Esse firmiter credendum, atque nullatenus dubitandum praedicta omnia eo modo contingere, quo ab Inquisitoribus affirmantur, ratione ex eorundem Inquisitorum iudiciis sumpta. Cap. XII.

ESS e autem procul omni dubio credendum, haec taliter euenire, prout communiter a dominis Inquisitoribus affirmatur: quod

E tertio

*Et. semel. c.
de re mili.
lib. 12. et 13.
et prin. ff. de
re. inspic. et
utrobique per
Bart. et no.
in c. propo-
sisti. de pro-
batione.
Et hinc pro-
venit. quod
recte factum
presumitur.
quod factum
in
dex. ff. de ac-
quir. pos. l.
misit.*

*m. Pro ut tra-
di consuevit
in c. maiore.
§. verum. de
bapt. per illu-
tex. et in cle-
j. de pa. Et p.
albe. de Res.
in l. diuus.
ad fin. ff. de
off. pref. l. as.
in l. vi. vim.
col. vj. et pr.
ff. de insti. et
iur.*

tertio loco tractandum est; & non nisi proteruos vel ignorantes ne-
gare posse talia sic contingere sicut in processibus eorum habetur,
tribus rationibus persuadetur. Quarum prima talis est. Vnicuique
in arte sua perito & experto credendum est. k. Expertus enim cer-
tus est, & magis quam sciens non expertus, ut habetur ex proœmio
Metaphy. Non minus etiam inhiaredum est expertorum & seniorum
sententiis sine demonstratione, quam demonstrationibus ipsis, ut di-
cit Philosophus 6. Ethic. Certissimus ergo erit, & consequenter ei
maxima fides est adhibenda, qui simul sapiens fuerit & expertus. Fi-
des enim non nisi ob certitudinem facti vel dicti que putatur ab ali-
quo possideri, adhibetur illi. l. Patres autem Inquisitores ut in plu-
ribus sunt viri peritissimi tam in iure quam in sacra Theologia. Ad
Theologos autem & canonistas pertinet determinare an prædicta
impossibilia sint aut possibilia, credenda vel non credenda: sunt
etiam iudices super depositiones & testificationes factas de talibus,
& super confessiones eorum an impossibiles & verisimiles, aut certe
sint derisibiles: an a fatuis, vel certe ab his qui suæ mentis compo-
tes sunt factæ fuerint: quo modo, qua assertione prolata, quam effi-
caciter comprobata: & consequenter in talibus iudicandis, super
omnes experti sunt. Cum ergo propter hæc ipsa, quæ confitentur,
iuridice sint infelices istæ personæ ab Inquisitoribus gravissimo iu-
dicio condemnate: nemo debet esse tantæ temeritatis, ut eorum sic
damnet iudicia, sic deludenda & execranda immo iniquissima pu-
tet, quod non nisi pro somniis, vel pro his quæ in somnis accidunt,
accerrimis tormentis afficiant, & demum crudelissime perimendos
tradant homines innocentes. Si quidem secundum sacros doctores,
nemo propter ea quæ in somnis appetit, seu etiā operatur, nisi aliud
interueniat, peccare potest. m. Vide pro hoc, si lubet, sanctum
Tho. 4. di. 9. articu. 4. quæstiuncula. 1. Sed & si quod etiam in som-
nis crimen per accidens quis admittat, ex hoc ipso quod in somnis
perficitur, leuius iudicatur: quandoquidem homo pro statu illo ple-
num non habeat & liberum in operibus suis iudicium. Censendum
igitur & ab omnibus firmiter credendum est, hæc vere contingere,
& in corpore perfici: prout ab Inquisitoribus iudicantur hæc ipsa
fieri. Confirmatur autem hæc ratio adhuc ex tribus. Primo, quia
Inquisitores ut in pluribus sunt viri religiosi, optimæ famæ, & inte-
gerimæ vitæ: qui ex eo quod religiosi, Deoque dicati sunt, magis
ad clementiam & misericordiam inclinantur, quam ad seueritatem:
in hoc sui Saluatoris imitantes vestigia, qui diues est in misericordia.
Ex eo vero quod perfecto religionis statui copulant opera propria
sanctitatis & innocentissimæ vitæ cum odore optimæ famæ: quam

ne admitterent, expediret eis secundum Apostolum magis mori, n. Tu adde
necesse est ut omnem abhorreant iniustitiam: & præcipue ubi agi-
tur de vita hominis: quam sine ratione perdere, omnium iniustitia-
rum summa est. Cum igitur in his iudiciis videantur & sint potius
seuerissimi: nec acquiescant cuiusquam precibus seu lacrymis: cui-
dentissimum præfert hoc iudicium, non nisi ex causa summe ratio-
nabili: & non nisi ubi misericordia censeretur summa crudelitas
apud Deum & omnes homines, qui ea quæ Dei sunt sapiunt, id eos
efficere. Quod tamen non esset, si talia quæ narrantur, & propter
quæ striges comburantur, illusiones essent vel somnia. o. Confir-
matur secundo illa prima ratio, sic. Ea quæ de peritorum consilio iu-
dicantur vera, non sunt falsa censenda ab aliis. p. Sed contra tales
maledicas personas non procedunt Inquisitores nisi de consilio pe-
ritorum tam in iure, quam in sacra Theologia: & regulariter non nisi
de consilio & consensu domini Episcopi ciuitatis, ubi iudicium hoc
exercetur, vel eius Vicarii: qui ut in pluribus periti sunt saltem in
iure canonico. Ergo quod ab eis verum vel iustum esse determina-
tur, non debet (ab imperitis præcipue) tam facile condemnari. Sed
neque hi qui vere sapientes sunt, naturalique mentis elegantia & no-
bilitate pollent, in hoc contra peritorum consilium se opponerent,
vel præcipes contradicerent, ut multi imperitorum faciunt: sed ma-
tura cogitatione prius cuncta librantes, disputatiue potius quam sen-
tentiam proferendo, si talis opinio sibi minus placeret, vel apud eos
rationes inductæ non viderentur efficaces, aut ineuitabiliter conclu-
dentes, opinionem suam urbaniter in medium afferrent. Quod &
gratissimum foret Inquisitoribus, ut literali discussione magis veri-
tas elucesceret. q. Vbi cunq; autem officium exercetur (quod cōtin-
git per singulas ciuitates christianorum in Europa per institutos apo-
stolica delegatione Inquisitores, & ab eis factos Vicarios) docto-
res ad consilium contra striges vocati, semper in hoc vnum omnes,
vel pro maiori parte conueniunt, quod prædicta fiant realiter & in
corpore: & super hoc extant processus & consilia innumerabilia.
Ergo per locum ab autoritate peritissimorum & sapientum, quo-
rum non est numerus, quia per totam christianitatem, tam nostra
quam exacta ætate facta sunt hæc, omnibus persuaderi, nullusque
dubitationi locus manere debet, quod prædicta fiant corporaliter,
ut præfertur. Confirmatur & tertio præmissa ratio, sic. Id tolera-
tur ab ecclesia, ubi etiā agitur de alicuius tertii præiudicio maximo:
quia tam in bonis exterioribus quam in fama, quam etiam in bonis
corporis usque ad crudelissimam vitæ priuationem, non est falsum
æstimandum aut iniquum, si fiat hoc ordinarie iudicialiterque ab

*ex. in l. i. ff.
quid. ad fi.
ff. quod me-
mor. causa, et
late Barba.
in c. in præ-
sentia. col.
69. de proba.
ubi meminit
de dicto Apo-
stoli hic alle.
facit id qd
idem Barba.
tradit in cō-
sil. 55. col.
24. primo vo-
lumine.
o. Argu. de
2. de na. ope-
mun. cū aliq.
supra alleg.
p. Vi patet ex
not. per abba.
et mod. in c.
proposuisti.
de probat. su-
pra etiam al-
leg.*

*q. Veritate.
nim hinc i. de
exaginatama
gis resplende-
scit in lucē,
ut dicit text.
in cap. grane
35. q. vi. et
gl. in eo, cum
Ioa. eremita,
de fid. inst.
Bene facit
tex. in §. il-
lud quæstiu.
cum ibi nor.
per Christo-
pho. insti. de
rerum di.*

officialibus per sedem apostolicam institutis. Nam id esset de summa negligentia Romanam Ecclesiam suggillare: immo de summa crudelitate & iniustitia reprehensibilem reddere, & calumniari: quando quidem Inquisitores non nisi vt delegati summi Pontificis hæc efficiant, a quo principaliter pendet quicquid per eos iuste vel inique, ipso præsertim sciente, fit. Propter quod si in hoc iudicio inueniretur iniquitas, ipsi principaliter imputandum esset si taceret, aut non prohiberet. Quod quia non nisi temerarium est: ideo nullus potest nisi ignarus, vel valde præsumptuosus ista negare sic contingere, prout ab Inquisitoribus comprobantur. r

xvi pater ex
his qua habet
tur in l. qua
doris. ff. sol.
ma. per Bar.
ex doc. & per
not. in c. de
off. dele. cum
multis simi-
libus que al-
legari possent.

*Ad idem secunda ratio sumpta ex textum multiplicium assertione fidei,
omni exceptione maiori. Et unius responsionis re-
probatio. Cap. XIII.*

PROBATVR etiam hoc ipsum quod assumpsimus, alia principali ratione, quæ talis est. Quod ab innumera multitudine personarum promiscui sexus asseritur, & ubique locorum variisque temporibus vniformiter quasi vno ore loquerentur omnes, semper affirmatur, procul omni dubio credendum est, & nulla cunctatione negandum: vbi præcipue talium testimonium in causa fidei admittatur in iure: & tam contra se quam contra alios hæc ipsa rite coram iudice manifestent: etiam hi qui sibi vitam donari desperant: sicut contingit his qui in hæresim sunt relapsi, vt non iam timore mortis nisi confiteantur incurrendæ, suspicari possit eos talia propalare. Hæc autem omnia concurrunt in iudicio isto: immo sæpe quoque cum sibi vitam iam donatam alii sciunt, id ipsum manifestant: vt nō iam timore imminentis pœnæ, id quis iudicare possit ab eis confiteri: cum etiam plurimi concurrant ad hoc pueri, puellæ, & id genus innocentes & simplices, quorum facile deprehenderetur si fingerent mendacium: qua ratione puerorum testimonium certissimū dicitur. Plures item, qui post conuersionem sunt integerrimæ vitæ ac splendidæ famæ, & plures aliæ conditiones concurrunt, quibus redduntur testes fide digni, & omni exceptione maiores: & præcipue etiam in causa fidei, vbi omnes non capitales inimici admittuntur in testes, quantumcunq; alioquin flagitiosissimi, vt patet in cap. In fauorem. &c. Accusatus de hæresi. in sexto. Si enim tali tantæque multitudinī non esset fides adhibenda de talibus quasi de non visis: pari ratione nulli credendum esset, vbi quis ea referret, quæ is qui audiret non per se cognouisset. Et sic periret humanæ conuersationis solatium, neque daretur dissensionum terminus. Talem autem tantamque esse multitudinem eorum qui ista fateantur fieri corporaliter,

raliter, iam vniuerso orbi esse potest exploratissimum ex multitudine eorum qui propter hæc sub iudicio Inquisitorum per omnem christianorum regionem cadunt: ita vt millenarium sæpe numerū excedat multitudo talium, qui vnus anni decursu, in sola Comensi diocesi ab Inquisitore qui pro tempore est, eiusque Vicariis, qui octo vel decem aut plures semper sunt, inquiruntur & examinantur, & annis pene singulis plusquam centum incinerantur.

Quod si quis huic rationi se opponat dicens, eo merito tantæ etiam multitudinī non esse credendum, quo deludatur a diabolo: quod hinc manifestum fieri potest, quod incredibilia quædam enarrant, & ea ipsa quæ facultatem nostræ cogitationis aut conditionis videantur excedere: quinimmo naturaliter contingentibus comprobatisque aduersari. Vnde propter hoc, quod ista negentur, non videtur sequi humanæ conuersationis, quæ circa naturaliter possibilia contingentiaque obuersatur, aliqua perturbatio. Quærendum profecto est ab his qui taliter se opponunt, vnde nam ipsi nouerint talia quæ referuntur non esse vera, sed diaboli delusiones (Si quidem omnes credunt, vel vere, vel delusorie ista contingere, quæ a tanta multitudine confirmantur). Si enim ex naturali possibilitate vel contingentia, aliquod horum duorum, delusionem inquam demonum, vel ipsum narratum euentum, vere contingere credendum sit: quia videlicet alterum horū magis possibile est vt eueniat quam aliud; id profecto magis erit vel æque possibile, vel fide dignum, quod naturalitati nostræ magis vel æque fuerit consentat eū & propinquum. Nam & potestas demonis ibi minor apparet, vbi factum vel faciendi modus virtuti naturali nostræ magis etiam appropinquat. Quanto enim effectus naturam nostram excedit, tanto maiorem prætendit causæ virtutem. Difficile autem iudicare posse videtur, quid nam horum magis naturalem facultatem excedat demonis, hominem, inquam, corporaliter per aera, ad longinqua perferre loca, cibos & voluptatis omnis materiam præparare atque offerre; se etiam in forma humana familiarem, & ad vota obsequiosum reddere (Hæc enim eorum summa est, quæ ab his enarrantur perditis hominibus veluti mirabilia). Aut certe sic in hominum phantasia subtiliter operari circa species formandas, componendas, & separandas, circa etiam spirituum motus, vt hæc omnia quæ ab his narrantur, videantur corporaliter euenire: quæ tamen non nisi (vt ipsi contradicentes autumant) phantastice contingant. Immo si quis diligenter aduertat, inueniet hoc secundum naturalem potentiam proculdubio magis excedere quam primum: & consequenter minus esse debere secundum eos credibile. Quod quidem per com-

comparationem ad potentiam nostrā facile librabitur ac perpendi subtiliter poterit. Quod enim magis excedit facultatem nostrę naturalis virtutis atque potentię, magis est etiam in se supernaturale, maioremque deposcit absolute virtutem. Cum enim possibile respondeat potentię ut illius obiectum, & ex hoc eidem proportionetur: secundum excessum rerum possibile in essendo, erit & potentiarum proportionatarum excessus in virtute. Minus autem ab homine factibilis est tam artificiosa phantasmatum, specierum, spirituum, atque motuum dispositio in potentiis animę, ut vera videatur quę phantastica sunt, & ut qualia velint per has species ordinatas pro voto representari, statim appareant, quam talia quę per striges narrantur, corporaliter fieri. Neminem quippe medicorum, aut astrologorum esse puto, & nūquam fuisse relatione vel lectione cognoui, qui talia efficere potuerit, aut etiam attentauerit: cum neque etiam determinata somnia per artem possit homo causare, quę determinationem minorem naturaliter habent, minusque trahunt extra se hominem, quam raptus, vel alienatio talis a sensu, qualem has personas pati necesse est, si deludantur. Quilibet enim post somnium cognoscit se somniasse, ut supra probatum est, & patet experientia. Neque adheret quis somniis quasi rebus dum euigilauerit, prout striges facere opinantur hi, qui talia quę narrantur, corporaliter contingere negant: Tum quia species illę motusque phantastici sub exteriori sensu cadere nullatenus possunt, & consequenter circa talia nullus incumbit artifex, cuius sciētia practica vel notitia, sensibilia a quibus & causata est, tantum pertractat, qualis est homo: Tum quia communis hominum est sententia, naturalique veluti compertum lumine absque cūctatione aliqua pronuntiatur ab omnibus, hæc non humana, sed superiori aliqua virtute fieri. Quę communes animi conceptiones, cum ex hoc ipso naturales conuincantur, quod omnibus vel etiam pluribus se se offerunt, si falso initerentur, falsitatem profecto retorquerent in authorem naturę. Concludendum est igitur, hominem naturali virtute nequaquam facere posse quod aliquis ita deludatur atque desipiat, ut vere ac corporaliter fieri putet, quod non nisi phantastica visione contuetur. Ea vero quę ab his nequissimis narrantur in cursu contingere, quod ad multa subsunt etiam humanę facultati, utpote quę vel viribus, vel ingenio possunt ab homine perfecte fieri, vel saltem imperfecte, seu aliquid pro parte simile. Quo enim ad ciborum præparationes, ac voluptatum expletiones, nullus eas dubitat habere posse authorem hominem, nedum quales narrantur ab illis, verumetiam maiores quam procurent dæmones: non autem quam procurare sciant.

aut

aut possint: cum saporum & qualitatum proportio quę voluptatem afferat, eis melius innotescat, & ad illam citius & facilius mouere valeant, quam hominum quicumque. Quo vero ad corporalem hominum delationē per tanta terrarum spacia breui temporis decursu, licet homini sit naturaliter impossibile: aliquid tamen quo ad genus saltem operis, ei simile per humanum ingenium procurari ac fieri potest, ut patet de projectione quasi subitanea magni lapidis, vel alterius cuiusvis corporis mineralis molis per multa millia passuum ingenio tormentorum seu bōbardarū. Magis ergo a possibili recedit, & consequenter maiorem exigit virtutem atque potentiam quicquid præter naturam mirabile sit in imaginatione, quam quod sit etiam præter naturam, sed ad extra & corporaliter. Et sic dæmoni non minus impossibile vel magis factibile illud erit, quam istud: neque hoc igitur minus debet quisque credere ab eo fieri quam illud.

Quantum vero ad apparitionem dæmonum in assumptis corporibus aere condensato, & in humanam figuram effinēto, non maiorem id in dæmone potentiam arguit, quam prædicto modo species in phantasia componere, quę corpora quęque quasi vera præsentent, cum maioris spiritualitatis sit phantastica species quam aer, & præcipue condensatus. Vnde minus potest illa (si corpoream vtriusque naturam consideremus) representare corpora densa, quam aer. Quantum etiam ad motum localem, qui in his efficiendis interuenit, minus sunt eius capaces species illę, quam aer: cum ille per accidens tantum, aer autē per se etiam moueatur. Corpus enim est aer: species autem illę non nisi corporalia sunt accidentia: quę etiam si æqualiter motum localem admitterēt, etiam ratione subiecti, non minorem tamen ille motus in angelo mouente virtutem argueret, quam motus interueniens in formatione corporis illius aerei, eo quod æqualiter quo ad motum localem corporalia quęque virtuti angelicę ad nutum obediant. Sic igitur ex his omnibus patet non esse minus credibilia, eo quod non minus sint possibilia dæmoni quę narrantur ab his perditissimis personis corporaliter fieri, quam eadē phantastice solum cū tanta contingere delusione, ut pro certo vera credantur quę falsa sunt & vana, veluti vulgus esse putat.

Improbatio unius euasione ad prædictam rationem. Cap. XIII.

FORTE quis iterum contra prædictam rationem se opponet, inuvalidamque reddere conabitur; ex eo quod capitulum Episcopi. 26. q. 5. dicit tales uel similes sectę personas deludi a diabolo: & per consequens nō uere posse cognoscere fieri quę narrantur malas: neque

neque huiusmodi personas maleficas. Qui si etiam corporaliter cō-
tingeret aliquas personas sic portari & facere mala quæ confiten-
tur, quamvis posset sibi contra se testificantibus siue se accusantibus credi,
non tamen accusantibus alias: eo quod nesciant an vere ibi sint illæ
personæ quæ ibi esse videntur: cum possit diabolus personam seu
figuram illarum prætere, dum ipsæ domi resident: unde talium
testimonium nullatenus acceptandum videtur in præiudicium ter-
tii. Sed ad hanc euasione explodendam, supposito etiam quod
capitulo illi fides præstari debeat, quod infra discutietur, iam præ-
parata via superius amplissima est, dum apertissime cognoscitur
per ea etiam quæ per sacras literas notissima comprobantur: fami-
liarique experientia negari non possunt, omnes facile posse discer-
nere differentiam status vigilantis & dormientis, & præsertim in se-
ipso. Nec potest diabolus quacunque virtute conatuque maligno,
sic homines extra mentem ponere, quin vigiliæ ac sanitati restituti
cognoscant, quod alia visione quam corporali, alioque modo quam
utendo sensibus exterioribus cognouerunt omnia quæ sibi visa sunt
videre, quando a diabolo supponuntur delusi. Vnde cum perseue-
rent in confessionibus cōtra se dum sanæ mentis sunt, dum diabolo
etiam abrenunciaverunt ad Christum conuersi: & semper asserant
talia sibi in vigilia contigisse dum plene sensibus uterentur, non est
viri prudentis velle sine ratione negare, ea quæ tales experiri se con-
stantissime asserunt experientia sensuum, qua nulla apud nos cla-
rior & efficacior est cognitio. Et sicut vere supponendum est con-
tingere quæ circa se facta narrantur, non minus verisimile est circa
consodales & alias personas, quas adesse contuentur, idem realiter
& vere accidere. cum præsertim sæpe, immo semper contingant
plures ex conditio simul ire vel deportari, simulque redire, ut patet
ex processibus. Neque etiam maior ratio est quod vnam magis quā
aliā deludat diabolus quo ad hoc: cum præcipue magis delideret,
ea quæ in contemptum Christi & fidei fieri per eas procurat, in vi-
gilia perfici, quam in somnis vel in mētis alia quacunque alienatione,
cum maior in vigilia peccatum incurrant, & sit æque facile diabolo
vnum ut alterum efficere, vel etiam facilius sit illi vigilantes por-
tare, quam dormientes deludere, ut in præcedenti capitulo inductū
est. Quod si cōtra se testificantibus in iudicio talibus (non obstante
quacunque diaboli delusione) fides est adhibenda, ut deductum est,
sequitur inuitabiliter, quod & testibus cōtra tertium est credendū,
si attendantur ea quæ dominis Inquisitoribus & iudicibus fidei sem-
per euenire comprobantur. Hoc enim ab eis quotidiana experientia
prædicatur, quod accusati per socios criminum, licet fere semper in
prin-

principio iudicii negent, in processu tamen omnia confitentur, &
rarissime contingit oppositum. Et qui hoc proterue negaret, habet
quoque processum omnium Inquisitorum falsos asserere, quod plane
apud non insanos execrabile reputatur. Et si aliquando contingant
tales non confiteri, hoc ideo est, quia iudices vel nolunt, vel qui vel-
lent non possunt, ut par esset, iudicium prosequi; dum ab his impe-
dimentū aliquando prouenit, qui debuissent Inquisitoribus fauere.
non enim omnia per se possunt Inquisitores &c. Propter ea vero
quæ rarissime contingunt, non debet omitti quod regulariter acci-
dit. Sicut non obstante quod in aliis etiam iudiciis quandoque con-
tingat innocentes damnari, falsisque testibus & accusatoribus fati-
gari, non interponitur iudicium contra reos, nec minor adhibetur
fides testibus aliis vel accusatoribus. Quod si e contra quis inducat
quod scelerata illæ mulieres de quibus loquitur. d. c. Episcopi asse-
rebant in vigilia posita se realiter per multa terrarum spatia intem-
pestæ noctis silentio deportari, & tamen ibi determinatur, quod erāt
a diabolo deluse. Respondetur quod mulieres illæ non solum in
somnia, sed etiam in vigilia tenebantur a diabolo captiue per infi-
delitatem, ut ibi dicitur. unde facile poterat eas in vigilia deludere,
sicque in earum mentibus & imaginatione agere, ut sibiipsis persua-
derent & aliis, sibi vere contigisse quod in somnis acciderat. Sicut
etiam freneticis dum patiuntur, etiam si vigilent, videntur vera esse
quæ vera non sunt. Liberati autem postmodum ab infirmitate, co-
gnoscunt distinctionem status sanitatis a statu infirmitatis: & quod
illa quæ sibi vera videbantur, dum languerent, falsa fuerant. Per-
sonæ autem, quæ se vel etiam socios accusant in ista secta, non am-
plius sunt in diaboli potestate. Nam semper hoc faciunt dum sani
sunt mente & corpore, & postquā diabolo abrenunciaverunt & pec-
catum suum confessi sunt, non solum iudicialiter, sed etiam sacra-
mentaliter prouidentia dominorum Inquisitorum, qui earum con-
uersionem & salutem desiderant. Ratificant enim & confirmant in
fine iudicii quacunque tam contra se, quam contra alios antea sunt
confessæ. Et ideo patet, quod hæc secunda obiectio nō militat. Vl-
terius contra illam primam euasione dicendum est, quod sicut dei
preueniente misericordia, nō potest diabolus deludere nisi eos quo-
rum mentem primo sibi per infidelitatem subiugauerit, ut dicitur
in d. c. Episcopi. ita credendum est nullius personæ figuram, ut de
tanto crimine accusetur, posse prætere, nisi eius quam sibi iam
per similia crimina deuictam esse scierit, & multoties realiter cū
aliis ad ea perpetranda conuenerit. Et propterea non debent Inqui-
sitores omittere contra tales accusatos procedere, eo quod ex hoc
ipso

ipso quod sic accusantur, etiam si aliquando non vere ac corporali-
ter peregerint ea de quibus accusantur, vehementer tamen suspecti
sunt, quod de flagitiosissima tali secta sint: & praecipue si plures te-
stes in idem contra aliquem concurrant, variisque temporibus: & si
alias etiam malae sit vitae vel famae. Neque enim Deus clementissi-
mus diu permetteret innocentes de tanto crimine accusari: & esset
de omnibus par ratio, quod diabolus omnium personarum figuris
praetenderet diuersis temporibus: quod patet falsum, quia tales in-
nocentes non solum pauci esse creduntur in comparatione aliorum,
contra quos Inquisitores procedunt in aliqua ciuitate vel terra: sed
nulli adhuc ab Inquisitoribus tales inuenti sunt esse delusi, licet aliis
narrantibus dicatur quandoque tale quid contigisse. Omitto con-
tra eandem euasione[m] afferre indicia apertissima de reali deporta-
tione, quae tam ante, quam post deportationem in plena vigilia con-
tingunt, quorum in hoc opusculo inseruntur plurima, ut praecipue
infra patebit.

*Ad eandem euasione[m] praeccludendam, alia deductiones
inueniuntur. Cap. XV.*

AD eandem euasione[m] primam excludendam, aliam deduc-
tione[m] afferro: quae tam ex dicto capitulo, quam ex aliis determi-
nationibus summorum Pontificum robur accipit. Ex illo namque
capitulo habetur duplex modus, quibus diabolus potest homines
deludere, vel decipere. Vnus ostendendo in somnis, seu in spiritu,
aut in visu quod non est: Alius in vigilia praetendendo formam ali-
cuius, sicut contingit in apparitionibus diabolicis, puta cum diabo-
lus assumens corpus aereum, format illud in similitudine hominis,
vel mulieris, vel bestiarum. Sicut saepe legitur in sanctorum histo-
riis. Primo autem modo posse deludere probat d. c. per secundum.
Secundo vero modo probat per Apostolum 1. Cor. 9. dicentem, quod
diabolus transfigurat se in angelum lucis, quia videlicet aliquando
apparet in forma boni angeli, & multo magis potest apparere in for-
ma hominis vel bestiae. Potest ergo sic hominum phantasmata ordi-
nare, ut videatur eis videre quae non vident, & esse quod non est,
quod maxime contingit in somnis. Potest & alio modo deludere
per praestigium, ut consentiant omnes tam theologiae, quam cano-
nici iuris cultores. Non negat etiam capitulum illud, diabolum posse
de loco ad locum homines portare. Hoc enim negare esset haereti-
cum: dicente Iob, quod non est potestas, quae ei valeat comparari
super terram: immo etiam contra veram philosophiam hoc esse,
quae

quae virtutem substantiae separatae omni corpori praefert. Sed solum
adducit & alruit capitulum illud, quod non portentur tunc ad se-
quendum aliquam veram deam, eique seruendum, propter quae vi-
debatur illis sceleratis mulieribus, quod realiter portarentur. Ex illo
ergo capitulo iuncta fide, & philosophia habetur esse possibile, quod
diabolus has maledicas personas porter: & per diuersarum rerum ap-
paritiones praedicto etiam secundo modo deludat. Possibili autem
posito in esse, nullum sequitur inconueniens, praecipue si sacris litte-
ris, vel determinationibus Ecclesiae non repugnet. Ponatur ergo per
casum possibilem, quod contingat multitudinem personarum sic a
diabolo congregari, & induci ad abrenunciandum fidei, contem-
nendum sacra, aliaque facienda quae narrantur de strigibus, ex qui-
bus merito veniunt ab Inquisitoribus & fidei iudicibus puniendae.
Tali autem casu posito, querendum est, quomodo poterit iudex in
eorum notitiam deuenire, si non est credendum complicitibus & so-
ciis horum criminum, qui deprehensi sunt, & iudicialiter confessi.
Neque enim alius homo potest ista cognoscere: & hi qui de tali so-
cietate supponuntur esse, terribilibus sacramentis se altringunt, ne
seinuicem aliquatenus accusent, neque factum propalent: nisi forte
causa seductionis alicuius: etiam si contingat aliquem hanc datam
non seruare fidem, horribiliter vapulat a consociis, uel a daemone,
nisi forte sint in fortis Inquisitorum. licet etiam neque sic quando-
que possint euadere. Quomodo ergo tam acerrimi hostes fidei tol-
lentur de terra, ut intendit sancta mater Ecclesia? Quis autem au-
deat praesumptuosus vel sciolus dicere, quod licet iste modus delu-
sionis sit diabolo possibilis, non tamen utitur illo, neque illum Deus
permittit? Num de permissione Dei debet quis sentire aliter quam
sancta mater exposcat Ecclesia, & rerum ostendat euentus? Vbi
nam autem habet quis Ecclesiam docere, quod haec Deus non per-
mittat? Quin etiam oppositum illam sentire ex hoc dignoscitur,
quod auctoritatem & omnem fauorem praestat Inquisitoribus con-
tra tales nequissimas personas. Euentus quoque & frequentissima
apertaque indicia id ipsum docent: iudices omnes fidei & innume-
rabiles consilarii sic esse iudicant: testes infiniti idem affirmant.
Quomodo ergo potest quis sapiens asserere id impossibile, aut etiam
non de facto contingere? In hoc discernant omnes, si ratione mo-
uentur, aut voluntate, seu quomodolibet alia sinistra causa vel in-
tentione. Et casum quisque ponat ante oculos suos, quod sit ipse iu-
dex aut gubernator in aliqua ciuitate ecclesiae, vel cuiuscunque prin-
cipis, & compareat ante eum qui dicat se hominem audisse dicen-
tem, quod conuenientium in cursu duo ciues tractarunt, dum ibi es-
sent

sent tradere ciuitatem hostibus ecclesie vel principis: & quod vocato homine illo, sic esse ab eo discat, ut a teste de visu: & id quod in tali casu crederet, aut faceret, si iudex esset: vel certe fieri consuleret, si consiliarius esset, uel assessor iudicis, faciat oro, vel non minus credat, aut fauorem præstet Inquisitoribus, qui prædictis modis similia cognouerit, contra Christum in tali cursu fieri vel tractari, si vere christianus est. Præterea ecclesia hæc esse possibilia immo de facto contingere credit non solum indirecte, dando generaliter auctoritatem Inquisitoribus contra tales sicut contra hæreticos, & eorum iudicia non solum non reprobando, sed potius approbando, verum etiam quia directe, & specialiter sectam hanc insequitur, & per specialia priuilegia Inquisitoribus mandat, ut hos pestilentissimos homines usque ad extremum interitum & exterminium persequantur inuicte: Vnde quod Innocentius mandauerat primo Inquisitoribus Alemanie, ut supra relatum est, & Iulius postmodum Inquisitori Cremonensi, confirmauit ultimo Adrianus sextus Pontifex omnibus Inquisitoribus congregationis Lombardie ordinis Prædicatorum mandans ut officium inquisitionis exerceant contra prædictam sectam personarum, quæ a fide catholica deuiantes, fidem ipsam quam in sacri susceptione baptismatis abnegantes, sacram crucem pedibus conculcantes, & opprobria super eam perpetrantes, ecclesiasticis & præcipue Eucharistie sacramentis abutentes, diabolum in suum dominum & patronum assumptes, eique obedientiam & reuerentiam exhibentes, & suis incantationibus, carminibus, sortilegiis, aliisque nefandis superstitionibus homines, animalia, & fructus terræ multipliciter ledentes, aliaque quamplurima nefanda, excessus & crimina eodem diabolo instigante committentes, inueniuntur, eosque puniant secundum modum contra alios hæreticos a iure & sacris canonibus statutum. Vnde patet, quod cum hæc secta non sit nisi secta strigum: & ista nefanda faciant non nisi pro magna parte in cursu; quia etiam ibi sectam faciunt & conuentum, & non alibi, nec alio tempore omnia, sequitur quod Pontifex supponit & determinat non illusorie, sed vere & realiter hæc in cursu fieri & perpetrari. Quam etiam sectam Clemens. vij. per breue, quod directum est Reuerendissimo Episcopo Polensi Gubernatori que Bononie, mandans eidem ut contra quosdam Mitandulanos eiusdem sectæ præstet omnem fauorem Domino Inquisitori Parmensi. & incipit. Accepimus non sine animi. appellat expresse hæretum strigatus. Cum ergo ex prædictis concludatur, quod prædicta crimina non committuntur a prædictis hominibus illusorie, sed vere, oportet quod non in somnis uadant aut deportentur ad cursum, sed uere & realiter: & consequen-

ter quod fides præstanda est testibus de visu contra tales. Alias periret omnis modus procedendi contra tales, vel cum maxima difficultate possent deprehendi: eo maxime, quod sicut per eorum confessiones agnouimus, sacramentis (ut diximus) magnis se astringant, se inuicem non reuelare. Aduertendum est etiam, quod si testibus non creditur contra alios propter assertam delusionem: iam non esset etiam credendum seipso accusantibus, uel iuridice confitentibus, quod talia sibi contingerint, eo quod censendi pariter esse delusi, & eis esset compatiendum, & non sententia contra eos ferenda, si dicerent se nunquam extra cursum tale quid fecisse, nec ex corde unquam talia se perpetrasse, aut contra fidem quicquam opinatos esse. Quod tamen nullus sanæ mentis concederet, & practica omnium Inquisitorum est in contrarium. Præterea, ex eisdem Pontificum uerbis hoc elicitur, quod eundem debent contra sectam istam seruare modum inquirendi & procedendi, quem seruant secundum iura contra alios hæreticos. Modus autem ex parte intentionis ipsius Inquisitoris & efficacie tam interioris quam exterioris, est ut intrepide omnique humano timore, & cuiuscunque commodi vel laetitia amore postposito, inuicte procedant. Ut patet in priuilegio quodam Inquisitionis, quod incipit. Ex parte vero ordinis procedendi & executionis, ut simpliciter & de plano, & c. Statuta, de Hæret. lib. 6. Item ut excommunicari & participes vel socii criminis in testimonium admittantur, eod. tit. In fidei fauorem. Contra istam ergo sectam hoc ultimo modo procedendum est. Tenentur ergo credere Inquisitores omnibus qui testimonium contra hanc sectam ferre uoluerint, etiam si dicant se socios criminum. Non potest ergo interponi, quod isti socios se dicentes, non sunt audiendi, quia deludantur per præstigium, uel quomodolibet aliter: quia iam tolleretur modus procedendi contra istos, quo procedi debet contra alios hæreticos: quod est contra uoluntatem & mandatum ecclesie in prædicto priuilegio Adriani. Vnde patet, quod illa euasio nulla est, sed irrationalis & periculosa fuga.

Eadem secunda ratio ex eodem fundamento tripliciter confirmatur. Cap. XVI.

PRÆELVSA igitur prædicta euasione ad secundam rationem principalem, confirmatur ipsa secunda ratio principalis tripliciter. Primo sic. Si duobus testibus & in præiudiciū tertii tam in iudicio creditur, quam extra iudicium de rebus possibilibus enenire. multo fortius credendum est maxime multitudini tale quid conformiter asserenti,

1. L. ubi numer. ff. de test. et c. nouit, de iudi. etiam in criminalib. c. in omni, de test. et per Ant. de Bur. et Fely. in c. cum dilectus, de calum.

De qua ha-
bitur auih.
multo magis
e. de sac. san.
ecclē.

Et satis pa-
tet ex notatis
per Bar. in l.
de minore. §.
plurimū. ff.
de questio.

asserenti. Quia de quo minus videtur inesse & inest, & de quo ma-
gis, per regulam topicam. Maxima est autem multitudo talia nar-
rantium, ut supra deductum est. Sed & hec ipsa quæ narrantur, esse
possibilia supra in primo principali probatum est etiam ex sacris lit-
teris. Ergo non sunt hæc tam facile passimque neganda, ut nonnulli
faciunt. Confirmatur secundo eadem secunda ratio, sic. Fama
quam omnes famant, non ex toto perit: & impossibile est, quod fa-
mosum sit falsum ex toto, secundum Philosophum in lib. de somno
& vigi. & 7. Ethicorum. Maxime autem si fundetur narratio in
certitudine sensuum. Non enim possunt falli sensus exteriores cir-
ca propria sensibilia, ut dicitur in secundo de Anima. Narrant autem
omnes isti ea quæ ab eis videntur & fiunt supra naturam, & ea esse
vera testificantur de visu pluribus sensibus. Et in hoc omnes conue-
nire, quod corporaliter fiant quæ sensisse se dicunt, publica & vniuer-
salis est fama. Non ergo ex toto falsa esse censenda sunt, aut putan-
dum est vniuersaliter tales personas decipi, vel decipere: licet forte
interueniant sæpe delusiones, ut supra declaratum est. Confir-
matur tertio eadem ratio sic: Si quod est magis incredibile quam il-
lud de quo est sermo, vel saltem æque incredibile, & nihilominus
a sanctis Doctoribus hac sola ratione creditur, & pro certo asseritur,
quod a multitudine virorum ac mulierum, tam eorum qui sunt ex-
perti, quam eorum etiam qui ab his qui experti sunt didicerunt &
cognouerunt, enarratur & confirmatur: multo magis ab omnibus
credendum erit, quod est magis credibile, vel saltem æque credibile,
& quod est æque vulgatum & affirmatum ab his, qui experti sunt,
vel ab expertis certa relatione cognouerunt. Nam cum cito sine ra-
tione credere sit inditium leuitatis, iuxta illud Ecclesiastici 19. Qui
cito credit, levis est corde: magis hoc alienum esse debet a sanctissimis
& grauissimis ecclesiæ sanctæ Doctoribus, qui tam naturaliter, quam
supernaturaliter dotati sunt supra ceteros muneribus intellectus,
quam a quibuscunque aliis. Magis autem credibilia sunt omnia quæ
narrantur a strigibus fieri in cursu illo diabolico, præter hoc quod
etiam affirmant sibi contingere; demones, inquam, esse eis incubos
aut succubos, quam hoc ipsum quod exceptuatum est, ibi vel alibi
expleri per demones. Et tamen hoc ex sola multitudinis assertionem
pro certo tenent Aug. Tho. cæterique Theologi. Ergo multo fortius
a nobis non debent illa negari, de quibus est sermo. Quod autem
hoc sit magis incredibile, & magis videatur a possibili alienum, ex
hoc manifestum est, quod demones cum sint spirituales creature,
corporales delicias aut oblectationes non magis admittunt, eisque
oblectari non magis possunt sensitiua oblectatione, quam lapides.

Sicut

Sicut enim lapides ita & angeli sensibus carēt, quorum obiecta sunt
illa oblectamenta: & consequenter videntur etiam ab eorundem
spirituum voluntate aliena: licet in corporibus assumptis possint
ab illis opera motusque tales quasi vitales perfici, & in illis intelle-
ctualiter non autem sensualiter oblectari propter animarum perni-
ciem, eorum, inquam, qui tale cum eis habent fetidissimum com-
mercium. Quia tamen (ut diximus) videntur elongata hæc opera
vilissima & vilitatem animi prætendentia, utpote subiecti passioni-
bus concupiscentiæ turpissimæ, ab eorundem spirituum eleganti na-
tura, potius quam opera circa corporalia quidem expleta: sed tamen
virtutem eorum ac potentiam præmonstrantia, qualia sunt hæc, quæ
narrantur accidere talibus hominibus in illo diabolico cursu: minus
illa credenda forent quam ista. Quod vero sancti Doctores non ra-
tionalia vel reuelatione moueantur ista credere, quæ minus cre-
dibilia sunt, & ut vera cunctis illa Christianis annuncient non nisi
sola fide narrantium: patet præcipue per diuum Augustinum, qui
hæc ipsa primus inter catholicos in scriptis redegit, nedū possibilia,
sed & facta in xv. lib. de ciuitate Dei. capit. xxiii. Vbi sic ait. Creber-
rima fama est, multique se expertos, vel ab eis qui experti erant, de
quorum fide dubitandum non est, se audiuisset confirmant, siluanos
& phaunos quos vulgus incubos vocat, improbos extitisse mulie-
ribus, & earum appetisse & peregisse concubitus: & quosdam da-
mones quos dufios Galli nuncupant, assidue hanc immunditiam &
tentare & efficere, ut hoc negare impudentiæ videatur. Hæc ille.
Hoc idem tenet etiam sanctus Doctor non nisi ob Augustini prædi-
ctam inductionem. Sed neque alii doctores sancti, videlicet Gre-
gorius & Isidorus, qui tales dari demones incubos & succubos affir-
mant, ut supra inductum est, alia ratione ad id moueri possunt nisi
prædicta. Cum hoc ex sacris litteris non habeatur, neque reuelatione
priscorum: neque per naturalem factorum cursum. Cum ergo eo-
rum quæ a strigibus asseruntur, fama sit communior, & assertio
certior, eo quod iuramento iudiciali ubique firmata sit: sequitur a
maiori, quod eis indubitata sit adhibenda fides. Si enim ista negen-
tur: & extimentur quasi a delirantibus introducta, non minus deli-
rare putandum esset illos, qui ea quæ minus credibilia sunt referrēt:
quæ tamen credunt sancti Doctores, ut diximus, quasi non deliran-
tium relatione comperta. Sed & quod magis propositum roborat
& confirmat, hoc ipsum quod striges asserunt, de conuersione, in-
quam, saltem apparente, earum in catos, tenet Augustinus esse ve-
rissimum: licet non secundum hanc speciem verba faciat. Et hoc te-
net non nisi relatione eorum, qui eiusmodi vel certissime se audisse,
vel

vel etiam expertos se esse asseuerarunt. Nam lib. 18. de ciui. Dei capitulo. 17. postquā retulit quæ a Gentilibus narrantur de sociis Vlixis in bestias a Circe maga conuersis; & de Archadibus, qui transfatando stagnum, conuertebantur in lupos. Et rursus de Archadibus in lupos conuersis hausto quodam immolato liquore deo suo Lyceo: post nonnulla subiungit, & probat hæc esse credenda, propterea quod & temporibus suis talia fieri referrentur. Vnde sic dicit. Si enim dixerimus ea non esse credenda (quæ scilicet prenarrata sunt) non desunt etiam nunc qui eiusmodi quædam vel certissima audisse, vel etiam expertos se esse asseuerent. Nam & nos cum essemus in Italia, audiebamus talia de quadam regione illarum partium, vbi stabularias mulieres imbutas his malis artibus, in casco dare solere dicebant quibus vellent seu possent viatoribus, vnde in iumenta illico conuerterentur, & necessaria quæque portarent: post quæ perfuncta opera, iterum ad se redirent. Nec tamen in eis mentem fieri bestialem, sed rationalem humanamque seruari. Hæc Augustinus. Ex quibus patet, quod ipse non nisi ob plurium testimonium asseuerationem credebat talia fieri arte magica: quibus non dissimilia sunt quæ prædicantur ab Inquisitoribus accidere strigibus: & hoc relatione eorum, qui sunt experti: sicut est de conuersione strigum in catos: non tamen quo ad veram naturæ speciei mutationem, sed apparentem: & par ratio est de omni alio euentu mirabili per tales, circa casus diabolici cursus enarrato, & ab innumera testimonium multitudine confirmato. Vnde cum supra probatum sit omnia talia esse possibilia: neque sacris litteris repugnare: proculdubio sunt ab omnibus credenda: nisi quis vellet esse sapientior Augustino, ceterisque sanctis doctoribus, qui eundem Augustinum in hac immitantur credulitate.

Ad idem ratio tertia ex multiplici experientia per nobiles inducitur. Cap. XVII.

Ca. Quam
st. de elect.
in 6.

TERTIO probantur hæc esse credenda pro vt ab Inquisitoribus vera prædicantur, ratione sumpta ab experientia, quæ dicitur rerum magistra. * Et sic arguitur. Id quod multiplici experientia comprobatur, non est negandum. Nihil enim certius quam quod sensibus notificatur: quod ad experientiam pertinet. Sed ea quæ a strigibus narrantur, sunt etiam in diuersis locis per experientiam ab aliis quam a strigibus, quo ad facti substantiam comprobata. Quod quidem inducitur primo quantum ad corporalem delationem (omissis quæ ab authoribus antiquis Vincentio in quâ historiali, & Petro Damiano

Damiano afferuntur, de quibus vide si placet in Malleo maleficarum parte secunda, cap. 3. quod & in solutionibus argumentorum explicabitur succinte) in medium tantum induco nunc ea quæ nostris temporibus ab his, qui pro certo cognouerunt enarrata sunt. De veritate namque prædicti cursus diabolici omisissis innumeris, quæ olim facta narrant, & scriptura etiam teste vera comprobantur, nouissimum argumentum duplex inducere libet. Quidam Vener. P. Frater Paulus de Caspano ord. nostri mihi anno præsentis asseueravit presbyterum quendam nomine Io. Antonium de Palauis finis bonæ famæ virum, demorari iam diu, & nunc etiam in valle Tellina in castro Caspani: sibi quæ narraffe quod dum mane secundum consuetudinem ante diluculum ad exoluendum diuinum officium vel alia de causa surgeret de lecto, contingit cum multotiens magnam vidisse turbam in propinqua planicie virorum, & mulierum cum variis luminaribus currere hinc inde more ludentium: quos presbyter dixit pro certo se scire, quod sunt strigones, & striges quæ deportantur ad cursum, vt omnis generis voluptatibus carnis perfruantur. Quidam etiam egregius medicus Ferrariensis in hac eadem ciuitate curis infirmorum publice intendens magister Sozinus Bentius nuncupatus, mihi fidelissimo testimonio superioribus diebus enarrauit, quod cum superioribus annis quasi tribus elapsis ruri esset inuisendarum possessionum propriarum gratia, contingit cum suo villico sermonem de strigibus eum habere. Cumque medicus esse deliramenta diceret quæ referuntur de strigibus: & hoc præceteris, quod videlicet corporaliter ferantur ad opinatum cursum: econtrario statim villicus ille (qui adhuc superest, & vocatur Thomas Pollastros, de territorio quidem Mirandula, sed modo habitans in confinibus illis in loco qui vocatur Clauica Malaguzzi) asseruit quædam alium ibi prope morari rusticum, qui narrat se mulieres, & viros in maxima multitudine nocte corrizantes, & voluptatibus vacantes vidisse. Super quo stupens medicus, rogauit villicum suum, vt rusticum illum ad se vocaret. Qui vocatus, & de his interrogatus, ita respondit. Quadam nocte dum per tres horas ante diluculum surrexisssem, vt cum bobus & plaustro veniens, villico huic vestro in quodam negotio ferrem auxilium, perueniensque ad hanc planiciem (quam manu ostendit, quia prope erat) vidi, a longe tamen, ignem copiosum in diuersis locis quasi luminaria magna: inter quæ multitudinem quoque conspexi virorum, & mulierum veluti adinuicem decertantium, seu etiam corrizantium. Propius autem accedens, plusquam sex millia hominum, clara per ignes causata luce intuitus sum, & mensas paratas, & eorum nonnullos

G com-

comedere ac bibere: plurimos corrizare, diuersiq; generis ibi ludorum exerceri: plures etiam lasciuire licentius quam fas sit eloqui. Inter eosdē autem aliquos mihi notos vidi viros, ac mulieres, & nō nullos eorum tunc etiam sum allocutus. Sed post horam quodam signo facto, velocissimo (vt videbatur) cursu, omnes inde fugerunt, ac velut asportati nebula, nusquam cōparuerunt. Hoc igitur accepto testimonio medicus mutauit sententiam, & ne dum possibile, sed etiam de facto contingere iam credidit, quæ prius deliramenta putabat.

Experientia corporalis cursus ac transportationis strigum ad longinqua loca per populares inducta. Cap. XVIII.

POPULARIUM etiam testimonio, qui Ferrariæ morantur, hoc ipsum probandum censeo, vt possit qui voluerit non a longe certificari. Quidam in primis Andreas Magnanus Bergomensis, habitator Ferrariæ, hac hyeme mihi narrauit, quod a quodam suo affine Venetijs commorante, cognouit hoc quod contigit superioribus annis: quandam, inquam, puellam quæ cum matre Bergomi morabatur, inuentam fuisse nocte Venetijs in thalamo dicti sui affinis. Quam mane repertam nudam, recognitamq; quia consobrina erat, cum interrogassent quomodo illuc venisset, aut ibi esset, & quare: plorans illa postquam vestita ab eis fuit, hæc quæ infero enarrauit dicens: Hac nocte cum in lecto vigilarem, vidi matrem meam, quæ me dormire putabat, surgentem de lecto, & exutam ca misia se quodam vnguento, quod ex vasculo assumpsit de sub lateribus extracto, perungentem corpus. Et statim in assumpto baculo quodam ibi preparato in modum equitantis ascendens, extra fenestram deportata est, & a me nequaquam ex tunc ibi visa. Cumq; ipsa quoque de lecto surgens, meum, vt mater fecerat, perunxissim corpus, extra fenestram educta, statim in hunc locū deportata sum, vbi matrem puero huic lecto decumbenti inlidiantem vidi. Ex quo ego territa, cum matrem etiam ob meum aduentum conturbatam vidissem & comminantem, nomen Domini Iesu & Beata Virginis inuocaui, & ex tunc matrem non vidi, & ego hic nuda solaq; remansi. His auditis a puella, scripsit omnia hæc affinis ille narrantis P. Inquisitori Bergomensis, a quo capta mulier, & tormentis exposita, cuncta confessa est. Et addidit se a dæmone plusquam quinquagesies deportatam vt puerum illum filium prædicti affinis occideret: sed tamen præualuerat nunquam, eo quod semper cum inuenerit signo crucis, & sanctis orationibus a parentibus bene mun-

nitum. Quidam etiam Antonius Leo carbonarius Ferrariæ habitator de Valle Tellina, narrauit mihi hoc anno, se in patria sua ab eo cui infra scripta contigerunt cognouisse, videlicet, quod cum suspectam haberet ille vxorem suam ex relatione multorum, quod iret ad cursum quando ipse nocte dormiret, finxit se quadam nocte profunde nimis dormire. Quod vbi percepit vxor, surgens de lecto se inunxit vnguento ex vasculo prius abscondito, & statim nusquam comparuit. Stupens autem vir suus, & quadam curiositate ductus de lecto surgens, idem fecit quod vxor: & statim per caminum (vt sibi videbatur) per quem etiam sibi visum fuerat ascendisse vxorem delatus, in quandam nobilis cuiusdam comitis cellam vinariam de portatus est: quo loci vxorem etiam cum alijs pluribus reperit. Eo autem viso vxor statim cum alijs quodam signo facto discessit, eodē viro suo in illo loco relicto. Qui mane a famulis domus inuentus, & cum clamoribus quasi latro captus, & ante comitem constitutus, accepto loquendi spacio, cum rubore factum narrauit. Et ex hoc accusata vxor illius apud Inquisitorem, & tandem confessa, pœnas dedit suis dignam sceleribus. Velle autem sola illa credere (vt ad obstinatos paulisper verba conuertam) quæ propriis oculis contingunt videri, signum stoliditatis est vel magnæ nequitia: vt qualis forte quis fuerit, tales & ceteros esse putet, mendaces inquam, & delusores. Ex his tamen quæ præ narrata sunt haudquaquam existimandum est, virtutem aliquam naturalem inesse vnguento illi, quasi omnes qui se illo perungerent, sic deferri haberent, aut possent. Iam enim non nisi ad vnum deferrentur locum, vel ad vnam duntaxat differentiam loci, cum natura non nisi ad vnum determinata sit, vt dicitur secundo Physicorum. Nec diabolus est subditus naturalibus virtutibus rerum corporearum quo ad motum localem causandum, cum sit eis nobilior, & ab omni materia absolutus. Tales enim virtutes non nisi ad res ipsas terminantur materiales. Sed sicut animal trahitur cibis, ita spiritus signis, vt dicit Aug. 21. de ciuitate Dei cap. 6. Ex pacto enim tacito vel expresso habito cum malignis spiritibus ab his personis, vel ab alijs qui hæc primo introduxerunt, puta quod fidem abnegent & baptismum, crucem conculcent, nomē vllum sanctum minime nominent, & alia huiusmodi nefandissima incurrant crimina, facto postmodum aliquo opere, puta tali inunctione pro signo, statim adest diabolus propria voluntate. Et ita proprio ex arbitrio assumpta sibi placita etiam bestiarum figura: vel etiam inuisibiliter assistens, defert miseris personas, pro earum vel etiam pro sua voluntate ad destinata loca, indeq; reducit. Posset etiam ad hoc cogi dæmon inferioris ordinis a dæmone superiore ac-

præsidente, cuius videlicet ille potestati subiicitur. Est enim praelatio, & subiectio in spiritualibus creaturis, tam bonis quam malis, ut patet per sanctum Thom. 1. q. 109. art. 2. Propter hæc igitur contingit, quod & si aliqui quandoque se tali vnguento deturpent intendentes transferri, siue pactum habeant cum demonibus siue non, voti compotes nullatenus fiunt. Nonnulli autem quandoque tali pernicioſa vñctione perunđi, quamvis etiam non intenderent se transferri, translati sunt. Procedit hoc etenim ex libertate dæmonum, sic exigente quandoque malitia hominum, ut in perniciem suam obtineant quod suæ salutis contrarium est. Et ex bonitate Dei quædoque a tali malo quidam custodiuntur contra suam etiam voluntatem. Sed & quandoque impediuntur dæmones ne id prævaleant obtinere quod vellent: & hoc vel a bonis angelis, vel a malis, sibi tamen prælatis. Ex bonorum autem angelorum præsidio isto communiter provenit ne possint dæmones officialibus fidei nocere: nec ex carceribus eorum, hæreticum hominem eripere, etiam si se totum vnguento illo perungeret execrabili. Sed & quandoque dæmonum in hoc libertas ostenditur circa talia, quod si persona etiam sic perunđa, pactum aliquod cum dæmone firmatum præuaricaret, puta nomen aliquod sanctum in cursu proferat: statim a dæmone deponitur seu derelinquitur: & in locis se inuenit a domo propria unde recesserat longe positis, sæpius etiam flagellata per eosdem dæmones, & quandoque illæsa.

Experientie apparentis conuersionis strigum in catos. Cap. XIX.

COMPROBATVR etiam id quod assumptum est in prædicta ratione de apparentia strigum in forma brutorum, & præcipue catorum, ut ipsæ quoque striges fatentur, per testes fidelissimos de visu quantum ratione humana iudicari potest. Nam supra nominatus Antonius Leo vxorq; sua sub iuramento deponentes, mihi dixerunt hoc anno, modo decurrere tertium annum quod in thalamo suo seris optime clauso, nocte quadam duo magni cati apparuerunt, vni ex pueris eorum insidiantes: de quibus tamen ipsi dum dormirent non aduerterunt, nisi post emissum a puero clamorem & eiulatum. Strigauerant enim iam ipsum infantem, quando sunt excitati parentes: cuius maleficiæ causa infra paucos dies excruciatuſ puer interiit. Surgentes ergo quam primum catos binas viderunt, de lecto suo, ut eas comprehensas necarent, licet ferrea pala percussisset alteram earum vir (ut sibi videbatur) acerrime: alteram vero rete concluderet: nihilominus elapsæ paulo post aufugerunt ambo

ambo, & extra fenestram se demittentes non ultra comparuerunt nocte illa. Simile quid passi sunt post annos duos, hoc est anno elapſo circa puellam nuperrime natam. Si quidem a duabus magnis catis altera beretini coloris, altera vero pro parte albo, & pro alia parte corporis nigro colore colorata, dum omnes dormirent nocte inuasa, parentes expergefecit flebili voce. Qui visis catis e lecto saltantibus, surrexerunt ut eos comprehenderent: sed neque tunc præualuerunt. Nam ut antea fecerant eorum manus euaserunt facillime: & per fenestram domus demissæ fugerunt. Puella vero infra duos dies exsiccata defecit. Noctibus quoque strepitum multarum catorum insidiantium aliis filiis, & etiam loco, ubi vnguentum sibi datum a quadam strige seruabatur ut illo perunđi curarentur (siqui dem iam & ipsi strigati fuerant, sed non exitialiter) sæpius audierunt: cum tamen, ut ipsi dicunt, non nisi vnā paruam catum in domo habeant. Sed & strix quæ superioribus diebus fuit incinerata, dixit eisdem super hæc percunctantibus, quod duæ feminæ striges fuerant, in forma catorum, quas in thalamo viderant: quæ & alios filios ante occiderant modo prædicto; seq; nosse illas asseruit: immo signis, non autem ex nomine, propalauit easdem. Huius etiā apparentis conuersionis strigum in catos, testis alius in hac eadem ciuitate Ferrariæ Philippus nomine, artificio cerdo, sub iudiciali iuramento mihi asseruit hoc anno, strigem quandam ante tres menses eidem imposuisse, ne prohiberet venire circa puerum, quem (a se forte strigatum) curandum assumpserat, si quas blandientes, & alludentes videret catos. Eadem igitur die dum discessisset, illa, viderunt post horam ipse & vxor sua catum magnam, & hætenus ab eis inuisam, quæ ad puerum accedebat concito gradu. Quam cum ex timore parentes sæpius abegissent, postremo contra ventientis vexationem ad impatientiam exarserunt. clausoque ostio vir ille, grauissime catum hinc inde fugientem diutius hasta percussit, & demum ex alta fenestra se iactare compulit ut toto collisavideretur corpore catus. Ex tunc autem strix illa vetula toto confracta corpore per plurimos dies lecto decubuit: quo factum est ut leuis, quam prius habebant suspitio, quod striga esset, & puerum suum, qui hac infirmitate strigiatus grauissime laborabat, ipsa strigasset, in vehementem transiit, immo in violentam. Etenim percussiones, & plagæ, quæ in cato infixæ sunt, in illa vetula sunt inuentæ quo ad membrorum correspondentiam. Innumera possent adduci ad huius rei manifestationem exempla. Sed hæc nunc sufficiant manifestissima testimonia, de quibus & publica instrumenta confecta sunt, & per eosdem testes, qui adhuc viuunt, apud omnes confirmari possunt.

Alio

Alio etiam modo idipsum quod in hac tertia ratione probare assum-
psimus, manifestari potest per ea videlicet, quae ante cursum
inchoantes, in cursu striges perficiunt, vel ex cursu regressae, ibi fa-
cta demonstrant. Ex quibus manifestabitur, quod talia delusorie non
contingunt: sed vere, realiter, & in corpore. Habitam namque prius-
quam ad cursum accedant sacratissimam hostiam, ubi postmodum
ad determinatum locum fuerint deportatae, pro munere offerunt
diabolo, quam & ipsius diaboli gratia & requisitione opprobrijs
affectam ibi dimitunt: & nullatenus apud se postmodum illam in-
veniunt. Quod non accideret, si tantummodo somniarent se talia
facere. Idem conuincunt alia itidem oblata munera, puta umbelici
puerorum, galli, gallina, & alia huiusmodi, quae communiter requi-
runt daemones in sacrilegis eorum sacrificijs. Quod autem res ita
se habeant, & isthaec encenia daemonum post oblationem non com-
pareant, millies comprobatum esse testantur patrum Inquisitorum
processus innumerabiles. Eisdem itidem strigibus referentibus
cognouimus, quod dum primo deportantur ad cursum, & negatis co-
ram domina cursus fide Christi atque Baptismo faciunt homagium
demoni: accipiunt tradente sibi eodem demone pugillum terrae,
qua secum portata, & realiter apud se inuenta conseruataque, toto
vitae suae tempore vtuntur personae ista pessima ad maleficiandum
non solum pueros, verum etiam viros & mulieres cuiuscunque aeta-
tis: proiecto terrae illius modico super eas quas voluit personas per-
dere. Si autem haec omnia in somnis contingerent, vel delusorie,
nequaquam apud se talia postmodum vigilantes inuenirent. Aliud
quoque huius veritatis signum assero tale: Asserunt enim striges
qualibet hebdomada se bis languere, mane videlicet diei veneris &
diei lunae, propterea quod ex velocissima reportatione, qua noctibus
illis prauijs a cursu recipiuntur in propria, patiuntur depositae quasi
vertiginem, & ob hoc lecto decubentes, toto pene mane illo quie-
scunt. Quo etiam effectu quasi apertissimo & clarissimo signo, noti
earum suspectas easdem habent vehementissime quod sint striges: ubi pre-
cipue praestigiosis operibus alioquin intendunt. Sed & illa quae supe-
rioribus diebus incinerata est, ea quae nunc diximus confirmauit: &
aliud insuper veri realisque sui cursus dedit hoc indicium, quod cum
semel reportaretur e cursu, & per caminum deposita fuisset in ca-
mera propria, non potuit hoc latere familiares, qui in eadem came-
ra dormiebant. Et licet illa ut factum occultaret, excusationem
auditi sonitus aliam interponeret, non tamen eis potuit satisfacere
quo minus vehementer suspicarentur eam tunc de cursu regressam,
sicut & rei veritas erat. Mutuus quoque concursus in dictis & fa-
ctis

ctis dum in diabolico illo resident conuentu, & se inuicem cogno-
uisse, & comitatas fuisse: fecisse quoque simulque dixisse dum sunt
in cursu quae postmodum concorditer referunt, sicut in referendo con-
ueniunt qui vigilant ea quae simul vigilantes fecerunt, aut dixerunt,
signum est apertissimae veritatis, quod ista non in somnis perficiantur.
Nam si vnus somniaret, aut deluderetur, vel etiam ambo, nullatenus
ita mutuo conuenirent. Non enim experimur immo impossibile
iudicatur & contra naturam, quod duobus contingat eadem in somnis
videre, putareque quod haec vel illa fecerint vel dixerint absque vlla pe-
nitentia differentia, ut talibus accidere comprobatur. Siquidem per-
sepe plures earum conueniunt simul ire redireque: ut nulla sit iam ne-
gandi ratio vel apparectia, quod haec corporaliter fiant & in uigilia.
Quod si etiam quandoque in somnis haec appareant, vel contin-
gant opere demonis, non hoc eos latet ut plurimum qui talia pa-
tiuntur, sicut & supradictum est ex his quae traduntur in Malleo
maleficarum. His tamen qui realiter deferuntur ad cursum, ut di-
ctum est, multa tam in motu illo quam in termino motus, delusorie
pro parte contingunt: ut iudicent miseri, realiter & corporaliter
nonnulla ibi fieri & esse, quae tamen phantastice fiunt opere dia-
boli, ut in solutionibus argumentorum plenius innotescet.

*Cur daemones copiosos ac celebres strigum conuentus crebro sis
instruant ac acervent, & diuersis regionibus assumptis
uiris ac mulieribus. Cap. XX.*

POSSIT autem aliquis etiam praemissis omnibus adnuendo du-
bitare de veritate huius concursus hominum in vnum tam cre-
bro repetiti. Esto enim quod possit diabolus homines de loco ad locum
longius transferre, & plures etiam homines in vnum congregare:
non tamen id fieri credendum videtur nisi rarissime: sicut & rarissi-
mi leguntur, qui fuerint a demone per aerea portati: & rarius im-
mo nunquam tam in gentiliis, quam etiam in ecclesiasticorum
scriptis legitur, quod vel semel tantum per demones facta sit adeo cele-
bris congregatio hominum sicut est vna vel minima earum quae fie-
ri dicuntur a strigibus bis in hebdomada in diuersis partibus Chri-
stianorum. Quod si etiam dicatur hoc daemones facere ut decipiant
homines, & eorum ruinam sequi insidientur, videtur quod ab initio ista
facere debuissent, cum a principio perditionem hominum summo
studio & inexplebili malitia exquisierint. Vnde cum factum hoc
alias nemo sciat, immo negetur ab omnibus: pari modo negabit
quispiam unquam deum opt. Max. ista permittere. Verumenim
vero

uero cū tot assertionibus atq; manifestis indicijs hæc infelici nostræ hæc tēpestas cōprobenetur cōtingere, supra inducū suāforū scrupulum hac sola suāfione remouere curabimus, quod Deo pro grauioribus hominū inualefcētibus demeritis permittente grauius eosdē diabolus insequitur, ac perniciosiores nocēdi modos in dies aggreditur in Christiani nominis extinctionē. Quod autē vnus hic morbus omnium sit grauiſſimus, supra modum contagioſus, vniuerſaliq; salutem hominum magis aduersus primum manifestato, facile demum ostēdemus nō ab re nostris temporibus ista crebreſcere. Primum autem deducit multitudo simul & grauitas criminum, ruinaq; animarum exitialis, quam diabolus omni qua potest arte, omnique malitia mundum debellare contendit. In consortio enim positæ miseræ, & infelices illæ personæ, magis se inuicem ad malitiā trahunt, in malitia fouent, & sic eorum culpa continue aggrauatur. Se inuicem quidem ad malitiam magis trahunt inducendo primo verbis. Timeret enim persona quælibet diabolica, si solam se sciret, aut crederet esse sic dæmoni obligatam, sic a Christo alienam, eiusq; inimicam: timeret, inquam, hæc alteri reuelare, & ad simile facinus alios inducere. Modo autem cum in tam solemni delectabiliq; se cognoscant annumerari societate, quasi iactabundæ morem; facturæ cognatis amicis, atq; sodalibus, eosdem inducunt verbis extra cursum, utpote primo narrando quibus conuenientes in cursu perfruuntur bonis: se cundo excludendo timorem, tam dæmonum quam iudiciorum Dei, dum dæmones non quasi inimicos, ut prædicatur, sed quasi amicos & familiariter obsequentes pro voto se dicunt habere, & Deum talia non curare, vel certe non posse punire affirmant hæretice, quasi non præualeat contra dæmonis potentiam se opponere, factalque iniurias vindicare. Tertio remouendo impossibilitatem apparentē transmigrationis longinquæ, immo præbendo facultatem per dæmonum inuocationem: eosdemq; per execrabilem vnctionem in illorum maledicto nomine factam a strigibus, ad hoc ipsum obsequiosos reddendo. Quarto causando roborandoq; fiduciam proprio comitatu. Fouent postmodum in malitia dum sunt congregatæ personæ illæ, alias quas traxerunt. primo offerendo eas magnæ dominæ in tali multitudine præſidenti: ut propter eam quam præse fert excellentiam, potentiam, beneuolentiam, comitatem, vereantur eiusdem uotis atq; præceptis, tametsi execrabilibus, non parere: timeant eidem promissā non offeruare: non odio eam habeant, sed potius diligant veluti auētricem tantorum bonorum, & in omnibus occurrentem pro voto. Secundo fouentur in malitia propter multitudinis imitationem. Multæ enim personæ dum etiam illuc

illuc perductæ sunt, renuerent contra Christum & fidem sacrilega committere: quæ tamen imitatione sociarum fidentius admittunt facinorosiſſima opera. Ex maiori etiam multitudine, maior sequitur voluptas in multis quibus fruuntur delitijs. Si enim omnis boni possessio iocunda minus est sine consortio, ut dicit Boetius, ex hoc ipso quod in maxima multitudine conueniunt, solatijs etiam affluunt pluribus in cortizando, cantando, sonando, & in curiositatibus multis: & præſertim in aspectu pulcherrimarum personarum apparentium, &c. ut sic vilissimorum hominum desiderium accendatur magis ac magis uelle sæpius ista repetere. ex quibus omnibus continue aggrauatur peccantium malitia; cum ex frequentatis actibus malis, omnis eorum generatus pessimus habitus infidelitatis, apostasiæq; a fide, & demum omnigenis uitiorum, & præcipue luxuriæ, gulæ, inuidiæ, iræq. proficiat in malitia: & cor eorum obstinatione maxima in dies obduretur ob peccandi consuetudinem. Cuius indicium est rarissima talium personarum ad Deum conuersio: conuersorum tam facilis quæ comprobatur reciduatō. Dicunt enim communiter quæ conuertuntur, quod ista conuersio sibi difficillima est, & perseverantia dura, tum ob deliciarum memoriam: tum propter dæmones in diuersis formis plurimum eisdem blandientes: uel si sic non præualent, realiter postmodum & grauius deterrentes & uerberantes. Aggrauatur insuper illorum malitia propter multitudinem, ex hoc quod quasi in unum facinus omnes coniurant: ita ut quilibet non solum propriorum, sed etiam totius multitudinis peccatorum quibus consentit & delectatur, reatu teneatur obnoxius. Sicut enim opera bona gratiora sunt Deo, si a multis unanimiter fiant, iuxta quod innuunt verba illa Domini Matth. 18. Vbi fuerint duo uel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: ita & quo ad malitiam grauitatemq. delictorum pariformiter iudicandum est. Vnde & in naturalibus diuersorum agentium virtus quo magis vnita fuerit, fortior est & magis diffunditur. Feruescunt enim magis igniti carbones dum coguntur in unum. Hoc igitur rete pessimo versutus utitur hostis, ut copiosam infelicissimorum hominum multitudinem ad tartareas stiges post se trahat. Non est autem usus hac arte diabolus ab initio, antiquisue temporibus, tum quia principaliter per hæc intendit iniquis fidem veri Dei de corde hominis euellere. Totum autem antiquitus pene orbem, per veritatis ignorantiam & per infidelitatem suæ addixerat seruuti, præter Iudæorum paucissimos: quem etiam populum ad idololatram prouum cognoscens, non exquisitis his artibus ad infidelitatem trahere necessarium iudicabat: sed

facile in illam eos prolabi faciebat. Post aduentum autem Domini & Saluatoris, in primitiua quidem ecclesia Christianus populus inter infideles habitans perfectissime vitæ fuerat, & fidei firmissime inharebat, ut pote inter persecutiones continue splendescens atque feruens sicut & aurum igne probatur, eratque tunc diabolo sola uel maxima cura regnū suum tueri ne oēs infideles ad Christum conuerterentur. Sed data pace post tempora, ceperunt chisticolæ segnitè agere, a conceptoque fidei feruore tepescere: quos consequenter aggrediens diabolus, per ministros suos hæreticos innumerabiles seducere coepit, sicque voti compos fieri per internam infestationem a se, & per exteriorem ab ipsis hæreticis factam: non autem adhuc per visibilem apparitionem, saluti hominum grauius insidiari. At postremo sublatis e medio hæreticis, aut certe a Christianorum finibus longiusprofligatis, coepit diabolus simpliciores personas, facile seducere, multipliciter deludere, & ad infidelitatem cultumque Dianæ varijs illusionibus inclinare, ut in. c. Episcopi. xxvi. q. v. enarratur. Sed deprehenso a Christianis per sacerdotum doctrinā, non esse verum deum, vel deam quæ personis illis quasi domina apparebat, ne suo diabolus desiderio pessimo fraudaretur, coepit aperte se Christianis solis offerre in omnibus obsequentem: & eis creberrime omni generis delicias præparare, dummodo fidem Christi ab eorum cordibus eliminare posset. Quod ut facile firmiterque obtineat prædictos adinuenit laqueos, ac dolos pessimos. maledicti cursus, ac infelicissimarum harum personarum conuentus. Et in principio quidem eo quod non multi essent, qui eius tali malitiæ cōsentirent: ex diuersis locis Christianitatis, vnius tamē assumptos lingue per aerea in vnum tantummodo locum pro quolibet regno, qualibetue prouincia deducere consueuerat, puta circa regionem Iordanis, circa nucem Beneuenti, & sic de similibus. Sed adeo magna in presentiarum multitudine inualuerunt, ut in pluribus aggregentur locis, & quasi per singulas dioeceses conuentus faciant copiosos magneque multitudinis vtriusque sexus, & varij status. Sicut in barcho Ferrarien. in planicie Mirandulæ, in monte Paterno prope Bononiam, & in alijs pluribus per has maledictas personas nominatis locis, ut iam non per aerea semper a dæmonibus deportentur, sed pedestres vadant multotiens, & velocius currant, eo quod per sepe prope sit locus, tametsi a dæmonibus in hoc ipso multipliciter etiam sint suffultæ. Quam sectam maledictam dignetur Deus opt. max. tandem eliminare. Et hæc de tertio principali, & quoad totius quæstionis determinationē, & materiæ declarationē dicta sufficiat. Nūc superest argumēta, opinione falsa in principio facta dissoluere.

Pro

Pro solutione primi argumenti primo deducitur allegatum in contrarium, c. Episcopi. esse multipliciter de authoritate, & ueritate suspectum. Cap. XXI.

DETERMINATA veritate circa præpositam quæstionem, superest soluere rationes in principio adductas pro parte falsa. Ad primum igitur argumentum fundatum super ea quæ dicuntur in c. Episcopi, 26. q. 5. multa dicenda sunt, eo quod huius ca. verbis, & authoritati solum innitantur, & hæreant, qui cursum hunc diabolicum corporaliter fieri negant. Primo ergo dicendum est, secundum aliquos, capitulum illud, seu etiam concilium suspectum esse de falsitate, & inter paleas non minus computandum, quam Gabilon. vel Biloen. concilia reputantur. d. 18. c. Placuit, & c. Annis. & sic de similibus. quæ non alia ratione repudiantur, & inter apochrypha censerī scripta tenendum est, nisi quia nesciatur quo tempore, sub quo Pontifice, vel cuius authoritate indictum sit aliquod tale concilium, vel confirmatum. Etenim concilia plurima ab hæreticis & schismaticis sapius celebrata sunt: in quibus quidē licet plurima constituta inueniantur, quæ ad sanctæ vitæ profectum conferre videantur, & nonnulla vera ex sanctorum Doctorum sapientia inferantur: nihilominus ab ecclesia non acceptantur, immo damnantur propter commixta multa falsa, & perperam ordinata: & quia et non rite congregata fuisse compertum est: sed potius contra voluntatem summi Pontificis, aut præter eius notitiam & beneplacitū, cuius solius est vniuersalia concilia indicere, & confirmare, dist. 17. per totum. Sicut patet de concilio Arrimi. damnato dist. 15. c. Sancta. & nouissimis temporibus de concilio Basileæ damnato ab Eug. 4. & sic de alijs pluribus schismaticis concilijs. Et ille qui teneret, quod concilium potest indici, vel congregari, aut celebrari sub alio capite quam summo Pontifice Romæ vice Petri vniuersali ecclesiæ præsidente, nisi forte in casu quo Pontifex in heresim laberetur, esset hæreticus, sanctæ matris ecclesiæ Romanæ primatum impugnans, quæ a Christo accepit. d. 22. c. Omnes. & d. 40. c. Si Papa. Cum igitur huius asserti concilij Acquiren. & tempus ignoretur, & author. illi merito adharere nō videmur cogi: & eius dicta, seu decreta nullam habere videntur authoritatem, nisi aliud ostendatur. Suspectum est secundo vehementer tale concilium, quod non catholicum fuerit aut ab ecclesia approbatum, eo quod nonnulla profert obscura, sacrisque litteris non plene consona, sed secundum sensum, quem aduersarij patrum Inquisitorum in eo habent, falsa ac de hæresi suspecta. Probando etiam suum principale propositum secundum di-

Ad primum

H 2 tum

etiam sensum diminute ac inefficaciter procedit, & contra veritatē, quā manifesta est in sacris litteris, quod videlicet talia non possit facere diabolus, quā tamen diabolo possibilia esse sacrae litterae protestantur. Nam inter alia eliciunt haec ex d. c. quod non possint a diabolo portari realiter de loco ad locum, quod non possit figuram hominis praeferre, vel mulieris quasi deē facta, quā sunt contra sacras litteras, & contra scientiam & doctrinam omnium Theologorum sacras litteras exponentium. Nam quod diabolus Christum de loco ad locum portauerit, habetur expresse in euangelio Matth. 4. Multo magis igitur alios portare potest & portasse fertur in historiis authenticis sanctorum, & praecipue diu. Iac. Apost. Naturalis etiam potentia non est minor in angelo malo quam in bono, qui tamen portauit Abacuc per longa terrarum spacia in citissimo tempore. Dan. 4. Cum possit etiam diabolus se transfigurare in angelum lucis, ut dicitur 1. Cor. 9. & habetur in eodem c. Episcopi multo magis poterit se transfigurare in deam aliquam corpoream, sicut putabant esse Dianam ipsi Pagani. Contraria etiam sacris litteris (nisi bona gl. interpretentur) asserti capitulum illud: dū dicit esse infidelem & pagano deteriore qui credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius mutari, aut in deterius, aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt. Huius enim contrarium quantum ad aliam speciem, expresse habetur Exo. 7. & 8. Vbi legitur magos Pharaonis conuertisse virgas suas in serpentes: aquas etiam in sanguinem verū, verasque ranas. Neque enim potest dici secundum hūdem, quod ista delusorie acciderint: quia sicut bene probat diuus August. in gl. b. Scriptura eodem vocabulo nominat, & virgas magorum, & virgam Moysi, quam constat vere in serpentem esse conuersam. Et hanc intentionem Aug. in passu illo sacrae scripturae, sequitur etiam & declarat diuus Thom. Pot. questio. sexta. art. 5. ad 8. cum aliis theologis & expositoribus. Et alia ratione hoc ipsum deducitur ex eadem scriptura: quia si delusorie ista contigissent, cum illi Magi non nisi virtute diaboli talia possent facere, & aequale facile sit diabolo facere, quod ita praestigiose cyniphe sicut ranae serpentesque apparerent: aequale facile virtute illius potuissent Magi cyniphe ipsos delusorie, & tantum apparenter educere sicut ranas, & tamen sacra scriptura dicit, quod magi hoc facere non potuerunt. Quod quidem non est ita intelligendum quasi naturalis diaboli virtus ad illorum etiam productionem non se extenderet: sed quia eos talia animalia tunc producere non permisit Deus: ut dicit sanctus Aug. 3. Tri. & recitat Magister. 7. d. 2. Qui etiam negaret

ret, quod diabolus possit creaturam conuertere in aliam similitudinem per praestigium, negaret ipsum praestigium, quod est una diuinationis species, & contradiceret consequenter omnibus Theologis. & cap. Nec mirum. 26. q. 1. seque opponeret omnibus historiis talia narrantibus, quae per praestigium varijs temporibus contigerūt & locis. Quo tamen modo intelligendum sit, diabolum posse vel non posse unam creaturam in aliam mutare infra declarabitur. ¶ Suspectum tertio de falsitate est dictum capitulum in quo cum alium praeferat sensum in sacris litteris, quam habeant sancti Doctores super verbo illo Apostoli. Siue in corpore, siue extra corpus nescio &c. immo sensum praefert quem reprobant S. Aug. & S. Thom. & quē diuus Hieronymus in prologo Danielis, dicit fuisse sensum cuiusdam Iudaei negantis pariter id quod vniuersalis confitetur ecclesia, Abacuc inquam esse portatum ab angelo in Babylonem breui temporis spacio. Et ideo cum ex cultu Iudaei exponētis, tum etiam quia Hieronymus hoc referebat ut ostenderet se in suis translationibus pati multas calumnias, maxime a Iudaeis, quas ipse calumnias reputabat iniustas, infertur tacite, quod pariter excretur & damnet causas calumniarum, inter quas una erat expositio praedicta, quam inducebat Iudaeus ille. Cum ergo illam afferat dictum capitulum secundum aduersariorum interpretationem, patet ex hoc ipso suspectum esse de minori veritate. Est autem sensus uerborum Apostoli, dum dicit se nescire an in corpore an extra corpus raptus sit usque ad tertium caelum, a praedicto Iudaeo introductus, & praedicto c. Episcopi insertus, secundum aduersarios, iste, quod Apostolus nescierit an fuerit portatus in paradisum, seu in tertium caelum corporaliter, ita quod corpus cum anima eius esset illuc transportatum: an certe extra corpus raptus fuerit, & in solo spiritu viderit & audierit, quae ibi cognouit. Hunc autem sensum recitat & improbat Aug. 12. super Gen. ad litteram. hac ratione. quia, inquit, constat ex verbis Apostoli, quod ipse sciuit se esse raptum usque ad tertium caelum: constat ergo illud caelum in quo raptus est, esse verum caelum, non aliquam caeli similitudinem. Si enim hoc voluisset intelligere, cum dicit se raptum in caelum, id est ad videndum imaginarie similitudinē caeli, eodem modo poterat affirmare se raptum esse in corpore, id est in similitudinem corporis huius. Et sic non fuisset necessarium discernere quid sciret aut nesciret: quia vtrumque aequaliter sciret, scilicet, & se esse in caelum, & se esse raptum in corpore secundum similitudinem sicut accidit in somnis. Si autem sciebat esse verum tertium caelum, sciebat ergo aut esse aliquod spirituale & incorporeum, & sic non poterat corpus eius illuc rapi: aut esse aliquid corporeum,

poreum, & sic anima non posset illuc sine corpore rapi nisi separaretur a corpore. Et sic post longam disputationem Aug. concludit verum sensum verborum Apostoli dicens. Restat ergo fortasse, ut hoc ipsum eum intelligamus ignorasse, utrum quando in caelum raptus est, in corpore fuerit quomodo est anima in corpore, cum corpus viuere dicitur, siue vegetantis, siue dormientis, siue in ecstasi a sensibus corporis alienata: an omnino de corpore exierit, ut mortuum corpus iaceret, donec peracta illa demonstratione membrum mortui anima redderetur, & non quasi dormiens euigilaret, aut ecstasi alienatus rediret in sensus, sed mortuus omnino reuiuisceret. haec ille. Quem adducit & sequitur S. Th. 2. 2. q. 175. ar. 6. & Veri. q. 13. art. 6. Quod etiam ratione conuincitur. Si enim non fuisset tunc Apostolus secundum corpus in terra, ubi fuerat a socijs & comitibus deductus, & a Iuda hospitio receptus, hoc ipsum illi clarissime comperissent. Et palam omnibus quasi miraculum insigne factum esset. Si uero in terra & non in caelo corpore fuisset, nolle socijs hoc affirmantibus credere, impudentiae illius ascriberetur: non minus quam eius qui tantum ea credere velit, quae sensu percipit exteriori. Immobile autem corpus hominis manens, non omnes discernere possunt an funditus extinctum sit, vel certe ecstasi patiat. Unde referentibus quibuslibet Paulo, quod corpore immobilis permanisset, eorum sensui adherere non tenebatur, si quis ei, quod mortuus fuerit vel non mortuus affirmasset. Cum igitur si haec etiam non suffragaretur ratio, sola autoritas sanctorum fidem faciat veritati, patet quod contrarium sensum in verbis Apostoli praetendens illius capituli littera redditur de veritate suspecta.

Capitulum Episcopi propositum suum, inefficaciter inferre & ob hoc de falsitate & authoritate minori suspectum esse. Cap. XXII.

DE falsitate quoque minori auctoritate d. cap.prehenditur ex hoc esse suspectum, quod in probando quod intendit obscure, inepte, & prorsus inefficaciter procedit, si illum habet sensum quem ei tribuunt aduersarii dum contra veritatem supra diffinitam illud inducunt. Volens enim probare secundum eos, quod non realiter, & in corpore mulieres illae perficerent, aut viderent quae narrabant, sed in somnis potius, aut in solo spiritu a diabolo deluderetur, inducit binas illas auctoritates sacrae scripturae, quibus secundum horum interpretationem habeatur, quod non in corpore & secundum sensus corporeos praesentes fuerint Paulus & Ezechiel, alter inquam

in

in caelo, alter in Ierusalem. Et tamen ex illis auctoritatibus ad sensum istorum a capitulo inductis non habetur primo, quod non possit etiam tale quid in corpore contingere nisi in auctoritatibus illis hunc habeant intellectum, quod videlicet nullo modo potuerit, vel Paulus in caelum, vel Ezechiel in Ierusalem corporaliter deportari, nisi forte ab angelis bonis. Sed hoc primo est falsum quod ad deportationem Ezechielis. Multo enim grauiora corpora potest diabolus & longius deportare, ut supra monstratum est. Secundo inferitur oppositum ex hoc ipso quod dicunt, cum naturalia manserint in demonibus secundum Dion. splendidissima. Quicquid ergo virtute naturali possunt angeli boni possunt & mali: & magis qui sunt excellentioris naturae. Falsa etiam expositio ista ex hoc conuincitur, quod si sic intenderet Paulus utique mentiretur. Etenim quid angeli boni possint & mali melius ipse certiusque didicerat, quam auctores dicti capituli. Non ergo dixisset. Nescio. Deus scit. Si vero in praedictis auctoritatibus non illum, sed hunc potius habeant intellectum, quod de facto non corporaliter ad illa loca portati sint, licet potuissent portari, tunc non habent ex eis propositum quod intendunt hoc inquam, quod non possint a diabolo per longa terrarum spacia corporaliter portari striges. Nam a non esse ad non posse nullum est argumentum. Neque enim sequitur. Petrus non est Papa. ergo non potest esse Papa. Et tamen aduersarii ex auctoritatibus illis, quae continent tales translationes non esse factas in corpore inferre volunt, quod non possint similia in corpore contingere. Neque etiam sequitur, quod semper & omnibus sic contingat respectu cuiuscunque corporis & cuiuscunque localis distantiae, quod Ezechieli contigit atque Paulo: quia a particulari ad vniuersalem, siue secundum tempus, siue secundum supposita, non valet argumentum. Et haec apud sapientes logicos notissima sunt & prima principia: quae etiam pueris & idiotis clare constant. Quis enim inferret. Aliquando Petrus fuit, ergo semper Petrus fuit? Similiter quis extimaret hanc esse bonam illustrationem. Aliquis homo est bonus, ergo omnis homo est bonus? Et tamen secundum aduersarios in capitulo illo sunt similes deductiones isto modo. Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore ad loca illa. ergo nunquam & nullus potest taliter in corpore ferri. A particulari etiam & multo magis ab vna singulari ad aliam singularem consequentia, seu argumentum non valet siue affirmando, siue negando fieri. Sicut non sequitur. Aliquis homo seu etiam Sorites currit, ergo Petrus currit. Aliquis homo seu etiam Sorites non est bonus, ergo Petrus non est bonus. Et tamen secundum tenentes contrariam opinionem in praesentis quaestiones ar. d. c. Episcopi intendit sic

sic arguere: Paulus & Ezechiel non fuerunt portati in corpore, ergo nec illae mulieres portantur in corpore. Vnde patet quod cum istae consequentiae secundum sapientes sint derisibiles, ipsum quoque totum capitulum secundum sensum, quem isti homines qui Inquisitionibus aduersantur, in eo habent, est nullius penitus authoritatis, & a Spiritu sancto non produisse conuincitur, neque fuisse bonum, verum, riteque congregatum concilium, sed inter paleas reputandum.

Aduertant etiam qui sic exponunt d. c. quae nam sit probatio quae facit secundum eos. haec inquam. In somnis ac nocturnis visionibus homo extra seipsum deducitur & multa videri dormiendo, quae nunquam vigilando viderat, ergo & mulieribus illis idem accidebat circa ea quae narrabantur ab eis facta, vel visa. Similiter ista probatio nulla est. Stultus & hebes, est qui ea quae fiunt in solo spiritu etiam in corpore accidere arbitratur, ergo stulti sunt & hebetes qui credunt vere & corporaliter mulieres illas fecisse, vel vidisse quae narrabant. Nonne istae probationes supponunt mulieres illas somniasse tantum talia quod tamen erat probandum? Si ergo d. c. talem habuit intellectum, quem isti ex eo accipiunt: inefficacissime processit. Si vero aliter interpretetur ut saluari possit veritas & autoritas eius, ut nos infra efficere conabimur, aduersarij non habebunt ex eo propositum suum, ut ibi etiam ostendetur. Sed nunc quaedam alia adhuc praelibanda sunt.

Quod non est necessario flandum dictis illius capituli Episcopi, si a synodali concilio emanauit, quin etiam si a concilio generali produisset, reclamandum est ad Pontificem, ut sua declaratione excludat sensus erroneos, quos aduersarij habent in eo. Cap. XXIII.

SUPPOSITO autem quod a rite congregato concilio capitulum hoc emanauerit, adhuc secundo dicitur argumentum super illo fundatum non procedere propter duo. Primo quidem quia ne scitur adhuc an synodale fuerit tale concilium, vel certe generale, quod solum omnes astringit. Argumentum autem probabile, quod generale non fuerit tale concilium hoc habetur, quod inter generalia concilia enumerata a Gratiano, d. 15. vel 17. nullum Acquirense inuenitur. Omnia autem concilia Gratianum sufficienter enumerasse nullus debet aliquatenus dubitare, cum praesertim ea d. 15. promittat se velle assignare originem constitutionum ecclesiasticarum, quae ex sacris conciliis communiter ortae sunt. Huius ergo etiam constitutionis atque mandati si authenticum esset, originem praemississet

fisset inter generalia riteque congregata concilia hoc Acquirense connumerando, alias non omnium conciliorum seriem putasset se sufficienter tradidisse. Non ergo generale fuit hoc concilium, vel certe nullius apud eum authoritatis, quia forte non rite congregatum. Cuius etiam rei signum est, quod nullum ex antiquis meruit glossatorem, quia illud forte decretorum libro insertum non habebant. Si qui autem modernorum ut Io. de Turrecremata, illud exposuerunt: non nisi quattuor esse de principali eius intentione dixerunt: ut sic veritas in eo contenta saluaretur, omni falsitate, quam praetendit, exclusa. Quae nam sint autem quattuor illa principaliter intenta, declarabitur inferius. Si autem dicatur quod plura alia in libro Decretorum inducuntur concilia generalia non prius enumerata. Respondetur primo, quod adducere inconuenientia non est soluere quaestionem. secundo quod si illorum etiam ignoretur tempus & author, & irrationabilia vel falsa contineant, qualia manifestabimus capitulum hoc continere, eis pariter non erit necessario inharendum: & si deferre quis eis uoluerit, erunt pie interpretanda, sicut infra circa hoc etiam faciemus. ¶ Sed adhuc quispiam forte probabiliter inducere conabitur, quod tale concilium fuerit generale, & quod praesidentia vel autoritate summi Pontificis celebratum sit, cum Episcopis indifferenter praecipiat, quod solus Papa potest (ut videtur) eo quod solus sit eis superior ordinarie. Hoc est enim vnum ex iudiciis inductis a Glo. in c. ut circa, in verb. Perpetuo. de elec. lib. 6. ad discernendum generalia concilia a particularibus. Praecipitur etiam in ipso capitulo omnibus esse publice annuncian- dum, quod qui talia credit & his similia, fidem perdit. Non potest autem nisi qui omnibus praesidet praecipere ut omnibus annuncietur mandatum, vel quaecunque determinatio fidei. Talis autem est solus Papa, vel etiam generale conciliū eius autoritate. Respondetur igitur quod si capitulum praeciperet omnibus episcopis absolute, utique ex hoc concluderetur quod concilium generale fuisset, quando alias esset rite congregatum, eo quod ut inducitur, solus Papa omnibus episcopis praelatus sit, & super omnes plenam habeat autoritatem. Non sic autem inuenitur in cap. illo. Sed indefinite dicit, Episcopi in plurali. Et licet quandoque indefinita aequipol- leat vniuersali, non tamen semper, neque formaliter. Potest autem Metropolitanus, siue Primas sit aut Patriarcha, siue etiam sit Archi- episcopus, congregare concilium provinciale ad quod vocati episco- pi omnes illius provinciae accedere tenentur, alias excommunican- tur. d. 18. c. si episcopus. c. si quis. c. Decernimus. Et potest conciliū illis praecipere quaecunque iudicauerint esse praecipienda, & tenen-
I tur

7. *Pa. parit ex 7. d. per totum, praesertim in c. fin. Et si in opposita de nota. per gl. et per doc. in c. c. dilectus. de ele. ubi dicitur, quod inferior Papa tenetur obedire concilio. de quo etiam habetur per Fel. in c. non nulli. col. 4. de re sc. praesertim quando de fide in concilio agitur, quo casu etiam Papa non potest contra eam dissonare, secundum gl. in c. in illis. 4. dist. et c. sicut. 15. dist. cum similib. ut Fel. tradit in c. 1. col. 8. in princ. de c. o. s. Respondeo potest, quod illa procedunt in concilio, vniuersalibus conciliis congregatis a Papa, vel collegio Cardinalium iuxta not. per Bal. in trac. schismatis col. 15. posito sub rub. c. si quis aliquid. testatur seruare ordinata in eo. d. 92. c. si quis episcopus primo, secundo, tertio. Similiter cum dicitur in c. Epi. omnibus esse annuntiandum. &c. interpretari quis posset, quod non absolute de omnibus loquitur, sed tantum de omnibus subiectis. Vel quod non praecipit, sed quasi doctrinaliter hoc monet esse praedicandum omnibus, quasi dicat. omnibus annuntianda est ista doctrina, ut pote vera, & ad salutem omnium spectans. Hoc autem modo potest monere etiam qui praelatus non est, & qui nullam habet iurisdictionem: sed tantum docendi officium. Vnde multo magis sic potest omnes monere particulare concilium. Sed non potest praecipere omnibus: sed tantum sibi subiectis. Discordare etiam a quocumque particulari concilio quando erronea vel indiscreta praeciperet, vel in his determinationibus in quibus vel ratio, vel Sanctorum doctorum aut clarissimorum Theologorum autoritas contradicit: aut certe in his quae secundum glossas & doctores non sunt de principali intentione concilii, vel quae non exponuntur nisi secundum absurdum eius intellectum, ut in proposito accidit circa praesentis questionis articulum, quantum ad expositionem aduersariorum in d. c. non est erroneum aut temerarium, sed salubre, laude dignum ac meritorium. Sicut enim declarantes sacras litteras & malum in eis intellectum explodentes, & consequenter eas elucidantes commendantur, eisque vita aeterna reponitur, iuxta illud Ecclesiastici. 24. Qui elucidant me, vitam eternam habebunt. Sic etiam omnem veritatem explanando, cum non nisi a Spiritu sancto sit veritas secundum Ambr. & quacumque falsitatem arguendo contrariam, dignus laude redditur author. Sanctorum etiam patrum doctrina in his praecipue quae fidem tangunt vel bonos mores, non nisi secundum eorum principalem intentionem & sanum intellectum, exclusis inquam omnibus quae possent falsum & erroneum sensum facere, accipienda est & veneranda. Ipsa quoque particularia concilia, de quibus loquitur c. Ad abolendam. de heretic. ut tangitur in argumento, non habent recognoscere vel iudicare de haeresi nisi quando factum est clarum. Si non esset dubium, tunc questio debet remitti ad solum Papam, cuius solius autoritate causa fidei determinatur. d. 18. c. multis. 24. q. 1. c. Quotiens. & extra de Bapti. c. Maiores. Et ita determinat gl. in d. c. Quotiens, & D. Abbas in d. c. Ad abolendam. Eorum autem quae inducuntur & reprobantur in d. c. Episcopi, aliqua quidem clarum est esse haeretica. Puta quod aliquod numinis inueniatur praeter unum Deum: quod aliqui ducantur seu portentur ad seruendum alicui deorum vel dearum praeter unum verum Deum: quod talia demonstrans atque suadens sit spiritus bonus: quod diabolus possit subito & sine*

naturae

naturae ministerio vel virtute, unam creaturam in aliam speciem vel figuram transmutare. Quo ad alia vero quae secundum verbum corticem videntur reprobari, videlicet, quod non possint homines a demonibus portari citissimo tempore per longa terrarum spacia, videre, facereque corporaliter quae narrantur ab illis praeter numinum veritatem, non est clarum quod sint haeretica; imo potius oppositum clarum est apud sapientes: apud alios autem est vel creditum, vel dubium. Vnde si concilium tale particulare, determinasset talia esse haeretica, non esset ei adhaerendum: nec ab eo rationabiliter deviando fit quis haeticus. Sed si sapientes de huiusmodi dubitarent, esset Papa consulendus sicut & in alijs fidei dubijs. Quod tamen modo fieri non est necessarium circa praesentis questionis articulum, quia cum Papa saepius dederit in hoc fauorem & privilegia patribus Inquisitoribus, ut supra inductum est, patet eum approbare quod legitime procedant contra tales quasi contra haeticos. Quo stante, oportet vel alium sensum habere in cap. illo, vel ab eo simpliciter deviare. Non est etiam autoritas vlla cap. illi acquisita, eo quod sit redactum in corpore iuris. Hoc enim non summi Pontificis, sed Gratiani tantum autoritate vel voluntate factum est. Sine hoc enim si generale concilium fuisset, sicut & ipsae decretales epistolae sedis apostolicae autoritatem habent irrefragabilem. d. 19. c. si Romanorum. Quod si etiam praedictum concilium fuerit generale sicut videtur concedere s. Tho. Spiritu. art. 2. ad 14. ubi etiam exponit dicta illius. & vocat concilium Aquileiense. non sic ei tenemur adhaerere ut debeamus absurda & irrationabilia propter ipsum concedere, sed debemus pie exponere. Irrationabilis autem & absurda valde esset prohibitio illa: si esset de intentione eius dicere, quod qui credunt aliquos portari corporaliter ad ludum, sit haeticus & infidelis, secundum quod in cap. illo damnantur etiam mulieribus illis credentes. Sic enim sequeretur quod credentes infinitis (ut ita dixerim) Inquisitorum processibus asserentibus, quod striges realiter & corporaliter ferantur ad ludum diabolicum, inuoluatur errore paganorum, & quod sint credentes aliquid numinis extra Deum, & ista fieri a bono spiritu: & alia talia quae in illo capitulo haeretica asseruntur. quod est falsissimum: quia nullum horum credunt esse verum striges, vel alij qui strigum sectam asserunt ad cursum ferri corporaliter. Non est ergo credendum. d. c. haec ipsa intendere. Nec obligaret concilium si conuinceretur aliquid formaliter vel virtualiter contra sacras litteras quo ad litteralem sensum, quod haberent in eis communiter sancti Doctores, aliquid determinare. Sed esset contra tale concilium reclamandum ad summum Pontificem.

I 2 ficem.

*predictorum
vide qua tra
dit Fel. in c.
Ne iniuraris
de cōsti. quia
hoc est aliu
pelagus lon
giori indige
discussione.*

ficem. Sicut recte Hierony. se opposuit concilio, determinanti, quod rapta non posset raptori coniungi, ostendens hoc sacris litteris repugnare. Exod. 22. & Deutero. 22. propter quod Concilium reuocauit sententiam, ut textatur glo. in c. de libellis, d. 20. & elicitur 36 q. 2. c. tria, c. si autem. & c. Placuit. Vnde posset & in proposito contra concilium etiam si generale fuisset, ad Pontificem reclamari, ut illa declararet & ad veritatem reduceret, quæ in d. c. videntur sacris litteris repugnare.

Posito quod concilium Acquirense fuerit generale riteque congregatum: & suppositis etiam omnibus quæ in eo dicuntur, non euadere striges manus Inquisitorum. Et de varijs illusionum modis atque generibus. Cap. XXIIII.

VERVM etiam si certum ponatur, quod dubium esse probatum est, concilium inquam illud fuisse generale, riteque congregatum: adhuc tamen illud ex d. c. habetur, quod ut euitarent plurimi, contra Inquisitores dictum capitulum inducunt. Id autem est quod iuratus, seu iudicium ipsorum Inquisitorum tales maledictæ sceleratæque personæ non euadunt, si dicantur hæc striges sicut illæ sceleratæ mulieres (de quibus sermo est in dicto capitulo) a diabolo in somnis vel in spiritu deludi, prout ex capitulo illo intendunt quidam probare. Non solum autem per tale capitulum non euadunt, verum etiam per ipsum in manus relabuntur eorundem Inquisitorum. Per ipsum namque capitulum illæ sceleratæ mulieres deprehenduntur, & iudicantur hereticæ, infideles & a fide apostatæ. Apostasia quippe illarum notatur in primis verbis cum dicitur quod quædam sceleratæ mulieres retro post Satanam conuersæ &c. Apostatare enim a fide nihil aliud est quam retro conuerti a Deo post satanam, cui renuntiatum fuerat in Baptismo, cum conuersione ad D. nostrum Iesum Christum. Et quod præfata verba non intendant de alia retrocessione quam de ea quæ est per infidelitatem, ut sic importet apostasiam a fide iuxta c. Non obseruetis. 26. q. 7. patet per verba paulo post inducta in eodem. c. ubi dicitur. Sed utinam hæc sola in sua perfidia perissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam & innumera multitudo hac opinione decepta, hæc vera esse credunt, & credendo a recta fide deuiant, & errore pagano rum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur &c. Hoc ipsum etiam quod dictum est, persequentia verba manifestatur, ubi dicitur de satana quod talium personarum mentes per infidelitatem subiungat, & paulo post. quod facit

facit talem infidelem opinari in corpore fieri quod fit in animo solo. Et in fine dicit, quod qui talia credit, fidem perdit, & infidelis est, paganoque deterior. Cum ergo striges secundum aduersarios a demonibus similiter illudantur, sequitur quod ab Inquisitoribus ut infideles & apostatæ a fide, inquirenda sint & iudicanda. Omnis enim infidelitas & apostasia post baptismum ad hæresim deducitur seu sub hæresi continetur largo modo sumpta, de qua patres Inquisitores habent vniuersaliter iudicare. Magis autem conuinceret eos ratio ista, qui putarent se tam strigum eandem esse uel sub illa per omnia comprehendere de qua loquitur dictum capitulum Episcopi. Conuincit tamen, ut deduximus, & alios qui eas tenent esse diuersas, & tamen arguunt quod sicut illæ deluduntur, ita & istæ. Haberent enim etiam consequenter arguere, quod sicut illæ ante delusionem per infidelitatem & apostasiam a Diabolo capiuntur, ita & istæ, si uolunt hanc etiam argumentationem suam validam esse, quod ideo striges non portentur realiter ad ludum, sed deludantur in somnis, quia illæ sceleratæ mulieres deludebantur. Quæ tamen argumentatio valida non est. neque intendit capitulum affirmare, quod non possint a diabolo quæcunque mulieres portari. sed potius quod illæ non vere portabantur ad seruiendum alicui deæ, cum nulla talis dea esse possit: sed deludebantur a diabolo, qui potest modo noram, modo ignotam personam deludendo præferre. & hoc multipliciter contingit. Et uno quidem modo potest illudere per præstigium. quo imitatio non ex parte rei visæ fit, sed ex parte uidentis. eo quod a diabolo peritringantur oculi uidentis, & ad eos deducantur species rerum sic apparentium ex imaginatione, uel compositæ ex illis, ita ut videatur præsens in re eo modo quo sola imaginatione monstratur. & non eo modo quo vere sub intuitu oculorum ponitur. Sicut dictum est supra de femina illa, quæ tempore beati Macharii apud alios videbatur equa, cum tamen beatus Macharius eam uere intueretur, ut erat femina, eo quod eum diabolus per præstigium ut alios deludere non præualebat. Alio modo delusio contingit per apparitionem rei per diabolum nouiter formatæ in alicuius similitudinem. Quo casu licet videns deludatur, dum aliquam adesse personam putat, quæ uere præsens non est. causa tamen delusionis non est ex parte uidentis, sed rei visæ. quo modo dicitur diabolus in angelum lucis se posse transfigurare, quod & in vigilia potest contingere formando corpus ex aere conspissato in similitudinem & figuram hominis aut angeli, prout etiam angeli sancti patribus antiquis apparere, & cum eisdem quandoque habitare consueuerunt in humana figura. Tertio modo potest delusio contingere in interiori tantum

tantum imaginatione, cum persona tendit in rei similitudinem, quā offert imaginatio quasi in rem ipsam. Et hoc contingit in somnis, & in varijs alienationibus a sensibus causatis uel per infirmitatem sicut in freneticis, uel per raptum naturalem, uel opere demonum: & semper in prædictis modis alienationum deceptio immiscetur. In raptu autem sancto & a Deo ministerio angelorum causato, nō deceptio inuenitur, sed eruditio, sicut cōstat de raptu Pauli & aliorum sanctorum. Sicut etiam in somnis quandoque homines a Deo erudiuntur, secundum illud Iob. 33. Per somnium in uisione nocturna quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina &c. Et hos tres modos quibus diabolus potest hominibus deludens apparere, tangit uirtualiter dictum capitulum Episcopi. si nō ineptum sensum habeat, & ex hoc argumentum patiat minoris authoritatis. Nam videre deludique per præstigium, & pariter per imaginationem in similitudinem uice rei tendere, comprehenditur in capitulo, ubi nō nulla quandoque uideri in spiritu decipique ex hoc homines pronuntiatur. Videre autem formata per demonis potentiam corpora phantastica quasi uera, authoritas Apostoli manifestat. Et intendit capitulum, quod aliquo tali modo poterant illæ mulieres per insidias diaboli dementari, ut putarent postmodum etiam solutis sensibus se ad deæ seruitium deportatas: quam delusionem uigiles aduertissent, si sub captiuitate diaboli mens non esset.

Summaria explanatio capituli Episcopi. inducili, quantum exigit propositum quæstionis huius. Et quomodo ea quæ ibi narrantur ab his differunt, quæ strigibus dicuntur contingere. Cap. XXV.

VT autem melius cognosci possit quæ sit dicti capituli, iuxta catholicum quem potest habere sententiam, principalis intentio: & quomodo rite intellectum, non facit argumentum nec militat aduersus ueritatem determinatam, libet ipsum breuibus explanare. Sciendum igitur quod dictum capitulum supponit unū, quod tam fide quam ratione naturali certo tenemus, unū inquit solū esse uerū Deum, & nihil penitus esse numinis præter ipsum: cuius tamē contrariū putabant gentiles atq; pagani, multitudinē deorū introducetes atq; colentes. Et quia mulieres de quibus in dicto capitulo mētio fit, Dianam, unam inquam ex gentiliū dearum, & Herodiadem quasi in comparem deam conuersam, quæ fuit pessima feminarum, inueniri: ut deas a se uenerari, eisdemq; quasi diis obsequi seruiriq; asserbant: & non solum ipsæ sic a recta fide deuabant paganorum erro-

erroribus inuolutæ, uerum etiam in eandem perfidiam alios innumereabiles suis his assertionibus & persuasionibus attrahebant: opposuit se concilium animarum huic ruinæ, docens hæc omnia falsa esse. & quod nullatenus hæc asserentibus esset adhibenda fides, eo quod non uere poterant ista cognoscere, cum falsa sint: & quod sola diabolica illusione fiebat ut eis talia uiderentur uera & quasi familiarī experientia cognita. Quod etiam declarare intendens, qualiter inquam possit delusio ista contingere, duplicem præmittit causam delusionis. Primam quidem ex parte diaboli deludētis: secundam uero ex parte delusorum. Inde modum aperit delusionis uariū. Postremo circa quæ deluderentur ostendit. Probat ergo primo personas istas scelestes a diabolo deludi, quia hoc est facile diabolo, cum transfiguret se in angelum lucis, quasi sic arguat. Si facit quod maius est, transfigurando se in angelum lucis, potest etiam facere quod minus est, transfigurando se in homines aut in bestias, uel certe in formas personarum, quæ in deos secundum gentiliū opinionem conuersæ sint. Ex parte autem delusorum pro causa delusionis eorum assignat infidelitatem. Ex hoc enim iuxta Dei permissionem diabolus huius delusionis contra eas exercendæ potestatem accipit, ut qui in sordibus est, sordescat adhuc. Ex hac autem assignata causa datur intelligi, quod infidelitate cessante, diabolica illa delusio consequenter cesset. Et sic ad fidem conuersæ uel quomodolibet aliter a captiuitate diaboli liberatæ personæ illæ, cognoscerent se fuisse delusas, sicut & phrenetici ad sanitatē postmodum deducti, cognoscunt differentiam utriusque status, & quod in statu phrenesis deluderentur, iam primo tunc aduertunt. Modum autem delusionis prædictæ insinuat dictum capitulum, dum dicit quod in somnis & in spiritu, hoc est, in imaginatione sola hæc uidebant. Hoc enim in somnis communiter accidit, eo quod in tali statu imaginationis intētio & operatio minus præpediatur & libera maneat, quando sensus corporei a suis operibus per ligationem somni quiescunt. Vnde potest diabolus homines facilius deludere formando firmandoque validius imagines in quas homo feratur ut in res ipsas. Tunc autem proculdubio illusio esse conuincitur, quando talia sic imaginata, uera esse non possunt. Et hoc illis mulieribus contigebat: quia ea quæ affirmabant se oculis corporalibus uidere, non sic esse poterant ut illæ iudicabant. Non enim poterant oculis corporalibus uidere deam aliquam quæ Diana uocatur, eo quod nulla talis in uniuerso reperitur. Sed neque Herodiadem pari ratione uidere poterant: quia illa maledicta femina quantum ad corpus in puluerem resoluta est; quantum ad animam autem in infernum demissa poenas

pœnas luit acerrimas: nec inde virtute propria potest egredi, & minus corpus quod assummat, & in quo appareat formare. Sunt enim animæ determinatæ naturaliter ad proprium corpus, vt nihil valeāt corporaliter mouere vel operari nisi per illud quasi per proprium & connaturale instrumentum, vt docet. S. Tho. prima q. 117. ar. 4. Et si quando super naturali virtute cooperante, inferni locum animæ egrediantur ad tempus, hominibusque appareant, hoc raro fit, & ad alium finem a Deo ordinatur, seu etiā permittitur hic egressus vel apparitio: non vt illudant viuētibz, uel quasi eis satagant principari, vel ab eis quomodolibet venerari. Sic igitur dicere necesse est, quod mulieribus illis talia viderentur in somnis tantummodo vel in spiritu. Arguit autem dictum capitulum, quod sicut experimur in somnis multa nobis videri naturali virtute, quæ in veritate non sunt in seipsis, sed in sola imaginatione, multo magis possint ista videri cooperante super inducā uirtute superioris & validioris naturæ, scilicet dæmonis, quæ præualeat etiā sic personas deludere, vt putent postmodum etiā vigiles quod delusæ non fuerint. Cum enim hoc possit causare naturalis passio languoris atque dementiæ, vt cōtingit phrenesim patientibus: poterit multo magis virtus superior cuiusmodi diabolica est, sic homines dementare donec illi subiecti sunt per peccatum, vt nec delusionem aduertant etiā in vigilia. Cum igitur potuisset diabolus omnibus supra indutis modis mulieres illas deludere: tamen non nisi in somnis & in spiritu, hoc est in imaginatione sola fuisse delusas rationabiliter concluditur in d.c. eo quod eas ad infidelitatem hanc trahere cōfirmareve sola hæc visio satisfaciebat. qua etiā ratione, nō erat necessarium diabolo illas in vnum cogere, vt nunc striges facit, sibi que contingere illæ etiā existimabant. Hunc enim diabolica fraus ordinem intentando seruat, Deo permittente, ut prius homines aggrediatur interius. Quod si iam illuminatis hominibus circa fidem vnius Dei, non præualeat: tunc exterius multipliciter deludendo tentat euerte re fundatam fidem. Præualebat autem diabolus contra illas mulieres & in errorem pluralitatis deorum eas induxerat prædicta delusione interiori. Vnde non oportebat vt exterius se illis offerret. Patet factō post hæc omnibus, quod unus est solus Deus, clariusque per patrum vigilantiam manifestato, quod omnes dii gentium sunt dæmonia, non præualeat iam diabolus per internam suggestionem solam, ad illam infidelitatem homines trahere. Vnde explicato superbie suæ velo, iam non querit adorari in similitudinem deorum, sed ut diabolus & malorum omnium spirituum princeps. Horreret autem omnis Christianus cognitum diabolum adorare, & cum eo

fœdus

fœdus inire: baptismum, fidem, sacraque contemnere ac profanare propter eius solam interiorem suggestionem. At si cum his, comoda reportare, voluptatibus frui, in quas multi sine freno feruntur intensissimo desiderio, & præcipue quæ his communiter priuantur personæ vilissimæ, sperarent: si eisdem etiā promitteretur q̄ vindicari & in hostes suos retorquere possent iniurias, quas alio modo repellere non valent: facile plurimi traherentur in prædicta scelera perhorrenda. Quod nunc Diabolus noua ista nocendi arte procurat, ministrans illis qui in hoc vnum facinus maledictæ huius sectæ coniurant, voluptates varias, prout ipsæ narrant se experiri, dū in vnum conueniunt: & nocendi pro voto conferens facultatem. Ideo autē seorsum ducit nocturnis temporibus, vt sine timore pœnarum tantis sceleribus debitarum audeant illa committere, quæ coram alijs in vigilia opposita ratione quomodolibet minus auderent. Nec obstat, q̄ cum difficultate occultatur quod coram multitudine copiosa fieri contingit. Non enim existimant accusationis periculū incurrere: quando quidem iuramentis terribilibus omnes hæ personæ sub grauissimis pœnis astrictæ sint nulli factum detegere, nisi ubi quemquam seducere vellent. Quamuis sæpius in contrariū etiā vertatur sententia, eo q̄ sæpius Domino permittente dicta scelera cū authoribus deteguntur. Facilius etiā nefanda illa committunt atq; fidentius, socijs pluribus tum verbo tum exemplo pessimo seducētibz, quam si solæ domi manerent. Alio ergo modo conuincuntur deludi striges quam deluderentur mulieres illæ, de quibus, d. c. Episcopi mentionem facit, vt inferius etiā magis explicabitur.

Circa quæ principaliter credenda uel operanda deluderentur illæ personæ, de quibus, d. c. Episcopi loquitur. Cap. XXVI.

EXPLICAT ulterius d.c. Episcopi. ea circa quæ deludebantur a Diabolo mulieres illæ diabolicæ. Quæ principaliter duo sunt, ex quibus opinatis, ab eis conuincabantur hæreticæ postmodū circa quatuor, quæ principaliter intendit. d.c. reprobare. Primo igitur in hoc deludebātur, q̄ putabant se videre veram Dianam deam, & veram Herodiadem, simul ac veram multitudinem personarū corporeis oculis: & tamen non videbant nisi prædictorum similitudines & phantasmata. Volens igitur ostendere. d.c. conditor. quomodo possibile sit vt taliter deluderentur, dicit q̄ satanas mentem, quā captiuatam tenet, in somnis deludens, modo læta, modo tristia, modo notas, modo ignotas personas per quæq; deuia deducit. Hoc autē fuisse delusorium, supposita somni passione, probat per ea quæ similiter

militer nos experimur in somnis, dicens: Quis enim in somnis & nocturnis visionibus non extra seipsum deducitur: & multa videt dormiendo, quæ nunquam vigilando viderat? Vnde infert, quod sicut esset stultus & hebes qui ea quæ contingunt in somnis videri, putaret etiam in corpore accidere: ita stultus conuincatur & hebes, qui ea quæ prædicto modo in solo spiritu fiunt, putet etiam in corpore vere contingere. Secundo deludebantur in hoc, quod putabant se portari corporaliter ad longinquas partes & reportari, quæ tamē a domibus proprijs non recedebant. Et hanc delusionem exprimit dictum capitulum, prænarrans illas sceleratas mulieres hoc ipsum profiteri: & subdit, quod cum solus spiritus hoc patitur: infidelis hoc non in animo, sed in corpore euenire opinatur. Non tamen appellat hunc esse infidelem ex hac opinione: sed intendit quod is qui infidelis est propter ea quæ prædixerat, quia videlicet credit aliquid numinis esse extra vnum verum Deum: hoc etiam verum esse opinatur vnde deluditur. Quod autem sic eas deludi manifestet, exemplū visionis Ezechielis inducit, & Pauli raptus. Concludit autem finaliter, d. c. quod qui talia credit, & his similia, fidem perdit. Refert autem quod dicit talia, ad ea quibus prædixerat mulieres illas errore paganorum inuolui, ut aliquid numinis esse credant extra vnum verum Deum, & quæ huic infidelitati secundum talem narrationem illarū mulierum necessario sunt connexa: & sunt quatuor, ut ex verbis capituli illius deducit D. lo. de turre Crema. Cardin. sacre Theologie & vtriusque iuris doctor excellentissimus ord. Predicatorum. Primum: Hereticum est, & paganorum antiquus fuit error, tenere quod aliqua sit vera dea, quæ vocetur Diana, vel Herodias. Secundum est, quod aliqua persona porteretur ad seruiendum alicui tali deæ: immo cum nulla talis dea sit, nulla etiam persona ad seruiendum illi portatur super veras bestias, ut putabant illæ sceleratæ mulieres illuc in somnis. Tertium, quod hæc delusio causaretur a spiritu bono, immo causabatur ab eo qui se transfigurat in angelum lucis ut decipiat. Spiritus enim bonus non potest esse delusionis, aut cuiuspiam deceptionis author siue minister. Quartum est, posse quempiam ab alio quam a Deo solo conuertere in aliam speciem vel similitudinem in melius, puta in deos; vel in deterius, puta in bestias. Immo primum est absolute impossibile, cum Deus sit ingenerabilis & quomodolibet infatigabilis: & secundum sola Dei virtute fieri potest: quod tamen nunquam fecit aut faciet. Licet finita etiam virtus possit vnā naturam ex alia generare vel producere, virtutibus naturalibus rerum concurrentibus & applicatis. Hoc autem quarto errore mulieres illæ pariter cum antiquis paganis tenebantur, putantibus non solum

solum homines, sed etiam animalia quædam esse deificata, vt. 12. Metaphy. refert Aristoteles: & hoc ibi s. Tho. declarat, & putabant talibus deificatis animalibus maiorem inesse virtutem, quam in sit terrestribus: quod & opinatas esse mulieres illas confiteri oportet, cum profiterentur se portari super bestias per multa terrarum spacia intempeste noctis silentio, quod naturales non possent bestie, maxime tam breui temporis decursu. Immo & homines in bestias conuertere gentiles olim opinabantur, in lupos, inquam, uel aues, & alia talia animalia, ut recitat Augustinus. in. 18. lib. de ciui. Dei. & superius explicatum est: & hoc est in deterius conuertere. Qua nunc etiam laborant hæresi qui putant striges in catos vere conuertere: indeque in humanam redire speciem virtute diabolica. Sicut pagani talia, deorum, puta dei Licij, vel alterius virtute fieri putabant. Quia vero extremus hic error quo putantur aliqua posse in melius, hoc est in deos, vel in deterius, hoc est, in bestias conuertere virtute deorum, claudit & deorum pluralitatem, & debitum eis cultum, & quod a bono spiritu fiat ista conuersio, ideo solo hoc extremo reprobato errore, prædicta omnia reprobata consequenter esse censeantur. Et hac ratione huius solius reprobationem, quasi totius suæ intentionis conclusionem, d. c. inducit, dicens: Quisquis ergo credit aliquam creaturam posse fieri, aut in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam speciem, vel in aliam similitudinem nisi ab ipso creatore qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, proculdubio infidelis est & pagano deterius, si prius, fuit Christianus, Et hoc non alia ratione quam ea quæ supra inducta est in eo. c. Quia videlicet talis, aliquid numinis arbitratur esse extra vnum verum Deum, in quod vel conuersi sint homines aut bestie: & a quo facta sit talis conuersio, & non a vero Deo, qui fecit omnia in principio. Cætera vero quæ in eodem capitulo reprobantur & opposita eorum, ex prædicta ratione, quæ sola inducitur ut errorē conuincat, nullatenus deducantur, nisi rationabiliter & de facto, non autem de possibili, puta, quod deluderentur in somnis, quod non portaretur de loco ad locum corporaliter, ut putabant, & huiusmodi. Sic ergo credendum erit fuisse vera, posito quod capitulo illi fides sit adhibenda, quod tamen possibile sit oppositum eorum accidere etiam virtute creata. Ex prædicta enim veritate, qua confitemur nihil numinis esse extra vnum verum Deum, non sequitur necessario quod nullæ personæ possint portari a diabolo de loco ad locum. Stat enim per possibile oppositum huius cum illa veritate. Sed neque necessario sequitur ex illa ratione, quod mulieres illæ deluderentur in somnis: vel etiam non possent plurima eorum quæ narrabant corporaliter videre. Sic tamen ut putata ab eis numina,

*¶. l. cū pa-
ter. §. dul-
cissimi. ff.
de leg. 2. &
l. cū mulier
ff. sol. matr.
Ideo dicitur
anima legis
secundū Dy.
in c. certum
est. de re iur.
in vi. & late
congruit Fel.
in c. tua nos.
col. 2. de iu-
re iur.*

mina, in figuris viderent apparentium sceminarum. Poterant enim alio deludi modo, puta, per praestigium vel apparitionem ipsam in vigilia factam, non obstante ratione praedicta. Sed rationabiliter uti que deducuntur ex ea, suppositis alijs quae tunc occurrebant, & considerato diabolice tentationis ordine maligno, ut superius explana- tum est. Cum igitur ratio legis contineat legislatoris intentionem, & ex ratione in dicto capitulo inducta, non deducantur esse fidei contraria nisi praedicta quatuor, ut ostensum est: patet quod non nisi illa voluit intelligi, cum dixit quod qui talia credit vel his simi- lia, fidem perdit &c. Strigum autem secta nullum praedictorum qua- tuor dogmatizat, neque hunc praecipue principalem errorem habet quod homines conuertantur in Deos, & quod aliquid numinis sit praeter unum verum Deum, immo principem eis apparentem faten- tur esse daemoneum malum spiritum, & non Deum bonum. Licet enim cultum ei exhibeant Deo proprium, utpote verum Deum abnegan- tes, & illi daemoni homagium facientes de corpore simul & anima, non tamen putant in corde ipsum vere Deum esse. Sed haec omnia illi exhibent, ut commoda quae petunt inde reportent, ut patet ex eorum confessionibus. Mulieres autem illae profitebantur esse deam quam colebant, ut patet in dicto capitulo Episcopi. Vnde manifestum est has duas sectas in principali esse diuersas. Cum pre- fertim istae abrenuncient fidei & baptismo, sacraque profanent, ma- lesicia multa damnaque plurima inferant hominibus in personis, in bestiis & frugibus, plurimaeque foedera pessima ineant cum diabolo, quorum nullum mulieres illas legitur perpetrasse. Cum igitur in principalioribus factis & opinatis istae sectae discordent, nulli sit mi- rum si etiam in accessorijs sint diuersae. Non potest igitur ex capi- tulo illo recte inferri, quod si illae deludebantur, & non vere porta- bantur &c. quod eodem modo deludantur istae. Diabolicae quippe malitiae non satisfaceret & superbiae, qua gestit ut Deus adorari, si de- lusorie fieret haec adoratio & in somnis, vel etiam a vigilantibus, sed in angulis. Non satisfaceret odio, quo saeuissime Christum inse- quitur & sancta, si corpus eius & sacra profanarentur tantum in som- nis. Sed in vigilia fieri haec requirit & corporaliter. Et in hoc omnes doctores Theologi communiter consentiunt, & Domini Canonistae, qui fauent patribus Inquisitoribus.

*Argumentum secundum soluitur, in qua solutione quid de casu in legenda
sancti Germani tacto, factis strigum simili, sentiendum sit,
multipliciter aperitur. Cap. XXVIII.*

SECUNDUM etiam argumentum pro parte falsa & nostrae deter- minationi contraria productum non procedit. Neque uniuersali- ter

ter aut semper falsa sunt duo illa quae dicuntur a strigibus referri. Non enim semper famescunt cum reuertuntur de cursu: neque sem- per falsum est archas panis, aut vini vegetes plenas ab eis euacuari: licet postmodum opere diaboli possint & pane & vino alibi assum- pto iterum repleri. Sed neque hoc omnes dicunt, quod semper ecur- su reuertentes se laxos inueniant aut nimium afflictos, inedia ve ta- bescantes: quamuis propter laborem in corrizando, & propter ver- tiginem, qua saepe ob delationis suae distantiam & velocitatem ali- qualiter afflictis redeant: cuius gratia oportet eos mane illo diutius lecto decumbere, ut supra dictum est. Saepius etiam a diabolo va- pulant, dum non ad nutum obsequuntur illi. Deludi tamen etiam persepe tales, ut putent alimenta se vera sumere dum sumunt phan- tastica, non est negandum, ut supra etiam declaratum est. At ex le- genda sancti Germani quod inducitur, non obstat proposito, sed potius fauet ex multiplici capite. Et primo quidem, quia ex hoc quod dicitur, hospitem illum sero cibos praeparasse, eisdemque a multi- tudine venientium vicinorum (ut hospiti suaeque familiae videba- tur) voratos fuisse, non inferitur quod delusio esset ex parte ali- mentorum, quasi non essent vera alimenta, sicut nonnulli dicunt illud striges. Manifestum enim ibi erat, quod vera cibaria consu- mebantur, & in domo hospitis illius deficiebant. Secundo si per- sonae illae veniebant ut videbatur, vereque comedebant atque bi- bebant, habetur propositum. Si vero daemones erant, hospes ipse deludebatur cum tota familia, ita ut vigilantes viderent, aut aliqua- do viderint daemones in humana forma, cum tamen putarent eos homines esse: non secus ac deluduntur secundum eos striges in si- mili visione. Sicut igitur illud ex tali narratione conceditur, sic etiam hoc quod strigibus pariter contingere, tam multiplici testimonio confirmatur, non est negandum. Tertio non magis ex illa narra- tione probatur, quod deceptio fuerit ex parte discumbentium, eo quod essent daemones, qui videbantur homines discumbere, quam circa eos qui representabantur, homines, inquam, dormientes in do- mibus suis, ne ipsi forsitan & daemones essent in humana specie vel figura, nisi quatenus sanctitas & reuerentia sancti Germani repu- gnare videretur tali delusioni (si tamen historia illa veritate substi- tit) qui diuino spiritu illustratus alios ex caritate a delusionibus diabolicis liberare curabat. Quarto in eodem exemplo confi- derandum est, non esse simile quod pro simili adducitur. Illi quip- pe homines & vicini non putabant se tunc quasi somniantes, ad lu- dum ire: vel per domos aut in domo hospitis illius comedere & bi- bere, & alia huiusmodi realiter & corporaliter facere, quantum ha- betur

betur ex legenda illa: sed solum dicitur quod personae representate reperiebantur tunc in leaulis suis dormire. Unde non adducitur ad propositum quaestionis huius exemplum illud aut factum nisi valde remote. Quinto dicitur, quod non est inconueniens, quod aliquando daemones illo modo deluserint homines, ut in mundo firmarent hanc opinionem, quod videlicet talia non nisi delusorie fiant. Sicque liberior homines valeant ipsi seducere, vereque postmodum ad nefandissima simul opera perpetranda liberior & facilius congregare: quando Praelati & officiales fidei non magis contra eos, quam contra somniantes desuarent. Sexto dicitur, quod suspecta est illa legenda quantum ad hunc casum, eo quod durum videatur, immo totaliter a communibus hominum conceptibus alienum, hospitum illum velle tot cibaria crebro gratis preparare: & si vicini erant & cogniti, non petere ab eis pretium alimentorum. Dicere etiam pretium vicinos illos ei dare vel dedisse si deludebantur, & saturatos se non inuenirent, satis derisibile est. Et si dicatur quod daemones ipsi pretium exolvebant vice illarum personarum & specie: mirum esset si talia se facere somniabant personae illae, quod non cito delusionem aduerterent, si sibi pecuniae non realiter deficiebant. Si vero talia nec somniabant se facere, mirum non minus esset si cum hospite & familia de his saepius sui illi vicini non fabularentur: & sic relatione hospitis & familiae audientes de se referri, quae scirent sibi non contigisse, facile tam se, quam hospitem illum & alios omnes ab huiusmodi delusionibus non liberarent. Sed neque minus est incredibile, quod tot mulieribus prepararent, quarum tamen aduentum expedire nollent. Obstat enim facto huic voluptas, vel certe innuicibilis curiositas. Quicquid autem de hoc fuerit, verum inquam vel falsum, sufficit hanc non repugnare his quae de strigibus determinata sunt. Et sic patet ad secundum argumentum.

Noti omnes dissoluntur, quibus tertium quartumque argumentum videbatur inuoluere legentes. Cap. XXIX.

AD tertium argumentum dicendum, quod cum omnia quae dicuntur fieri a strigibus in cursu, non nisi opere diaboli, qui mendaciorum omnium pater est, initium, progressum, & finem habeat: nulli mirum esse debet si multa dicuntur ibi fieri quae falsa sunt & irrationabilia: & quae dum a miseris vera putantur, timorem eis incutiant. Et de his argumentum hoc intendit. Non confinguntur haec tamen a diabolo in hominum perniciem sine causa. Nam primo iuxta suam male voluntatis conditionem pessimam, in principio assisten-

tiae

tiae suae diabolicae gaudium asserre consuevit: in fine vero timorem, atque tristitiam. Vult enim primo per ineptam letitiam in sui obsequium homines attrahere: ut facilius damna inferat in fine deceptis. Nimirum igitur si has miseras personas diuersis voluptatibus & oblectationibus sensualibus attrahit, obtinens propter haec ab eis adorari, quatenus sua sic satietur pro parte superbia, facto etiam contra Christum multiplici vituperio: & in fine, timore percussos a se abijciat, & ad propria redire, seu reduci compellat. Alias nec illae personae facile diuerterent, aut finem voluptatibus vellent imponere: & sic in languorem inciderent aut interitum: quae nec Deus semper permittit. Qua tamen Dei praeservatione daemon etiam male utitur, dum eosdem in similia saepe crimina trahit sine impedimento. Potest & secunda causa facti huius ex parte malitiae daemonis assignari secundum mysticum sensum. Cum enim aqua Iordanis figuram praeferat sacramenti baptismi propterea quod in ea fuit etiam dominus Iesus propter nos baptizatus: diabolum velle aquam illam (ut praetendit in visu) sua contingere vel violare potentia, signat ipsum suis omnibus adniti viribus, baptismum de terra tollere, fidemque sanctissimae Trinitatis in eodem diuinitus infusam a fidelium cordibus penitus abolere. Quod quidem si facere praualeret: totius orbis princeps efficeretur veluti fuerat ante Christi aduentum, de quo & ipse Saluator noster ait. Princeps mundi huius eijciatur foras. Principabatur enim in mundo, quando nec mundus Deum cognoscebat: neque sui etiam, populus inquam Iudaicus, ipsum recipiebat. Quia ergo nunc diabolus non praualet id obtinere: mirum in modum praesuperbia cruciatur: & turbationem iramque grauissimam ex hoc tunc ostendit, quando in figura (ut diximus) id ipsum se velle obtinere coram illa multitudine conatur nec praualet. Rogauit enim & obtinuit Dominus Iesus ne deficiat aliquando fides Petri, Luc. 22. Non contingit autem semper haec fieri a domina cursus, aut ubique: sed coram illa multitudine solum, quos deludens fingit se deducere in planiciem fluminis Iordanis. Quod & nunquam vere contingere puto propter loci distantiam. Multum enim temporis absumeret ipsa delatio sicut & reductio. Velocitas enim morus, qui non noceat corporibus nostris, determinata est, & diuturno temporis etiam spacio mensuratur, si magna sit loci distantia sicut est in proposito. Distat enim etiam per directum, flumen illud a nostris his regionibus plusquam per duo millia miliaria, pro ut ipse clare cognoui, qui deuotionis gratia sacra Hierosolymitana loca visceremur. Elicit autem Deus ex malo illo quando contingit, hoc bonum, quod personae illae miserae possunt ex hoc cognoscere dominam illam

illam suam cui se obligarunt, non solum non esse deam vel deum, immo esse demonem personam. Sed & hoc etiam, quod nec omnia potest circa infima: quando quidem nec illa videtur tunc posse, quae ipsis etiam bestiis possibilia sunt, prout est tangere aquam fluminis. Et si ad ministerium referatur, non habet illam potentiam quam haberet (ut aiunt) si aquam illam tangere praevaleret: & consequenter non solum non est dea vel deus, verum etiam sic est ignobilis creatura, sic est mala, ut illam mala facere, impediri frenarique a Deo necesse sit, & sic eius etiam superbia ac malae voluntati resistere. Ut hoc cognito misera illae personae, nisi propria earum malitia obstinatioque obstaret, facile iudicent non esse ab omnipotenti Deo recedendum propter principem illum qui Deo vero subiectus est, deberetque ex hoc earum animus validius excitari ad illius pessimi sui principis contemptum, & redire ad creatorem suum. Et haec satis ad tertium argumentum. Ad quartum vero dicendum est, quod si ea quae in argumento fieri narrantur sic a diabolo censeantur expleri, ut idem numero corruptum reparet, mortuos ad vitam restitueret, & alia huiusmodi faciat quae naturae repugnant: procul dubio haeretici sunt talentis demonis potentiam opinantes. Quae haec ut in pluribus inuoluntur striges, haec ipsa quae referuntur, vera esse credentes & praedicantes, postquam etiam de cursu illo diabolico redierint. At non sic euenit ut putant: sed naturali potius virtute demonum, illuc ex diuersis locis similia cibaria deportantur, ut supra diffuse dictum est. Vel certe demones illas deludentes personas, aerea corpora formant in variam alimentorum similitudinem cum similibus qualitatibus, quibus nedum visus, sed & tactus decipiatur & gustus, sicut & aerea itidem corpora in humanorum similitudinem formant & agitant quasi viuientia, sicut veri illi homines quorum species praefertunt, esse, & opera vitae propria hominibus exercere videantur, ut ambulare, loqui, ridere, & alia huiusmodi. Similiter bos vel aliud quoduis animal vere mortuum, quomodo delusorie videatur a demone suscitari: & quot modis naturali eius virtute possit hoc contingere, plene superius in allegato capitulo explicatum est, ita ut repetere superfluum sit.

In solutione quinti argumenti nihil esse virtutis in unguento, quo se striges perungunt, aperitur, tametsi quandoque trahatur diabolus ad strigum nota per illam unctionem quasi per signum: quandoque vero impediatur, & quomodo id contingat. Cap. XXX.

Non ad experientias in quinto argumento inductas, quas negare nolumus, accedentes, ostendendum est eas nostro proposito

sito minime repugnare. Supponitur autem primum id, quod in tertia ratione tertij principalis dictum est, quod cum diabolus sit creatura spiritualis, & consequenter ab omni obligatione corporea tam in esse quam in operari ex parte sua sit absoluta, non potest ad operis exercitium ab ullo corpore moueri: nec aliqua corporali virtute verborum, herbarum, aut lapidum ad aliquid operandum cogi, vel necessario induci, prout determinat etiam sanctus Thoma. 2. dis. 7. q. 2. art. 2. ad tertium, sed pro libertate arbitrij circa corpora operatur, & illa eligit quae suae valeant malitiae deferuire: quibus cum utatur homines iuxta suum imperium, ipse diabolus eis occurrit quandoque pro voto. Et hoc modo decipiuntur homines putantes in talibus corporibus, vel etiam in verbis vim quandam insitam qua trahant demones atque cogant ad aliquid faciendum, vel etiam alicubi demonstrandum quasi sint alligati: vel expellant eos de corpore, aut de loco prout exoptant. Et non sic est: sed voluntarie trahuntur his corporibus, vel verbis, vel ceremonijs quasi quibusdam signis initi patenti cum hominibus, iudicant quid facere pro tunc, sit suae malitiae conueniens: & hoc appetens appetitu non naturali vel animali, sed libero. Sicut enim animal trahitur cibis, ita diabolus signis, dicit Augustinus. non quidem eiusdem generis tractu vel appetitu, sed quia ambo sine coactione. Hac enim ratione profumationibus, sacrificijs, diuersisque superstitiosis operibus inclinatur diabolus ad obsequendum talia facientibus ex pacto malitiosae amicitiae cum illis contractae tanquam signis subiectionis illorum, eiusque super eos assecuti dominij, quo mirum in modum delectatur, ut superbia & inuidiae suae sic aliquantulum satisfaciat. Hac igitur ratione contingit, ut cum se inungunt mulieres unguento quodam execrabili, quo in conficiendo multae sceleritates cum opprobrio fidei & nominis Christi & cum abusione sacramentorum committuntur in nomine eius, assistat pro voto, easque perferat ad diuersa loca: tamen si persona quae sic deferretur, unguentum illud perniciosum quandoque non fecerit, vel etiam pactum aliquod expressum in hoc cum diabolo non habuerit. Aduenit enim propter pacta iam inita cum priore aliquo compositore vel inuentore, in ruinam utentis, & ut opinionem inde causet quod in unguento illo, anulo, vel christallo, vel alijs quibuscunque rebus aut verbis sit virtus, qua ipsum trahant homines ad id exequendum propter quod se inungunt, vel quaecunque alia faciunt: sicque saepe vanos quosque deludat. Vbi vero diabolus cognouerit aliquid posse sequi saluti hominum magis perniciosum ex hoc quod a tali effectu perficiendo cessat, votis frustratos dimittit, etiam posito quod pacta inierit, saepeque seruauerit. Notandum secundo, quod licet diabolus a

coactione corporea sit absolutus, & liber sit in operando, vt dictū est; quandoq; tamen impeditur ne quod optat assequi possit: quod contingit ex virtute superiori Dei vel angeli siue boni, siue mali. Et si quidem a Deo immediate, vel mediante angelo bono id fiat, non nisi in salutem hominum ordinatur quod euenit. Si vero a malo angelo superiore, nihilominus Deo per suam prouidentiam permittente fiat: non nisi ad malum exitum proximē deducitur quicquid inde prouenit, quantum est ex intentione demonis: licet ex superabundanti pietate diuina, malum saepe conuertatur in bonum: vel aliquod melius indirecte ac prae intentionem demonis pariat, quam sit bonum, quod per tale inde proueniens malum priuabatur. His duobus suppositis, ad primam experientiam in contrarium adductam de eo quod contingit Principi supra quam decuit curioso, dicitur qd potuit tam ex malitia demonum, quam ex diuina prohibitionē contingere. Considerare nempe potuit dāmon ex hoc in corde tam principis illius, quam nobilium, quibus id innotuit, esse facile firmandam in perpetuum, qd talia non vere contingant, sed sint omnia fabulosa: ex quo sequi possit impunitas delictorum, quae perpetrant striges grauissima. Sequitur etiam taliū pessimarum multiplicatio personarum in vtriusque hominis communem perniciem. Neque enim praevalent Inquisitores hos persequi, prout ex officio eis incumbit, si a principibus fauorem non obtineant & auxilium. Quod quidem subtrahunt illi si talia putent esse delictoria, vereq; non contingere: immo sunt eis impedimento. Itidem nobiles & ceteri, talia non credentes, Inquisitorum honori detrāhere non desistunt, quasi anicularum vel fatuorum inquisitioni solum intendant. Et sic tandem tadio victi plurimumq; fatigati cessant Inquisitores ab officio suo: & pestis ista crassatur & inualescit: quod diabolus exoptat. Id enim maius malum est, ac humano generi magis perniciosum, quam semel mulierem vnam ad ludū perducere; etiam si tunc omnium scelerum genera per eam fieri contigisset. Commune quippe malum (ceteris paribus) antecedit & grauius est quam quodlibet speciale. Ob hoc igitur diabolus, qui nostram perditionem atq; ruinam tam corporis quam animae, quo ad potest, intendit atq; procurat, praeuidens principem illum & nobiles in falsam opinionem, si mulierem illam tunc non portaret ad ludum, facile deducendos, qd strigum secta, delusioni dāmonū imitatur non veritati, praelegit tunc illam nequaquam ad cursum deferre. Potuit etiam id contingere, quia non erat tunc hora conueniens delationis ad cursum. Sicut enim ex strigum confessione cognouimus, antequam se inungant, audiunt nocte sonitum multiplicem

triplicem praecuntis dominæ illius cum multitudine tripudiantium: & non nisi tunc se inungere consueuerunt, vt illam delatæ per aera sequantur vsque dum veniant omnes ad locum determinatū pro voluntate dominæ cursus. Ex parte autem diuine iustitiæ, cuius Inquisitores ministri sunt, alia ratione iuste prohibuit Deus mulierē deferri, vt ipsam videlicet iustitiā extolleret: qua semper fit, vt sub ditione Inquisitoris deductæ maleficæ, diaboli praesidijs non fruuntur. Neque enim tempore illo quo a duali iudicio subduntur Inquisitoris, alicui nocere praevalent, aut de carceribus fugere, vel quolibet aliter auxilio diaboli liberari, aut aliunde deferri. Indirecte etiam ex malo isto, bonum elicit Deus. Et quo ad nobiles illos quidem, sublata fuit ab eis tentatio, qua forte potuissent optare fatagereque vt hæc experirentur in corpore suo, quæ noxia curiositate cognoscere quærebant in alieno. Quo ad Inquisitorem vero illum, merito ex sua illa indebita concessione opprobrium reportauit & confusionem tam apud religiosos ac Deum timentes, qui ex hoc optime cognouerunt atq; damnarunt ab illo Dei timorem suum se post habitum propter timorem hominum: quam apud eundem principem cum nobilibus & alijs quibus factum innotuit, vt ex hoc ab eis iudicaretur (licet male, vt diximus) non nisi contra fatuas mulieres officij sui vires extendere. Sicq; factum est vt tam persona qd officium inquisitionis viluerit apud eos.

Diabolus quandoq; praeferre quasi persona immobiliter dormientis imaginē, ne credatur personam illam uere, sed potius delusorie ac imaginaria uisione tantummodo ad ludum esse delatam. Cap. XXXI.

Ad ea post hæc quæ inducuntur in argumento experimenta, qd videlicet deprehēse sint mulieres extra se factæ immobiliter iare, quæ tamen affirmabant se ad cursum corporaliter esse delatas, respondetur primo non esse secundum aliquos inconueniens, quod aliquando non corporaliter, sed in somnis tantummodo videant & facere se putent quæ postmodum extimant & referunt in vigilia se fecisse: sicq; a diabolo deludantur. Et cum hac responsione communiter transeunt Summistæ cum quibusdam Doctores. Et sic experientijs inductis optime satisfieret: & nihilominus staret qd multoties corporaliter deportentur, vt etiam per experientias varias pariter confirmatur. Mihi autem difficile admodum, & contra id quod communiter experimur esse videtur, sic quemquam in somnis alienari posse, vt postmodum in vigilia (si sanus corpore sit) non perpendat se somniasse, vel sic visiones vidisse, vt in corpore se alicubi

non translatum vere putet, sicut per somnium aut imaginariam viderat visionem, prout etiam in corpore quaestionis determinatum est. Et licet legatur de puero quodam somniantem, quod a Magistro in alio cubili dormiente vocaretur: & quod statim euigilans cucurrerit ad cubile Magistri dicens; ecce ego, quia vocasti me: nihilominus ad informationem Magistri dicentis, quod somniauerat: sicut & ipsi Magistro in somnis vocare se eundem puerum eodem tempore videbat, acquieuit: & deceptionem tandem plene vigilans cognouit, quam Magister prius agnouerat, vel certe Magister veram vocem vocationis emisit: sicut de facto compertum est multos dum somniant loqui. Non est etiam negandum somnia quaedam sic esse limpida, ut ipsi somnianti vere vigilare videatur: & ita possit per modicum etiam temporis in vigilia postmodum extimare, quod & tunc vigilauerit quando profundissime dormiebat. Sed tandem aduertunt omnes diuersitatem status vigilantis ac dormientis, ut supra deductum est in corpore quaestionis. Striges vero semper obstinate confirmant se vigilare dum ad cursum deferuntur a demone. Et similiter dum faciunt quae in cursu referunt se fecisse. Et si quae in somnis ire, & sola imaginatione videre quae fiunt in cursu desiderant, id arte consequi moluntur, ut supra declaratum est. Et tales personae dum postmodum plene vigilant, optime cognoscunt quod non in vigilia, sed in somnis viderunt quaecumque facta sunt in cursu etiam per alias personas, quae corporaliter illuc translatae sunt. Iuxta praedicta igitur dicendum est ad tres experientias primas post eam ad quam primo responsum est, & ad omnes alias similes quae deduci possent: quod diabolus in forma mulieris iacet veluti dormientis ut decipiat sic homines, & opinionem hanc falsam in eis aggeneret, quod non corporaliter striges deferantur ad cursum: & consequenter delicta grauiamaneant impunita: multipliceturque per hoc et roboretur apostatarum strigum secta. Sicut autem permittente Domino quandoque sic diabolus decipit homines: sic etiam cooperante Domino fit per experientiam manifestum aliquando, quod corporaliter striges deferantur ad cursum: ut ab illo errore per Dei misericordiam homines liberentur, ut supra c. 14. & idem, multipliciter est ostensum, ut sic intrepide suum officium Inquisitores perficiant, & principes vna cum populis pro fidei defensione communiq; populi salute faueant illis, & opportunum praebeant auxilium. Pro alia vero inducta experientia de his mulieribus, quae post inunctionem illam statim cadunt, & profundissime dormiunt, sciendum est, quod vnguentum, illud spurcissimum, ex talibus materijs cum abusibus sacramentorum fieri dicitur, quae iudicio medicorum non habent naturaliter somnum

Cap. 10.

somnum inducere: & experientijs alijs comprobatum est, quod de facto plures vnguento tali peruncti, nec delati sunt a demone, nec somno pressi, ut etiam ex prima experientia, quae in hoc argumento in contrarium est adducta, potest manifestum. Et nonnulli alij visis duabus vetulis clam se perurgentibus, quod extra fenestram domus statim delatae sunt, cum & ipsi se pluries perunxissent, ut pariter deferrentur: nihil eis profuit. Neque enim de loco illo recesserunt, sed neque dormierunt. Ex quibus omnibus manifestum redditur, quod etiam si qui somno capiuntur post execrabilem vocationem, non nisi demonis malitia hoc libere prouenire: ut quandoque videntes vel audientes talia, decipiat: dum per hoc extimant non vere deferri quaequam ad ludum, etiam si taliter inungatur: sed omnes deludi putent. Sicut enim potest diabolus proprio libertatis arbitrio tales deferre per aera: ita potest in eis profundissimum somnum statim causare, vel in modico tempore. Nouit enim virtutes omnes naturales ad hoc conferentes, ut herbarum & partium animalium: potestque tale aliquid ad nutum applicare ut somnum inducat. Taliter autem dormientes non dicunt postmodum in vigilia, se iussisse aut delatos esse corporaliter ad cursum: sed quod somniarunt potius se talia passos aut perfecisse, licet id quod somniarunt, etiam factum sit vel euenerit eo modo quo eis visum est in somnis per eodem fieri: quod tamen per diabolum expletum creditur assumente figuram ipsorum somniantium, vel eam quam somniantes ipsi putabant se habere dum somniarent. Sicut supradictum est de illo Praestantio ab Augu. inducto, quod quidem factum magis fauet quam obiter proposito nostro: cum expresse ibi dicatur quod euigilans narrabat quasi somnia quae passus fuerat, seu potius visum sibi fuerat quod passus fuisset. Vnde dicit etiam ibi Augu. quod illa onera quae forte sic somnians videbatur portare, non ipse somnians portabat, aut phantasia eius: sed si vera fuerunt vel modo sunt corpora, portantur a demonibus, ut deludant homines. Modus autem quem potius recitandus quae asserendo ponit Aug. quomodo talia somnians possit ibi esse vel illa facere, ubi vel quae somniat esse vel facere, videlicet per phantasticum suum incorporatum, ineffabilis est, ut ipse Augu. etiam dicit & intendit quod est ineffabilis propter suam in intelligibilitatem, & consequenter impossibilitatem. Omnia enim quae circa corpora accidunt, a nobis intelligi & effari possunt. Qui vero affirmat se corporaliter esse delatos: si praui fuerint quasi corpore dormientes seu iacentes immobiles, putandum est potius quod diabolus in eorum effigie ibi iacens appareat, quam quod ueraciter illi vel corporaliter ibi dormiant aut sint. Sicut enim paulo supra dictum est, praestigiosa delusione

Cap. 10.

sione potest diabolus astantes decipere, ut eis appareant hæ quæ se inunxerant personæ dormire: & tamen illæ de facto non sint: sed per assumpta corpora aerea diabolus earum prætendat speciem & figuram: quod quidem nõ pertinet ad præstigiũ, ut dicitur. Tho. 2. dist. 8. ar. 2. Vel si non hoc modo quandoque id contingat, fieri sic potest, quod aliud quodvis corpus ibi existens appareat corpus strigis: quod tamen ibi non est. Et hoc proprie pertinet ad præstigiũ, eodem modo quo etiam supra declaratum est. Sicut contingit etiam cuidam nobili nomine Sisinio, sicut legitur in historia sancti Clementis: qui iubens servis suis ut ligarent & traherent sanctum Clementem: illi columnam ligauerunt atque traxerunt, putantes una cum Sisino se ligasse trahereque sanctum Clementem. Quod quidem angelica virtute ut sanctus Antistes liberaretur, factum creditur: licet talia demon etiam facere possit, cuius naturalis virtus, angelicæ coequatur, ut sapius dictum est. Quod autem assertur medicos vñctionibus somnum inducere posse, non negamus. Sed quod arte medicorum fit, non nisi virtute naturali rerum applicatarum perficitur. Et omnibus accidit idem effectus, quibus æque dispositis applicatur eadem causa. Ea quippe vñctione qua medicus somnum inducit vni infirmo, inducitur cunctis hominibus qui perungerentur eadem, nisi forte per accidens aliqua contraria dispositio in aliquo reperiretur, quæ somnum forte vel mitigaret vel prohiberet. Quod quidem raro contingeret. Hac autem execrabili strigum vñctione, nullus assequitur quod intendit, delationem inquam vel somnum, nisi opere diaboli pro voluntate sua. Quo fit ut paucis & non nisi suis foederatis, vel aliquibus qui in peccato mortali sint, obsequatur ad vota in eorum perniciem. Vel si aliquando aliquis innocens similiter deferatur, permissione diuina misericorditer factum creditur, ut ex facto tali arguatur & possibilitas huius rei, & sic testibus comprobetur, ipsius rei gestæ veritas. Et hac ratione credendum est Deum permisisse quod factum legitur apud Vincentium historiam in speculo historiali libro. 26. c. 43. ex Petri Damiani antiqui Doctoris narratione scripto relicta, de quodam puero monacho corporaliter nocte per aera delato ad magnum conuiuium, & iussu ut comederet, ac peracto conuiuii, reportato: & per superiora immisso, clauso pistrino. Idem confirmant multa talia quæ refert Malleus maleficarum, ad quem lectorem remitto. Ex prædictis omnibus patet & propositum principale de veritate corporalis delationis, & omnium nodorum dissolutio, quos implicabat quintum Argumentum in principio inductum.

cap. 7.

cap. 8.

F. Tacla

Tacla per argumentum sextum, qualiter inquam dicantur striges non posse diabolo non subesse: qualiter etiam apparenter conuertantur in catos: & ab eadem liberentur delusione, clarissime manifestantur. Cap. XXXII.

POSTREMO satisfaciendum est his quæ in ultimo argumento inducta sunt. Et primo quidem omnia illa quæ tanquam inconuenientia inferuntur, non impossibilia sunt: sed potius supposito cursus illius diabolici ritu, verisimilia sunt: & per consequens facile credibilia. Nam ut a primo quod inducitur inchoemus, qui hominem semel diabolo fecerit, quod non possit postmodum a proposito resilire, facile credi potest: cum hoc in pœnam Deo reprobante, pestiferis his hominibus iuste debeat, qui cælorum & orbis terræ conditore contempto, apostata diabolo apostatantes adherent. eiusque se subiiciunt perpetuæ seruituti. Non tamen ob hoc aufertur ab eis arbitrii libertas: neque commune sibi deest auxilium Dei, quo omnes continue ad se trahit. Vnde si facerent misere illæ personæ quod in se est, ut diaboli seruitutem euaderent, proculdubio per Dei clementiam de manu illius liberarentur. Sicut & de facto plures conuertuntur ad Deum per illius misericordiam mouentem atque trahentem: & per Inquisitorum & seruorum Dei solertiam & doctrinam. Cum his tamen ut plurimum corporaliter a demonibus flagellantur, ac multipliciter affliguntur, antequam valeant totaliter liberari: in tanti sceleris aliqualem punitionem, iudicium exigente diuina iustitia. Et hanc intendunt impossibilitatem striges, dum dicunt se non posse resilire a promissione illa: quia alias (inquiunt) crudelissime vapularent a demonibus vel sodalibus. Quomodo autem in catos conuertantur striges, vel in hoc deludantur per præstigiũ: quomodo etiam possint per cubicula currere vel saltare catorum more, sugereque sanguinem puerorum: & alia huiusmodi facere, quæ in argumento inducta sunt: superius multipliciter est expressum. Per ea etiam quæ similiter facta seguntur in historiis authenticis, hæc apertissime comprobantur. Legitur quippe in vitis patrum sanctorum, de beato Machario, quod quidam ad eum mulierem duxerunt: quæ tamen ab eis non mulier, sed equa videbatur, dicentes quod cum mulier esset, conuersa in equam fuerat, facto contra eam (ut putabant) aliquo maleficio. Vnde sancti virum rogabant ut illæ eam in mulierem Dei virtute conuerteret, quæ prius fuerat. Sancto autem viro non equa, sed sicut vere erat mulier apparebat. Neque enim præualebat demon sanctum virum de ludere, sicut illos deludebat homines per præstigiũ: Quod amouit

cap. 8.

movit sanctus Macharius statim ab eis orationibus suis. Multa id genus in maleficarum malleo referuntur, ut precipue patet de illo luene mercatore, qui in Insula Cypri facto maleficio contra cum per magam, ab omnibus asinus videbatur: quæ maga tandem per Dei voluntatem super hoc deprehensa, fuit incinerata: & iuuenis soluto maleficio liberatus. Quod factum, simile fuit illi quod de se ipso refert Apuleius in libro, quem ob hoc ipsam facinus referendū, edidit, & appellavit De asino aureo. Narrat enim se in asinum prout sibi & aliis apparebat, esse conuersum, vnius magæ ligatus maleficio, a quo post diuturnum temporis spatiū solutus, in pristinam suā speciem rediisse videbatur. Vt hoc aliis quæ similiter contigisse dicuntur, & talia huic, veritatis præbeant argumentum. Neque tamen hæc in aliquo fauent his quæ a duo Aug. in 18. de ciui. Dei c. 17. damnantur & reprobanantur verè facta fuisse per magas, ut referebatur in libris gentium. Sicut fuit quod legitur de Circe illa pessima maga, quæ socios Vlyssis cōuertit in bestias: de eo quoque quod legitur Archades deo suo Lyceo, tale sacrificiū immolare conuenisse, ex quo quicumque sumerent in bestiarū formas illico conuerterentur, ut supra etiam relatum est. Hæc enim omnia sicut & alia supradicta magicis prestigijs potius fingebantur quam rei veritate complerentur, ut dicit etiam ibi Augusti. & recitantur a Gratiano, 26. q. 5. c. Nec mirum. Quod etiam de sociis Diomedis refert Aug. in eodem lib. c. 16. argenti. bus affirmari conuersos in aues esse, ludificatione factū est demonū, qui in auium formis apparuerunt, vel pro eisdem sociis aues occultæ ex aliis locis vbi est hoc auiū genus ad ea loca per demones sunt perductæ, ut idem Aug. dicit in seq. c. 18. eiusdem libri. Non est igitur impossibile mulieres in catos & bestias quassibet prestigiose conuertere, seu talia animalia apparere, demonum malitia concurrente.

De obligatione illa, qua diabolo striges promittunt, occidere pueros: & quare Deus tot innocentium iniustam (ut apparet) necem permittat. Cap. XXXIII.

QUOD vero diabolus exigat a strigibus ut strigent omni tūto tempore puerum vnum, siue puellam, idipsumque pro voto illius perficiant: & si flebile sit, non tamen incredibile: tum ex parte demonis, qui maximo odio persequitur nomen Christi: quod precipue relucet in effectu in pueris baptizatis: unde persequitur eos ac si Christum persequeretur. Prohibet etiam quantum sibi possibile est baptismum: & hoc propter inuidiam, qua humana salutem

semper

semper insidiatur. Tum ex parte strigum, quæ carnibus eorundem a se primo occisorum infantum, & postmodum exhumatorum delicatissimis vesci consueuerunt: & ex eisdem pro parte ad consumptionem vsque decoctis in aqua, conuersisque in liquorē: vnguentum illud nefandissimum de quo supra conficiunt, admixtis sacramentorum materiis in fidei opprobrium, quo valde demones delectantur. Tum ex parte diuinæ iustitiæ, qua dignum est parentum scelera puniri vsque in tertiam & quartam generationem. Nonnulli enim non legitime filios generando: nonnulli genitis maledicendo, malaque diuersimode imprecando, Deum offendentes, ad iram prouocant, quæ ferueat in filios ministerio demonum & strigum. Idipsum quoque quandoque negligentia meretur eorundem parentum, dum paruulos suos signo Crucis, orationibusque deuotis nō muniunt mane ac sero: quatenus per hoc a demonum insidijs liberentur, sed potius, ut dixi, per hanc suam negligentiam illas incurant. Sed & potestatem hanc quandoque in pueros illos accipiunt malefica striges, quorum parentes pro eisdem vel pro alijs curandis, demones consuluerunt: & per magas & incantatrices eis salutem corporalem obtinere procurauerunt, ut per quæ quis peccat, per hæc etiam iustissime torqueatur. Quod autem assertur de calamita, nullam habet impossibilitatem. Non quidem quod in calamita illa quantumcūq; diabolicis artibus demoni consecrata, vel potius execrata, aliqua virtus inueniatur ad talem effectum: Sed ex pacto habito cum diabolo, statim accepta calamita desinit diabolus earum phantasiam perturbare, qua perturbatione videbatur eis quæ essent cati: & hoc modo ad sensum proprium reduci dicuntur. Quod etiam argumentum affert ut aperte falsum, innumerabilium inquam talium puerorum interitum, si quæ referuntur de strigibus omnia vera essent, neq; impossibile iudicandum est, nec ex toto falsum. Multitudinem quippe magnam puerorum hac peste mori, & si nō omnibus notum sit, in his tamen partibus vbi fetidissima nec minus crudelissima secta hæc inualefcit, licet precipue reperitur in Cumana diocesi, & per omnes confines inter Italiam & Germaniam, manifesta docet experientia, ita ut turmatim populi cogantur Inquisitores accire, requirere, ad proprias terras ducere: vbi vicini vicinas atque cognatas, fratres sorores, filij matres, viri uxores, & conuerso viros quocūq; naturali uel accidentali foedere coniunctos, & alias omnes accusant & tradunt in manus Inquisitorū quas habent personas suspectas quæ striges sint. In dies n. comperiunt multitudinem puerorū occidi: ita ut nec his qui de domo sunt patcant maledictæ illæ personæ: sed propriorum etiam filiorum natos, ceterosq;

terosq; nepotes, quinimmo quique proprios filios, (quod horrendum est etiam dictum) strigent & interficiant, sicut ex innumeris Inquisitorum processibus exploratissimum est. Illegitimos etiam per hospitalia pauperum maxima moritur ista peste. Sed & strigatorum puerorum per singulas ciuitates, castra, villas & terras multitudinem inueniri perireque, probatione non eget. Licet etiam talium cureretur plurimi vel ab alijs strigibus (etenim strigarum quaedam curare strigatos sciunt, a diabolo magicas artes edoctae, quaedam vero nesciunt.) vel naturali etiam aliquo subsidio: ubi non perfecte strigati sunt pueri. Vel certe diuino auxilio impetrato parentum aut seruorum Dei orationibus & votis. Qui enim in hominum maleficijs, & in alijs curandis obseruarent ea quae docet cap. Si per sortituras. 23. q. 1. facile per Dei misericordiam curarentur. Quod vero in argumento dicitur, nolle striges curari pueros quos inficiunt, verum est quidem: sed ei non est contrarium quod paulo ante dictum est, quasdam inquam striges curare pueros &c. Licet enim quae vastant pueros, nollent a se strigatos curari simpliciter, saepe tamen timore maioris mali, dum scilicet suspicio de eis oritur quod strigauerint aliquem: vel etiam spe maioris boni, dum scilicet sperant curationis premium, vel alicuius magnae personae amicitiam & benevolentiam, curant quique quos ipsemet vastauerunt, & quoscunque alios: prout faciebat illa famosissima striges, quae superioribus diebus Ferrariae coacta est. Facilius autem si requirantur, eos curant qui non a se, sed ab alijs strigibus infecti sunt. Et in his diabolus libenter cooperatur: quia per hoc plurimos deducit ad inferos.

* Oes enim qui per strigum artes & incantationes, superstitionesque noxias, puerorum curam requirunt: vel ad hoc auxilio consiliove cooperantur, mortaliter peccant. Et sic diabolus maledictarum harum personarum ministerio, omni ex parte contra Christianorum salutem tam corporalem quam spirituales, plurimum inualescit. Deum autem optime maxime innocentium mortem permittere is cognoscit non esse iniustum, qui attendit, ea omnia grauissima scelera, quae supradicta sunt, eius iram vindictamque grauitate prouocare contra eos qui proprio etiam non sunt obnoxij reatu: sed vel primorum, vel proximorum parentum peccatorum poenas non iniuste luunt, ut superius extitit declaratum. Qui etiam considerat Deum mala maxima, damnaque spiritualia permisisse grauissima, ut praeter ceteris fuerunt angelorum & primi hominis casus, ne libero cuiquam arbitrio violentiam videretur inferre: non mirabitur si mortem permittit innocentium de se puerorum: ne videlicet strigum & daemonum malitiam quasi violententer prohibeat: & praecipue cum id ipsum ex alia parte iustitia illius deponat, qui est Deus Benedictus in secula seculorum. Amen.

cap. 10.

Finis questionis de strigibus edita a fratre Bartholomaeo de Spina

Pisano ordinis Praedicatorum, iura regularis.

Edita Anno Domini. 1523.

TRACTATUS DE PRÆEMINENTIA
sacrae Theologiae super alias omnes scientias, &
praecipue humanarum legum, editus

PER R. PATREM F. BARTHOLOMAEVM
de Spina Pisenum, ord. Praedicatorum.

PROOEMIUM.

PERFECTO de strigibus opere, cum eius impressio per plures annos praeter spem petentium sit dilata, contigit me volantibus luminibus percurrere Illustriss. Ioan. Francisci Comitis Mirandulae de eiusdem materia quaestiones editionem praecalam. Quam quidem ubi consonam quo ad conclusionem principalem nostrae comperi, utranque proprijs sic gaudere permisi, ut neque nostram exornarem ex sua, neque suam vel in minimo reprobarem: quandoquidem veritatem & illam assecuta putauerim. Inde opus offendi quod olim edidisse perceperam praecceptorem meum clarissimum Magistrum sacri palatii, plenius materiam istam, simul ac alia plurima complectens, quae ipse consulto veluti intentioni nostrae impertinentia in nostro opere praetermiseram. Gaudens autem per omnia me doctrinae illius imitari perfectionem, ut plenius ab omnibus veritatibus confirmatae testibus inuoluta fides adhibeatur, ex illius opere nec minimum verbum assumere volui, quamuis conformia, immo eadem in nonnullis tum autoritatibus, tum rationibus, tum etiam exemplis inducamus. Quod quidem firmiorem apud omnes causabit fidem, quando unus ab alio non accepisse cognoscetur quod edidit. Post haec alium de lamijs editum tractatum a quodam Legista, cui Io. Franc. Ponzi nomen est, per omnia conclusioni nostrae contrarium, & aduersum percurri. Quem pro veritate tuenda duxi, pro ut falsa continet, reprobare. Verum quia purum Legistam velle materiam Theologicam ita discutere, ut praecclarissimis sapientibus tum Philosophis, tum Canonistis, necnon & Theologis profundissimis, quales sunt communiter domini Inquisitores haereticae prauitatis, se opponat, prima facie praesumptionem extremam sapere videtur: quinimmo derisionem & ronchum apud sapientes excitat & inculcat: malum ille malo copulans, & ignorantiam caecitati connectens, alium praemit

mittit immediate tractatum; in quo probare pro virili contendit, se-
ges ipsas civiles tali sublimitate ceteras omnes scientias antecire, vt
per eas valeant immo debeant ipsi Legistae quaestiones theologicas
non solū aliquibus declarationibus saltem a posteriori (quod omni
scientiae necnon & sensui conceditur) aliquantulum attingendo de-
corare: verum etiam decidere determinareque, contra communem
etiam Theologorum ac sanctorum Doctorum sapientiam & pro-
fundissima fundamenta. Audet insuper Apostolica sedis sanctioni-
bus & prudentiae praepone suam: vt quod illa decernit uocandos
esse Iuristas ad praebendum Inquisitori consilium semel tantū, per-
fecto inquam processu, affirmer homo hic praevocandos, & eorum
praesentiam necessariam ad examinationes reorum omnes & qua-
estiones. Tantam autem viri huius insolentiam admiratus, exhor-
rui. Ne igitur propter eius allegationes (quae tamen bene perspe-
ctae, inuicemque collatae proposito suo non fauent) aliquos in plena
luce cecutire cōtingat, & ex hoc molesti se dominis Inquisitoribus
praebant: vel certe ab eisdem Inquisitoribus vt impeditores officij,
molestiam & confusionem ipsi potius & merito patiantur, claraque
veritas hisce fumuculis nullatenus obumbretur, eiusdem veritatis
flabello paucis eosdē abiicere hoc ordine decreui, vt in primo eduo-
bus, quos nunc edo tractatus conclusionem primi illius viri tracta-
tus erroneam esse probem: ostendamque non solum non praeferi
leges Theologiae: non solum non debere vel posse legistas quaestio-
nes Theologicas dirimere vel decidere: verum, etiā quod tanquam
valde alieni ab omni Theologali speculatione, nullatenus sunt ad-
mittendi vt vllum verbū circa talia magis promant, quam puri cau-
sidici: nisi forte sint pariter canonistae non vulgares. Secundo con-
clusionem secundi tractatus eius vt erroneam in ecclesia reprobabo,
confirmans oppositam, & inductas ab eo demolienti captiunculas.
Circa primum autē quod proposui sic procedā more Philosophan-
tium, ut primo proponam pro singulis opinionibus singulas ratio-
nes, quibus tota quaestio dubia reddatur. Secundo vero rationibus
clarissimis & efficacissimis veram nostram opinionem, quae suae op-
ponitur obfirmabo, quaestiones eius pariter praeccludendo. Extremo
vero loco cetera figmenta, quae pro opinione eius facere videntur
producta, labefactabo. Quia vero vt dicit Diuus Tho. in tractatu
contra retrahentes hominem ab ingressu religionis, inconsonum &
derisibile videtur, quod sacrae doctrinae professores iuristarum glosu-
las in auctoritatem inducant: ideo a talibus auxilijs allegationi-
busque, praecipue civilibus, abstinerebo: eo vel maxime quod ordina-
re talia discutere religiosorum professio non admittit. Quinimo
sicut

sicut nobilissima scientiae comprobantur alumni, ita etiam ex pro-
priis, aliorum iudices an vera dicant vel falsa, constituuntur, merito
reprobantes omnia quae sacris in litteris fundatae sapientiae suae re-
pugnant, & eidem tantummodo consona recipientes. Quod & ip-
se seruabo, theologicis probans & acceptans quicquid circa praesen-
tes quaestiones verum & catholicum fuerit, falsitate fugata.

*Quaestio dubia per oppositas rationes proponitur: & ex duobus funda-
mentis principalis conclusio probatur, quam Auctor pro-
ponit. Cap. I.*

QVANTVM ad primū igitur, probari posse videtur legum scien-
tiam esse praestantiorē Theologia, ita vt possit etiam qua-
estiones Theologicas determinare. Nam scientia quae complectitur
simul diuina & humana dirigens homines in omnibus suis opera-
tionibus ad finem tam proximum quam etiam vltimum, qualis vi-
detur esse scientia legum civilium, vt infra deducetur, videtur pra-
eminere scientiae, quae tantum diuina pertractet, qualis est Theolo-
gia, ergo &c. In contrarium est quod habetur. d. 10. c. Leges. vbi di-
citur, quod Theologia est scientia superior & magis digna, & ea. d. c.
Certum. & c. Suscipitis. dicitur quod lex imperialis non est supra le-
gem Dei, sed subius. Cum ergo scientia quae inferior est, non habeat
superiores examinare, & consequenter nec eius quaestiones deci-
dere, sequitur quod ius civile non debeat neque possit Theologicas
quaestiones determinare. Pro absolutione huius propositi dubij,
sciendum est primo, quod vnam scientiam se intromittere de qua-
estionibus alterius potest duobus modis contingere: vno modo vt or-
dinata ad finem illius: & hoc est proprium inferioris & subseruien-
tis. Alio modo vt ordinatiua principiorum eius, & hoc est propriū
scientiae superioris; Proce. Metaphys. Sciendum est secundo, quod
eius est proprium fundare veritatem, proprium est etiam opposita
falsitatem refellere. Fundat autem superior scientia veritatem infe-
rioris ordinando stabiliendoque principia eius, ex quibus conclusio-
num veritas oritur & infertur. Vnde oppositam etiam reijciant fal-
sitate necesse est: quod quidem inferior circa superiorem in his
quae ad superiorem ipsum proprie spectant, attentare non potest.
Ista sunt nota philosophis: & habentur ex doctrina Aristo. primo
Posteriorum: primo etiam & quarto Metaphysicae. His praemis-
sis ponitur conclusio, in qua consistit positio & opinio contra pri-
mum tractatum Aduersarii, quae talis est. Legum scientia non po-
test se intromittere ad decidendas quaestiones proprias Theologiae,
& pra-

*Conclusio
principalis*

Probatur.

& præcipue ut ipsis Theologis se opponat. Quæ conclusio per supra inductam & hic plenius declarandam rationem inuictissime sic probatur. Scientia inferior non potest decidere quæstiones superioris: Sed scientia legum civilium est inferior quam sit scientia sacre Theologiæ. ergo per leges civiles non possunt legistæ se intermittere ad decidendum quæstiones Theologicales.

Inductæ probationis amplissima declaratio. Cap. II.

No. primo.

PRO declaratione præfatæ probationis, & primæ in ea sumptæ propositionis, notandum est primo, quod superiora in entibus & nobiliora, sunt communiter causæ minus nobilium: & consequenter habent hæc ordinare ac in proprios deducere fines. Manifestum est enim primo in spiritualibus, quod superiores spiritus purgant & illuminant inferiores, secundum Diony. 8. ca. cæl. Hier. Inferiores vero spiritus separati, quales sunt infimi ordinis angelorum, instruunt & in suos fines dirigunt spiritus coniunctos, animas inquam nostras, quibus natura præstant, atque virtute. Quæ etiam ratione indulsit diuina clementia, ut quilibet homo in sui custodiam habeat ab exordio natiuitatis eius angelum sibi specialiter delegatum, ut dicit Diuus Hier. super illud Matth. 18. Angeli eorum &c. Et hoc principaliter propter salutem animæ. Spiritus etiam ipsi omnes, cum corpora quælibet antecellant naturæ præstantia, sunt eorundem corporum causæ, vel quo ad motum, sicut intelligentiæ, quæ cælos mouent: propter quem etiam motum, esse causant atque conseruant in inferiori machina corporali, ut Philosophus 8. Physicorum ac 12. lib. Metaphysicæ docet: vel quo ad ipsum corporis esse, ut immediatum principium, quales sunt animæ nostræ, corpus viuificant atque seruantes. Corpora similiter, quæ suprema sunt, inferiorum causæ a Deo sunt constituta, ut cælum, elementorum: & inter hæc nobiliora minus nobilium, ad modum quo naturalis locus sui locati conseruatiuus est, secundum philosophum quarto & octauo Physicorum lib. Hoc ipsum etiam quod intendimus, in politicis inueniri clarissime intuemur. Perbelle siquidem ciuitates reguntur per nobiliores genere, morumque simul ac scientiarum præstantia præcellentes. Peruersus enim esset contrarius ordo, regni deuastans vniuersale bonum. Non secus igitur in ordine suo continetur circa scientias. Ordinatur enim & in fines proprios inferiorem superior dirigit. Quæ etiam ratione Philosophus proæmio Meta. ipsam Metaphysicam sapientiam esse probat ex hoc quod est omnium scientiarum nobilissima, quo consequitur ut omnes ordinare, & nequaquam

No. secunda.

quaquam ab alia ordinari sibi proprium sit. Qualis etiam ordo regulaque relucet in artibus & ingenijs vilioribus. Civilis quippe scientia militarem ordinat sibi subiectam: militaris, equestre. Hæc quoque sibi subiectam, ut verbi causa frenectiuam, imperans ei ut talis formæ frenum faciat ex tali materia. Ars itidem nauigandi, nauifectiuam ordinat & imperat ei. hæc simili modo præest carpentariæ, hæc incisui lignorum. Sic architectonica dirigit edificatiuam, hæc latericiam, vel aliam subseruientem. Secundo prænotandum, quod decidere, seu determinare quæstionem in aliqua scientia pertinet ad illum qui habet iudicare de conclusione illius quæstionis, & de medijs inducendis pro vel contra talem conclusionem, quomodo videlicet deducant intentum, vel certe ab eo deuiant. Est autem talis, vel propria, ad quam videlicet spectat ex sui propria ratione de materia conclusionis illius & rationum pro eadem quæstione decidenda productarum tractare: vel certe superior, quæ (ut dictum est) inferiorem dirigat, & in finem præmonstratum deducat. Cum igitur decidere quæstiones theologales pertineat ad theologiam sicut ad propriam & adequatam eis scientiam, non secus ac legum civilium scientiæ proprium est civiles quæstiones absolvere, & scientiæ canonum quæstiones canonicas, ipsaque Theologia non modo nulli scientiæ sublit, verum etiam omnibus præstet altitudine sua, ut paulo post plenius etiam deducetur: nulli dubium iam esse potest, quod aliarum omnium ordinatrix, ac nullius alterius ordini subdita, proprias quæstiones ipsa sola diiudicat & dissoluit.

Sacram Theologiam ceteris omnibus scientiis esse præstantiorem. Cap. III.

QUAMVIS autem sacram Theologiam omnibus scientiis esse nobiliorem superfluum sit coram sapientibus (cum de se pateat) accuratius demonstrare, ne tamen propter verba Ponzinibij minus limata, contingat quempiam extimatum a populo sapientem, in hanc insipientiam cadere, ut asserat vel etiam opinetur sacram Theologiam civilibus legibus esse subiectam, vel quoquo modo inferiorem, ipsosque theologos pari forma legum peritiæ: & non magis ipsæ leges eidem Theologiæ sicut & ceteras omnes scientias obseruire: hoc ipsum inquam quod in se clarissimum est, libet in omnium etiam tam sapientium, quam insipientium oculos clarius reddere per rationes inuictas. Sed pro earundem rationum firmitate deductione sciendum est, quod scientia cum sit habitus per demonstrationem acquisitus, ut patet per Aristotelem primo Posteriorum: & unumquodque sortiatur ex eo nobilitatem, quo sortitur & esse, inde

inde scientiæ nobilitatem venari necesse est, unde proprium eius esse suboriri cognoscimus. Est autem esse duplex ipsius habitus scientifici: actualis inquam existentia: vnum, alterum vero specificum. Et primū quidem habet ab intellectu, in quo sustentatur vt subiecto. Nempe cū omne accidens actu existat inherendo subiecto. Scientia aut cum sit habitus, quoddā accidēs est: & intellectus ipse proprium eius & immediatū subiectū est atq; principiū. Ex hoc igitur scientia ipsa nobilior est quacunque corporea qualitate: quandoquidē materialis ipsa substantia, quæ sola subiectum corporeæ qualitatē est, spirituali, qualis est intellectualis omnis, nobilitate deficiat. Scientiā etiam, quæ nobiliori intellectui inheret (quantum ad hanc considerationem spectat) residenti in inferiori, minorique nobilitate præstanti, nobiliorem esse necesse est. Qua ratione scientia Dei clarior est quam scientia angelorum, etiam si forent cætera paria per impossibile, & itidem angelorum scientia, hominum scientiæ merito præfertur eadem causa. In eodem autem intellectu vna scientia nō est altera nobilior ex parte subiecti, nisi secundum quod una magis quam alia, uel eadem uno tempore magis quam alio firmitus radicatur in eo: quod quidem ex frequentatis actibus innascitur. Vbi circa diuersa scibilia, quorum tamen vnum vt cognoscatur, ex alterius notitia pendet. Sicut habens scientiam subalternantem, per eā facile subalternatam acquirit. Vbi circa idem scibile, prout de eodē contingit multa cognoscere, sicut habens scientiam conclusionis vnius, firmat eam per scientiam prioris illam inferentis. In omnibus etiam quanto frequentior fuerit meditatio, tanto perfectior scientia roborabitur. Quod quidem ex lumine quoddam innascitur intellectus agentis in anima residentis, intellectui possibili frequentius applicato. Eo enim confortatur virtus intellectiua, vt id clarius percipiat, quod eidem per intelligibilem speciē præsentatur. Cuius etiā maiori luminis excessu scientia quantum ad actum exercendi, nec non quantum ad efficaciam operandi, quæ perfectionem essendi consequitur, clarior & perfectior in vno potius intellectu quam in alio fulget. Vnde fit vt naturalis angelorum scientia, de eodem etiā genere scibili, clarior sit & efficacior quam scientia hominum. Lumen quippe intellectus angelici naturaliter antecellit humanum. In infinitum vero clarior, excellentior, ad pluraque se extendēs est Dei scientia super omnium creaturarum scientiam, quanto virtus etiam eius intellectiua in infinitum super omnes alios eleuatur. Quantum autem ad esse specificum, ab eo scientia quæque nobilitatem habet, a quo habet & speciem. Specificatur autē omnis scientia, distinctionemque pariter specificam suscipit ex obiecto formali.

Sic

Sic medicina specie distinguitur vel etiam genere a scientia iuris civilis: quia obiectum formale circa quod tota medicinæ consideratio versatur, corpus inquam sanabile, & humanum primo, aliud est ab obiecto scientiæ legalis, quod quidem esse reor, vniuersalis secundū rationem rectam pacis ac quietis exterioris in multitudine conuenientium hominum conseruatio. Quanto igitur obiectū proprium scientiæ vnius nobilior est obiecto alterius, tanto vna scientia erit secundum speciem altera præstantior. Est autem obiectum vnum altero nobilior secundum quod est magis scibile. Id enim formale scientiæ obiectum est, sed primo sub ratione entis. Est enim unumquodque scibile quatenus ens est, nono Meta. Neque enim scientia potest esse non entium vt sic, primo Posteriorum. Oportet enim quod actu, vel saltem in potentia ens sit quod scitur, vel ad ens actu respectum habeat quoquomodo. Quod ergo magis ens est, nobilior quoque obiectum esse necessarium est, cum sit etiam magis scibile. Sed & de ratione scibilis est etiam immobilitas & necessitas, vt pote cum scientia sit de non possibilibus aliter se habere duntaxat, primo Posteriorum. Quanto igitur aliquid etiam magis fuerit necessarium (id enim aliter impossibile est se habere) tanto nobilior erit obiectū scientiæ, cum sit ex hoc magis etiam scibile, ex quo innascitur vt de ratione scientiæ certitudo sit, quæ de contingentibus vt sic haberi non potest. Perfectior igitur scientia illa erit, cuius propriū obiectum magis est necessarium, minusq; variabile, quinimmo quod inuariabile magis. Id autem cæteris paribus est quod simplicius. Pauciora quippe requiruntur ad suum esse vel rationem: vt ex minori nata haberi rerum subtractione, minor etiā sequatur variatio. Quo fit vt summe simplex, summe quoq; inuariabile sit. De simpliciori ergo quæ fuerit scientia, nobilior erit, ista etiam ratione qua de magis scibili consequenter est. Propterea Philosophus in Prooe. Metaphy. scientiam quæ ex paucioribus est, certiorē astruit. Vniuersaliter igitur vtrunq; complectendo, quanto & magis ens, & magis simplex fuerit obiectum scientiæ, tanto perfectius est scibile, perfectiorq; consequenter de eodem scientia est. Et hæc duo Philosophus ipse cōplexus est in primo de Anima in principio, vbi vnā scientiam esse altera nobiliorem docet, vel ex nobilitate obiecti, vel ex maiori certitudine secundum se: vt nobilissima cōsequenter sit quæ in vtroq; excellit. Condicio autem certitudinis, quæ se tenet ex parte scientis, qua videlicet intellectus magis & clarius determinatur in obiecti notitia, non dat maiorem simpliciter nobilitatem ipsi scientiæ, nisi binæ illæ præmissæ conditiones præueniant, eiusdem etiam luminis vnitatem constante. Posset enim de vilibus haberi cer

N tior

rior cognitio, vel ex maiori eorum affinitate ad sensibilia, quæ pro isto viæ statum sunt nostro intellectui satis proportionata: vel ex frequentiori operis exercitio, aut alia simili ratione, quæ non erit per se simpliciterq; nobilior cognitione sublimium, tamen minus certa nobis, in se vero certissima. Id enim naturalis ostendit appetitus, qui cum non nisi perfectionis & boni sit, primo Ethicorum, perfectionis ipsius imitatur & insequitur rationem, ut in id vehementior sit, quod est absolute perfectius. Cum igitur eam scientiam magis appetamus, quæ de nobilioribus & certioribus secundum se est, licet exigue tenuiterq; illam possidere concedatur, quam inclinemur etiam in eam (licet nobis certiore) quæ viliora pertractat, ut docet Aristoteles in. 11. de animalibus libro, patet illam quæ celsiora nobis praeponit, esse absolute perfectiorem. Si tamen non æqua luminis claritate ponderentur scientiæ: sed vilius contingat superiori lumine nobis innotescere, superum inquam reuelatione, nobiliora vero non nisi naturali lumine cognoscantur, procul omni dubio certior est scientia, quæ celsiori illo lumine collustratur. Ex his omnibus clarissime propositum nostrum redditur, palamq; factum est omnibus Philosophis, illam scientiam esse nobiliorem simpliciter, quæ circa nobiliora ac simplicius versatur obiectum, cunctosque possessores suos clariore reddit & illustriores, quam illa quæ viliora per se respicit, & minus nobilia. Qua etiam ratione in toto illo communi ambitu, quo se Philosophia protendit ad rationalem & etiam realem scientiam, realem ipsam ideo rationali præferimus, quo realis de realibus primo est, quæ in se videlicet habent esse firmiteratumq; in natura: cum rationalis ipsa non nisi de quibusdā excogitatis intentionibus pertractet, quæ tantum in apprehensione animæ suæ habent esse. Inter reales vero philosophias illæ quæ sunt ex obiecto speculatiuæ, præcellunt eas, quæ obiectum suū extendunt ad opus. Tale quippe per nos operabile obiectum, est ex hoc ipso vilius non operabili, circa quod scientia speculatiua tantummodo est: & hæc ipsa pauciora includit, nec gratia alterius est, unde sibi etiam dominium & excellentiam merito super aliam vendicat. Speculatiuarum vero nobilissima constituitur, quæ suprema speculabilia contuetur. Quod quidem munus soli Metaphysicæ inter naturales scientias eo merito congruit, quo prima rerum principia primas itidem causas, ipsas inquam substantias separatas, & inter eas supremam Deum opt. max. per se prima suo cello perlustrat intuitu. Mathematicæ vero scientiæ secundam quidem obtinent dignitatis sedem, non quidem ratione nobilitatis obiecti, (hæc enim causa scientiæ ipsa quæ Physicalis dicitur, nobilior est) sed ratione sim-

simplicitatis. Pauciora quippe claudit in se Mathematicæ obiectū, quod secundum rationem abstrahit a materia, quam tamen physica per se considerat in suo obiecto. Cum igitur sacra Theologiæ scientia de nobilioribus simpliciter, in se certioribus & simplicioribus entibus, ut pote de Deo & diuinis per eleuatissimas, ac abditissimas rationes & considerationes, nobiliori quoque sub lumine speculetur, diuino inquam, seu diuinæ reuelationis, quam quæcunque alia scientia, siue speculatiua sit, siue practica: quam ipsa etiam Metaphysica, quæ solo naturali lumine altissima perlustrat: scientia vero legum ciuiliū ad practicas scientias naturales solum pertineat, ad Politicam inquam, quæ pars vna est moralis scientiæ naturali lumine cōquisita. (hæc enim per se diuiditur in ethicam, æconomicā, & Politicam) liquido constat apertissimeque inferitur, quod sacra Theologia simpliciter, ac sine omni prorsus exceptione vel dubio, nobilior est quacunque propria cognitione legum ciuiliū. Quinimmo sequitur, quod super omnes etiam nobiliores scientias quam scientia legum sit, celsior eleuetur, ut optime sanctus Doctor edocet prima parte. q. 1. art. 6. Et hoc etiam specialiter quantum ad ipsam legum peritiā spectat, haudquaquam hætenus ab illo cuius vis generis sapiente, negari perceperam. Solum autem hunc hominem ex suo hoc se tractatu comperi modo patentissima in luce tenebras incurrisse. Siquidem in principio arguens pro parte, suo ex hoc iudicio falsā, quod eius contrarium postmodum se tenere asserit & probare contendit, Theologiam esse superiorem & magis dignam concludit per dictū capitulū Leges. Certum. Suscipitis, ut ex hoc modo procedendi patefaciat, se tenere huius veritatis oppositum. Vnde patet, quod tam prædicta ratione, quam omnium sapientum autoritate, in hoc contemnendus est. Neque enim inter dominos legistas vllum inueniri etiam posse putauerim, qui tam hebetis ingenij sit vel sensus, sic ab omni ratione alienum se offerat: ut hunc virum in tam patenti lapsu sequatur. Et consequenter attentare etiā præsumat Theologicas quæstiones velle determinare, ut hic ausu temerario sine omni ratione fecit. Vnde ni mirū si omni ex parte defecit.

Ad decidendas quæstiones superioris scientiæ, vires inferioris non suppetunt, quibus nihilominus subministrant. Cap. II. III.

PRO maiori tamen adhuc huius materiæ claritate, seriosius indagandum est, an aliqua scientia inferior possit non obstante inferioritate ipsa, se intromittere ad decidendas quæstiones superioris, & consequenter Theologales, ut melius videatur an
N 2 possit

possit legum peritiæ tribui, vel certe denegari, quod se intromittat in articulo questionis de strigibus. Et primo videri posset alicui scientiam inferiorem de his quæ spectant ad superiorem pertrahere posse: Nam Metaphysica superior est ipsa Physica, quæ tamen demonstratiue determinat substantias separatas esse, Deum quoque immobilem, immaterialem infinitæque esse virtutis. Cum tamen istæ conclusiones Metaphysicales sint & de obiectis eius per se, ergo &c. In contrarium vero militat supra inductus clarissimus discursus. Pro declaratione igitur huius dubii, sciendum primo, quod vna scientia potest dici superior alia tribus modis. Vno modo, secundum extensionem, quia videlicet ad plura se extendit, quam alia faciat. Quomodo Metaphysica superior est Mathematica: non sic est superior Metaphysica quæ Dialectica sit, sed æqualis sunt ambitus, vt Philosophus quarto Metaphysicæ libro probat. Secundo modo, vna scientia est superior alia perfectione, quia videlicet de perfectioribus est, tamen si forte alia de pluribus sit. Sicut scientia de anima superior est scientia de mineralibus. Et scientia de cælo nobilior est quam scientia de gen. & corrup. vel quam scientia meteororum. Tertio modo, vna scientia est superior alia, illimitatione, seu simplicitate, quia videlicet est de illimitatiore & simpliciore obiecto. Quod quidem contingit duobus modis. Vno modo, quia fit limitatio vnius subiecti a subiecto alterius per differentiam materialem, quæ accidit formali. Sicut lineæ accidit videri, numerus quoque omnisque proportio numeralis contrahitur per motus corporum cælestium, vel per sonos, qui accidunt ipsi numero & proportionibus eius vt sic. Et hoc modo, Perspectiua quæ est de linea visuali, est inferior Geometria, quæ est de linea secundum se. Similiter Astrologia, quæ est de numero cælorum & motuum proportionumque eorundem, est inferior Arithmetica, quæ est de numero & proportionibus eius secundum se, & Musica quæ est de numero sonoro & passionibus eius, est inferior etiam Arithmetica eadem ratione. Ex qua quidem inferioritate illæ dicuntur subalternatæ, & istæ subalternantes, quasi etiam innuatur ex istis vocabulis quod sub istis vt inferiores sub superioribus illæ ponuntur. Alio modo contingit vnā scientiam esse illimitatione & simplicitate superiorem alia: quia vna est de subiecto eodem vel de diuerso a subiecto alterius, & subiectum hoc suum vna protendit & ordinat ad opus sub electione cadens, alia non: sed sistit in natura subiecti, & in passionibus & principiis nature duntaxat. Et hoc modo scientia practica est inferior speculatiua condistincta eidem, vt Theorica medicinæ est superior quam practica eiusdem, & scientia de anima quæ scien-

ua

tia moralis. Omnibus autem modis prædictis Theologia superior est scientiis omnibus. Nam ad plura se extendit. Plura quippe nobis sunt reuelata quam possimus lumine naturali cognoscere. Insuper ad naturaliter cognitorum firmiorem notitiam lumen diuinæ reuelationis conducit. Plures rursus de rebus, naturali etiam lumine nobis notis, considerationes per reuelationem habemus, quam per ipsum lumen innatum. Sicut de Deo, de angelis, de anima nostra, de corporibus cælestibus, & simpliciter de omnibus creaturis altissimas quasdam considerationes accepimus, ad quas naturale lumen nequaquam potest inducere. Perfectione quoque quod prior sit & superior supra seriosius est probatum. Illimitatione similiter & simplicitate sola cunctas excellit: quia est de illimitatissimo simplicissimoque obiecto, de Deo inquam secundum illimitatissimas rationes tam naturali quam super naturali lumine perlustratas. Speculatione quoque superior cæteris est, quia est de summo speculabili non ordinabili ad opus nisi forte obiectiue: quod nihil deperire facit, magis autem confert altitudini suæ. Quod si etiam secundario de operabilibus est in quantum practica, celsitudinem obtinet super tales omnes, cum in vltimum omnium bonorum operum & tam naturaliter quam super naturaliter in illum ducentium finem transmittat. quod quidem alteri cuius scientiæ non conceditur. Sciendum est secundo, quod aliquam scientiam se intromittere ad speculandum ea quæ secundum propriam rationem, & adæquate pertinent ad aliam, est simpliciter impossibile, eo quod per formalia obiecta de quibus pertrahant, & per distincta eorundem obiectorum principia prima scientiæ formaliter distinguantur, vt patet primo Posteriorum. Potest tamen vna de pertinentibus ad aliam, tribus modis determinare. Vno modo velut iudicans, aut etiam dirigens, ordinans, vel quomodolibet obfirmans ea quæ pertinent ad considerationem alterius. Et hoc modo communissima omnium scientiarum Metaphysica ordinat omnes alias naturales, cum sit prima naturalis sapientia: ex quo habet vt stabiliat confirmet atque defendat etiam aliarum omnium naturalium scientiarum principia. Scientia quoque quæ subalterna dicitur, principia suæ subalternatæ probat. Nulla quippe scientia, quæ inferior sit, probat principia sua propria, sed ad superiorem remittit. Sic & Physica multa probat, quæ tanquam principia, Moralis assummit scientia. Alio modo quasi subseruiens & ministrans. Multas enim veritates supponunt nostræ scientiæ superiores, pluribus etiam in suis rationibus vtuntur, de quibus proprie determinant inferiores. Supponit namque verbi causa Metaphysica probationem, quam Physicus ex propriis assert

affert in medium, qua probat ex celorum motu, q̄ substantiæ separata sint, eandemq; postmodum in sui obsequium assummit, ut ex his doceat quæ circa substantias illas puram sapiunt abstractionem secundum esse, earundem inquam numerum: summeque inter eas immobilitatem, & id genus. Verum id attentat Physicus quod diximus, ut inferior & subseruiens, ad modum quo sensus interior etiam intellectui subministrat, & sensus exteriores interioribus seruiunt. Tertio modo, vna scientia potest de his quæ alteri conueniunt pertractare ut concurrens. Quod quidem dupliciter accidit. Vno modo sic, ut vna consideret de nō pertinente ad alterius subiectū, nisi remote, puta, ut principium remotum vel finem itidem remotum eiusdem: sicut omnis scientia potest aliquid dicere de Deo. Et enim omnium aliorum quæ scientiæ proprie speculantur primum est principium & ultimus finis. Hoc modo etiam scientia moralis potest aliquid dicere de substantia animæ, deq; potentijs & conditionibus eius. Alio modo de pertinente etiam proxime ad alterius scientiæ considerationem, sed ratione diuersa. Contingit. n. Astrologiam simul ac Physicam eandem inducere conclusionem: sed per diuersa principia seu media singulis coactata. Probant enim atque demonstrant ambo terram esse rotundam. At Physica quidem per medium naturale, per hoc inquam, q̄ vndecunq; partes illius ut pote graues ex natura quantum possunt ad centrum tendant: Astrologia vero per medium Mathematicum, seu etiam astronomicum, quia verbi gratia passionum aliquæ cælestes prius orientalibus quā occidentalibus apparent. Quædam etiam stellæ perpetuo sunt in australium prospectu, quædam semper occulte; & e contra septentrionalibus aliæ. Horum autem alia non potest assignari causa præter terræ tumorem omni ex parte congenitum. Sed & terræ umbra in quouis cæli situ fiat eclipsis lunæ, rotunda est, & non alia ex causa nisi quia corpus ipsum terræ, quod in medio ponitur, est rotundum. Inter prædictos igitur superioritatis scientiarum modos, quibus vnā scientiam contingit ea quæ ad aliam spectant aliquāliter declarare, solus ille qui primo loco assignatus est, dignitatem importat; quo etiam modo Theologia de pertinentibus ad omnes se intromittit, ut pote omnium iudex atq; regina: non quidem quæ probet omnia principia aliarum, sed quæ plurima de Deo, de angelis, de anima, de corporibus cælestibus, de totius etiam orbis fabrica pergrandi, ordineque sapientissimo, de quibus etiam aliæ pertractant, superiori lumine cōfirmet validius, efficaciusq; deducat omni falsitate detecta. Secundus vero modus imperfectionem importat, quo alia omnes scientiæ, merito subseruiunt sacre Theologiæ. Sicut

cut enim gratiam natura quam perficiat, præsupponit: ita Theologia naturalem omnem scientiam etiam præsupponit, quam proprio illustret indito diuino lumine, naturalis nostri luminis defectū tollente. Hoc modo sacra Theologia vtitur alijs: ac in sui obsequium demonstrationes naturales assummit plurimas tam circa speculabilia; quam circa moralia: sed ut diximus, quasi iudex & dominus: quo iure primatus, si quod in alijs inueniat falsum, tollat: si qua vera, cōfirmet: si quid incertum & obscurum, conlustrat, peruiūq; faciat altiori lumine. Tertius modus, quo ad primum gradum, maiorem tribuit nobilitatem vel certe minorem ipsi scientiæ ex proprio obiecto, non autem ex remoto quolibet a se ente considerato, possunt enim summa quæque ab infimis etiam scientijs considerari. Quantum vero ad secundum gradum, neque maiorem, neque minorem in vna quam in alia perfectionem importat. Comparantur enim hoc modo scientiæ ut conformes in vno obiecto, sed materialiter tantum: quo modo ab obiecto non habet per se scientia nobilitatem. Si tamen ad inuicem comparentur quo ad principia, tunc illa nobilior est inter eas, quæ ex simplicioribus & altioribus procedit principijs circa idem quod ambo probare intendūt. Sicut de hac supra inducta conclusione, q̄ terra rotunda sit, nobiliorem Astrologus habet scientiam quam habeat naturalis.

Leges civiles seu etiam canonice, quæstiones Theologales, qualis est etiam ista de strigibus, per se non possit decidere. Cap. V.

CVm igitur scientia legum sit prædictis omnibus modis inferior sacra Theologia, quæ etiam scientiæ formaliter plusquam genere distinguuntur, ut supra diffuse deductum est, alia quoque ratione formali & quidem ignobiliori illa procedat, naturali inquam lumine, vel hominum authoritate: cum e contra Theologia per diuinum lumen, & per authoritatem Dei reuelantis cuncta cōfirmet: sequitur manifeste iuxta prædicta, q̄ non possit iuris quæcūq; peritia de quæstionibus pertinentibus ad sacram Theologiam se intromittere, nisi forte ut ancilla subseruiens domine suæ. quo modo non illa tantum, sed omnes aliæ scientiæ eidem ministrant. Dicitur enim de diuina sapiētia, quæ sacra Theologia est, Prouerbiorum. 8. q̄ misit ancillas suas, idest alias scientias, vocare: scilicet homines, eosque introducere ad arcem, idest ad culmen, robur & perfectionē sapientiæ: in quo culmine sola residet, quasi arcem ipsam in altissimo positam inhabitans. Omnes autem vel mediocriter prudentes optime nouerint quam indignum esset, quantaque poena foret ancilla

cilla digna, si se vellet opponere dominæ suæ: si illam auderet arguere in his quæ ad dominam spectant, & ad dominium: quorum etiam notitiam an recte fiant vel ne, non nisi doceatur a dominâ potest habere: neque ad ipsam ancillam pertinent quoquo modo, nisi quatenus obsequitur dominæ suæ. Nô minus indignum est, nimiumque execrabile, ut purus legista in his quæ spectant ad sacram Theologiam sic se immisceat, ut eorum oppositum tenere vel defensare contendat, quæ per sacros Theologos ex fonte sacrarum litterarum lucidissimæque doctrinæ sanctorum Doctorum determinantur. Et hoc utique fatentur sapientes legistæ. Licet igitur contingat quandoque de eisdem ambo differere: in his tamen quæ sunt propria Theologiæ, debent civiles quin etiam canonicæ leges illi deferre: & in omnibus magis acquiescere, quam ipsa Theologia, non obstante sua superioritate debeat (ut legistarum nonnulli putare possent) deferre legibus quantum ad ea quæ sunt eis propria. Quod non est usquequaque verum: immo in talibus etiam potest sacra Theologia se iudicem censoremque constituere, ut ex proprijs an vera, seu bona sint, beneque sancita disquirat & iudicet. Et si quid in eis inveniatur veritati consonum & iustitiæ cognatum, approbet & confirmet: si quid autem oppositum & contrarium his occurrat, reprobet atque damnet. Sicut rite reprobat usuras: quas tamen leges humanæ non ut restitutioni obnoxias admittunt. Cum ergo articulus hic de secta strigum, an inquam detur de facto, an de possibili: an hæc sim sapiant, vel non sapiant manifeste, quæ de tali secta narrantur, ad solâ spectet Theologiam, neque enim possunt ista cognosci nisi ipsa docente: neque de talibus in iure quoquo modo tractatur nisi quatenus ex illius fonte assumpta, eidem Theologiæ iure subseruiunt: sequitur quod valde præsumptuosum fuit a quoquam legista certamen assumere contra Dominos Inquisitores in hoc articulo. quando quidem sint regulariter Theologi profundissimi, & ex sacris litteris, & sanctorum doctrina quicquid circa hoc determinant, inuicem deducant. Sic igitur ex fundatissima ista ratione clarissime patet Aduersarium, qui hoc attentare præsumpsit, acri reprehensione dignum esse, utpote qui naturali etiâ & morali imprudentia multum in hoc aberrauerit. Et quia præmissa nostra deductio super ratione scientiæ, formalique scientiarum distinctione processit: ex ratione autem & quidditate rei sua quoque excellentia tam in se quam per comparisonem ad alia primitus oriatur, seu a priori principio innotescat, ideo per posteriora, puta signa, effectus: vel etiam per humanas auctoritates confirmationem non exigit. Quod si forte Aduersarius iudicet esse faciliores rationes inducendas, & per auctoritates

ritates etiam comprobandas, eo quod præmissa ratio ex ignotis apud multos legistas vel apud se terminis & sententijs videatur procedere, ei sic extimo satisfaciendum, ut commoneam, quod cum præmissa deductio, quam fecimus, ex rationibus, proprietatibus, obiectis, formalique scientiarum distinctione procedat, quibus ignotis nequaquam sciri possit quomodo vna scientia ad aliam compareretur, hinc præsumptionem suam perpendat, ut illam audeat quæstionem discutere, de illa se intromittere contra Theologos, cuius etiam terminos atque sententias, quæ ad illius quæstionis determinationem necessariae sunt, haudquaquam intelligat. Verumtamen, ut omnibus satisfiat: hæc ipsa quæ postulat inferemus, non solum dum eius ineptas probationes ad oppositum factas confutabimus, verum etiam cum primo nunc inducemus quas affert ille rationes pro nostra conclusione: non quidem quia eas quatenus pendet ex allegatis ab eo, magni faciamus: sed ut omnes cognoscant solutiones, quas ad eas adhibet, nullius esse roboris vel momenti. Prima igitur ratio ab eo pro conclusione nostra proposita, quam etiam postmodum sicut & alias, soluere nititur, talis est.

Due rationes pro conclusione principali veritate, firmantur: Cap. VI.

THEOLOG I sunt proprie tractatores diuinarum scripturarum, & in eis exponendis Pontificibus præponuntur. distin. 20. c. 1. *Responsio prima*
Nemo autem debet se immiscere de pertinentibus ad alium. l. Consulta diuina. C. de testa. & in l. culpa. ff. de re. iudi. Papa etiam non se debet immiscere negotijs secularibus, sed secularis princeps. nec econuerso &c. 10. distin. cap. quoniam. & ibi glo. dicit quod non sunt allegandæ leges ubi est canon. Et est bonus tex. ad hoc in authentica Quomodo oportet episco in principio. & gl. ibi in verbo. conferens, &c. Respondet autem ad hanc rationem, quod aliud *Solutio mala.*
est quærere, an Imperator possit se intromittere in causis spiritualibus, quod prohibent illa iura: & aliud an leges possint allegari ad quæstiones Theologales: quod probatum est, inquit, esse utile & non vanum: quod etiam obseruant Prædicatores, & bene. Sed contra. *Reprobatio. Solutio.*
Si nō possunt leges civiles, quæ ab Imperatoribus emanarunt in causis spiritualibus allegari, vel se intromittere, ut probatū est per prædicta iura, cum ipsum crimen heresis inter spiritualia computetur, non poterunt leges de eo se intromittere. Ergo in quæstione ista an hæretica sit strigum secta vel ne, an detur vel dari possit per diaboli malitiam Deo permittente, non potest ipse determinare per leges contra Theologos. Sed debet earum determinationibus potius acquiescere.

quiescere. Quaestiones etiam Theologicae practicae, sunt causae spirituales: ergo si de causis spiritualibus non habent se leges intromittere, ut probatum est per tex. illos: neque de istis se poterunt intromittere. Ergo multo minus de speculatiuis, cuiusmodi sunt quaestiones praedictae. Posse tamen sacram Theologiam tanquam aliarum scientiarum dominam in sui obsequium etiam leges assumere, supra probatum est. Et sic vtuntur eis praedicatores, sicut & omnem aliam scientiam sibi subseruire faciunt, ut omnes homines Christo lucrificent. Vnde Apostolus inducit in veritatis a se praedicatae confirmationem, ethnicorum etiam Poetarum dicta. Sed ex hoc non infringitur, sed probatur, quod peritia legum sit inferior sacra Theologia, & consequenter quod non possit allegari lex ad decidendas quaestiones theologiae, praecipue contra ipsos theologos, ubi diuina pertractant, & sibi propria, sacrasque litteras ad suum propositum interpretantur. Secunda ratio veritati fauens talis est. Theologia est dignior & superior, dist. 10. c. leges. c. certum. cap. suscipitis. immo scientia legum subijcitur ethicae, ut patet per gl. in prooemio decreti. Ethica autem longe inferior est theologia, immo est religiosus etiam interdictum legum studium, c. non magno. c. super specula. extra ne cle. vel mona. ergo &c. Respondet autem Aduersarius, quod cum per alias scientias possint theologiae declarari, multo magis per leges. Et quod Christus est usus in suis exemplis rebus sensibilibus ad declarationem diuinorum, & quod Philosophus primo Physicorum dicit, quod innata est nobis via ex imperfectioribus &c. Nec religiosus est interdictum legum studium, nisi ut non impediantur a studio theologiae. Sed contra, quia ex his omnibus habetur propositum. videlicet, quod scientia legum est inferior & imperfectior: & quod non nisi ut inferior & ancilla potest in obsequium assumi sacrae Theologiae. Sicut & exempla sensibilia ad declaranda diuina. Nunquid igitur poterunt legistae, ex proprijs quaestiones theologiae decidere? Hoc enim ex praemissis non potest inferri, quod magis possint quam rustici vel pueri, qui circa sensibilia proprio versantur studio. Et si leges sunt impedimentum sublimioris studij, utpote ad statum sublimiorem & perfectiorem proprie pertinentis, qualis est status religiosorum: quomodo audebunt secreta studij illius velle penetrare, aut etiam euertere, ut per eas Aduersarius attentare nixus est.

Secunda ratio.

Solutio maius.

Reprobatio solutionis.

Tertiam

Tertiam rationem ab Aduersario inductam, esse satis infirmam eiusdem etiam solutionem inutilem esse, manifestatur: simulac ostenditur, quomodo peritia legum, scientia merito dici possit. Cap. VII.

TERTIA ratio talis est. Peritia legum non est scientia, cum non causetur per demonstrationem, eo quod non habeant modum arguendi legistae, sed innituntur tantum autoritatibus legum, vel canonum, vel doctorum, & non per causam procedant, vel rationem. Scire autem est rem per causam cognoscere, primo Posteriorum. Renuntiant etiam subtilitates, & procedunt simpliciter & pure ipsae leges. c. dilecti filij. extra de iudi. Respondit autem Aduersarius, quod immo est scientia. & probat, quia in pluribus textibus (quos & allegat) vocatur scientia. Laborat etiam probare, sed inaniter, quod sit cognitio, & quod non sit habitus factiuus: ex quo etiam infert, quod sit scientificus & per demonstrationem acquisitus, eo quod distinguat eum ab iniquo. Dicit etiam, quod leges habent rationes & causas tam in dubitando per rationem non rectam, quam in decidendo per rectam. Et pro his allegat multa &c. Addit, quod non solum est scientia practica, sed etiam speculatiua: quia, inquit, non potest nisi per subtilem indagationem & speculationem soluere nodos, quaestiones & controuersias, quae nunquam contigerunt, sicut oportet ut faciat. Et procedit per rationes, illisque innititur. Et addit, quod quia scientia iuris est simul practica & speculatiua, licet habeat quod sit ad usum: non tamen est indignior his quae non sunt ad usum: de quibus loquitur Aristoteles in prooemio Metaphysicae. quia intendit de his quae sunt solum ad usum. Alioquin theologia & medicina, quas theologi & medici summe extollunt, non essent nobiliores: cum sint etiam ad usum, ut patet. Procedit etiam per rationes nouas, & per similitudines excogitatas: unde patet, quod est speculatiua. Dicit etiam, quod est certissima scientia: quia habet finem, quem aliae, inquit, non habent, ut in prooemio Digestorum, col. pen. & ideo nobilior, per Philosophum in prooemio de Anima. Quod etiam patet ab effectu: quia facit homines nobiles, ut habetur in l. 2. §. fin. ff. de excusatio. tuto. &c. Et sunt in multis privilegiati, ut probatur, &c. Ex quo etiam non omnes periti in iure possunt fieri doctores iuris &c. puta, Iudaei. Sunt etiam doctores iuris, magnifici viri: quia versantur circa diuina: circa commune bonum ciuitatis, & sic appellat tales Philosophus in quarto Ethicorum, & tex. in prima constitutio. C. & in prooemio Instituti. Vnde eorum etiam scientia potest dici diuina. Et sunt optimi reipu. ministri pro conseruando & tuendo vniuersali bono,

Tertia ratio.

Solutio maius.

O 2 bono,

bono &c. Vnde versantur in curijs principum vt assessores. Et qui-
dam ex eis recepti sunt a summis Pontificibus ad osculum oris, cum
alii recipiantur ad oscula pedum. Sunt etiam admirabiles diuine ip-
sæ leges, quia in eis nihil inuenitur superfluum aut geminum, ni-
hil diminutum &c. Multa alia dicit atque multiplicat inutiliter:
etiam plurima eorum infra tangeretur in argumentis pro sua opinio-
ne inducendis atque soluendis. Addit etiam, quod licet Legistæ &
Canonistæ non habeant modum arguendi dialecticorum, habent
tamen proprium, qui etiam bonus est. Vnaquæque enim scientia
habet proprium modum loquendi. 38. dist. c. loquutio. & hoc secun-
dum subiectam materiam, & ideo bene, secundum Philosophum
1. Ethicorum. Nec dignum est vt canones constriuantur regulis
logicalibus quia non verbis, sed rebus imponuntur leges. l. 2. C. com.
de leg. Nec inconuenit procedere per auctoritates, maxime legum,
quia lex continet rationem non minus quam dicta Philosophorum,
quibus philosophantes auditis acquiescunt. Fit hæc etiam causa bre-
uitatis, quia gaudent breuitate Moderni &c. Et quod dicuntur leges
subtilitates non amare, non est verum absolute: cum subtiliter tra-
dent de interpretatione iurium: vel de enucleatione questionum
ad veritatem eliciendam: sed est verum, quod eas non amant in-
quantum tendunt ad decipiendum. Sed solutio ista parum pro-
dest. Et primo quidem dicendum est, quod rationem illam non as-
sumerent sacri Theologi contra Dominos legistas. Neque enim de-
cet patres grauissimos, aliorum velle gloriam verbis deprimere, sed
potius ampliare, dummodo veritas vtrunque saluetur. Concedi-
mus igitur legum peritiam esse scientiam, & nobilissimam in gene-
re scientiarum moralium: immo esse etiam in tali genere sapientiã,
& valde vtilem & necessariam reipub. etiam totius orbis: ita quod
sine illa periret pax & tranquillitas humanæ vitæ. Subtilia quoque
per leges determinari & per Dominos legistas penetrari, ac diluci-
dari scimus, licet etiam consulto deuitent in iudicijs per sepe super-
fluas, ac deceptorias subtilitates. Vnamquamque etiam scientiam
habere proprias difficultates & subtilitates, proprios terminos, mo-
dosque loquendi proprios, decere non inficimus. Verum quia Ad-
uersarius hoc argumentum induxit ad probandum principale pro-
positum suum, vt videlicet ex nobilitate legum per hanc suam so-
lutionem inducta, latenter arguat, quod possint etiam quæstiones
Theologales decidere: & præcipue contra Theologos: ideo exami-
nabimus dicta eius per singula, vt ostendamus quod ex eis non po-
test haberi quod ipse intendit. Et primo cum probat peritiam legum
esse scientiam per dicta ipsarum legum, licet id etiam quod proba-

*Reprobatio
solutionis.*

re

re intendit verum sit, vt supra etiam gratis concessimus: secundum
aliquem sensum, non est tamen hæc eius probatio bona. Nam qui-
negaret eam esse scientiam, diceret consequenter contrarium, asse-
rentes legum auctores aut sectatores Legistas, non in hoc loqui, vel
affirmare istud quasi scientes, sed vt opinantes. Vnde non haberet
intentum nisi opinatiue: immo supponeret, quod habet probare:
quem probandi modum dialectici derident, & bene. Officium autem
eius erat, ex ipsius scientiæ ratione demonstrare, si poterat vel scie-
bat, legum cognitionem esse scientiam, & non per dicta legum vel
legistarum. Verum ad rem ipsam descendendo dicimus, qd nomen
scientiæ duobus modis sumitur. Vno modo communiter pro qua-
cunque notitia scibilium: & sic omnium legum peritia potest dici
scientia. Alio modo pro certa notitia, vel ex ipsis terminis, vel ex
causa, vel ex necessario effectu aliquo demonstratiue acquisita. Et
hoc modo licet multarum legum notitia sit scientia: non tamen om-
nium, quia non illarum quæ ex mera voluntate dependet humana.
Ea enim quæ per leges tali modo determinantur, contingentia quæ-
dam sunt, & varietati subiecta: & sicut statuta sunt, possunt etiam
immutari: & eorum contraria, lege sanciri. Quo ad morales autem
regulas vel conclusiones, quæ ex ratione virtutum vel vitiõrum pro-
cedunt, est secundum se scientia nobilis: non autem in intellectu
multorum moderni temporis, qui nullam causam dictorum scienti-
ficæ aut demonstratiue cognoscunt: sed soli auctoritati maiorum
innituntur, vt patet ex modo eorum eorum differendi: qui probationis mo-
dus non nisi opinionem & omnium infirmam aggenerare parer se-
cundum Boetium, & nullo modo scientiam. Non sequitur autem;
est cognitio: ergo scientia: est habitus non factiuus. ergo scientia:
distinguit equum ab iniquo. ergo scientia. ergo per causam. ergo
demonstratiue. Risum sapientibus prouocant istæ probationes &
ronchum in earum auctoritatem: apud me vero etiam compassio-
nem, eo qd dum nititur probare legistas esse scientes, probat solum
se nescientem. Tantam enim vim obtinent illæ probationes, quan-
tam hæc vel his similes. Homo viuit. ergo est aquila: currit. ergo est
equus. A communi enim ad minus commune, fallax & nulla
est affirmatiua probatio: pro ut scientiarum omnium lucerna Lo-
gica docet. Cum etiam dicit leges habere suas rationes & causas, ve-
rum est circa multa moralia, vt dictum est, non autem in omnibus.
Nam in pluribus pro ratione satisfacit legislatoris voluntas ex pro-
babili mota ratione, quæ etiam quandoq; non est efficax aut bona:
& ob hoc potest facile mutari. De ratione vero scientiæ, immutabi-
litas est tam ex parte conclusionum scibilium, quam etiam rationũ.

Sed

Sed harum etiam rationum plurimae, non omnium cogunt intellectum & mentem: eo quod nonnulli vim earum plenius non apprehendant. Horum autem plenus est orbis. Inueniuntur etiam saepius allegationes pro contingentibus ad oppositum, eo quod multis modis possint contingentia contingere bene vel male secundum accidentia. Vnde talium non sunt proprie demonstrationes, prout de demonstratione loquuntur Analytici: licet sint demonstrationes, id est ostensiones probabiles & persuasivae. Verum, quia non principaliter contingentia pertractant leges, sed necessarias regulas super immobili rationis rectitudine fundatas: necessarias etiam conclusiones vniuersales, tametsi circa singularia dirigenda deducunt, quo ad principaliora, quae sunt apta vitam hominum regulare, & non solum opinatiue procedunt, verum etiam necessariis rationibus, prout rerum natura patitur: ideo quod sit etiam in se proprie scientia legum peritia; non est absolute negandum. Cum his tamen omnibus quae dicta sunt, qualitercunque legum peritia sit scientia, non sequitur quod sit praestantior sacra Theologia: vel quod possit ad eius questionem decidendas attingere.

Legum scientia practica est, & nullo modo proprie speculatiua. Cap. VIII.

PROBARE etiam quod scientia legum sit speculatiua, quia per speculationem soluit nodos, &c. praetendit magnam ignorantiam, quid nominis scientiae speculatiuae, quae sic dicitur, non quia speculetur (hoc enim omnibus scientiis commune est, vnde omnes essent speculatiuae) sed quia finis eius proprius est sic speculari veritatem, quod istam speculationem ad opus sub electione cadens non ordinat ex sua natura, ut patet per Philosophum tertio de Anima, & primo Metaphysicae. Vnde cum leges suapte natura ordinentur ad hominum opera regulanda, patet quod non speculatiua, sed practica tantum est eorum scientia. Fatuum est autem dicere, quod vna scientia naturalium lumine acquisita, sit simul practica & speculatiua simpliciter. Et sequitur hoc ex praedicta nominis scientiae speculatiuae ignorantia. Proprium est enim nostrae sacrae Theologiae simul esse practicam secundum aliquid, & secundum aliquid speculatiuam, licet principaliter speculatiua sit. Medicinam autem simul esse practicam & speculatiuam si concedatur, in binas quoque scientias partiri concedendum est. Sed melius dicendum est, quod vnica sit, & eadem simpliciter practica, quia finis eius est opus. Quia tamen circa obiectum operabile modo speculatiuo in aliqua sui parte procedit: pro illa parte potest dici speculatiua, seu theoria, sed non simpliciter, cum hanc

hanc speculationem etiam tandem in opus ordinent, & extendat. Et quod hic homo se commentatorem & expositorem doctorum Aristotelis faciat, gratum equidem haberemus, si non contra intentionem Aristotelis, & contra omnes expositores eius, & (quod magis compatiendum est) si non stulte loqueretur. Video nunc non solum Coruum velle se Pavonum pennis tegere, sed Coruinis velle Pavones ornare. Rideret Aristoteles si audiret quempiam proloquentem, quod aliqua detur scientia, quae simul practica sit & speculatiua simpliciter, vel etiam pro parte & parte, cum hos sciendi modos generice, & non solo numero vel specie distinctos pronunciet. Idem tamen habitus, qui practicus est ex obiecto & fine, potest denominari theoreticus: ex eo quod actualiter considerationem circa causas obiecti non ordinat ad opus. Licet ex sua natura, virtualiterque, talem semper ordinem teneat. Procedere rursus per nouas rationes & similitudines excogitatas, non arguit processum illum esse speculatiuum, cum possit hoc inueniri, saepiusque occurrat circa practica & operabilia. Quod si ex hoc etiam duplici nobilitatis munere velit inferre, quod illis scientiis, quae speculatiuae duntaxat esse conuincuntur, haec sit nobilior: iam praestantior apud illum euadet, quam prima philosophia. Hanc enim esse tantum speculatiuam accuratius ipse Philosophus probat in Prooemio Metaphysicae. Ipsa quoque Medicina, secundum istum, erit nobilior quam sit Metaphysica. quod quidem esse derisibile, ipsi quoque medici sciunt atque fatentur. Quod etiam dicit eam esse certissimam & nobilissimam, quia certissimas causas habet & demonstrationes: & quia habet finem, quem aliae non habent, forte quicquam nerui haberet, si probaret finem illum, vel certe causas, nobiliores esse aliorum finibus atque causis: & in proposito, quam sit finis proprius & proximus sacrae Theologiae, Dei inquam visio per essentiam ab hominibus acquirenda. Sed credo quod ista probare velle, praepudore non attentabit. Sed neque verum est, quod peritia iuris vniuersaliter sit de certis: & consequenter quod quo ad omnia quae considerat, sit certissima. & si quo ad aliqua: non tamen certior puris speculatiuis, ut supra probatum est. Quanto minus igitur erit certior quam sit sacra Theologia, quae vtrunque habitum sub certissimo lumine diuinae reuelationis comprehendit. Efficacior est enim diuina autoritas omnibus nedum authoritatibus, verum etiam rationibus & demonstrationibus humanis. In cuius etiam finem proprium, in aeternam inquam beatitudinem, in quantum practica est, finaliter ordinatur, tanquam in omnium finium nobilissimum, non solum legum omnium, verum etiam omnium aliarum scientiarum proximus omnis finis. Vnde patet quod inducta

inducta Philosophi autoritas in primo de Anima contra ipsum mi-
licat inducentem.

*Legum scientiam merito glorificare sui cultores, sed suos magis
Theologiam. Cap. IX.*

QUOD vero legum peritia nobiles reddat atque magnificos sui
cultores, minime negamus. In multis eos merito priuile-
giatos esse scimus & approbamus. Sed hoc non tam ex dignitate
quam ex communi utilitate & necessitate scientiæ illius, iuncta re-
cta voluntate Principum emanauit. Quo ad excellentiam autem
scientiæ huius intrinsecam, in quantum animæ nostræ perfectio que-
dam est ipsa scientia, multo excellentiores sunt speculatiuæ, & præ
omnibus sacra Theologia: quibus anima ex hoc est perfectior, quod
per eas est alia a se nobilissima etiam, in esse intelligibili, ut habe-
tur ex tertio de Anima. Non desunt tamen philosophis & multo
minus theologis extrinsecæ dignitates ac excellentiæ, multitudo
quoque priuilegiorum: propter quæ specialiter denominantur sa-
cri & illustres. Et qui ex propria culpa vel defectu, non est dignus
insula doctoratus in iure, multo minus in theologia: quamuis non
econtra contingat. Quod rursus addit dominos Iuristas in curijs
Principum versari: non ab re meritoque fieri concedimus propter
terminanda iudicia, litesque dirimendas. Sed raro fiunt ex eis ma-
gni coram principibus: quinimmo vilescunt potius in eorum ocu-
lis, qui cauilliose causas etiam iniustas propter quæstum tueri depre-
henduntur, vel insequi iustas. Horum autem non parua copia de-
turpatur orbis: & pax hominum infirmatur. Non minus autem fiunt
Theologi aut fieri debent magni secundum spirituales dignitates
propter illuminationem, qua mundum illustrent de Deo rebusque
diuinis: & propter spiritualia, Deique iudicia populis pandenda,
necnon in eisdem exercenda, ut spiritualis & interna pax, animæque
tranquillitas & vnio cum Deo seruetur in mundo. Vnde Pontifi-
ces eisque assistentes deberent esse boni theologi. Et quod aliquis le-
gista ab aliquo summo Pontifice, receptus sit ad osculum oris, non
arguit excellentiam super Theologos, quia hoc non contigit erga
legistam fieri in quantum legista est, alioquin id munus legis om-
nibus deberetur: sed propter contingentes alias maioris beneuolentiæ
rationes & causas, quas etiam contingit non deesse theologis una cū
prædicto effectu. Etenim præceptor etiam meus Theologus pro-
fundissimus Magister Syluester Prierias, receptus fuit ad osculum
oris a Leone Decimo. Et alij patres ab alijs quandoque (licet raro)
etiam

etiam ad singularem mensam. Propter hæc autem sicut non est cō-
temnenda peritia legum, sed veneranda: ita etiam non est theolo-
gica scientiæ præferenda. Conferre rursus leges ipsas ad commune
bonum populi ac totius reipub. ad temporalem inquam quietem
omnium & pacem, iam longe ante sapius cōfirmauimus. Sed Theo-
logia ad eorundem maiorem utilitatem, dum ad spirituales animæ
pacem primo inducit ut practica, in Dei vero contemplationem &
omnium diuinorum notitiam eleuat in quantum est speculatiua.
Diuinum quippe bonum illæ remote aspiciunt. Hæc vero ex pro-
prijs affert arcanis. Illæ dirimunt lites ciuiles: hæc grauiiores & ma-
iori discrimini obnoxias, spirituales inquam & conscientiæ, ac inter
Deum & homines conciliationem affert. Nam animæ, fidei, eccle-
siæ, Christi; causas suscipiunt, defendunt, promouent sacri Theo-
logi. Propterea vero quod legum scientia a Deo tanquam a pri-
mo principio emanauerit, & ad Deum ultimo deducat atque remo-
te, non est magis censenda vel nominanda diuina, quam quæcunq;
alia, cum omnium sit scientiarum ultimus finis Deus & primum
principium. Verum Theologia sub vtraque ratione sumpta, proximi-
me & immediate respicit Deum. Magis etiam admirabilis est
Theologia, quæ nullam falsitatem admittit, nullum malum permit-
tit etiam minimum, cum doceat nihil incoinquinatum in patriam
cælestem introire posse, quodque de omni etiam ocioso verbo red-
dituri sint homines rationem, nullum admissum vel leuissimum cri-
men impunitum relinquit saltem in foro conscientiæ, proprio in-
quam vel alieno. Non sic leges se habent circa ea quæ permittunt
mala, non quasi mala, ut vsuras eo modo quo dictum est.

Modus procedendi legistarum declaratur non contemnendus. Cap. X.

AD id vero quod addit legistas habere bonum modum arguen-
di & disputandi, etiam si non procedant secundum regulas lō-
gica, respondetur, quod utique possunt rationabiliter loqui. Sunt
enim homines & communiter ingeniosi, & ideo rationales: & pro-
cedunt ut sic, etiam logice disputando secundum logicam naturalem.
Verum quia lumen rationis nostræ satis est defectiuum ex natura,
necessarium fuit per artem logicæ ab his qui perspicacioris fuerunt
ingenij nos dirigi in actibus rationis & in discursu. Qua arte qui sunt
imbuti, rationes suas inuictas formant, omnesque deceptiones fa-
cillime deuitant. Tali vero arte priuati, leui manu deiciuntur, deci-
piunturque tam arguendo inefficaciter quam respondendo fragili-
ter: ut ad oculum pateat eorum ignorantia, & patiat in honora-
tionem

tionem etiam ipsa peritia. Vna est enim sola scientia, quæ perfecte docet modum arguendi in omnibus alijs: quem tamen ratio etiam naturalis dicitur, sed imperfecte sine arte, a quo modo quicunque deuiat, inefficaciter semper probat intentum suum. Et quia Domini Legistæ (cum debita reuerentia & supportatione semper loquendo quod verum est, & confessum ab his qui inter eos sapientiores sunt) vt in pluribus huiusmodi perfecti sunt expertes, neque procedunt in suis disputationibus nisi ex defectiuo dictamine rationis, sine assignato a logicis modo vel regula, ideo plurimi peccant in arguendo, non recte probantes quod probare intendunt, neque satisfaciētes efficaciter obiectis, vt patet præcipue in hoc duplici tractatu hominis istius, qui me (nisi ei compaterer) in contemptibilia verba sepius induxisset, ob philaterias suas, quæ sæpe sic faciunt ad propositum suum inferendum sicut asinus ad lyram. Qua etiam ratione plurimas contemnens omisi. Habet utique vnaqueque scientia proprias rationes & disputationes, non quo ad modum perfectum omnes, sed quo ad res & veritates de quibus pertractant. Vnus est enim tantum generalis modus arguendi & disputandi, quo logica sola dirigit actus rationis in omnibus alijs scientijs, quam etiam ob causam, vocatur ars artium, & scientia scientiarum ab Augu. Et ex ignauia quorundam legistarum est, quod modi huius penuriam non inquirant. Qui enim fuerint simul & logici, omnes etiam se peritiores in iure facile superant & inuoluunt: & in omni disputatione fere semper summam gloriam reportant, eo quod clare detegant vanitatem modi arguendi vel respondendi aliquorum: vt sic illi præpediantur in processu, quasi nescientes quo iter dirigant, vel vbi pedem figant. Quod experientia docet, licet rarissime, quia rarissimi etiam sunt iuristæ, qui delectentur logicæ studio præ nauare operam. Decipitur autem Aduersarius putans modum arguendi logicum nihil aliud importare, quam vti terminis & verbis logicalibus, puta dicendo, nego vel concedo maiorem, vel minorem, antecederes, consequentiam vel argumentum & huiusmodi, seu certe modis deceptorijs vti, dum disputatur. Sed fallitur vt dixi. Quinimmo grauissimi Doctores Theologi, vt sanctus Tho. Albertus Magnus & plerique alij, sicut & antiqui philosophi, Aristoteles, Plato, & aliorum plurimi ab his verbis abstinere differendo. Sed pro iunioribus & tyrunculis introducendis sunt hæc inuenta, quibus etiam verbis nedum leges, verum etiam aliæ scientiæ merito subiectæ non sunt, & minus sacra Theologia. Non est etiam verum, quod Logica naturæ verborum per sophisticationes immutet: neque docet formare deceptiones, nisi vt post modum occurrentes euitentur cognitæ: ne ab arguto

arguto quis facile decipiatur & confundatur. Si quis enim ficeretur, Sapientia est nobilissima scientiarum, vt patet per Philosophum proœmio Metaph. Legum peritia est sapientia, cum sit dogma omnium sapientum. ff. de legi. l. 2. Ergo peritia legum est nobilissima scientiarum. Applauderet forsitan legistarum aliquis in hoc argumento quasi sit inuictum: quod tamen infirmissimum est, peccans tam in arguendi forma propter primæ sententiæ particularitatem in prima modorum arguendi figura, quam etiam in materia: quia in sensu quo prima sententia vera est (loquendo inquam de sapientia absolute, seu simpliciter) (secunda est falsa: & econuerso, loquendo de sapientia in genere moralium scientiarum naturalium. Claudat etiam oppositum eius quod concludit, cum in sua probatione supponat alios etiam inueniri sapientes, & consequenter alias sapientias. Quod etiam se defendens ab alia calumnia, qua notantur plurimi moderni legistæ, hac inquam, quod non per causam procedunt & rationem, sed per authoritatem tantummodo, dicit quod immo, quia per leges quæ continent rationem & causam: bene quidem defendit leges in se: quia super rationes morales omnes leges ab ecclesia non reprobatae fundantur. Sed tamen verum est etiā quod obiicitur, in intellectu plurium modernorum: qui multitudinem Doctorum in interpretando leges ipsas, non autem veritatem a paucioribus melius inspectam sæpe sequuntur. Vt ex hoc (quod quotidiana experientia docet in litigijs) euidenter appareat, quod vel contra conscientiam causas defendunt iniustas, & insequuntur iustas: aut non nisi authoritatem habent pro ratione, vbi etiam contingit eos secundum legis verum intellectum determinare. Non sic philosophi, sed vni soli principi philosophorum Aristoteli ex hoc adherent: quia rationes eius penetrantur ex necessariis & de necessariis, & formales esse. Et ob hoc merito conuincunt omnem intellectum, notitiam ipsam terminorum habentem.

Quarta ratio, in qua differitur de mutabilitate legum non improbanda. Cap. XI.

QVARTA ratio ab Aduersario inducta quasi falsitati obnoxia, talis est. Leges sunt mutabiles, utpote voluntariæ, vt patet per Philosophum in primo de Cælo & mundo. Sufficit enim pro ratione voluntas in eis. glo. Insti. de vsu cap. Nam quod Principi placuit, legis habet vigorem. Insti. de iure natu. gen. vel ciuil. nec omnium quæ a maioribus constituta sunt ratio reddi potest. l. non omnium. ff. de leg. Et ob hoc imperatoriæ etiam non seruantur vbique, vt patet

Solutio.

Reprobatio.

ret de Gallis & Veneris: & plurima inueniuntur ciuitatum statuta contraria legibus communibus. ergo &c. Respondet autem Opinans, qui etiam rationem hanc plurimum dilatat, primo quod lex non est uoluntaria: & sic implicite negat Philosophum inductum. Secundo, quod non sola voluntas Principis facit legem, sed debet ratione regulari, alias cassandæ sunt leges eius, & ipse amouendus. Tertio, quod licet ratio legis non possit demonstrari, eo tamen rationabilis dici potest, quod non reperitur prohibita, sicut & consuetudo, quæ non obuiat canonicis institutis. Sed cum primum dictum sit contemnendum, utpote contra Philosophum, contra secundum instatur: quia non obstante quod voluntas Principis debeat esse rationabilis, potest tamen de indifferentibus quo ad opposita diuersis temporibus leges promulgare Princeps. Non variatur etiam quo ad fundamentum: quod quidem ratio est iuris scientia variatis legibus, sed quo ad deducta per rationem. Quæ quidem variatio licet non sit damnabilis, sed uilis pro loco & tempore, attestatur tamen indignitati scientiæ. Quanto enim scientia quæque immutabilior est, tanto perfectior. Vnde aliæ scientiæ non solum quo ad principia, sed etiam quo ad omnes conclusiones necessario deductas immutabiles sunt. Conclusiones vero legales plurimæ, non sic necessario deducuntur ex ratione, quin etiam possit deduci oppositum. Et quod addit rationalem ex hoc esse legem, quod non inuenitur prohibita: cum eius etiam oppositum non inueniatur alibi prohibitum, poterit pariter haberi pro lege. Quædam alia dicit de speculatiua & practica scientia, quæ ex superioribus iam sunt eliminata. Sic igitur patet, quod non obstantibus veris laudibus & commendationibus legum ciuiliū, solutiones Aduersarii ad rationes inductas pro nostra opinione, vanæ sunt, & nullius momenti. Vt ex his illibata principaliter intenta veritas maneat, quod videlicet per leges non debeant quæstiones Theologales determinari.

Argumentum autem pro reprobata opinione in principio huius tractatus inductum, ex hoc iam patet non procedere, quod leges neque de omnibus diuinis pettrant, ut Theologia facit, neque veluti principantes, sed potius ut subservientes & ancillantes, ut dictum est, & infra plenius explicabitur.

*Explicit Primus Tractatus de Præeminencia Theologiæ
super omnes alias scientias.*

Modo

ODO autem inducendæ ac soluendæ sunt rationes, quibus probare contendit Aduersarius in eodem suo primo tractatu, Legum scientiam præferendam esse sacre Theologiæ, vel saltem adeo nobilem ut possit quæstiones Theologales decidere. Et hæc sit presentis operis secunda pars principalis.

Quia per leges proficiamus ad veri cognitionem, non sequitur præeminencia earum in decidendis quæstionibus Theologicis. Cap. I.

PRI MA defectiua ratio a Pontinibio inducta ad comprobandam præeminenciam legum super Theologiam, talis est. Nam communis eruditio, liberalia quoque studia in pueritia imbibita conferunt ad veri dogmatis assertionem, dist. 37. c. Relatum. Et litteræ seculares ad euertendos errores gentiliū, & conuertenda eorum bene dicta in usum sacre scripturæ. ea. dist. c. Turbat. Ergo multo magis leges. Solutio prima. Si ex hac ratione aliquid superioritatis iuris ciuilis super Theologiam inferri possit, iam prædicta omnia studia essent sacre Theologiæ præferenda. Et sic etiam puer si foret simplex grammaticus, rhetoricus etiam vel poeta, esset sacris Theologis præferendus. Quod ipsi pueri soli dicant. Secunda. Non aliud concluditur nisi quod in præuio tractatu determinatum est, has inquam eruditiones non secus ac leges posse ad sacre Theologiæ eruditionem in aliquo deferuire ut ancillæ. Accipit enim hoc sacra Theologia ut domina tanquam sua, immo quia sua sunt, ut habetur in d. capit. Turbat. Deteguntur etiam & confutantur errores oppositi: quia quod vnus gentiliū dogmatizauit falsum, ab alio sepius, uel etiam propria doctrina contingit confutari, ut habetur ea. d. c. si quid. Sed hæc confirmatio sacrarum scripturarum per ethnicos & gentiles, tantum distat a confirmatione, qua de se firmanitur reuelatione diuina, quantum distat de Christi aduentu inter prædicationem angelorum, & confessionem demonum, ut dicitur in d. capit. si quid. Tertia. Non propter hoc etiam sequitur, quod possit eruditus quisque in aliis quibuslibet scientiis sic se sacris præferre Theologis, ut deceat eum, vel facultatem habeat iuxta sensum proprium sacras litteras docere, non secundum traditionem Patrum qui exposuerunt eas: quod Theologorum proprium est. sed reprehenduntur vehementer tales in d. c. relatum; quod tamen facere non erubuit arguens in quæstione de lamiis. Vnde patet, quod nulla ex parte consequitur quod intendit, sed suum etiam propositum infirmavit ex proprio argumento, quasi se impetens proprio pugione.

*a Posses pro
fecto miran-
di est de isto
doc. qui an-
sus fueris
hoc asserere
re, cum omnes
scribentes co-
trariū indis-
ferenter di-
cunt, theologi
præferri le-
gisti, immo
et canonisti,
vi not. Abb.
& ois in c.
clerici. de in-
dic. & Mod.
in l. cū quid.
& in l. 1. ff.
si cert. pet.
Car. in cle.
1. in princ.
col. 1. de ma-
gi. Fely. in
rub. de ma-
ior. & obed.
col. 2.
Solutio pri-
ma.
Secunda.
b Ancilla.
Et ita expref-
se dicit And.
de Iser. In
prologo sen.
col. p. mul.*

Tertia.

Ex

a Concilia.
ut patet in
ca. 1. & per
to. 17. dist. et
no. Abb. &
Mod. in c. si
gnificasti. de
elect.

b Legi. hoc
patet quia
causa eccle-
siastica non
debet deci-
di per leges
sed per cano-
nes. ut est
textus ibi no.
ut per Mod.
in c. 1. de co-
stit. ergo mul-
to minus du-
bia fidei.

c Decidun-
tur. ut in c.
1. de sum. tri.
& in c. 4.
no. si. cum si-
milibus.

d Determin-
nat. ut pro-
bat ex no.
per Fel. in c.
ecclesia san-
cta Maria.
col. 3. de con-
stit. ubi plu-
ra iura alle-
gat. in qui-
bus Papa in
his qua spe-
ctant ad for-
secularem decidit secundum l. & in etiam loquitur c. a nobis. hic alleg.

e Subiectus. hoc patet ex late traditis per Fely. in c. 1. col. 8. de consti. ubi etiam Mod. col. 6.

f Tollere. hoc patet ex no. per Mod. in c. qua in ecclesiis. col. 14. de consti. est tamen intelligendum
ut per gl. & per. de Anch. in c. possessor. de reg. iur. in. 6. & per Bar. in l. privilegia. C. de sac. san. eccle.
cum regularibus. ut tradit Fely. in d. c. 1. col. 9. de consti.

g Litteris. hoc enim casu Papa præsumeretur errare. ut est text. no. in c. sunt quidam. 25. q. 1. Decla-
rari tamen debet ille text. ut per Fel. in c. 2. col. pen. de rescript. ex quibus distis tollitur quod. d. Pau.
de Ca. in l. 1. ff. si cer. per. & Mod. in c. ne imitari. de consti. ubi videtur contrarium dicere.

h Ancillis. hoc expresse probatur in c. super specula. de privi. ubi dicitur. quod sancta ecclesia legum
secularium non respuit famulatum.

Ex eo quod Papa legibus utatur, non præsferuntur Theo-
logis. Cap. II.

SECVNDA ad idem ratio assertur talis. Papa, ad quem so-
lum spectat decidere dubia circa fidem, allegat & sequitur leges in
determinando, ut patet in c. Cum a nobis. de testi. ergo &c. Sol.
Papæ quidem solius est decidere dubia fidei, & non nisi eius autho-
ritate, concilia, cum Petro soli dicat Dominus: Tu es Petrus & su-
per hanc petram ædificabo ecclesiam meam: fundamentum autem
ecclesiæ fides est in Christo Iesu, iuxta illud Apostoli. 1. Cor. 3. Fun-
damentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est,
quod est Christus Iesus, qui, ut dicitur ad Eph. 3. habitat in cordibus
nostris per fidem. Papa etiam allegare potest leges civiles, & secun-
dum eas decidere multa ambigua. Sed propter hoc non sequitur, quod
in decidendis dubiis fidei assumat leges civiles pro autoritate vel
fundamento. Sed ut ex logica cognoscimus (quæ sicut facere, ita etiam
evitare docet fallacias a minus sapientibus, vel etiam ab inanis glo-
riæ cupidis, qui communiter sophistæ nominantur inductas) non
dicam latet hic, sed aperta est fallacia compositionis & divisionis,
non secus ac si quis argueret. hic est meus (ostendendo proprium
filium) & hic est pater (posito quod ille filius habeat alium filium)
ergo hic est meus pater. Decidit ergo dubia fidei Papa, sed non per
authoritates legum, sed per authoritates sacræ scripturæ: ut potest
quisque advertere ubicunque talia dubia in iure canonico decidun-
tur. Allegat autem leges, & iuxta eas determinat, ubi de iudiciis
ac iuris ordine determinat, ex propria iurisdictione, quod etiam
facit, non ut legibus ipsis subiectus, quinimmo posset omnes le-
ges tollere vel abrogare, & contrarias statuere, dummodo non
obstaret sacris litteris vel bonis moribus. Utitur ergo legibus
etiam in causarum ecclesiasticarum decisionibus tanquam sibi fa-
mulantibus & ancillis. Ex quo etiam infertur quod non solum sa-

cre Theologiæ, verum etiam iuri canonico ius civile subijcitur.

Ex hoc quod canones aliquid possunt, non sequitur universaliter idem
posse leges civiles. Cap. III.

RATIO ad idem tertia talis est. Canones hoc possunt. 20. di.
c. de libellis. & c. seq. Ergo & leges, quia habent adinuicem con-
nexionem & imitationem in auth. de trien. & semis. in prin. Con-
nexionem enim est idem iudicium. c. translat. extra de constitu.
So. Canon dicitur regula. est autem duplex regula in proposito.
Vna fidei, secundum quæ & articuli fidei, & determinationes con-
ciliorum vel summorum Pontificum de his quæ credenda sunt, vel
pertinent ad bonos mores & virtutes Theologales, regulæ fidei di-
cuntur. Alia est regula iuris, prout omne præceptum vel documen-
tum quod ponitur a Papa vel Ecclesia, directum circa causas & li-
tes ecclesiasticas dirimendas & pacandas inter homines, ut pacifice
fideles vivant secundum ritum ecclesiæ Dei, in ordine ad cultum di-
uinum & promotionem fidelium in Deum, pro regula sumitur. Per
canones primo modo acceptos possunt quæstiones Theologiæ ter-
minari, quin etiam non nisi per illos ultimo deciduntur: sed scien-
tia talium est ipsa sacra Theologia, quæ tales regulas habet pro suis
principiis, vel primis, vel immediate deductis ex primis: nec perti-
nent ad canonistas proprie secundum quod a canone secundo mo-
do sumpto denominantur, nisi remote, & tanquam ad eos qui hæc
a sacris Theologis mutuuntur. Et in talibus leges civiles non conne-
ctuntur canonicis, nec inuicem imitantur, sed leges ipsæ civiles imi-
tantur in hoc canones vel potius eis subijciuntur, eisq; deseruiunt,
sicut dictum est sæpe. Per canones autem secundo modo sumptos
non possunt decidi quæstiones theologicæ, sed solum ecclesiasticæ
inter homines. Et de his solis intendunt allegata. c. dist. 20. ut patet
ibi. & in hac facultate concedimus quod ius canonicum theologiæ
præfertur. ea. di. c. 1. non quidem quantum ad scientiam, sed quantum
ad potestatem, ut ibidem habetur. Quæstio autem hæc intendit de
quæstionibus scibilibus, non autem iudicialibus. Sed neque habet
ius canonicum etiam facultatem decidendi quæstiones inter animam
& Deum, vel de diuinis ipsis in se: sed hoc soli convenit theologiæ.
Et si quo modo canones de his iudicant, hoc non faciunt nisi prout
induunt habitum theologicum. De primis igitur tantum verifican-
tur, quæ assumuntur in ratione quantum ad comparisonem legum
civilium & canonum: sic tamen quod hi etiam canones ecclesiasti-
ci, ipsumq; ius canonicum præmineat iuri civili, quantum condi-

a Subiecti.
tur. ut patet
ex d. c. super
specula. pra-
xime alleg.
& facientur
omnes in ec-
clesiis. de iur.
di. & in l. c. i.
quid. si ceri.
per. & patet
ex no. in c. ec-
clesia sancta
Maria sup.
alleg.

b Regula.
ca. canon. 1.
distin.

c Decidun-
tur. ut proba-
tur in c. 1. &
pone. et ibi
Car. hoc no.
de sum. tri.

d Homines.
et hoc de pla-
no facientur
doc. omnes &
qui nollit q.
quando agit
de cognitio.

e Na vera fides
standum est
Theologiæ,
quorum scien-
tia circa hoc
versat. quan-
do vero agit
de interpre-
tatione iuris
diuini in ta-
libus perti-
nentibus ad
moralem phi-
losophiā, sta-
ri debet Ca-
nonistis, ut
no. de dona-
Per. de Anc.

in disp. an-
cipua. &
nol. id por-
tas, quæ re-
fert & sequi-
tur Alex. co-
fil. 1. circa
prin. col. 4.
2. vol. &
Mod. in c. ne
initiat. in
fi. de cõst. ex
quo fit ut nō
parū mirer
de isto doc.
cuius argu-
mentis hic re-
sponder. pater.
quod præsump-
sit contra fa-
migeratas
maiorū suo-
rū decisiones
dicere.

a Concedi-
tur. ut per
doct. omnes.
in d. c. cleri-
ci. de iudic.
col. cum alijs
sup. alleg. &
probat in
e. super spe-
culā. de pri-
uil.

Solutio.

b Ciuiles
alias sequi-
retur, q. si
cuius canones
possunt de
Ecclesiasti-
cis personis

disponere, ita & leges contra tex. & ibi not. & omnes in d. c. ecclesia sancta Maria.

c Pacificā. hoc probatur in præc. decreta. §. Ideoque. & patet ex gl. in c. cum contingas. de in iur.

d Panas. hoc patet in l. 1. de iusti. & iur.

e Mandari. quia parum est iura esse. & c. l. 2. §. post originem. de origi. inr. c. 1. & quia, de Ha-
regu. in 6.

tor canonum conditori legum, finisq; canonum, fini legum ciuiliū
præstat. ut ab omnibus sapientibus facile conceditur. Ex quo non
valet etiam quod inferitur, hoc inquam quod si canonicæ leges pos-
sent quæstiones Theologales decidere, hoc idē possent & ciuiles. Aliquid enim potest superiori conuenire, quod non conuenit infe-
riori etiam cum superiori connexo. Idem enim iudiciū de talibus
esse debet, secundum quod connexa sunt, non autem secundum quod
vnum alteri præstat. Nihilominus decidendi quæstiones theologia-
les ab utroque in proposito facultatem negamus, licet aliquid am-
bo conferant aut conferre possint sicut ancillæ, ut supra dictum est.

Quia leges de fide catholica quandoq; se intromittant, non habet Pon-
tificibus propositum suum. Cap. 1111.

Q VARTA ad idem ratio talis affertur. Nam leges non solum
sunt circa mores, sed etiam circa fidem, quia nedum subiciun-
tur Ethicæ sed etiam Theologiæ, cum in eis tractetur de anima &
de fide, & sint in eis multi tituli nos dirigentes in Deum & tenden-
tes ad fidem. Vnde gl. in l. iustitia. ff. de iusti. & iur. in princ. dicit, q.
non expedit nobis legere Theologiam, quia omnia pertinentia ad
fidem & ad diuini iuris scientiam reperiuntur in corpore iuris. Et hoc
maxime patet in l. cunctos populos. C. de summa Trin. & si. catho.
lic. in auth. quomodo oportet episc. §. Nos igitur. & in multis alijs le-
gibus. Respondetur primo, quod leges ciuiles non sunt circa mo-
res scientificè declarandos, ut sciant vel doceant in quo cõsistat vir-
tutis ratio: in quo virtus a virtute distinguatur secundum diuersas
virtutum species, & alia multa, quæ ad scientiam moralem proprie
spectant: & multo eminentius ad sacram Theologiam, prout egre-
gie supra vires hominum de his disseruit S. Tho. in secunda parte
suarū summæ duplici volumine. Sed hæc omnia a legibus supponun-
tur, & solum intendunt homines dirigere, ut secundum ipsas virtu-
tes vitam ducant pacificam superadiicientes delinquentibus pœ-
nas: modumque determinantes & ordinem: potestatem etiā ho-
minibus conferentes, qua possint hæc omnia executioni mandari.
Vnde non habent se legissæ de moralibus intromittere, ut sciant
disserere (verbi causa) quomodo iustitia se habeat ad prudentiam

& huius-

& huiusmodi, sed solum, quod quilibet debet iuste conuiuere, &
prudenter exequi quæ sibi commissa sunt opera: & coactionē ad-
hibent leges ut sic virtuose procedat hominū vita. Multo minus
se habent leges intromittere de his quæ spectant ad fidē, quomodo
videlicet intelligenda sint aut declaranda. Sed ista se superponere
ut veri Christiani declarabunt, & fatebuntur in suis titulis esse om-
nino credenda, penas nihilominus adijcientes contrarium attentati-
bus. Vnde propter hæc non sequitur, q. possint decidere quæstio-
nes Theologicas, sed potius sequitur oppositum, hoc inquam ut do-
minæ sūt talia differenda atq; pertractanda relinquunt, ut pote nō
habentes de talibus notitiam, sed tantum fidem in genere. Credūt
enim quicquid credit sancta mater Ecclesia. Et si quid de talibus
explicant primi legum auctores, non ut puri legissæ, sed ut Theo-
logi quo ad hoc talia promunt, vel ea a theologis mutuant. Pro-
batio autem quod leges sint circa talia, quia subiciuntur Ethicæ &
Theologiæ, nulla est. quia etiam grāmatica subicitur illis: & tamē
nullus ex hoc inferret q. possit quæstiones Theologicas diffinire.
Quinimmo ex hac ipsa subiectione nō magis inferitur, q. se de Theo-
logicis intromittat, quam q. ancilla se ingerat de gubernatione fami-
liæ, quæ ad dominam suam proprie spectat, q. plebei velint regere
ciuitates, quod nobilibus conuenit: vel milites aciem ducere, quod
Ducis est proprium. Num subalterna scientia de spectantibus ad
subalternantem determinat, & non magis illa supponit? Num par-
tialis de spectantibus ad communem differit? Quanto ergo minus
naturalis quæq; scientia poterit diuinorum, & ad diuina spectantiū
profunditatem penetrare, ut difficillimas diuinitat quæstiones, abdi-
tissimos exoluat nodos? Ad inductam vero glosam conuersus, eius
primo verba contemnenda sunt a Theologis ex authore, secundum
S. Tho. opus. 17. c. 13. ad 1. sed magis ex ipsis verbis, nisi sane sic in-
telligantur, ut propositum inducentis non inferant, sed magis op-
positum. Si quidem enim intendant, quod omnia pertinentia ad fi-
dem & diuini iuris scientiam inueniantur in legibus ciuilibus abso-
lute & simpliciter, adeo id falsum est, adeo derisibile, ut nec impu-
gnationem mereatur: cum nec terminos etiam Theologiæ proprios
leges illæ concipere possint, sed illorum significata supponant. Si
vero glo. velit omnia pertinentia ad fidem &c. in legibus contineri
non simpliciter, sed quantum exigit ipsa legum peritiā Christiano
necessaria, & ea non nisi ut supposita, & a Theologis mutuata: nō
autem ut discussa per leges: hoc utiq; verum est. Sed ex hoc infer-
tur oppositum eius quod intendit arguens, videlicet, quod non pos-
sit eius quæstiones decidere, ut supra dictum est. Neq; est utile legi-

Q stus

a Vita. san-
cit. c. ad fidē
§. 9.

b Attentati-
bus. ut pa-
tes in d. l. 1.
C. de sum.
Trin. ubi po-
na infamie
apponitur.
c Notitiam.
nec ob. l. 2.
de ill. ubi di-
citur q. lex
est diuinarū
& humana.
rū rerum no-
titia. quia re-
spōde ut per
And. Alcia.
lib. 2. diffin.
c. 14.

d Peritiā. et
hac mens gl.
patet, quia
dicit nō esse
necessē Theo-

logia discursus, ut quis iure, consul efficiatur.
Intendat, e. super specula, ne clerici, vel monachi, similibus.
 itis aliud ad Theologiam pertinens, vel aliter discutere, quam sibi positivè propositum acceptare. Perderent enim oleum, & tempus vano tererent: quod in quantum legistæ, debent circa leges inbibendas edocēdas vel etiam practicandas absumere. Sicut & ipsis Theologis minus est vtile, & ob hoc etiam si religiosi sint, inhibetur ne legum civilium studio intendant.

Quia lex a Deo promulgetur, non præminet sacra Theologia. Cap. V.

b Civilibus, hoc clare patet ex l. 2. de ori. iur.
QUINTA ratio defectiva talis est. Leges a Deo ex ore prudentium & Imperatorum promulgatae sunt. Nam lex cepit a Deo in paradiso. l. 1. ff. de legibus. Vnde sicut canonica subicitur partim Ethicæ & partim Theologiae: ita & civiles, licet ex parte primæ causæ efficientis dicantur divinitus promulgatae secundum Panor. & c. So. Omnis scientia, immo omne datum optimum, & omne donum perfectum defursum est descendens a patre luminum, Iac. 1. Omnis enim sapientia a domino Deo est: & cum illo fuit semper & est ante ævum, Ecclesiastici. 1. Propter quod hortatur omnes idem Apostolus dicens: Si quis indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non impropere. Sic & philosophia ex ore sapientum & philosophorum a Deo emanavit, & magna divinorum cognitio, de quibus loquitur Apostolus ad Ro. primo, dicens. Quod notum est Dei, manifestum est illis: Deus enim illis revelavit. Staret igitur ex hoc non sequitur, quod philosophia, vel quævis alia scientia habeat quæstiones Theologales decidere: ita nec leges. Et quod in paradiso celesti lex civilis ceperit, non est verum. sed in paradiso quidem celesti posita sunt a principio nonnulla mandata legesque Theologicae, puta, quod angeli tenerentur converteri ad Deum ut auctorem suæ supernaturalis beatitudinis: quod paratum erat huic præcepto parentibus præmium, non parentibus vero poena perpetua: quod quilibet angelus exequatur quod sibi a Deo commissum est circa promotionem aliorum in Deum: quod optime faciunt, iuxta illud Apostoli, Heb. 1. Sunt omnes administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis. In paradiso vero terrestri lex etiam quæcunque coepit, data primis parentibus a Deo, ad Theologos mere spectat, sicut ipsis solis per se a Deo, & per ipsos alijs talia sunt manifestata. Vnde nulla præminetia potest ex hoc legibus dari, qua possint quæstiones Theologales decidere: sed potius quod hoc non possint, & quod ad eas id non spectet, inferitur. Commendavit ergo nuncupatas civiles leges Imperator a genere, eo quod lex aliqua etiam immediate a Deo processit,

cessit, sed non a specie legis civilis. ergo non potest ex hoc ei quicquam eminentia dari vel facultatis in ordine ad Theologiam. Et minus (immo totum oppositum) inferitur ex subiectione legis ad Ethicam & Theologiam, ut in solutione præcedentis rationis deducitur. Ex causa etiam efficiente prima & communissima, quæ Deus est, non potest nobilitatis unius rei super aliam ratio sumi: cum omnes pariter a Deo procedant cum omnibus perfectionibus suis. Si quem defectum, imperfectionem, obscuritatem aut falsitatem civiles continent leges secundum talia non procedunt a Deo, sed a conditorum ipsarum ignorantia vel malitia, & primo ab ipso diabolo, qui zizania superseminat.

Quia lex obliget in conscientia, non sequitur quod sacra Theologia prædominetur. Cap. VI.

RATIO ad idem sexta profertur talis. Lex obligat in conscientia etiam secundum s. Tho. prima secundæ. q. 96. ar. 4. Vnde Fed. de Senis consi. 21. multis rationibus probat, quod quis magis tenetur sequi dispositionem legis, quam conscientiam suam. Et Panor. in c. omnis anima. de censibus dicit, quod nullus est adeo bonus & perfectus, qui non subsit legi. ergo & c. Et confirmatur, quia non nisi propter hoc iubetur in c. vt commissi. circa si. de hæret. in. 6. iuris peritos debere ab Inquisitoribus aduocari, ut eorum processibus assistant: & recte factum est, quia legistæ sunt tractatores maleficiorum: & leges etiam tractant de maleficijs, vt. C. de malef. & mathe. per totum. & C. de pag. & eorum tēp. & sacrifi. & C. de thesau. l. 1. lib. 10. & alibi saepe. So. Leges obligare in conscientia non est quia legistæ habeant iudicare de conscientia, aut de interioribus. sed hoc est ex ordinatione divina, qua obligatur omnis anima potestatibus sublimioribus esse subdita Deo. Ro. 13. & esse reddenda quæ sunt Caesaris Caesari, Luca. 20. & servos debere esse subiectos & obedire dominis suis etiam discolis. 1. Pet. 2. Ex ordinatione autē divina non obligat lex contra ius divinum, quod Theologi primo considerant, sed infra, ut probatū est in solutione tertiæ rationis ex verbis canonis. Magis enim obediendum est Deo quā hominibus, Act. 5. Si igitur conscientia fundata sit in iure divino vel canonico, potius standum est conscientia, quam legi civili. Et sic habent intelligi omnes probationes, quibus inferitur magis debere stari legi quam conscientia. Est enim verum ubi conscientia nullum habet fundamentum in iure superiori. Et aliter asserentes loquuntur ut ignorant. Vnde non sequitur, quod propter hoc possint legistæ

Q 2 de

de Theologicis differere: sed magis oppositū. Et quod aduocentur Iuris periti ab Inquisitoribus, aliud non inferunt nisi quod possunt ut consiliarij se intromittere, circa aliqua pertinentia ad Inquisitorum iudicium, quo ad modum procedendi & iudicandi: & quo ad poenam infligendam & huiusmodi. non autem quo ad decidenda ea quæ sunt fidei, ut valeant puri legistæ comprehendere an aliquis sit ex aliquo dicto vel facto hæreticus, vel non: quasi cognoscat quid sit hæresis, vel qualis positio aliqua vel opinio hæresim sapiat, nec ne. Nec propter hoc vocantur, ut circa hæc, sed tantum circa præmissa consilium præstent: cuius signum euidentissimum est duplex ultra prædictas rationes. primum quod vocari non debent ad consilium illud nisi semel tantum, ut patet per extrau. domini Bened. 1. 1. Ex eo. & non nisi in fine processus, ut patet ibidem. & etiā per c. statuta, de heret. in 6. quando coram Domino ordinario debet Inquisitor explicare processum per totum: quod non posset facere si processus non esset perfectus. ergo iudicio eius solo relinquitur cognoscere an causa ex qua procedit, sit hæresis aut non: & statur in hoc ab ecclesia iudicio eius, cum concedat ei quod possit officium iudicis in reum exercere, & tribuat ei potestatem coercitiuā, & quod etiam de consensu ordinarij possit ad quæstiones procedere, quod non potest nisi in causa hæresis. Et sic patet falsum esse quod assumit arguens vocandos esse ab Inquisitoribus Doctores ut processibus assistant. Non enim dicit hoc textus: sed quod vocentur ad consilium præbendum super processu iam facto, ut patet per dictū capitulū statuta. Nec debent vocari puri legistæ: immo canonistæ: sed primo Theologi. Est etiam in potestate Inquisitoris vocare quos voluerit, & refutare vel etiam licentiaré quos viderit suspectos vel ignorantes, & nihilominus superbos. Patet igitur, quod per illud capitulū ut commisi. non datur doctoribus legum facultas decidendi, aut etiā consulendi si casus pertineat ad hæresim, aut non: cum iam hoc supponatur ex iudicio Inquisitoris decusum. Secundum signum est, quod licet ad consilium præbendum teneatur Inquisitor doctores accire, non tamen tenetur eorum consilium sequi in absoluendo reum vel condemnando: sed adhuc est in potestate eius iudicare prout sibi videtur expedire, quod non esset si sic aduocandi essent Doctores ad consilium præbendum, quod possent quæstiones Theologales ipsi decidere, ut verum determinantes contra Inquisitoris opinionem atque iudicium. Iam enim notam vel calumniam pateretur Ecclesia, talem Inquisitoribus tribuens potestatem, ut contra consilium doctorum iudicare possint. Non ergo propter hoc principaliter vocantur ad consilium Doctores, siue legistæ, siue

siue

siue etiam canonistæ ab Inquisitore: sed solum, ut ex multis auditis ipse per suam sapientiam conieceret, quid sit eligendum: & ut conformetur legibus in modo procedendi ad sententiam condemnationis vel absolutionis, ut sapius dictum est: & in hoc deseruiunt ut inferiores. Sed neq; est principaliter pertinet ad Inquisitorum officium modus ipse procedendi: sed iudicium ac discretio, an opiniones, vel opinantes inuoluantur hæresi. Sed & modus ipse iudicandi facile praticatur & cognoscitur ab Inquisitoribus, cum in suis iudiciis non tot requiratur quor in iudicijs secularibus, vel etiam in alijs ecclesiasticis: sed procedant simpliciter & de plano &c. ut in d. c. statuta in prin. Quod vero probat ratio, quod ideo videatur ad Doctores discussio super processu Inquisitorum principaliter pertinere, quia ad eos pertinet determinare de maleficijs. Respondetur, quod ad Inquisitores non spectat de maleficijs etiam virtute demonis ab hominibus cuiquam illatis iudicare, sed de causa, videlicet de apostasia, quæ semper interuenit: quia diabolus nulli obsequitur in prædictis, nisi prius cum eo habuerit pacta tacita vel expressa infidelis amicitia: quæ ad apostasiam pertinent secundum Augu. ut deductum est in opusculo de strigibus. Vnde ex hoc sequitur potius oppositum quam propositum.

Quia ius civile semper & merito sit habitus in summo honore, non sequitur, quod Theologia prædominetur. Cap. VII.

SEPTIMA ad idem ratio infirma talis est. Secundum Ciceronē primo de officijs: Ius civile semper in summo honore habitus est. ergo est summæ dignitatis. Et confirmatur, quia facit hominē nobilem. Vnde legistæ vocantur domini: non autem Theologi, sed dicuntur Magistri: quæ ex hoc indignior videtur denominatio, quod etiam vilibus artificibus est cōmunis. So. Oratores sicut & Poetæ dum commendandi vel vituperandi prouinciam assumunt, omnem suæ virtutis neruum extendunt: quo fit ut vocabulorum convenientiam non attendant, dummodo fini suo deseruiant. Vnde idem Cicero in quadam oratione contra Seruium Sulpiciū pro Lucio Murena sic legistas verbis insequitur, ut vilissimis etiam officialibus æquiparet: in quo etiam per excessum in malum cum locutum putem more fabulantium, nolo verba eius referre pro honore legistarum, qui apud me in magno sunt pretio. Sat habeat ex hoc legistæ pro suo honore fateri verum esse quod dixi, oratores persepe verba nolle rebus subicere. Nolunt etiam oratores secundum exactam significationem vocabulum accipi, sed potius secundum

a. Prælati. dum subiectam materiam intelligi. Si summo honore digni sunt legistæ simpliciter, iam eque honorabiles Imperatoribus reddentur & Regibus, immo summis Pontificibus & sanctis omnibus, ipsi quoque Deo. nihil enim summo superius est. Non ergo summo honore digni censentur legistæ simpliciter, sed in genere peritorum in prædictis scientiis humanitus acquisitis. Neque enim Theologiam Cicerone nouerat Dei reuelatione sumpsisse originem: neque Philosophiam præsertim speculatiuam alijs scientiis comparare poterat, qui eius peritiam non habebat. Magno ergo honore dignos esse Dominos Legistas exprimere voluit, quod & ipse confirmo, sicut etiam humano generi magnam afferunt utilitatem. Immo cum ex ipsa conditione suæ sapientiæ mereantur iudices aliorum constitui: immo principes, ipsi deberent omnes legum peritiam callere: legum etiam Doctores familiares habere quorum consilijs in seruanda iustitia foueantur. Merito dicunt etiam a populo reuereri, immo etiâ timeri, quasi patres & moderatores totius reipublicæ. Sed propter hoc non est deprienda dignitas & excellentia sacræ Theologiæ: immo magis extollenda, cum potiora & digniora pertractet, iudices animarum constituat: principes in moderanda repub. spiritualis ordinis quo etiam omnis alia dirigatur eique subiaceat, gloriosissimos totoque orbe famigeratissimos reddat: quales sunt sancti Doctores Ecclesiæ, patres orbis terrarum, fulgentissima lumina mundi. Ad confirmationem vero dicitur, quod denominatio dominij ex peccato processit, cum ab initio natura liberos protulerit homines: sed ius gentium sub iugo seruitutis substituit. 12. q. 2. c. cum redemptor. Vnde etiam damnatur a Christo tanquam pertinens ad mores gentilium, secundum illud Matth. 20. Principes gentium dominantur eorum &c. vos autem non sic &c. Nihilominus si præminentiam potestatis non despotice vel tyrannice designat, conueniens est denominatio, exprimens simul timendum esse sic dominantem: & hoc pertinet ad temporale, seu seculare dominium: ad quod quia leges disponunt, ut supra dictum est, ideo conuenienter Legistæ quasi quadam participatione dominij iam adepti per legum peritiam, domini vocantur. Nomen autem magistri & nomen patris, nomina potius sunt amoris, eo quod ex sua significatione important rationem summi benefactoris, cui æquiualens reddi non potest. Hæc autem sunt nomina Theologorum. Quanto igitur præstat amor super timorem, tanto dignior est denominatio Theologorum super

e. Confirmatio. confirmationem. adde
ultra eleganter hac distinctione: q. in hoc fundamentum fieri nõ meruit: per ea quæ habentur in l. quibus præcipua, de verbo. sign. & glo. in cle. 2. de magis. præsertim quia iureconsulti etiam magistri appellantur, in l. dicere, in ver. Cassius, de arbi. & in auct. habita, ad fi. C. ne filius propa. quicquid ibi glos. dicat, & no. Cardi. in d. ale. 2. col. 2. & Fely. in c. 1. col. 2. eo. xi. de magist.

d. Adepti. Adepti, per hoc vide text. & quæ ibi not. Areti. in fi. in §. si. in proam. in fi.

deno-

denominatione legistarum. Et eo magis id cognoscitur, si consideretur quod prædicta duo nomina sic Deo sunt propria, ut dominus prohibuerit quenquā illis simpliciter denominari dicens, Matth. 23. Patrem nolite vobis vocare super terram. Vnus est enim pater vester, qui in cælis est. Et nolite vocari Rabbi, idest magistri. Vnus est enim magister vester. Permittitur tamen talis denominatio cum adiectione. puta. pater carnalis, pater spiritualis, Magister in Theologia, & sic de similibus. Nomen autem dominij non ex hoc prohibuitur a Domino, quia Deo sit proprium, sed quia gentilem: vanitatem atque superbiam importare videtur, ut ex supradictis patet: licet etiam Deo primo conueniat seclusa omni imperfectione significata. Neque tamen dominij expertes sunt sacri Theologi, cum potestatem habeant super animam, & ob hoc maiorem, quam qui tantum habent potestatem super exteriora, & tantum pro hac vita. Sacri autem Theologi ex ipsa sua Theologia disponuntur, ut sint animarum rectores quo ad supernaturalem salutem, & ut ligent & soluant non solum pro hac vita, sed etiam pro futura: ita quod habeant clauis quibus ad regnum æternum introducant obediētes, & excludant rebelles. Vna enim illarum clauis est scientia sacræ Theologiæ. Et si filius etiam naturalis, seruus est patris carnalis, ut patet quinto Ethicorum, sequitur etiam talem patrem conuenienter posse dici dominum, & quanto magis pater spiritualis. Ex quo recte etiam pastores atque Prælati, Domini nominantur. Vnde patet quod ex ipsa quoque denominatione digniores comprobantur Theologi Canonistæ, & consequenter ipsa Theologia legibus præstat.

Non quia legum sit præcipere, ideo Theologia præponenda est. Cap. VIII.

OCTAVA ratio talis ad idem affertur. Scientia præcipiens omnibus alijs, est nobilior eis, utpote Archimantica. Talis autem est Politica, cuius est leges constituere, ut patet per Philosophum in proce. primi Ethicorum. Præcipit enim etiam de ipsis speculatiuis scientiis, quatenus legantur in ciuitate &c. So. Scientia potest considerari duobus modis. Vno modo secundum se: alio modo secundum usum suum. Et quo ad hoc etiam duobus modis. Vno modo quo ad actum animæ secundum intrinsecum, quo ad ipsam inquam considerationem actualem. Alio modo quo ad actum extrinsecum, quo videlicet scientia communicatur alijs voce vel scripto. Item præcipere capitur duobus modis. Vno improprie, prout idem est quod iudicare, & sic est actus intellectus. Alio modo proprie, prout

a. Nominatio. tur. ut in c. grauem. de excess. prælat. & in c. cum clericis. de verb. sign. c. similibus.

prout est actus voluntatis. Si comparentur igitur scientiæ secundū se, & quantum ad essentiam suam & speciem, quā habent ex obiecto, & secundū hoc vna præciperet alteri præcepto improprie sumpto, idest iudicaret de alia, & de principijs alterius, utique illa præcipiens est nobilior, quam illa cui præcipitur. Sed non sic se habent alia scientiæ ad Politicam: sed potius e converso, Politica utpote practica scientia iudicatur quo ad sua principia, a speculatiua, scilicet a Metaphysica: cuius est probare & defendere principia omnium scientiarum, ut habetur ex primo & quarto Metaphysicæ. Præceptum autem proprie sumptum non admittit scientia ipsa secundum prædictam acceptionem, etiam illa quæ practica est: quia cum tale præceptum sit actus voluntatis, non potest cadere nisi super ea quæ sequuntur ipsum voluntatis actum: cuiusmodi non est habitus scientiæ secundum se sumptus: pertinet enim ad intellectum ea ratione qua prior est voluntate. Sicut enim ipse intellectus in quantum potentia, prior est potentia voluntatis, ita actus primus intellectus, qui est quasi perfectio eius substantialis, quo primo fit in actu, prior est primo actu voluntatis, si quem habet, & multo magis actu secundo illius, cuiusmodi est ipsum præcipere. Similiter actus secundus intellectus, si consideretur in ordine ad suum obiectum, a quo habet speciem & nobilitatem, non cadit sub præcepto voluntatis. Non enim voluntas potest præcipere, quod speculari Deū non sit actus metaphysicus, aut theologicus, nobilior speculatione naturæ lapidis, qui est actus physicalis, quid de Deo, aut de angelis, aut etiam de alijs speculabilibus sit sentiendum vel concludendum, sed dependent talia ex ipsorum speculabilium rationibus. Verum quia nostra cognitio subditur tempori ratione phantasmatum, potest talis actus per accidens voluntati subijci, ut videlicet eligatur tempus ad speculandum & non speculandum. Sed quia de actibus interioribus nullus iudicat nisi agēs, super hos actus prædicto modo præcipere, non pertinet ad Politicam, quæ est aliorum ut pote communitatis hominum directiua, sed potius ad Ethicam, qua quisque seipsum regulat in actibus proprijs tam interioribus, quam exterioribus. Potest tamen etiam Politica tales actus præcipere: sed per aliud accidens. In quantum potest præcipere quod aliquo tempore fiat aliquid, ex quo faciens impediatur pro tunc alia speculari. Si quo ergo modo Politica per se præcipit omnibus alijs scientijs, hoc non est nisi quo ad actus exteriores, ut videlicet usus earum exterior fiat tali vel tali tempore, modo vel ordine. Sed hoc non arguit nobilitatem Politicæ super alias scientias: alioquin argueret etiam nobilitatem Politicæ super seipsam: quia etiam ipsa

a Accidens
quo casu quā
do quis per
accidens im
perat, alijs
non ex hoc
ipso maior

samet determinat de seipsa vel de legibus ipsis, quando, vel quibus legi debeant aut exponi, quo modo vel ordine, a qua persona, quo premio &c. Vnde patet quod prædictum argumentum valde frivolum est. Quod etiam si quicquam probaret, non nisi quod ipsa Politica esset nobilior, inferret. Scientia autem legum non est scientia Politica, sed effectus eius. Non est autem necessarium quod si causa est nobilior aliqua re, quod effectus eius sit eadem nobilior. Inferret etiam quod legis latore habebant scientiam Politicam, non autem quod omnes Iuristæ. Philosophus quoque in loco inducto voluit inferre, quod Politica esset præstantior inter morales scientias, quia cum in obiecto non sit inferior, habet hoc etiam super alias quod sit præceptiua de actibus aliarum, alia non de actibus illius. Sed non propter hoc voluit quod esset nobilior omnibus alijs simpliciter. Immo ipse in sexto Ethicorum ponit sapientiam, quæ scilicet diuinorum est, de genere honorabilissimorum esse. Quod magis conuenit sapientiæ supernaturali, quæ est ipsa Theologia, quam de naturali, quæ est Metaphysica, de qua tamen ipse Philosophus intendebat.

Licet lex homines faciat virtuosos, ipsi tamen sacre Theologiæ subiecta est. Cap. IX.

NON A ratio ad idem affertur talis. Scientia, cuius finis est melior, est nobilior: finis autem legum est facere homines virtuosos, finis vero Theologiæ & cuiuslibet alterius scientiæ speculatiue est scire. Cum ergo ceteris paribus melior sit virtuosus quam sciens: quia ille dicitur simpliciter bonus homo, hic autem non, sed solum secundum intellectum: sequitur quod scientia legum sit nobilior Theologia. Et confirmatur, quia scire & operari est quid nobilius quam scire tantummodo, ut patet de se. Cum ergo primum sit finis practice scientiæ, secundum vero speculatiue, practica erit nobilior ex fine quam speculatiua. So. Si argumentum concluderet, sequeretur, quod scientia moralis esset absolute nobilior scientia speculatiua: quod nullus sapiens habet concedere, cum Philosophus in proœmio Metaphysicæ per rationem a signo etiam probet speculatiuam eo nobiliorem, quod homines admirantur, & honore dignos magis censent eos, qui perspicacius ingenium & subtiliorem intellectum ostendunt in artibus, etiam si nullam afferant aliam utilitatem, quam qui utilia quidem faciunt, sed in his faciendis magnum ingenium non præmonstrant. Ad argumentum ergo dicitur, quod duplex est nobilitas scientiæ, vna essentialis, & hanc habet scientia ab obiecto suo, & secundum hanc nobilior simpliciter est speculatiua

esset, ut patet ex not. p. Io. And. & Gemi. in c. si de off. leg. in 6. & Fel. in c. de maio. et obed. col. 6

Solutio.

Ratio nona.

Solutio.

R tui

tina quam practica, vt supra probatum est. Alia accidentalis, & hanc habet scientia ex fine, prout ratio finis distinguitur contra rationem obiecti. Dicitur autem nobilitas accidentalis, quam sortitur scientia ex ordine ad finem, non quia finis non habeat per se rationem boni, a quo aliquis formaliter etiam bonus denominetur: sed quia talis finis accidit scientiae, prout est in subiecto, quod potest denominari bonum simpliciter. Potest enim quis habere scientiam moralem, & non habere virtutes, nec esse bonus: & econuerso potest quis esse bonus, & non habere moralem scientiam, vt de se patet. Cum ergo illud dicatur accidens quod potest adesse & abesse praeter subiecti corruptionem, secundum Philosophum primo Topicorum, & Porphyrium in praedicabilibus, patet quod nobilitas, quam habet scientia a fine, qui potest ab ea separari, est accidentalis: nobilitas autem, quam ex obiecto habet scientia, non potest ab ea separari, sicut nec ipsum obiectum a scientia, aut econuerso: & ideo essentialis est. Cum igitur ex obiecto speculatiua scientia sit nobilior practica, vt supra deductum est, patet quod speculatiua & praeter omnibus summa & praecipua inter eas Theologia, est essentialiter & per consequens simpliciter & absolute nobilior, quam scientia legum. Ad confirmationem patet per idem. Si enim bonum

Ad secundam
a Nobilitatem. & ideo
non debet at
tendi, arg. eo
rum quae no.
in l. si. c. de
his qui ve.
ata. imper. in
l. 2. §. exa.
lis. in l. 1. de
origi. iur. in
l. si eadem, de
offic. assessor.
& in l. 1. §.
bestiar. de
postula. &
ubique per
glo. & Alb.

operari necessario congiungeretur cum scire practico, esset simpliciter melior scientia moralis ex fine quam speculatiua. Quia vero non nisi per accidens ei coniungitur, non nisi etiam accidentaliter habet ex illo fine nobilitatem. & per consequens speculatiua remanet per se nobilior absolute quam practica. Cum his tamen omnibus etiam si concederetur argumentum, non sequeretur quod scientia legum vel quaecumque moralis esset nobilior quam Theologia, immo totum oppositum, quia & ipsa Theologia est etiam scientia practica, & nobilissima omnium practicarum, cuius finis in quantum practica, non solum est facere hominem virtuosum secundum virtutes morales naturales, sed secundum infusas & gratuitas: & non solum vt possit conuiuere pacifice in ciuitate terrena, sed etiam in regno caelesti. Vnde patet vanitas argumenti, & inducentis illud, per efficaciam.

R^o decima.

DE C I M A ad idem ratio talis est. Scientia, quae est sanctissima, est nobilior alijs: sapientia quoque est suprema scientiarum, primo Metaphysice. Sed in l. 1. §. proinde. ff. de varijs & extraord. cog. dicitur quod sanctissima res est ciuili sapientia, ergo &c. Et confirmatur

tur primo, quod sit sapientia: quia cognitio diuinarum rerum est sapientia, & in hoc distinguitur a scientia, quae est tantum humanarum rerum, vt patet per s. Tho. 2. 2. q. 1. ar. 2. Sed scientia legum, diuinas & humanas res bene disponit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vet. iur. enucle. l. 1. ergo &c. Confirmatur secundo, quia vt dicit Philosophus in de regimine principum, seipsum regere est summa sapientia. Sed scientia iuris non solum docet bene seipsum regere, sed etiam omnes alios, & totum orbem terrarum, vt dicitur in auth. vt omnes obe. iud. prouin. ergo &c. So. Sanctissimum capitur duobus modis. Vno modo absolute & simpliciter, & hoc modo solus Deus est sanctissimus: Alio modo in genere, puta, in genere scientiarum, aliqua est sanctissima: & hoc pariter accipitur duobus modis, vno modo simpliciter & vniuersaliter pro tali genere, & sic sacra Theologia simpliciter est sanctissima: Metaphysica vero in genere naturalium. Et hoc habent ex obiecto suo, quod est purius & inuiolabilius seu immobilius atque firmitus omni alio obiecto. Deus inquam lumine supernaturali nobis reuelatus, vel est naturali cognitus. Sanctum enim duo significat, purum inquam & firmum: & primum significatum trahit ex Graeco idiomate, ex Latino vero secundum. Alio modo in genere scientiarum naturalium practicarum. Et hoc modo verum est id quod lex affert inducta, quod videlicet sapientia ciuili est sanctissima, quia est effectus Politicae, quae inter practicas eo scientior est, quo plures ad virtuosam vitam exercitio inducit, quam faciat ethica vel oeconomica. quanto enim bonum est communius (vt dicit Dionysius) tanto diuinius est, & consequenter sanctius. Vnde patet quod ex hoc non habet arguens intentum suum, quod videlicet peritia legum sit nobilior ipsa Theologia, sed potius contrarium. Quantum vero ad id quod tangit de sapientia, sciendum quod etiam sapientia capitur duobus modis. Vno modo simpliciter, & sic absolute Theologia est sapientia, vt probat s. Tho. 1. q. 1. ar. 5. & inter naturales sola Metaphysica, vt probatur in proo. Metaphysice. Vnde tales scientiae non necessario cum aliqua determinatione, sed simpliciter vocantur sapientiae. Alio modo in genere, & sic in genere practicarum, scientia Politica potest dici sapientia, quia considerat altissimas & vniuersales causas in tali genere: vnde se etiam vniuersaliter ad omnes extendit, omnes in finem vniuersalem dirigens, sicut etiam in genere virtutum ipsa prudentia vocatur sapientia, Prouer. 10. Sapientia est viro prudentia, quam constat apud Philosophos non esse simpliciter sapientiam. Et sic verificatur verbum legis inductum; quod etiam declarat id quod nunc dixi. Neque enim peritiam legum ille textus

Solutio.

a Inviolabi-
les, iuxta ea
quæ habent
in c. si de cõ-
stit. et i. leges
sacratissimu-
rum c. de le-
gibus.

appellat simpliciter & absolute sapientiam: sed tantum cum deter-
minatione, dicens quod est civilis sapientia. Sapientia autem sim-
pliciter dicitur a Philosopho in proœ. Meta. suprema scientiarum,
non autem sapientia in genere, licet & hæc sit suprema inter scien-
tias eiusdem generis. Ad primam vero confirmationem respon-
detur, quod dupliciter contingit aliquid dici diuinum. Vno modo
quia est ipse Deus, vel Deo proxime coniunctum, & in ipsum ordi-
natum ordine supernaturali. Alio modo quia est ordinatum in Deum
naturaliter & remote, cum aliqua tamen inuolabilitate, & immu-
tabilitate. Vnde etiam corpora cœlestia, quia incorruptibilia sunt,
& in suis passionibus vniformitatem seruant, dicuntur ab Aristote-
le tertio Physicorum ex auctoritate omnium Philosophorum, di-
uina. Quia igitur leges inuolabiles esse debent, & de his quæ nul-
latenus immutari debeant, ordinant quoque multitudinem hominũ
in vniuersale bonum communis, quod finaliter tanquam in finẽ
vltimum ordinatur in Deum: ideo leges dicuntur continere notitiã
diuinarum rerum, non autem quia ipsæ tradant notitiã de Deo
vel angelis, de beatitudine, charitate, vel gratia, & huiusmodi. Quæ
omnia supremo modo considerat Theologus, in Deum immediate
deducens omnes homines, qui magis diligunt lucem quam tenebras:
ideo simpliciter & absolute sapientia summa, est ipsa Theologia.
Ad secundam confirmationem dicitur, quod si concluderet, sequeretur
quod Ethica esset suprema vel summa sapientia. Si quidem Ethicę pro-
prium est disponere qualiter habet quisque seipsum bene regere, cũ
tamen inter morales Politica, & nõ ea quæ vocatur Ethica, quę pro-
prie deberet dici monastica, sapientia dicatur, vt supra dictum est.
Loquitur ergo ibi Philosophus ad principes vt orator, cuius est sæ-
pius per excessum loqui, & in laudibus rerum, de quibus verba fa-
cit, omnem neruum extendere. Nihil autem vltra etiam concludi-
tur, nisi quod Politica est summa sapientia in genere moralium. quod
supra etiam verum esse declarauimus: sed ex hoc non sequitur, quod
sit dignior Theologia quæ etiam docet homines seipsos & totũ or-
bem terrarum bene regere regimine supernaturali per media super-
naturalia, & ad finẽ super naturalẽ, qui est Deus benedictus. Amen.

Finis secundi tractatus de præeinentia sacre Theologia
contra primum tractatum Aduersarij.

R. P. F. BART. SPI. IN PONZINIBIVM
de Lamij Apologia prima.

PROOEMIUM.

COMPLETO tractatu, quo nititur Aduersarius probare, quod ad decisionem quæstionum theolo-
galium possunt leges induci, tanquam sumpta ex
propria præsumptione licentia, aggreditur imme-
diate se Theologis in theologali quæstione de
Lamij opponere: atque conatur per rationes ful-
tas autoritatibus Iuris, cunctis persuadere non esse credendum ta-
les personas ad vulgatum ludum, conuentumque diabolicum cor-
poraliter ferri. Sed eas omnes potius diabolicis artibus deludi, vt
credant se uigiles peragere, quæ tantum (vt ipse putat) intuentur in
somnia. Solut etiam post hæc rationes inductas ad probandum, quod
realiter illuc deportentur a diabolo, vel etiam per se corporaliter ac-
cedant. Et cum de hac materia plenius pro modulo meo in præ-
misso differuerim opere, De strigibus intitulo: non superest mi-
hi nisi primo rationes eius, quas in oppositum inducit in hoc suo
tractatu recitatas, soluere. Secundo quas inducit bonas rationes pro
nostra vera conclusione, a suis impugnationibus defensare, osten-
dendo solutiones suas nullius esse roboris vel virtutis. Tertio vero
quasdam suas conclusiones deductas ex præcedentibus reprobare.
Proponit igitur primo rationes septem ad probandum, quod prædi-
cta non vere fiant, vt præfertur, sed sint mere diabolica illusiones.
Quarum primatalis est.

Ratio prima pariter & secunda ex his sumptæ, quod dicta de strigibus
nec probatur, nec fauent animabus, manifestantur contra
veritatem infirmæ. Cap. I.

FACTA non præsupponuntur nisi reprobentur. I. in bello. s. ca-
pta. ff. de cap. post lim. reuer. &c. Sed ista quæ referuntur non
constant neque probatur, vt infra dicam. ergo &c. Solutio. Immo
probanur omni modo probationis, tam inquam per sacras, quam
per ethnica litteras: tam per scientiam reuelatam, quam per natu-
ralem: tam per leges & canones, quam per principia Philosophiæ,
& per experientias, vt in præmisso opere nostro manifestum est.

Et

Prima ratio

Solutio

Secunda
vñ
talit. est.

Solutio.

Et ad dicta tua infra ponenda, infra etiam respondebimus. In dubijs debet amplecti pars fauens animabus, etiam si sit durior. glo. in cap. Iuuenis. de sponsa. Sed negare talia esse uera magis fauet animabus, quam affirmare, ne forte incurrat homines mala desideria velle huiusmodi experiri, &c. ergo &c. Solutio. Immo affirmatiua prædicata cum debita execratione facti, fauet animabus, vt compertis per hæc insidijs diaboli, facilius illas euitent: cognitoq; quanto maligni spiritus fidem Christi persequatur odio, fortius in ea confirmantur fideles: quia diabolus non nisi veritatē & bonitatem persequitur. Faut iterum fidei: quia ex ista cognitione curantur hi qui labe ista infecti sunt, per directos Inquisitores, nisi curam renuant suscipere, vt obstinati, qui deprehensi quod sint vel iure præsumantur inimici fidei, damnantur, debitaque animaduersione puniuntur, ne alios inficiant, impenitentes inquam atque relapsi. Præseruatur etiam communitas a malis multis, quæ solent ab hoc pestifero hominum genere causari dæmonum auxilio, siue in corpora, & maxime puerorum: siue in fruges, & in alia temporalia bona. Quod autem ex veritatis huius affirmatione sequatur periculum mali desiderij, est per accidens, & vt in paucioribus. Non est autem omittenda veritas propter ea mala, quæ raro & per accidens ex ea prædicata contingunt. Alioquin non esset prædicandū, quod secundum regulam diuinæ prouidentia per Hieremiam prophetā populis enunciata Hierem. 12. mali prosperantur in hac vita, boni vero semper sunt in angustijs: quando quidē posset per accidens contingere quempiam ob desiderium adipiscendæ prosperitatis, & fugiendæ paupertatis, aut cuiusvis angustia, velle fieri malum & impium. Nunquam autem talia uera affirmantur, quin etiam simul prædicentur & mala, quæ malis hominibus imminet ex male actis: & bona, quæ pijs ac iustis ob patientiam & innocentiam repromittuntur. Vnde Hierem. etiam vbi supra paulopost subiungit de peccatis impiorum dicens: Congrega eos sicut oues ad victimam, & sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit terra, & herba omnis regionis siccabitur propter malitiam inhabitantium in ea. & infra in eodem cap. dicit Dominus per Prophetam contra malos: Ecce ego euellam eos de terra sua. &c. Sic igitur ad propositum redeundo, cognita malitia dæmonum, nec non multis delusionibus, quæ interueniunt: factorum quoque sine præ oculis habito: visa etiam iustitia seuerissima, quæ contra tales fieri consuevit, a malis auertuntur etiam hi qui fuissent maxime inclinati. Nisi autem hæc detegerentur & punirentur accerrime, inualesceret secta ista maledicta mirum in modum. Et huic lubrico præbent oleum qui conan-

tur

tur probare, quod hæc vera non sint: & ob hoc se Inquisitoribus opponunt. Sed si Inquisitores intrepide fecerint officium suum, tales etiam qui sic indirecte fautores hæreticorum sunt, ita resipiscere facient, quod de cætero proprijs studijs erunt contenti.

Ratio tertia procedens ex narratorum minori uerisimilitudine
reprobatur. Cap. II.

TALIA non sunt uerisimilia, ergo sunt reputanda falsa: quia secundum Auer. experimenta verorum sermonum debent concordare cum rebus sensatis. Nec creditur testibus non uerisimilia deponentibus immo de falsitate suspecti sunt, vt no. in c. quia uerisimile non est. de præsump. So. Immo sunt maxime uerisimilia quo ad intellectum, & quo ad sensum, vt oppositum non nisi ab ignorantibus & a proteruis asseuerari possit. Cognito enim per intellectum quanta sit potentia dæmonum, & quanta malitia: quam seuum sit eorum odium contra Christum, atque Christianos, quod infinita sit etiam iustitia Dei & sapientia, qua multa magnaue in mundo permittit euenire, vt inde plura maioraque bona per suam prouidentiam eliciat: cognoscet omnis homo per intellectū, quod ista non solum sunt fabulosa, verum etiam si affirmantur ab his qui se talia expertos affirmant, sunt valde uerisimilia. Quod autem non contingant hæc in natura, neque per opera hominum sola, nec etiam his similia quo ad omnia, nullam tollit uerisimilitudinem veritatis, immo adauget, vt sicut diabolus tam natura quā arte longe superior est atque potentior homine: ita opera quoque eius transcendunt naturalem hominum facultatem. Et velle metiri, quæ hominibus contingere possunt, ad ipsorum hominum virtutis naturalis, vel naturalium agentium solam mensuram, stolidi profecto hominis est, & superiorum causarum eminentiam, & nihilominus earundem colligationem cōtingentem cum inferioribus, ignorantis. Et si argumentum hoc quicquam uerisimilitudinis haberet, iam ea quæ narrantur per Christum & sanctos facta miracula, falsitatis accusaret. Talia sunt auxilia, hi fauores quos ignorantes afferunt sanctæ fidei Christi, dū se officialibus fidei opponūt cū suis hisce derisibilibus argutiunculis atq; fabellis. Cōmentator aut Auer. loquitur de demonstrationibus naturalium, quæ uidelicet apud intellectum non habent firmitatem nisi concordent cum rebus sensatis, & ad eas fiat vltima resolutio. Non autem loquitur de his quæ supra cursum naturæ possunt occurrere. Is etiam qui (vt pote infidelis) ignorabat ea quæ nos per fidem cognoscimus circa dæmonū essentiam,

Solutio.

tiam, potentiam, atque malitiam, non potuit de talibus effectibus plenam habere notitiam: unde non erat in proposito contra veritatem inducendus. Et nihilominus satis etiam prædicta concordant cum rebus sensatis, puta, quod quando plures vigilantes asserunt concorditer, hoc vel hoc se fecisse, aut quod audierint vel per se viderint ab alijs facta fuisse in cursu, nullus sapiens diceret hæc facta fuisse in somnis vel illusionibus, nisi recurratur ad specialem potentiam dæmonis operantis supra communem modum in phantasia, quod ex parte rei, quid maius est, & minus concordat cum rebus sensatis, quam deferri hominem a dæmone corporaliter. Unde si hoc non est verisimile, minus illud. Nec haberet dæmon plene quod operatur, casum inquam hominum quantum potest gravissimum per peccatum: si tantum delusorie ista mala perpetrarentur, cum nemo per se possit in somnis incurrere peccatum, sed solum per accidens. Hoc autem non est verisimile apud vere fideles, nisi naturali lumine mentis priuari sint, non attendentes malitiam & odium dæmonis gravissimum in homines deferre. Euentus etiam apertissimi, non verisimilitudinem tantum, sed horum certitudinem præferunt, puta, cum se homines a dæmone deportatos inveniunt longius modico temporis spacio a loco distare, ubi prius resederant: quod non potest nisi virtus, quæ superior est hominis virtute. Huius autem rei innumera referuntur etiam de facto proprio testimonio. Sed & modo per Patrem Inquisitorem Brixien. perpetuo carceri damnatus quidam est, qui fatetur cum primum ob desperationem se quo ad utrūque hominem diabolo dedicasset (hoc enim primo expetunt dæmones ab infelicibus hisce personis) deportatum se longius a loco fuisse per plures dietas: ibique per tempus solatijs carnalibus cum multitudine magna virorum ac mulierum sociato, necessarium sibi fuisse postmodum, multis diebus iter agere, ut ad locum suum reverteretur. Neque enim illis adsunt dæmones semper ad vota, maxime in principio Apostasie. Non est hic homo fatuus aut idiota, ut non sit ei fides in hoc adhibenda: quod ex nomine & gradu facile comprobarem, si in aliorum quoque confusionem eius propalatio specialior non cederet. Est tamen bene nunc dispositus circa fidem. Sed & alius quidam infelix de secta strigum, qui superiori anno brachio seculari traditus, ignique consumptus est Bononiæ, inter alia passus est in processu, quod semel dum ad cursum deferretur cum socer sua, contingit ipsum inter eundem, Iesus sanctissimum invocare nomen, timore percussus: & statim in medio luto se depositum invenit in loco a ciuitate distante per tres dietas: in qua tamen ciuitate

ciuitate fuerat ante horam. Innumerabiles horum attestaciones in processibus Inquisitorum habentur. Sic igitur ex his liquido constat omni ex parte ruere præmissum Aduersarij argumentum.

Ratio quarta sumpta ex hoc, quod ea quæ narrantur de strigibus dicuntur opere diaboli perpetrari, soluitur. Cap. III.

QUAE fiunt arte magica, vel necromantica, vel ydromantica, seu alia quacunque arte diabolica, dicuntur phantastica, & non vera. 26. q. 5. c. Nec mirum. Et multo magis cum ista contingant in personis, quæ faciliter decipi possunt, prout sunt mulieres ac rustici vileque personæ. Item in personis corruptis circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda: sicut sunt etiam videntes illis artibus. Iura autem loquentia de aliquibus personis, habent etiam locum in non expressis, in quibus militat eadem ratio, ut habetur per Panor. in c. Nihil. de electio. ergo &c. So. Vtque quæ in illo capitulo recitantur, & quæ simili modo contingunt, phantastica sunt: & multa similiter contingunt in hac secta, ut dictum est in opere nostro de strigibus. Non sic tamen delatio corporalis, cum etiam necromantici hanc voluntarie a dæmonibus patiantur, eamque per eosdem procurent in alijs fieri, ut præcipue patet in legenda beati Iacobi Apostoli, & per ea quæ specialiter referuntur tempore Petri de Abano & Cecchi Excubini scelestissimorum necromanticorum facta non longe ante tempora nostra. Sed neque semper effectus illarum artium phantastice contingunt, ut optime textatur maleficia, causata infirmitates ut plurimum incurabiles: locutiones apparentium dæmonum, inuentiones persæpe furtorum, iuxta ea quæ per ydromantiam cognita sunt, & alia huiusmodi plurima. Vere enim & realiter ista contingunt, & non phantastice, tametsi deceptiones fabricet deceptor in multis, ut explicatum est in prædicto opere. Et quod aggrediatur diabolus magis simplices & rusticos & mulieres, ex illius malitia procedit, ut per eos facile deceptos atque lucratos ob ignorantiam, facilius inde trahat astutos. Neque enim tam facile diabolo crederent isti vel acquiescerent, nisi primo perdiscerent ab his qui talia experiuntur, quod multis delitijs fruuntur ad vota. Sed, pro dolor, his temporibus viri, qui vulgo reputantur alioquin prudentes, insanire circa talia reperiuntur, ciues inquam & nobiles diuersi generis. quod posset ostendi si opus esset per processum Inquisitorum. immo quod pessimum est, nonnulli etiam qui ordine sacro sunt religiosi, tam seculares, quam etiam (licet solo nomine & habitu) regulares. Et quod sic inualescat ista labe, potissima causa

est quorundam iuris doctorum persecutio, quibus principes, Theologiae expertes, facile credunt quasi sapientibus: licet in huiusmodi satis rudes existant, ut pote Dei providentiam, demonum potestatem atque malitiam, & pleraque alia theologalia, ad quae praesens articulus reducitur, ignorantes; & implent allegationum legum copia folia, quae, & in pluribus non faciunt ad propositum, eo quod purus actus humanos habent regulare leges humanae: non autem diabolicis colligatos possunt bene cognoscere: sed solum praesupposita cognitione superioris scientiae, sacrae inquam Theologiae possunt poenas talibus determinare convenientes. Allegant & doctores iuris simili nescientia laborantes, eo quod talium notitia, ad eorum professionem non spectet. Quod etiam hi qui sunt de hac secta sint corrupti circa fidem & bonos mores, & appetentes non appetenda, sicut sunt necromantici, verum est. Et propterea merito debet sub iudicio patrum Inquisitorum debitas luere poenas: & qui praestant impedimentum, sunt fautores haeticorum. Non tamen sequitur, quod si necromanticis accidunt delusiones & deceptiones, accidant & istis eodem modo vel uniuersaliter. Non enim similia appetunt, nec similiter sunt corrupti, unde nec similiter decipiuntur. Non enim illi ut isti tam expresse fidem negant atque baptismum &c. illi communiter laborant thesauros inuenire, vel ad vota feminas inclinare: isti non nisi ut voluptatibus licentius & abundantius perfruantur, talia scelera committere non verentur. Et haec una causarum est, quod uiles personae multiplicantur in hac secta magis quam nobiles: & feminae priuatae virorum per mundum peregrinantium & mercatorum solatio, magis quam aliae. Magis enim hoc istis modo voluptates inquirunt, quibus aliunde priuantur, quam quae talibus abundant domi. Non negamus autem & hos pariter in multis decipi, ut alias dictum est. Non tamen propter hoc debet eorum testimonium in iudicio repelli. Neque enim propter praedictas contingentes quandoque deceptiones repelleretur horum testimonium, si deponerent super crimine laesae maiestatis humanae etiam tempore cursus admissio, ut puta, si conuenissent aliqui eiues dum actualiter essent in cursu, vel in ludo illo diabolico, de Principe occidendo, uel tradenda hostibus ciuitate, credo, quod tunc Doctores legistae, Duce etiam nostro Aduersario, consulere eos omnes esse torquendos: & si faterentur crimen, crudeli nece plectendos. Sed de crimine laesae maiestatis diuinae identidem commissio, quod omnium grauissimum est, e. Vergentis, de haereticorum forte quidam parum curarent, & Aduersarius nihil, ut uidetur.

Ratio

Ratio quinta ex hoc sumpta, quod quae facta narrantur a strigibus, in spiritu & non in corpore sunt, deicitur. Cap. IIII.

Quarto loco sic arguit Aduersarius. Haec omnia sunt in spiritu, & non in corpore, etiam quo ad transitum per multa terrarum spacia, & quo ad multitudinem hominum qui conuenire dicuntur 26. q. 5. cap. Episcopi, ergo &c. Quod si dicatur, quod haec non est illa secta de qua loquitur capitulum illud; saltem est ei similis: & quae in ista fieri narrantur, similia sunt illis quae per illam fieri credebantur. Porro capitulum illud damnat omnes non solum credentes illa quae ibi narrantur fieri in corpore, sed etiam eis similia. cuiusmodi non negantur esse ista, saltem quo ad transitum praedictum etiam super apparentes bestias, quo ad apparentiam unius principis, & quo ad conuentum multitudinis &c. Non licet autem a dispositione textus huius per sophisticas argumentationes recedere. 16. q. 1. cap. Institutiones. quia quicumque scripturam sacrosanctam aliter intelligit quam sensus Spiritus sancti flagitat, a quo conscripta est: licet de Ecclesia non recesserit, tamen haeticus appellari potest. 24. q. 3. cap. Quidam. in fin. So. Hoc capitulum male intellectum a Iuristis quatenus haec quae ad Theologiam pertinent, pertractat, est causa illorum ruinae, putantium eo quod in corpore iuris canonici redactum est, posse proprium sensum circa illud ita prodere, ut etiam Theologorum communi sensui se opponat. Sed ad Iuristas non pertinet de eo quicquam cognoscere, nisi quod si alique personae inueniantur ea quae ibi principaliter reprobantur facere vel pati, vel credere fieri vel contingere, debent infideles reputari, & haeticorum poena puniri. Sed quomodo in talibus quae narrantur, & in quibus, inueniatur haeresis vel non inueniatur, ipsi iudicare non possunt, nisi simul sint & Theologi, quorum est proprium de fide differere, & consequenter de suo contrario uidelicet de infidelitate, & de omnibus speciebus eius, uidelicet apostasia a fide, haeresi, & simplici infidelitate. Oppositorum est enim eadem disciplina. Sacri autem Theologi determinant non esse haeticum tenere talia quae narrantur de strigibus esse vera, prout per ipsos Inquisitores iudicatur. Et cum his omnibus saluant dictum capitulum, concordantes intentionem eius cum verbis. Vnde praesumptuosus est ualde quicumque purus Iurista, Theologorum in hoc sententiae se opponens, non minus quam si minister iustitiae iudici se opponeret, asserens non iuste damnatos, quos ille reos mortis esse determinauit, causam cognoscens quam minister ignorat esse dignam morte. Licet autem in nostro praefato opere sit obiectio huic plenius

S 2 satis.

satisfactum ex doctrina Theologorum cuncta deducere: nec non a clarissimo præceptore meo tam in summa, quam in opere de strigilamijs: ab authoribus quoque libri, qui malleus maleficarum inscribitur: nihilominus pro pleniori satisfactione factæ huiusce præsentis obiectionis contra opportuna hunc hominem in exponendo capitulum illud etiam hoc in loco deducam.

Ex autoritate Apostoli in d. c. Episcopi inducta, habetur delationem corporealem ad longinquas partes, & inaccessibiles humana uirtute, supernaturaliter esse possibilem. Cap. V.

Primo igitur dicendum est, quod quantum ad exploditionem sensus, quem habet hic homo super illud capitulum, multum ualet quod ex eodem capitulo habetur: hoc inquam, quod dicere talia quo ad delationem corpoream de loco ad locum, non posse fieri in corpore, contradicit illi capitulo, & authoritati Apostoli in eodẽ inductæ, iuxta sensum, quem habet in ea Aduersarius (qui tamen nõ est intentus ab Apostolo, ut alibi dictum est, & infra etiam replicabitur.) Præsupponit enim autoritas illa (prout putat Aduersarius) Paulum potuisse deferri etiam usque ad tertium cælum corporaliter. Alias secundum eum Apostolus non dixisset. Nescio an in corpore vel extra corpus &c. sed potius dixisset. Scio quod non in corpore, sed extra corpus &c. quia in corpore est impossibile. nisi forte Aduersarius gloriatur ea se cognoscere, quæ circa talia reuelata, putet Apostolum ignorasse. Quod si dixerit Aduersarius in illo capitulo, uel per illam authoritatem non haberi, quod possint demones deferre homines corporaliter de loco ad locum &c. si sciret naturalem demonum uirtutem, & quæ per eosdem facta sunt scriptura teste, consideraret, & nollet suo paruo intellectu Dei sapientiam infinitam metiri, scrutarique maiestatem, ut imprudenter iudicet Deum talia non debere, aut (quod scelestius est) non posse mala permittere, profecto taceret. Voluit autem per inducta exempla circa Paulum & Ezechielem capitulum illud docere, quod possibile est aliquid apparere, non in corpore, sed in spiritu, & in somnis: ut hoc supposito determinaret illa quæ narrantur ibi quatenus fidem tanguit, esse falsissima.

Quatuor principaliter esse falsa prodere Concilium intendit in d. c. Episcopi. Cap. VI.

1. Ratio

Secundo dicendum, quod duo sunt falsa & hæretica, quæ principaliter narantur in illo capitulo. Primum quod vera esset dea, quæ

quæ apparebat in forma Dianæ. Sic enim iuxta errores gentilijs aliquid numinis putaretur extra vnum Deum, & consequenter pluralitas deorum astrueretur. Secundum est, quod homines conuerterentur in Deos: quia tam Herodiam, quam Dianam prius fuisse feminas ab omnibus credebatur, & in deas postmodum esse conuersas. His autem, duo alia falsa & hæretica connectebantur. Primum est, quia putabant hæc fieri a bono spiritu. Deos enim putabant bonos esse spiritus ipsi gentiles; quod ideo est hæreticum: quia qui putabantur dii, multas deceptiones faciebant, & in multis deprehendebantur esse mendaces atque maligni. Hoc autem Deo & sanctis spiritibus conuenire non potest. Secundum est, quod se vocari credebant ad seruiendum, & obsequendum numinibus illis. Cætera uero in capitulo, introducuntur quidem ut ordo narrationis eorum quæ de mulieribus dicebantur, perfecte haberetur, non autem ut impossibilia censerentur aut declararentur, nisi quatenus erant prædictis coniuncta, quæ vere impossibilia sunt: & illa credere, constituunt infidelem. Et propter hoc capitulum illud in fine concludens, non reassumit cuncta quæ narrauerat quando sententiam damnationis pronunciat: sed ea tantum execrando, quæ principaliter intendebat, quasi diffinitiuè determinans dicit. Quisquis ergo credit posse fieri aliquam creaturam, aut in melius, aut in deterius, aut transformari in aliam speciem, aut in aliam similitudinem nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta sunt, infidelis est, & infideli deterior. hæc ibi. In hac autem determinatione clauditur, quod homines non possunt conuerteri in Deos: & consequenter hoc sublato, non sequi pluralitatem deorum, quam supra in eodem capitulo ostenderat ex narratione illarum muliercularum inferri. Et tantum propter hanc opinatam deorum pluralitatem declarauerat eas a recta fide deuiare, & errore paganorum inuolui: & non propter alia quæ prænarrauerat. Illam enim solam rationem assignauit, quare inquam errore paganorum diceret eas inuolui subdens: cum aliquid diuinitatis &c. Similiter quando circa finem dicit, quod qui talia credit & his similia, fidem perdit &c. ne forte quis putaret intelligendum hoc esse de omnibus quæ præmiserat, subiungit. Quisquis ergo, &c. quasi dicat. Qui hoc & quod in eo includitur, prout supra explicatum est credit, infidelis est, & pagano deterior. Ex hoc autem dicitur pagano deterior, quia prius erat per fidem illuminatus: quod paganus adhuc non habuit. Impossibile est enim etiam per Dei potentiam, quod in verum Deum homines conuertantur. Et illius tantum potentie subditur, homines Deos facere, secundum denominationem tantum & similitudinem sic dictos, hoc est

est in supernas intelligentias transformando, quæ curam horum inferiorum etiam vniuersalem habere videntur. Ab vniuersali quippe rerum prouisione, nomen sumitur deitatis, secundum Diony. 12. cap. de diuinis nominibus. quamuis etiam paganorum plurimi non putarent deos omnes esse incorporeos, sed eorum plures in similitudinem hominum corporeos, solaque potestate diuersos autumarẽt, vt etiam narratio capituli huius præten- dit. Intelligitur autem non posse creaturam vnã in aliam transformari nisi per Dei potentiã quantum ad transformationem substantialem nulla concomitante corruptione. Sic enim proprie conuersio solum dicitur. Quod enim vna creatura per sui corruptionem, & noua generationem mutetur in aliam, dummodo communicent in materia, non est impossibile in natura. Eadem quippe materia, quæ prius fuit sub forma asini, potest esse postea sub forma bouis, & diceretur (licet improprie) asinus mutatus in bouem. Quo etiam modo non potest quicquam in cælum cælestesque creaturas mutari, & minus in Deũ; quia hæc non sunt generabilia aut corruptibilia. Quod vero vna species, puta, vnus homo mutetur in aliam, ita quod conuertatur in illam, puta in catum, non media generatione: hoc est soli Deo possibile, vt dictum est. De his autem transformationibus, & conuersionibus, quibus tota vna substantia creata in aliam totam vel meliorem, vel deterio- rem conuertitur, intendit capitulum. Et in hoc errabant pagani, putantes homines mutari in bestias, sicut extimarunt sociorũ Diomedis alios quidẽ in aues, alios vero in lupos esse conuersos, & sic in deterius transformationem esse sortitos. Et aliquos homines in melius esse mutatos, puta in Deos, ut dictum est. Non loquitur autem capitulum de mutatione accidentali, puta de sano in infirmũ, de calido in frigidum &c. Has enim mutationes non solum Deum, sed etiam creaturas posse causare, nullus dubitat. Vnde capitulum vt has excludat, dicit in aliam speciem, hoc est in aliam naturã specificam: licet forte non intelligatur etiam esse alia res secundum speciem, sed solum secundum indiuiduum in eadem specie, puta, si vnus homo conuerteretur in alium hominem: quod solus Deus facere posset. Potest etiam hoc quod dicit, aliam speciem, interpretari aliam figuram. hæc enim eo quod signum proprium speciei sit, etiam species nominatur. Videmus enim omnia quæ diuersa sunt secundum speciem in corporalibus, esse quoque diuersa secundum figuram. Vnde postea subdit. Vel in aliam similitudinem, quæ videlicet prouenit ex diuersitate figuræ. Neque enim potest dæmon etiam facere, quod aliqua creatura vnius speciei habeat figuram alterius, puta, quod homo habeat figuram asini, vt per hoc vel sit

fit asinus, vel similis asino. Potest tamen facere, quod homo appareat asinus, uel alia bestia, non per mutationem factam in homine illo: sed per mutationem factam in oculis intuentium, vt sæpius dictum est in præfato nostro opusculo de strigibus.

Cetera quæ in capitulo illo referuntur, falsa quidem, sed non impossibilia etiam demoni plura censentur. Cap. VII.

TERTIO dicendum est, quod alia quæ in illo capitulo narrantur, puta de delatione corporali super bestias, idest super dæmones in formas bestiales se transfigurantes, per multa terrarum spacia: de visione multitudinis hominum, illarum etiam Dominarum, de quibus ibi fit mentio; deque obsequiis eisdem exhibitis, dicuntur quidem esse falsa, nec vere contigisse, sed in somnis & in spiritu tempore illo & mulieribus illis: sed non dicitur ibi, nec est verũ, quod sint impossibilia dæmoni, aut qui credit hæc posse fieri a dæmone sit infidelis, quia non ista repetit, quando conclusionem infert dicens. Quisquis ergo &c. nec in ipsa illata conclusionem clauduntur: sed neque in ratione, qua mulieres illæ & omnes eis credentes damnantur, quod a recta fide deuiarent, & errore paganorum inuoluerentur, vt patet ex verbis capituli. In opusculo etiam nostro declaratum est per sacram scripturam sanctosque Doctores multa talia posse fieri virtute dæmonum. Vnde sequitur, quod si sic intelligeretur capitulum illud, vt isti viri sentiunt & exponunt, esset periculosum in fide, sicut & isti periculose loquuntur dum dicunt talia non posse corporaliter accidere, & reclamandum esset contra tale concilium, etiam si generale fuisset ad Pontificem, ad cuius sententiam, cum sit caput Ecclesiæ & concilij, pendet cuiuslibet causæ fidei determinatio, vt bene examinaretur, beneque exponeretur, & declararetur intentio Spiritus sancti in illo, & non male sentientiũ: sicut & isti homines compescendi sunt per Inquisitores, vt melius loquantur in ista materia, quam facit Aduersarius. Exponenda est autem intentio Spiritus sancti in capitulo illo contenta conformiter ad sacras litteras, & non contra eas. Perspiciendum quoque est, quod non habetur ex autoritatibus sacræ scripturæ in eo indutis, quod prædicta non possint per dæmones fieri. Sed determinat capitulum illud diuinitus inspiratis Sanctis patribus, quod talia de facto falsa tunc fuerant, quæ mulieres illæ quasi vere contigerint, referebant: & quomodo deludebantur ostendit, quia, inquit, putabant in corpore fieri, quæ in somnis, vel solo spiritu contuebantur, & ostendit possibilitatem talis delusionis ex quotidiana experientia.

tia, qua multa videntur in somnis, quæ in vigilia nunquam sunt visa, ut facile possit inferri, quod si hæc per resolutionem vaporum ascendendum ad cerebrum possunt a natura causari, commouendo species imaginationis, multo magis virtute dæmonum, cui corporalia omnia inferiora quo ad motum localem subiiciuntur ad nutum. Potest enim in imaginatione etiā melius & fixius determinare species, ut hæc vel illa magis determinate representet, prout vult, ut videnti, seu imaginanti magis appareat, quod vera sint, quam in somnis contingat, vel alio modo infra declarando, sic spiritualiter deludere, quod omnino putarent sic euenisse sicut apparebat. Probat autem dictum capitulum per exempla sacra scripturæ, tam in Paulo quam in Ezechiele, quod alia visio ab ea, quæ per oculos corporeos exercetur, haberi possit, siue per imaginationem ut in Ezech. siue per intellectum, ut in Paulo. Non est autem intelligendū verbum Apostoli, quod ipse nesciret an videret in corpore, id est per oculos corporales, quæ vidit in raptu, aut nesciret, quod nō esset raptus corporaliter in paradysum. Hunc enim sensum falsum & erroneum habebat quidam Iudæus, ut refert Diuus Hieronym. in prologo super Daniele, quem sensum reprobatur Diuus Aug. super Gen. ad litteram, sed ut Aug. ibi exponit, nesciebat an anima sua esset pro tūc in corpore, vel certe separata, ut approbat etiā S. Tho. verit. q. 13. art. 5. & 22. q. 175. art. 6. Potuit enim utroque modo se habens Paulus rapti, ut determinant sancti Doctores: sed nescitur quomodo factum id fuerit. Communis tamen opinio Doctorum est, quod anima per essentiam esset in corpore, & corpus in domo Iudæ, ubi inuenit eum Ananias, ut dicitur Act. 9. Sed tam somniantes quam prædicto modo imaginariæ vel intellectualiter videntes, cognoscunt postmodum cum in se sunt reuerfi, quod prius corporeis sensibus talia non videbant: & quod aliud est eorum status in vigilia, & aliud dum sunt in tali abstractione vel raptu. Et quod quæ vident vigilantes, vera sunt: quæ vero dormientes vel in raptu, sunt vel falsa sicut in somnis visa, vel similitudines falsorum, ut in pluribus, ut in visione imaginaria a malo spiritu causata & excitata: vel similitudines verorum sicut in visione imaginaria causata a bono spiritu: vel certe etiam uera, sed intellectualia: sicut quæ videntur supernaturaliter per intellectum visione causata a Deo.

Pluribus modis contingit aliquid in spiritu cognosci. Cap. VIII.

SED quia sceleratæ illæ mulieres astruebant post modum in vigilia, quod ista sibi vere contingerent quæ narrabant, non poterant secun-

secundū prædictos modos in spiritu talia videre. Et propterea sciendū est quarto, quod dupliciter potest aliquid dici cognosci in spiritu. Vno modo ex parte subiecti, quia videlicet ille qui videt, per potentiam vel simpliciter, vel aliquo modo spirituale videt, & non per corporeos oculos. Et hoc contingit prædictis duobus modis, videlicet per visionem intellectualem, & per imaginariam. Intellectus enim vis animæ simpliciter spiritualis est. Minus autem imaginatiua, quæ corporeo organo opus habet in suis operibus, quæ tamen primo terminantur ad speciem sine materia naturali, res corporeas representantes: nō autem ad corpora ipsa vel corporea ut in se sunt, sicut faciunt sensus exteriores una cum sensu communi. Alio modo aliquid dicitur cognosci in spiritu ex parte obiecti, quia videlicet id quod cognoscitur est vel simpliciter vel aliquo modo res spiritualis. Et consequenter hoc etiam contingit duobus modis. Vno modo, quia id quod videtur, in se quidem est quoddam spirituale, sed apparet corporalibus oculis ut corporeum, quo modo demones & animæ separatæ quandoque apparent in similitudinem hominum, tam in somnis vel abstractione sensuum, quam etiam in vigilia. Et in abstractione sensuum fit per specialem aptationē specierum in phantasia opere ipsius substantiæ separatæ. In vigilia vero per virtutem eiusdem spiritualis creaturæ condensando ærem in formas corporeas & visibiles, etiam in nocte quandoque, luce causata per aliquod lucidum corpus virtute supernaturali similiter apportatū: licet non semper tale corpus luminosum appareat, sed solum lumen eius, operante sic eadem virtute naturæ spiritualis pro voto. Et hoc modo mulieres illæ sceleratissimæ videbant in spiritu diabolum in forma Dianæ, vel Herodiadis, vel etiam aliarum personarum. Alio modo, quia id quod videtur est in se quoddam corporeum, & ut corporeum videtur, sed non talis figura, vel formæ qualis in se est, sed alterius. Quo fit, ut non illa res quæ est, sed alia videatur. Quod contingit communiter fieri non per bonos spiritus, sed opere dæmonum, eo quod tales visiones sint communiter deceptoræ. Possunt tamen, & a bono spiritu fieri talia, bona intentione rectoque fine pro Dei voluntate. Sicut beatus etiam Clemens Papa suis orationibus impetravit, ut in oculis Sisini ministrorumque eius, columna videretur esse persona Pontificis, quam ligarent, & traherent: quod ministerio bonorum angelorum factum esse nō est dubitandum. Fiunt autem hæc in oculis intuentium, perstringendo taliterque alterando oculos illos, ut aliter res appareat quam in se sit. Et hac ratione visio hæc præstigium nominatur. Quo etiam modo dæmones tempore beati Macharij præstigiabant oculos intuentium.

tium quandam mulierem, ita vt videretur eis equa esse, non mulier. oculos vero beati Macharij, prestigiare non valuerunt, sed semper sibi visa est esse mulier, non equa. quam tamen sibi cognati mulieris presentabant curandam, vt equam. A qua etiam delusione, vir Dei precibus liberauit eosdem cognatos. Hoc igitur modo etiam mulieres illæ, de quibus in d.c. Episcopi. sermo fit, diaboli iam factę captiue, ab eodem deludebantur, vt videretur eis etiam vigilantibus videre multa, quæ non eo modo erant quo videbatur ab illis. Vnde non mirum si se putabant esse quandoque in loco vbi non erant: portari etiam ad diuersas partes & regiones, cum domi forte residebant quandoque immobiles. Sicut enim potest daemon per prestigium facere, quod videatur id quod est coloratum vno colore, esse coloratum alio, & quod est vnius figuræ, esse alterius, vt patet in supradicto exemplo de muliere, quæ videbatur equa: ita potest per prestigium facere, quod aliquis sibi videatur moueri vel deportari, qui tamen quiescet. Sicut enim color est proprium visus obiectum, ita figura motus & quies, communia sunt, vt docet Philosophus secundo de anima. Volens igitur d.c. Episcopi. ostendere, quod illæ mulieres decipiebantur, dum putabant per oculos corporeos naturaliter videre, quod tamen non vere videbant, patefacit plures esse videndi modos quibus illæ poterant delusione diaboli dementari, quia contingit aliquid videri aliter quam sit tam in somnis, vt experimur, quam in visu, scilicet interiori per formas imaginarias vel etiam intellectuales, quam etiam in spiritu predictis duobus modis extremis. Quorum illum qui est ad rem in se penitus spirituales, expressit per Apostoli authoritatē, qua dicit, Angelum satanę transfigurare se in angelum lucis. Eos vero modos qui per imaginationem vt diximus, vel per intellectum perficiuntur, exemplis inductis de Ezech. & Paulo manifestauit.

Applicatio predictorum ad presentem de strigibus considerationem. Cap. IX.

QUOD si quispiam ex dictis arguat, quod pari modo potest conformiter ad capitulum illud concludi, quod hi qui sunt de secta strigum decipiantur a diabolo, putantes se portari ad longinquas partes, & multitudinem personarum videre, quas asserunt conuenire cum domina Iudi: comedere, bibere, luxuriari, & alia quæ narrantur facere: & tamen ista non nisi prestigiose vel apparitione demonum eis contingant. Respondetur, quod diabolum sic posse mulieres istas decipere sicut illas tunc deludebat, non est negandum. Sed

Sed quod non sic deludantur, quo ad multa, quæ ab eis enarrantur, ex duobus perpenditur. Primum est euentus, quo ad corporalem delationem ad longinquas partes, eo quod plures personæ longius deportate, & in loco distanti derelictæ feruntur clarissimis & multiplicibus testimonijs. Multoties etiam visa est multitudo sic ludentium ab alijs, qui non erant in illa societate, & cum eisdem sermo habitus, vt per exempla etiam viuientium ostendimus in prefato opere. Sed & in agro Brix. (vt fertur) accidit diebus nostris, quendam in loco eminentiori positum nocte videre confusa luce multitudinē velocissime per viam inferius ambulare: in qua cognouit plures personas, & ab eis cognitus fuit. Sed præ timore insoliti ac præternaturalis illius occursum, nihil eis locutus est. Postera vero die, vna mulierum illarum currentium ei dixit. Hac nocte fuisti in magno periculo, quando illo in loco nos vidisti currentes: caue ne de cetero tali hora ibi inueniaris. Hoc autem non potuisset saluari sic vt præfertur euenisse, quod videlicet recordarentur, & conuenirent in talis rei notitia, si non vere ibi ambo fuissent. nisi forte dicatur, quod omnes homines pariter deludantur & somnient: & quod semper diabolus sit intentus phantasmata hominum transformare, vt conueniant in imaginationibus rerum, quas putant in simul experiri. Quod asserere non nisi delirantis hominis est. Secundum est diuersa versuti hostis decipiendi ratio, vel causa. Nam mulieres illas de quibus d.c. Episcopi. loquitur, ad hoc solem deducere volebat, vt putarent Dianam vel etiā Herodiadem esse deas: & consequenter infidelitate & erroribus paganorum illas inuolueret, quod esset aliquid veri numinis præter Deum vnum verū opinari. Quod quidem facere poterat, & melius decipiendo eas per prestigium & apparitiones diabolicas, quo minus perpenderent se decipi quo vigilare se cognoscebant, quam per imaginarias visiones, aut in somnis, & quam etiam per realem delationem. Sat enim illi erat, loca quasi distantia presentare, in quibus multitudo & societas magna videretur, apparente diabolo prætendenteque personarum figuram, vt supra dictum est: vt sic facilius sibi ipsis singulæ persuaderent verā esse deam, cui tot personæ obsequerentur vt Deæ: cultuque illam diuino prosequerentur. Has autem personas, de quibus nunc sermo est, inclinare diabolus laborat, vt per voluptates corporeas sic eas sibi constringat amore, vt non timeant, aut vereantur fidem Christi, atque baptismum abnegare, ne tot oblectationibus priuentur, & demum multis subijciant, infligendis poenis, vt supra in opere nostro, prolixo sermone declaratum est. Vnde veras & non prestigiosas delectationes, tam cū demonibus in forma tamen humana ap-

parentibus, quam cum hominibus ad ludum pariter deportatis ministrat, quod non tam facile posset & ad manum, nisi eas corpora-
liter vno in loco cogeret. Et quia per se non possent tot ex tanta
distantia, aut tam cito conuenire, portat eas. Pro qua illarum delatio-
ne consequenda exhibent obsequia sacrilega vnguētorum, & alio-
rum signorum, quæ ad pacta fœderis iniqui pertinent inter ipsas &
dæmones, vt ex omni parte ipsarum animas illaqueatas teneant. Pa-
ter igitur, quod non est similis ratio vtriusque casus. Et propterea
nulli mirum esse debet, si non potest ab his vt a similibus argumen-
tum trahi. Detecta quippe cum esset malitia dæmonum in prima il-
la delusione per vigilantiam sanctorum episcoporum & sacerdotū,
manum ad fortiora diabolus misit, & aperte se Christi hostem pate-
faciens, auertere ab eo conatur fideles ipsos per exhibitionē & pro-
curationem delectabilium. Adeoque nunc inualuit ista pestis, vt di-
xerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis appare-
bat (vt retulerunt qui assuerant nonnulli ab Inquisitore deprehēsi.)
Sitis omnes bono animo. Neque enim elabentur anni multi, quod
numero superabitis Christifideles. Quod optime diabolus obtinet
suffragio Aduersarij, sibiq; similibus, qui se patribus Inquisitoribus
opponunt, dicentes hæc esse deliramenta, sicque scelestibus his apo-
statis fauent, & in hæresibus suis indirecte confirmant. Nisi enim
præpedirentur patres Inquisitores horum molestijs, quorum sæpe
Principes tanquam sapientum suasionibus inclinati, denegant au-
xilium Inquisitionis officio debita: iam eorundem feruentium Inqui-
sitorū zelo secta hæc esset penitus deleta, vel certe extra fines Chri-
sticoliarum procul fugata, sicut omnes alij hæretici, quorum occi-
dentalis omnis plaga Christicoliarum plena erat, ex Italia sinibus
expulsi sunt, opera strenuissimorum Christi militum patrum Inqui-
sitorum sequentium vestigia fortissimorum Principum, atque Du-
cum præ ceteris Patriarchæ Dominici, qui primus in partibus Tho-
losanis, & Albigeniis sanctissimo hoc officio functus est, & victo-
rissimi athletæ Petri Martyris primi Inquisitoris in Italia, superin-
fusa postmodum luce clarissimæ, ac profundissimæ doctrinæ præ
alijs angelici doctoris. S. Tho. de Aquino, qua omnis hæreticorum
infestatio tenebræque penitus abolitæ sunt.

Rursus in solo spiritu aliqua fieri contingit duobus modis, quorum unum
d. c. Episcopi. tantum prosequitur. Cap. X.

SCIENTIUM est quinto, pro clariori etiam explanatione prædi-
cti capituli, quod aliqua contingere in solo spiritu potest intelligi
duobus

duobus modis. Vno modo, quod nullatenus fiant in corpore vigi-
lando, sicut ea quæ accidunt in somnis tantummodo, & quæ sola
imaginatione vel ecstasi videntur fieri. Alio modo, quia licet ali-
qualiter fiant in vigilia, non tamen fiunt naturaliter tantum in ple-
na vigilia, sed semper aliquid interuenit opere diaboli confictum
modis supra declaratis, scilicet, vel per præstigium, vel etiam per dæ-
monum apparitionem in corporibus assumptis. Verbum ergo præ-
dicti cap. quo dicit ea quæ ibi narrauit, quod intelligenda sunt in so-
lo spiritu, aut in somnis facta, intendit hoc secundo modo, non au-
tem primo. Quod quidem probatur primo, quia primo modo non
potuisset sic eas deludere, vt vigilantes postea putarent se solutis sen-
sibus fecisse, quæ in somnis vel ecstasi, seu in raptu tantum per vi-
sionem, scilicet imaginariam, acciderunt. Cognoscunt enim natu-
raliter homines dum vigilant differentiam status vigiliæ, atque som-
nij ecstasice, & corporeæ visionis. Nam differentiam inter vigiliam
& somnum, nullus est qui se cognoscere non experiatur. Cui etiam
cognitioni ratio suffragatur. Nam cum idem sit sensus somni & vigi-
liæ, secundum Philosophum in libro de somno & vigilia, sicut vni-
uersaliter omnium contrariorum est eadem cognitio, & nulla sit cer-
tior cognitio apud nos quam sensus exterioris circa propria sensibi-
lia, vt habetur secundo de Anima, propter quod etiam circa hæc
non contingit sensum errare, sequitur quod quilibet certissime co-
gnoscat differentiam status quando vtitur sensibus corporeis ab om-
ni statu, quo eis non vtitur, siue dormiat, siue quomodolibet extra se
fiat, si tamen sit sanus corpore. Differentiam quoque status, dum
quis patitur vel non patitur ecstasim, dubium non est quin eadem
ratione cognoscant qui talia patiuntur. Vnde etiam Ezechiel co-
gnouit differentiam status, de quo dixit se fuisse in visu in Ierusalē,
seu in spiritu, a statu plenæ vigiliæ quando hoc referebat. Et quan-
do sic fuerat in spiritu, non est putandum, quod crederet se esse tunc
in corpore in Ierusalem. deceptus enim fuisset: quod non est con-
cedendum vllatenus in prophetia Domini. Mulieres autem illæ pu-
tabant se transferri corporaliter; perficere quoque vigilantes quæ-
cunque narrabant, & dum essent postmodum in plena vigilia, hoc
ipsum vere factum prædicabant: vnde facile patet, quod non sim-
pliciter in somnis, aut in raptu eis hæc contingebant. Secundo etiā
probatur hoc idem, quia si capitulum vellet, quod illæ mulieres de-
luderentur, & in somnis, & in spiritu simul, hoc esset impossibile,
nisi ad modum quo angelus apparuit in somnis Ioseph, aut etiam
Petro ecstasim passo, & tunc optime cognouissent mulieres illæ,
quod visio fuisset solum imaginaria sicut illi cognouerunt. Si vero
capitu-

capitulum intenderet, quod hoc accidisset vel in somnis tantum, vel in spiritu tantum, tunc falsum poneret capitulum, dum secundum istos opinantes vtrunque modum delusionis astruit interuermisse. Si vero mulieres quasdam intenderet in spiritu, vel raptu delusas, quasdam vero tantum in somnis, tunc quilibet per se cognouissent in vigilia demum positae differentiam status, ut dictum est. Vnde exponendum est, quod d. cap. tantum voluit insinuare per hos duos modos magis notos in scriptura, modum in genere, quo aliquibus videatur vere aliquid fieri, quod tamen vere non fit. Sub quo generali modo, non nisi duobus his specialibus modis, videlicet per praestigium vel apparitionem spirituum in corporibus assumptis contingit homines sic posse deludi, ut putent in plena vigilia constituti, sic se res habuisse sicut eis videbatur, dum deluderentur. Et sic habetur sensus Spiritus sancti in illo capitulo: quia hic sensus solus est verus, ut deductum est. Veritatis autem & non falsitatis auctor est Spiritus sanctus. Non est autem generalis etiam concilij determinatio, tam exacte necessitatis fidei vel autoritatis, ut verba eius, quae obscuritatem habent, & falsa magis videntur quam vera, non suscipiant expositionem, qua trahantur ad sensum verum, quando quidem sacra etiam scriptura, quae maioris est autoritatis, interpretari possit. Cum ergo possibilitas delationis corporalis hominum a demone, habeatur potius ex sacris litteris, quam oppositum: quinimo lumine naturali cognoscatur, ut saepius in superioribus est deductum, etiam si concilium aliquod asserat tale quid pro aliquo tempore, vel aliquibus determinatis personis, non contigisse; non propterea putandum est esse determinatum, quod id sit impossibile factum.

Non determinatur in d. c. Episcopi. esse impossibile illa fieri corporaliter, quae quandoque contingunt in somnis. Cap. XI.

SCIENTIUM est ultimo pro eo. cap. declarando, quod in eo non determinatur esse impossibile talia omnia fieri corporaliter, ut ignoranter putat Aduersarius. Nam quod dicit (Cum mentem cuiuscunque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatem sibi subiugauerit, illico transformatur se in diuersas species personarum, & similitudines &c.) non sic accipiendum est, ut illa coniunctio, cum, habeat vim inferendae necessitatis antecedentis huius dicti ad consequens, sed contingentiae, seu possibilitatis tantummodo. Intendit enim, quod possibile est demoni tales mulieres deludere tali modo. Vnde si asserant se vere, & in corpore deportari ad seruendum Dianae tanquam vni dearum, non propter hoc credendum est, quod Diana

Diana dea sit, & ei vel Herodiadi ab aliquo vere seruiatur, ut dominæ. Cum enim hæc falsa sint, ut edocet fides, oportet de necessitate dicere, quod talia se credentes experiri, deludantur a diabolo falsitatem omnium primo latore. Si vero non dicantur aliqua contra fidem, & ob hoc impossibilia esse, vel fieri: sed potius asserantur, ea quae facile possunt contingere, puta, quod multa fiant in opprobrium fidei, dum eidem fidei baptismoque renunciatur: & quod ad hoc portentur a diabolo, ut facilius, & sine timore in loco semoto per multitudinem fiant: non est hoc negandum ex intentione capituli illius. Immo si ratio iuncta experientiae conuincat, quod diabolus hoc modo suae melius malitiae satisfaciatur, non est contra capitulum illud, quod sic fieri, uel euenire credatur. Et ideo si talia denuncientur, & testibus confirmantur de visu: & ab his praecipue qui expertos se asserunt hæc omnia, uel similia: non minus hæc a iudicibus fidei credenda sunt, quam ex similibus indicijs tantum moti sancti Doctores crediderint minus credibilia, puta, quod dentur incubi, ac succubi demones, ut in libro nostro deductum est. Et eo praecipue, quod determinationes conciliorum circa fidem, theologorum proprium est declarare quomodo intelligi debeant, & non Canonistarum, & minus Iuristarum. Et ideo si patres Inquisitores, qui communiter profundissimi Theologi sunt, iudicent talia non contradicere predicto cap. non possunt Iuristae absque nota temeritatis se eis opponere. Debet enim unusquisque gradu suo contentus esse, & suarum virium mensuram non excedere. Mitto quae diximus in primo opere nostro, incertum inquam esse, an particulare, vel generale fuerit illud concilium, an rite congregatum, vel etiam confirmata decreta eius per sedem apostolicam, quis auctor, quo tempore, cum praecipue inter concilia generalia non annumeretur, dist. 16. cap. primo. Vnde si liber sine certo auctore ex hoc ipso computatur inter apochryphos: multo magis concilium praedictis conditionibus incertum. Nec auctoritas Gratiani sufficit, ut eidem fides indubia praestari debeat: cum multa alia, quae refert, inter paleas computentur. Quod si etiam generale riteque congregatum, & confirmatum concilium fuerit, non adimitur cuiuslibet recurrendi facultas ad apostolicam sedem, ut supra probatum est, ut eius verba obscura, & quae errorum occasio esse possunt, melius declarentur, & exponantur secundum debitum sensum. Sed & plures Pontifices declarauerunt inueniri modo talia, corporaliterque fieri, prout iudicant patres Inquisitores, immo processus eorum iudiciaque confirmant, atque sententias contra tales personas sceleratissimas, & ut executioni mandarentur fauorem impenderunt. Sicut nuper etiam Cle-

Clemens VII. præcepit domino Gubernatori Bon. vt daret omnē fauorem patri Inquisitori Parmensi contra quosdā infectos hæresi strigiatos. Et breue incipit. Accepimus non sine animi &c. Hos autem dicunt patres Inquisitores in cursu plurima nefandissima in opprobrium fidei committere, quorum gratia hæretici iudicantur. Non potest ergo dici, quod talia fiant tantum in spiritu, aut in somnis, secundum intentionē, & intellectū Aduersarij. Alias in somnis quis incurreret hæresim, quod est falsissimū, cum nec etiā minimū peccatum in somnis per se cōmitti possit. Immo sequeretur, quod Papa qui contra prædictos fauorem præstat Inquisitoribus, vt diximus, & non nisi apostolica autoritate, iam ut Papa erraret, immo faueret errantibus, si contra determinationem concilij patres Inquisitores sentirent. Nulla ergo concilij cuiuslibet determinatio, prædictis Inquisitorū iudicijs aduersari potest. Sed qui eis potius aduersantur, manifestissime fauent hæreticis: & fidei catholice inimicis, vt ex præmissis clarissime constat. Et cum addit vltimo Aduersarius, non esse recedendum a dispositione textus illius per subtilitates sophisticas, & argumenta, verum est. Sed intelligitur a vera, & bene intellecta dispositione textus, qualem ipse non possidet intellectu, vt prolixè satis deductum est. Autoritas etiam quam allegat ex. c. quidam. 24. q. 3. licet non sit ad propositum, quia loquitur solum de sacris litteris noui, ac veteris testamenti, inter quas non annumerantur determinationes conciliorum, neque ad earum auctoritatem attingunt, vt supra deductum est: tamen adhuc dicimus, quod prædictum sensum quem dedimus, flagitat a nobis Spiritus sanctus, ut diffuse supra probauimus: non autem sensum, quem dedit Aduersarius: immo est ei aduersus, cum sit falsus, & ad hæresim deducens, vt etiam infra tangemus.

Rationem sextam ex præsumptione iuris assumptam: Septimam quoque, quia procedunt hæc a spiritu maligno, nequaquam præualere.
Cap. XII.

Ratio 6.

Sol.

Sexto arguitur ab Aduersario. Hoc habet præsumptionem iuris, immo de iure probatur per. d. c. Episcopi. Ergo non admittit probationem in contrarium, vt no. in auth. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. Solu. Immo non habet nisi apud non intelligentes iura, ut intelligi debent: vnde contra tales admittitur probatio. Et si etiam contra habentia præsumptionem iuris non admittatur probatio in iure: admittitur tamen in scientia superiori, cuius est iudicare & examinare, an tale quid bene statuatur, an non: an præsumptio

sumptio illa rite per textum habeatur, an ignorantes, ut sit in proposito. Quia nec ius, nec rite accepta præsumptio iuris contra determinationem theologorum inuenitur circa præsentis quæstionis articulum, vt deductum est in præcedentibus.

Septimo sic arguitur. Procedunt hæc a spiritu maligno, falso, mendace & deceptore: & qui multos habet nocendi modos. Ergo magis debent dici falsa quam vera. Et sic processit capitulum Episcopi. Solu. Ex hoc, quod horum omnium author principalis est diabolus, non sequitur, quod omnia sint delusoria & falsa. Sed bene sequitur, quod omnia faciat intentione nocendi, siue vera sint, siue falsa. Sophistica valde est ratio ista deducens ad manifestas hæreses, & apertissimas falsitates. Si enim diabolus, quia falsus est & mendax atque deceptor non nisi falsa, & delusoria dicat, & faciat, sequitur, quod omnia, quæ referuntur in Euangelio dicta per dæmones de domino Iesu, falsa fuerunt. Et sic falsum esset illum esse Christum & filium Dei: quia hoc dictum est a diabolo, quod est hæreticum. Similiter omnia, quæ comprobantur per eos fieri, vel dici per maleficos vel arcepicios, opera falsa erunt, vel delusoria: sicque delusorij essent cruciatus, innumeraque maleficia, quorum ipsi sunt causa. Falsa essent omnia dæmonum dicta, dum respondent exorcistis inuiti, quæ omnia cum sint manifestissime contra omnium sapientum extimationem: & contra id quod quotidie experimur, patet quid momenti habeat ista ratio, ex cuius assumptis principijs hæc falsa sequuntur. Veritatem ergo diabolus sæpe dicit, sæpe non fallit, neque deludit. Sed hæc omnia facit, vt tandē validius decipiat: dum ex his sibi fides ab iniquis præstatur. Quod non accideret, si semper falsitatem diceret, si semper deciperet, aut deluderet pereuntes, vel inuocantes: sed potius ab omnibus etiam pessimis hominibus fugeretur & euitaretur. Et quia veritatem etiam non loquitur, nisi vt fallat: ideo Dominus non sinebat dæmones loqui etiam quod verum erat, vt habetur Luca. cap. 4. Et hæc sufficiant ad argumenta Aduersarij, quæ in primo illo tractatu de Lamijs, pro sua phantasia, quæ continet falsitatem, inducit.

FINIS.

*Explicit primus Tractatus in Ponzinibium de Lamijs.
Incipit Secundus.*

V. Viso

Iso igitur eo, quod primo proposueram, quomodo inquam rationes Aduersarij contra veritatem facta non procedunt, uidendum est illud, quod secundo promiseram declarare, quomodo videlicet rationes, quas pro opinione quam defendimus, ipse proposuit, non bene sed erronee soluat. Alias autem rationes ad idem, in priori opere nostro produxi latius. Prima ergo ratio pro nostra opinione ab Aduersario, ut eam soluat inducta, talis est.

Ad rationem ex communi strigum confessione sumpta solutio dei-
citur Ponzinibij. Cap. I.

Ratio prima
bona.

So. Ponzini.

Improbatio
Sol.

Hi qui sunt de secta strigatus, confitentur iuridice se ire ad cursum, & negare fidem, facere homagium diabolo, & alia quae narrantur. ergo credendum est hanc esse vera: & procedendum contra tales sicut contra alios haereticos. Soluit autem dicens, quod confessio talium in iudicio est erronea, & non admittenda, cum sint personae delusae: nec confessio ista continet verum, aut possibile, & quia respuunt ista ius, & natura, confessio distat ab actu. Vnde non valet dicere, sic fatentur: ergo sic est. Et quicquid est contra naturam, deficit in suis principiis: ergo naturaliter impossibile. Item non statuitur regulariter in criminalibus confessioni Rei, nisi in causa haerese mentalis: quia non potest aliter probari quam per confessionem: non autem de actu ad extra, & maxime de minus verisimilibus, ut sunt ista. Pro praedictis autem allegat plures auctoritates Iuristarum. Sed hanc solutionem falsa multa supponere, super quae fundatur, patet ex his quae in praemissis tractatibus dicta sunt. Falsum est enim primo, quod tales personae sint a diabolo vniuersaliter delusae quo ad articulos haereticos, propter quos principaliter contra eos procedunt patres Inquisitores. Vnde licet in aliquibus concurrentibus deludantur, non tamen sequitur, quod non possint uera confiteri, quae erronea sapiunt, aut patrarunt. Et iudicium Theologorum, & quibus incumbit ex officio, non autem eorum qui sunt puri legistae, erit distinguere, & cognoscere, an istae sint delusiones, vel non. Et secundum allegata, & probata, esse talia, vel non esse contra fidem, procedent absolviendo, vel condemnando de consilio peritorum: qui tamen cum stare secundum iura non teneantur patres Inquisitores, praesupponuntur esse periti in iure, & quantum ad ea praesertim, quae spectant ad officium suum. Vnde nemo se debet illis opponere: sicut nec alijs iudicibus in his, quae pertinent ad forum suum. Falsum est etiam, immo haereticum, quod ista sint impossibilia

possibilia absolute, vel secundum ordinem nobis reuelatum in sacris litteris, licet sint impossibilia plurima naturaliter secundum virtutem humanam actiuam. Excedit enim virtus demonis virtutem, & potentiam hominis cuiuscunque, iuxta illud Iob. 41. Non est potestas super terram, quae ei valeat comparari. Et loquitur de diabolo, & satana. Ex hoc autem bene sequitur, quod ius civile, quod non nisi circa actus humanos non supernaturales versatur, ista respuat, non simpliciter tanquam falsa, quia hoc non potest cognoscere, aut intelligere secundum se, sed tanquam excedentia iudicium, & potestatem suam. Et haec est causa quare sancta Mater Ecclesia noluit iudicium super talia committere puris Iuristis: quia ultra hoc, quod haeresis est crimen spirituale, cuius iudicium soli spirituali etiam iudici merito reservatur, est etiam de rebus, quae secundum suam propriam facultatem impossibile est eos intelligere. Vnde sequitur, quod non possint per eos bene iudicari, sed solum per Theologos, quorum proprium est ista cognoscere. Et propterea in principio sancta Mater Ecclesia commisit hoc officium solis fratribus Praedicatoribus, in quibus praeter alijs a suae institutionis primordio studium sacrae Theologiae florebat. In processu vero temporis etiam patribus Minoribus in aliquibus partibus demandatum est merito tale munus, eo quod & ipsi (licet praeter suam regulam) studio sacrae Theologiae egregie incumbant. Et si dicatur, quod etiam Episcopis committitur hoc officium cognoscendi de talibus, & iudicandi. Respondetur, quod verum est profecto, & principaliter eis committitur, quia etiam ipsis incumbit ex gradu suo, ut sint perfecti Theologi, cum habeant alios, & illuminare, & pascere spiritualiter circa perfectionem fidei, ac bonorum morum. Debent etiam, iuxta Petri sententiam esse parati, & dispositi reddere rationem de ea, quae in eis est fide: & ut boni pastores spirituales, sibi subiectos ab haereticis, & tyrannis sicut oves a lupis toto suo conamine defendere. Et si aliqui non sunt tales, hoc est per accidens: & ipsi tandem viderint. Ad propositum igitur redeunt, licet haec quae supra facultatem naturalem hominum fiunt, respuat ius pure humanum, secus de diuino: quae tamen statuit iudicari humano more, secundum inquam allegata probataque, quantum fas est in talibus. Falsum est tertio, quod in criminalibus non stetur confessioni, & ratificationi ipsius Rei, si prauenerint accusationes, aut depositiones, testes & indicia sufficientia, ut semper contingit priusquam contra tales ab Inquisitoribus proferatur sententia. Alias oporteret iudicem omnibus semper interfuisse, quae per Reum facta sunt. Neque etiam sunt minus ista verisimilia considerata potentia simul, & malitia

demonum, multitudine quoque omni generis testium, & Reorum ubique per Christianitatem. Vnde patet, quod solutio Aduersarij ad hanc primam rationem pro veritate factam nullatenus procedit.

Ad rationem ex experientia sumptam solutio Ponzinibij, reprobatur. Cap. II.

Ratio 5.

Solutio Ponzin.

Reprob. Solutio.

PER experientiam, quæ est rerum magistra, primo Metaph. fuerunt hæc visa, & cognita, et harum est publica fama. ergo credenda sunt c. In nomine domini. de testi. Et præcipue cum fama publica faciat fidem. c. Cum oporteat. de accus. ergo &c. Respondet autem Aduersarius, quod cum ista contingant in solo spiritu, non possunt per experientiam, aut per testes de visu cognosci, vel probari, quia supple spiritualia non videntur: nec experimur nisi ea, quæ fiunt in corpore. Addit etiam, quod si subtiliter examinarentur qui dicunt, se talem quandoque multitudinem vidisse, non de numero illorum existendo, sed a longe, vel quomodolibet, cognosceretur, quod vel non concludenter deponerent: cum ista dicantur contingere de nocte, & in loco solitario, & præter naturam: vel ipsos pariter deludi deprehenderentur. Sed solutio ista non procedit: quia contingunt nunc etiam ista in corpore fieri, ut probatum est. Vnde possunt experientia cognosci etiam a testibus, multo magis a Reis, & a participantibus in eodem crimine. Patrum autem Inquisitorum est postmodum iudicare, qualiter ibi delusio, vel certe rei veritas inueniatur, & a qua causa ista procedant. Neque enim diu personas aliquas demones sic illuderent nisi per infidelitatem mentes earum prius cepissent, ut elici potest ex dicto. c. Episcopi. Vnde semper, vel causa, vel effectus huius nefarii commertij hominum cum diabolo est apostasia a fide, quam seruant etiam vigilantes, & pleno liberoque sensu vigentes, ut etiam verbis suis ostendunt, quinimmo alios quoque suis adhortationibus in idem damnationis barathrum inducunt. Vnde etiam si in prædictis deluderentur, quod non est vniuersaliter verum, ut supra probatum est, habent tamen adhuc Inquisitores ex officio suo contra eas procedere, sicut contra quoscunque hæreticos, vel hæresiarchas. Et quanto magis cum hæresim, & animum apostaticum prætendant factis, de hocq; accusentur, puta quod opprobrijs crucem sacrumque Christi corpus affecerint, & huiusmodi. Quod autem ista dicantur fieri non de communiter, verum est: sed semper locus perfunditur aliqua luce procurata per demones, ut possint seinuicem satis intueri, confertente ad idem sæpius nocturno syderum lumine: quo fit etiam, ut ab alijs hæc longius prospici possint, ut per experientias in nostro opere

opere contigisse probauimus, Et licet hæc fiant communiter in locis ab habitationibus hominum semotis, non tamen tanta est semper distantia, quod a nullo habitaculo possint videri. Et si dixerint loci habitatores, quod vigilantes & pleno sensu talia viderint a longe vel audierint, proculdubio credendum est. Alias unicuique licebit cum audierit referri quæ non vidit, aut credit, simpliciter negare & dicere narranti, tu a diabolo deluderis, vel delusus fuisti. Licet autem in tali frequentia contingat (ut sæpe diximus) multa fieri præter naturam vel supra per diabolicam potentiam, quæ excedit humanam: concurrunt tamen multa naturaliter facta, sicut quod quandoque etiam pedestres istæ maledictæ personæ cōueniunt: licet quandoque velocius procedant demonum auxilio fultæ, ut visu pluries comprobatum est etiam ab alijs. Quia vero præsupponitur quod istæ personæ subtiliter ab Inquisitoribus examinentur magis quam possit per Iuristas fieri, qui tot circa talia contingentia, & maxime præter naturam facta (pro ut diximus) non cognoscunt: quæ tamen cognoscunt Theologi, qui non sanguinem vel pecunias, sed Christi honorem fideique profectum sitiunt, eiusque depressionem abhorret: ideo debet quilibet bonus & sapiens Christianus eorum examinationibus & iudicijs acquiescere: nec se illis presumptuose ac ignoranter opponere, quando quidem sapientiores mundi homines, immo Pontifices & Prælati ecclesiæ, non solum eorum iudicijs sunt contenti, sed eis etiam in talibus fauorem præstant.

Reprobatur Solutio Ponzin. ad rationem probantem realem corporum delationem in cursu esse possibilem ex reali delatione, qua Christus delatus est in montem excelsum, & supra pinnaculum templi. Cap. III.

RATIO tertia pro veritate talis est. Dæmon portauit Dominum nostrum in sanctam ciuitatem, & in montem excelsum. ergo potest alios homines multo magis portare, Reg. Non debet, de re. iur. Quod etiam comprobatum est in multis. ergo & horum etiā delatio, præsertim cum iurata sit, concedenda est. Respondet Aduersarius primo in hæc verba, quod consequentia quæ fit de dicta confessione, est falsa. ergo argumentum quod fit de ea, est fallax & nullum: quia destructo consequente in quo stat ratio antecedentis, destruitur antecedens. Secundo respondet, quod non sequitur, Diabolus portauit Christum, ergo portat has mulieres. Tertio dicit, quod cum cap. Episcopi, negat ista fieri in corpore, negat consequenter possibilitatem huius delationis, quia quod est possibile, est admissibile. Cum enim præcipiat talia non esse credenda fieri in corpore, videtur eadem ratione,

Ratio tertia.

Reponso Ponzinibij.

tionē, quod sentiat nec ista a maligno spiritu fieri posse nisi in spiritu & illusione. Non enim simpliciter & absolute dixisset hæc fieri tantummodo in spiritu & non in corpore: quia sicut quæ rerum naturæ prohibentur, nulla lege confirmata sunt. Vbi repugnantia. si de re iur. ita quæ a natura conceduntur, a lege tanquam possibilia admittuntur. Quarto dicit, quod cum bene distinguens sit proximus veritati secundum Senecam, & indistincte loquens reprehensibilis sit, ut imperfecte loquens: textus autem. c. Episcopi. qui supponitur Spiritu sancto dictante factus, non distinguat, sed præcipiat non credi ea fieri in corpore, sequitur quod nos distinguere non debemus. Quinto dicit, quod non est verisimile patres illos conditores. c. Episcopi, non fuisse memores delationis Christi, & aliorum a demone: & tamen his non attentis, dixerunt ista non fieri in corpore, inducentes ad hoc exemplum Ezech. & Pauli, ergo dicendum est, quod noluerunt exemplum illud de Christo, & de quocunque alio attendi. Nam de exemplis non est curandum. I. Nemo. C. de sententiis. Bona quæ raro accidunt non faciunt legem neque regulam. si de re iur. l. ea quæ raro. Non enim debet fieri lex de resuscitatis a mortuis, eo quod Lazarus fuit a morte resuscitatus. Sexto dicit, quod diabolo est adepta potestas a Christo, & est religatus in inferno usque ad aduentum antichristi, quo tempore soluetur a vinculis, ut vires suas exercent in malos: & ideo non potest modo exire ut portet homines & alia faciat, quæ referuntur. Septimo dicit quod Christus fuit a diabolo portatus ex permissione eius, unde si non constet de permissione Dei, non debent credi istæ aliæ delationes. Octavo addit obiiciens. Si diabolus sic potest, cur in paucis & abiectis personis tantum hoc facit, cum sit indifferens & universalis tentator mundi? Neo possunt asserre tales personæ indubitatum de his testimonium, arg. ex d. c. Episcopi. Fama enim debet habere ortum a personis fide dignis & honestis. c. cum oporteat de accus. Sic igitur (inquit) patet, quod cum hoc argumentum de Christo patiat retortitionem, sequitur quod sit inefficax. Quicquid autem sit de hac demonis potestate, principalis conclusio videtur vera. Hæc ille, vel ex illo. Sed in his omnibus quatenus repugnant principali proposito nostro aberrat a vero. Et quo ad primum quidem dictum suum, dicimus quod consequentia illa in ratione tacta bona est, inferendo ex facto ipsum possibile: quia ab esse ad posse valet consequentia, ut scientia logica docet. Et qui facit quod maius est, potest etiam facere quod minus est, & quod etiam æquale est saltem actu vel virtute, etiam si non semper formaliter. Sicut qui potest generare hominē, non potest generare asinum, nisi virtute seu potius eminenter, quia dignius asino generare potest. Vnde non debuerat dictam consequen-

Impugnatio
Sol.

tiam negare, nisi ad probationem eius talem in argumento satisfacere, si vinculum illius fugere cupiebat. Et quod dicit ideo argumentum esse inefficax, quia consequentia est falsa, est probare idem per idē, quia argumentum illud non est nisi illa consequentia. Sed compatimur. Quod vero addit, quod destructo consequente destruitur antecedens, verum est, si consequentia bona sit: Sed contra, posito antecedente, ut hic ponendum est per fidem, ponere oportet etiam consequens, secundum eandem necessitatem, ut logica docet. Hæc autē consequentia probata est esse bona. Secundum etiam dictum suum non procedit. Neque fit ista consequentia a sapientibus. Christus fuit portatus a diabolo &c. ergo istæ mulieres portantur. Forte Adversarius vidit aliquam apparentiam in hoc modo arguendi: & ideo sic argumentum formavit. Sed nullam apparentiam habet nedum apud logicos, verum neque apud mediocriter ratione vigentes. Sed ex illo antecedente bene inferitur, ergo istæ mulieres possunt portari ab eodem, considerata potentia naturali eius, quæ semper est eadem, & considerata ex hoc Christi facto regula providentiæ divinæ, ut non solum permittat homines a demone spiritualiter tentari, sed per mutationes etiam atque molestias corporales. Quod autem de facto portentur, alia via convincitur ab alijs causis iudicibus.

Delationem corporalem personarum a spiritibus esse impossibilem non probatur in dicto. c. Episcopi. Cap. III.

TERTIUM etiam eius dictum patet ex præcedentibus esse falsum. Neque enim talem delationem esse impossibilem probatur per c. Episcopi. neque præcipit ista non esse credenda quasi sint impossibilia, alijs contradicere Evangelio: sed bene præcipit non esse credendum illas mulieres non esse de facto portatas ad serviendum Dianæ quasi deæ residenti in aliquo determinato loco distante, ad quā per longa terrarum spacia portarentur, ut putabant, & dicit etiam quod eis contingebant virtute diaboli illusiones &c. Et sapienter dictū est: quia talem delationem non habebat necessariam neque vtilem diabolus ad finem in quem deducere satagebat mulieres illas, ut videlicet crederent quæ erant contra fidem de pluralitate deorum, & conversione hominum in deos, ut paganorum error habebat. Præsentis autem delationis malitiosam & viciatam causam seu rationem, habet nunc diabolus, de qua supra dictum est. Vnde cum non sit eadem ratio præcipiendi, non idem etiam præcipi facile deducitur. Et consequenter ex eo non sequitur quod sicut non illæ, ita nec istæ portantur. Et multo minus præcipit capitulum illud tale quid non esse credendum, quia

quia talis delatio sit absolute vel etiam ordinarie impossibilis. Leges etiam admittunt non solum quod est possibile per naturam, sed etiam per altiore virtutem, cuiusmodi est diabolica virtus: licet de talibus non se intromittant, ut sapiant vel iudicent qualia sint: sed hæc superioribus legibus, hoc est, Theologalibus deferunt discutienda. Alias nullum miraculum, nullum etiam angeli vel diaboli opus admitterent canones aut supponerent leges civiles. Quod falsissimum est, cum sint plurimæ a Christianissimis imperatoribus promulgatæ. Christiani autem habent talia de necessitate concedere. Falsum est ulterius quod assert quartum dictum suum, immo rex. d. c. Episcopi, distinguit quæ sunt contra fidem ab his quæ non sunt contra fidem, ut ex supradicta declaratione capituli in responsione ad quintam rationem Aduersarii patere potest: & similiter in primo nostro opere in solutione primi argumenti. Licet etiam non sit necessarium, omnem textum explicare omnem distinctionem, quam admittere potest. Alias nullus indigeret glosa, nullaque regula pateretur exceptionem. Falsum est etiam quintum dictum eius, immo periculosum valde est dicere, quod textus ille indistincte præcipiat ista non esse credenda, & quod non fiant in corpore, quasi non possint fieri in corpore, & quod nihilominus recordarentur patres illi Christum fuisse portatum in corpore super montem a diabolo & c. Innuit enim iste modus loquendi, quod vel Euangelio non est credendum, vel concilium cui putat standum in omnibus, docet falsa, & præcipit contraria Euangelio: quorum neutrum sanam promittit fidem sic dicentium. Quod ergo illi patres fuerint prædictorum memores, non negamus. Sed quod non ista pro tunc attenderint, non fuit quia non curarent de illo exemplo, si fuisset ad propositum suum: sed quia non faciebat pro decreto suo, neque illi contradicebat, eo quod non negarent possibilitatem talis delationis, quam illud inferebat exemplum. Dicere autem absolute, quod non est curandum de illo exemplo, est dicere quod non sit curandum de euangelio: quod quantam fidem prætendat in dicente, quisquis is est, viderit. De exemplis etiam non est iudicandum ut alii quis condemnatur solum exemplo alterius damnati, quia posset ille non iuste fuisse damnatus: sed est curandum ad inferendam aliquam possibilitatem absolute, si per exemplum (ut hic accidit) inueniri comprobetur. Vnde patet, quod autoritas ista non est ad propositum. Et hoc sæpe contingit Aduersario in his suis tractatibus, inducere inquam tam Philosophorum quam legum autoritates non ad propositum & cum fallaciis amphibologiæ, vel æquivocationis, vel figuræ dictionis. Quod si forte Arist. inducatur dicens in primo Priorum de exemplis, quod ponuntur non quia semper ita sit, sed ut discentes assentiant.

sentiant. Respondetur, quod Arist. hoc dixit, quia pro exemplo inducitur sæpe quod falsum est vel fictitium, ex eo quod non queritur quandoque similitudo ex suo esse, sed ex sua ratione quam importat. Si vero summatur similitudo uel queratur ex eo quod est aut fuit in re, per exemplum, valde curandum est ne falsa dicantur aut introducantur pro veris. Et sic est in proposito. Quia super veritate prædicti exempli de Christo fundatur, & ex ea inferitur veritas possibilitatis prædictæ delationis. Vnde hanc negare, est negare Euangelium. Et quod addit hic homo, quod ea quæ raro accidunt, non faciunt regulam, si intendat de his quæ accidunt a casu vel a fortuna, verum est, quod non cadunt sub regula quod sint nunc vel tunc, hoc vel illo modo facienda: licet etiam sub hac regula legali cadant, quod non sunt ita iudicanda sicut ea quæ ex intentione facientis procedunt. Sed ea quæ licet raro accidunt, tamen vel necessario vel ex intentione naturæ vel agentis a proposito & secundum directionem rationis proueniunt, ista inquam cadunt sub regula si sint moralia, vel civilia. Sicut dantur leges & regulæ circa electiones Papæ & Imperatoris, & circa multa alia rarissime contingentia. Sicut etiam est scientia de his quæ raro contingunt, sed tamen necessario in natura, puta, de eclipsibus. Veruntamen ea quæ consentuntur strigæ iam nunc raro non accidunt: sed quam frequenter, ut ex processibus earum patet.

Diabolum sic in inferno religatum teneri, quod non possit ad nos tentandos accedere, sapit hæresim. Cap. V.

SEXTVM etiam dictum Aduersarii non procedit: sed innuit dicentem, valde ignarum sensus sacre scripturæ, & habere periculosum sensum de illa diaboli religatione: hunc inquam quod diabolus sic sit per mortem Christi ligatus in profundum inferni, quod non possit ad nos tentandos accedere, cuius contrarium docuit Christus quando dedit potestatem Apostolis & successoribus eiciendi dæmonia. Docet Paulus, qui dicit ad Ephes. 6. quod non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus & potestates, & aduersus spiritalia nequitie in caelestibus. Docet Petrus qui dicit, 1. Pet. 5. quod aduersarius noster diabolus circuit quærens quem deuoret. Docet denique tota Mater Ecclesia concinens. Mundus, caro dæmonia, diuersa mouet prælia. Docent omnes Theologi demonstrantes quod substantiæ spirituales ibi tantum sunt, ubi operantur: Vnde si in inferno dæmones omnes religati sunt, nihil poterunt in hoc mundo penitus operari, neque homines etiam spiritualiter aut corporaliter tentare vel molestare, contra manifestam omnium

doctorum catholicorum sapientiam, & communem vulgatissimamque experientiam. Mirum, quod talia non aduerterit Adversarius, cum sit Christianus; & putet se in talibus non ignarum. Dicitur autem religatus diabolus per passionem Christi: quia iam non habet potestatem, quam prius habebat, impediendi liberum sanctorum transitum ad caelestia, cum sine macula decedunt vel purgati redduntur. Aperta est enim modo ianua paradisi talibus sanctis animabus, soluto per Christi passionem pretio, ad quod tota natura humana propter peccatum primi parentis erat obligata. Et hoc impedimentum potestati diaboli attribuebatur, eo quod deuicerat tentando primum parentem: & ob hoc in seruum eius, totum fuerat redactum genus humanum: quia a quo quis victus est, eius seruus factus est. 1. Petr. 2. Nunc autem quia per Christi sanguinem sumus a tali seruitute redempti, sic erepti de potestate eius ut non habeat potestatem impediendi transitum animarum, aut eas detinendi, dicitur esse ligatus. Posito etiam, quod princeps demonum, qui quasi a toto mundo ante aduentum Christi adorabatur, & ex hoc vocabatur a Christo princeps mundi huius, esset sic (ut Adversarius imaginatur) in inferni uoragine ligatus catenis ue funibus, nec posset per se & immediate quenquam tentare, nunquid per hoc sequitur, quod non posset homines tentare aliorum ministerio vel obsequio, & per eosdem omnia facere, quae narrantur de strigibus? Dicitur etiam religata potestas diaboli, non quia non eandem habeat cum augmentata indies malitia, sed quia non tantam super homines exercere potest ut antea faciebat, coercentibus nunc eum sanctis angelis, & se validius defendentibus sanctis hominibus per virtutem sacramentorum, quae ex passione Christi & originem & vigorem habent. Plenam autem potestatem tempore Antichristi reassumeret permittente Domino, & sic exigente defectu fidei, qui vniuersaliter pene erit in mundo.

*Non permittere Deum a diabolo striges decipi sine ratione
dicitur. Cap. VI.*

SEXTIMUM quoque dictum Adversarii non procedit. Nam quid spernit Deus vel non permittat, non potest sciri nisi ex reuelatione in supernaturalibus, vel ex euentu in aliis. Cum ergo permiserit delationem corporalem in Christo, & ex hoc cognoscatur id esse possibile fieri circa alios etiam si per rationem naturalem non cognosceretur, non debet negari Deum non permittere tale quid in aliis reperiri: um de euentu habemus rationabilem causam, nisi comprobaretur repugnare sacrae scripturae vel signo ei equiualeanti, puta si per

verum

verum miraculum, comprobaretur hoc non permitti a Deo in aliis: vel certe repugnaret expresse determinationi Ecclesiae, quae in proposito non inueniuntur, ut dictum est. Vnde cum habeamus humana indicia huius effectus quantum possunt de eo haberi, per testes & confessiones, per causas & effectus, ut in primo opusculo deductum est: ualde stolidae & obstinatae mentis est ista negare a Deo esse permissa. Ad oppositum autem non habemus nisi rationes ualde sophisticas uel procedentes ex malo intellectu sacrae scripturae & canonum, uel ex ignoantia potestatis demonis & modorum quibus ista possunt fieri uel non fieri uere delusorie. Octauum etiam suum dictum non mouet. Ideo enim diabolus uiles personas sic magis tentat, quia eas facilius per uoluptates trahit, quibus de se priuatae sunt. Priuatio enim maiorem generat appetitum. Et indigens, rem partam auidius conseruat, fortius illi a quo tale bonum habet inherens, ne forte si ab eo recedat, amittat quod adeo concupiscit. Nobiles autem & diuites, commoditatibus & delectationibus abundant. Sapientiores autem praestant iudicio & timore Dei: & ideo etiam si forte ex curiositate quandoque in talibus sint prolapsi, citius tamen isthaec abhorrent & derelinquunt, licet hoc etiam sit omnibus difficile propter magnam potestatem quam in eos iusto Dei iudicio ob criminum enormitatem accipit daemon, etiam quo ad corpus. Et quod additur, talium non esse acceptandum testimonium, patet quod ignoranter loquitur, & contra tex. c. In fauorem. de haereticis. Vnde non est aliter audiendus in hoc. Iama quippe debet oriri regulariter a fide dignis & honestis, sed infamia ista potest & ab aliis oriri, dummodo notitiam criminis habeant, a cuius accusatione soli inimici capitales excluduntur. Potest etiam oriri & causari infamia ex propria confessione, etiam si ea quae sunt sufficientia indicia ad interrogandum, non essent indicia sufficientia ad damnandum. Praedicta autem omnia saepe concurrunt in processu contra tales personas. Patet igitur quomodo Solutio Adversarii ad illam tertiam rationem, ex omni parte deficit.

Sol. Ponzi. ad rationem sumptam ex appetitu, quo se diabolus cupit adorari, simul ac ipsa ratio infirma esse manifestatur. Cap. VII.

QUARTA ratio pro ueritate, talis est. Diabolus uult adorari ab istis personis ut Deus. ergo magis in uigilia quam in somnis. Vnde a Saule Rege Israel uoluit adorari in uigilia, & similiter idem requiuit licet non obtrinerit a Christo Matth. 4. Et istae mulieres dicunt, quod portantur a diabolo gratia delectationis, & quod adorant eum. ergo uerissimiliter credendum est ipsum daemone eas portare ad ipsum

X a sum

Solutio Pon-
zin.
Reprob.
Solut.

sum ludum uere & realiter, ut etiam uere & realiter adoretur. Respondet Aduersarius, quod non sequitur hoc ultimum, & sufficit, quod adoreretur in domibus earum, sicut & aliquæ consentunt se facere: uel saltem in mente. Sed contra. Licet enim ratio prædicta per se sola efficaciter non concludat, sed solum adiunctis depositionibus, testificationibus, confessionibus, & euentibus &c. eo tamen modo quo a uerisimili procedit & persuadet, eam non deficit responsio data. Non enim negat ratio, quod diabolus non possit se facere aliter adorare, sed persuadet quod etiam prædicto modo faciat. Licet enim eius inuidiæ quam habet in hominem, aliquantulum satisfaciat, dum eum in ruinam inducit peccati mortalis & amissionis beatitudinis, a qua ipse recedit: non est tamen his plene contentus, sed in grauiora, quoad potest, eam conatur deicere crimina, ut non solum corde, sed opere, non solum secreto, sed publice Deum offendant, neget, execretur: sibi in uehementius scâdulum publice se offerat, & homagium adorans faciat: ut sic Deo similis prout superbus ab initio desiderat, uideri magis satagat & anhelat, quam facturus sit membrum illius Antichristus, de quo tamen dicitur. 2. Theil. 2. quod in templo Dei sedebit, id est, publice, extollens se tanquam sit Deus. Ideo etiam tales personas remotius portat, ut facilius ad uota sua hæcat, remota suspitione, quod a catholicis uideantur & accusentur, subministrata fiducia uel minori timiditate, ex consortio uniuersali eadem perpetrantium, & exemplo plurimorum. Datur etiam facilius in remotis libertas, & omnis commoditas fruendi uoluptatibus effrenate, ut in opusculo nostro dictum est.

Responsio Ponzi. ad rationem sumptam ex permissione diuina respectu malorum que sunt a strigibus, pariter ut ipsa ratio deficit.

Capit. VIII.

Ratio 5.

QUINTA ratio ueritati fauens, talis est. Deus permittit multa mala fieri opere demonum, ut probentur audientes quali deuotione & fide sint erga eum. 26. q. 5. Nec mirum. circa fin. ergo & hæc. Si enim essent delusiones, nullus tentaret uelle experiri, sed potius ea sperneret. Respondet Aduersarius, quod non sequitur. Deus permittit hæc. ergo illa: quia est arguere a separatistis. quod lex non admittit &c. Addit etiam quod satis probantur esse deuoti erga Deum qui nolunt talia credere uere fieri, utpote abominabilia. Sed licet hoc etiam argumentum parui momenti sit, sua tamen etiam responsio non satisfacit. Non enim uis argumenti in hoc consistit, quod si hæc uel illa mala permittit aut permisit Deus, sequatur necessario quod illa permittat. Sed quod sequatur necessario, quod illa permit-

tere

tere non est impossibile, aut incredibile, aut indecens uel contrarium diuinæ sapientiæ, aut iustitiæ, uel misericordiæ, prout putant qui oppositum conclusionis nostræ cum Aduersario dogmatizant. Quod autem ita de facto eueniat, alius probamus prius. Quamuis autem sequatur hoc bonum ex permissione malorum, quod uidelicet probantur deuoti: non tamen propter hoc solum Deus mala permittit: sed multa alia bona elicit ex malis, ut est reluctantiæ & integritas diuinæ iustitiæ punientis peccata personarum singularium, uel etiam uniuersitatum aut principum talia non punientium. Sæpe enim peccatum permittit Deus in punitione alterius peccati, secundum illud Apocal. 2. Qui in sordibus est, sordescat adhuc. Propter diuinam etiam sapientiam & providentiam ista contingunt, qua licet malitia demonum & malignorum hominum sic frenet, ut non tot mala faciant, uel aliis inferant, quot anhelant. Inuicem tamen omnia sic deducit, ut libertati operantium non inferat iniuriam. Deuotius autem & uere Deo fideles magis apparent & sint, qui oblatas sibi maximas voluptates & singulares curiositates respuunt, ne a Deo uero recedentes uel in minimo diabolo animarum nostrarum hosti censeriant, aut sacro sanctæ fidei abrenuntient & Baptismo, quam qui talia tam rationabiliter asserunt credere nolunt. Ostendunt enim isti se uiribus spiritualibus esse sic destitutos, ita se carnalibus mancipatos & deditos, sic in fide instabiles, quod si putarent ista esse uera, se continere non possent quin ea molirentur, & satagerent experiri: ita quod potius uellent fidei & Baptismo abrenuntiare, quam ab his uoluptatibus alienos fieri. Si ista etiam ideo non essent credenda quia sunt abominabilia, minus essent credenda maleficia pessima, quæ dicuntur fieri a pessimis iudeis & sceleratissimis hominibus opere diaboli iussus, & essent inde uoti sacri Theologi qui hæc & illa pariter docent Domino permittente contingere: deuotionemque ab hoc uero quærere adipisci. Utinam non ex hoc ostenderet se magis indeuotum, imperfectum & imbecilem uiribus & spiritu, tali timore nolens ea credere, quæ tot asseritionibus comprobantur accidere. Quinimmo suæ huic imperfectioni necnon ignorantia, labem pessimam presumptionis apponit, & iniuste suspectæque de fide persecutionis in inquisitionis officium macula tordidatur. Deuotissimi sunt & fidelissimi Christi milites, nobiles & principes qui audientes talia fieri in vituperium Christi & fidei catholice: & cognoscentes quod id uere contingere non sine ratione sacri Theologi affirmant, quorum principaliter interest ista cognoscere, eisque facile credentes, ita in his sicut in aliis pluribus, quæ facultatem illorum excedunt, fauorem omnem & auxilium, quo ad possunt, impediunt, ut tale sceleratissimorum hominum genus extirpetur,

petur, longeque a Christianorum sinibus propellatur. Contra im-
prudenterissimi, indeuotissimi, uel etiam infideles sunt qui ea que cre-
denda sunt non credunt. Et quod magis dolendum est persequentibus
inimicos Christi, uiribus corporeis uel etiam litteralibus se op-
ponunt, exponentes se (licet contra intentionem suam) maximo pe-
riculo, quod censeantur manifesti fautores hæreticorum: & conse-
quenter, quod ab Inquisitoribus merito molestantur. Et quod non
moueantur nonnulli ex deuotione quam fingunt, hoc est euidentissi-
mum indicium, quod pecuniis acceptis uel promissis, uel amore car-
nali, aut æmulatione & inani gloria plurimi persecutionem Inquisito-
ribus excitant, Sed patres Inquisitores si solum Deum timuerint, fi-
dei que zelo acti officium quod sibi ex præcepto sanctæ Matris Eccle-
siæ sub censuris diligenter perficiendum incumbit inuicte prosequen-
tur, etiam hos persecutores, qui potissima causa ueræ, quod pestis
hæc inualescat, & innumera multitudo animarum pereat, a Christi
fidelium consortio, quasi lupos arcebunt ab ouium grege.

Quatuor rationes infirmæ seriose recensentur cum solutionibus Ponzi.
magis deficientibus. Cap. IX.

Ratio sexta

So. Ponzi.

Reprobatio
Sol.

SEXTA pro ueritate ratio talis est. Hæc opinio est affirmatiua.
Sergo probabilior: quia qui negat nihil ponit, & negatiua est non
ens: & ideo improbabilis, quia non potest directo sensui subiaceret:
quia entium sunt sensus, non autem non entium: secundum philo-
sophum, 2. de anima. Respondet Aduersarius, quod in criminali-
bus non minus creditur negantibus quam affirmantibus. Præ hæc
pars habet præsumptionem iuris, immo iure probatur in c. Episcopi.
Item negatiua probatur eo ipso quod affirmatiua opposita non pro-
batur. Sed licet etiam ista præmissa ratio inutilis sit; nec ab aliquo
sapiente inducatur, sed solum forte ab æmulis, ut ex debilitate ratio-
num, quibus uideatur opinio nostra fulciri, suspecta merito de ueri-
tate reddatur, immo derisibilis appareat. Nihilominus eam etiã Ad-
uersarius male dissoluit: quia falsum est primo, quod opinio contra-
ria habeat suspensionem iuris, uel probationem in d. c. Episcopi. ut
sæpius est ostensum. Derisibile est etiam dicere, quod uniuersaliter
uerum sit, negatiuam probari, si opposita affirmatiua non probetur.
Alias si non probaretur, quod Rex Franciæ sederet, ex hoc ipso pro-
batum esset quod non sederet: & sic de aliis. Est tamen hoc uerum
& acceptandum in fauorem Rei in iudiciis. Statut enim negatiua
eius, si aliter affirmatio non probetur per testes. Sed in propo sito
sunt inuictissimæ probationes & clarissima indicia pro affirmatiua:
& op-

& opposita negatiua a nullo sapiente probari potest.

Septima ratio talis est. Præsumitur potius ueritas quam fictio. 1.
3. 5. hæc uerba, ff. de neg. gest. Respondet Aduersarius, quod magis
urget ut hæc extimentur ficta: quia procedunt a diabolo deceptore
& mendace. arg. in d. c. Episcopi. Sed quamuis hæc quoque ratio
efficax non sit, nihilominus falsa est illatio Aduersarii, quod ideo hæc
extimanda sint ficta, quia procedunt a deceptore. Dictum est enim
supra, quod qui propterea quod diabolus est deceptor, & habet mil-
le nocendi modos, putaret diabolum nunquam ueritatem dicere,
aut quicquam uere facere uel fecisse, esset hæreticus, quia hoc repu-
gnat sacris litteris. Maleficia etiam uera, eius malitia illata idipsum
comprobant. Quæ etiam narrantur non omnia per diabolum fieri
aut perficiuntur, sed ab hominibus & per homines, ut clarum est.

Octaua ratio in fauorem ueritatis inducta, talis est. Diabolus
contradicit honori Dei & fidei quantum potest: unde procurat, quod
uere & realiter fiant opprobria fidei conculcando realiter crucem &c.
magis quam ficticiæ & in somnis &c. Respondet Aduersarius, quod
per illa soluitur hoc argumentum, quæ dicta sunt supra ad quartum.
Sufficit enim diabolo, quod adoretur in domo &c. Sed licet hoc
argumentum non arguat factum, sed maiorem probabilitatem facti
ueri quam illusorii: sua tamen responsio supra etiam euacuata est,
quam dedit ad quartum. Non enim sufficit diabolo adorari simplici-
ter: sed ex superbia sua appetit similis esse Deo & adorari ut Deus pu-
blice, & coram multitudine quantum potest. Non respondet etiam
Aduersarius ad mortuum de affectato per Diabolum reali & non phā-
tastico contemptu Christi & fidei & sacramentorum. In somnis enim
accidens talis contemptus non imputat ut per se ad peccatum. Maius
est etiam opprobrium publice Christum contemnere, quam seorsum
in domibus, & a paucis similia fieri etiam uigilantibus. Magis autem
odit Christum diabolus, quam omnis alia creatura quemcunque ini-
micum: unde maximam in eum confusionem procurat quantum po-
test. Et eo potissime, cum ex tali publico contemptu maior sequatur
animarum ruina, quam tota intentione desiderat, & omni qua potest
malitia procurat.

Ratio ad idem nona talis est. Contrariorum est eadem discipli-
na. ergo sicut publice abrenuntiatur diabolo in Baptismo, ita uult si-
bi publice homagium fieri, & Christi fidei atque Baptismo abrenun-
tiari. Eadem enim solemnitas debet interuenire in dissoluendo quæ
in conficiendo. Respondet Aduersarius, quod Diabolus non cu-
rat de forma fiendi, dummodo inducat ad factum, scilicet ad pecca-
tum & ad interitum hominis consequenter. Nec ad substantiam Ba-
ptismi

Ratio septi-
ma.
Sol. Ponzi.
Reprobatio
Sol.

Ratio octa-
ua.

Responsio
Ponzi.
Reprobatio
Sol.

Ratio nona.

Sol. Ponzi.

Reprobatio
Sol.

ptismi requiritur illa solemnitas &c. Similiter non omne destruitur eo modo quo colligatur. I. tam nihil naturale. ff. de reg. iur. in glo. Nec reicitur quis a communione fidelium eo modo quo recipitur: quod patet per comparationem Baptismi ad anathema. Argumentum ergo remanet sublatum: quia ad tollendum argumentum sufficit dare instantiam. 1. q. 4. c. sicut vrgeri. & 9. Ethicorum. Sed sicut precedens, ita & hoc argumentum non concludit nisi maiorem probabilitatem, quam non tollit responsio Aduersarii. Et primo patet ex dictis, quare diabolus non satiatur de quocunque modo contemptus Dei & diuinorum & ruinæ hominum. secundo patet quod licet ad substantiam Baptismi non requiratur illa solemnitas: præcipit tamen eam Ecclesia vt conuenienter: quia fit quasi quoddam matrimonium anime cum Christo, quod debet publice fieri, non minus quam matrimonii carnalis contractio. Est etiam quedam fidelitatis iuratio facta summo Principi, votumque solemnne factum Deo, quæ omnia regulariter requirunt solemnitatem multitudinis, quæque suo modo, ergo præ superbiam cum diabolus appetat Dei similitudinem, appetit consequenter quod homagium sibi, & apostasia a Christo publice fiant. Nec est bona instantia illa. Nam excommunicatio & anathematizatio publice fit & cum solemnitate extinguendo ac ad terram proficiendo candelas in ecclesia publica per sacerdotes vestibus sacerdotalibus indutos &c. Sicut etiam cum solemnitate multiplici fit ordinatio clericorum, ita & degradatio pariter seu depositio a statu clericali fit cum solemnitate. Et si aliqua instantia alia dabitur, non erit in similibus: & ideo non tollet probabilitatem argumenti.

Ratio decima.

Responsio
Panzini.

Ratio decima ex d. c. Episcopi. fundamenta sumens male soluitur ab Aduersario. Cap. X.
RATIO decima ad idem talis est. Capitulum Episcopi. huic positioni non repugnat. ergo nihil obstat, quin ista credi debeat. Assumptum patet: tum quia loquitur in alia secta vtpote extimantiū aliquid diuinitatis esse extra vnum Deum: & quod bestie super quas ferebantur, essent factæ ab alio quam a Deo: quæ duo ab his non dicuntur, immo tenent tam bestias eas portantes quam principem apparentem cui obediunt, demones esse sic transformatos. Vnde propter hoc quod istæ credant se portari, non incidunt in errorem quasi credentes illis similia &c. Respondet autem Aduersarius, quod intellectus, quem ipse attulit supra in dicto capitulo, & per quem ista euacuantur, uidetur amicus litteræ, & rationabilior, & magis fauere animabus: quia si pars contraria esset vera, inuitarentur quodammodo

Reprobatio

dammodo omnes ad malos appetitus, a quibus remouentur predicando quod sint falsa. Et propter hoc emanauit forte dispositio illius capituli. Dubia autem debet benigniorem interpretationem accipere. Istæ quoque sectæ similes sunt, quia mulieres istæ sicut illæ aliquid diuinitatis dæmoni attribuunt, cum illum adorent. sicut illæ Dianā &c. Sed licet ratio inducta non habeat proprie vim argumenti, sed magis responsionis ad obiectionem, quæ fit per dicta Capituli illius: nihilominus eo modo quo illationem habet, male soluitur ab isto homine. Et supra clarissime ostensum est suum intellectum in d. c. esse falsum: nec fauere, sed magis nocere animabus, & esse causam maximæ ruinæ in Christi fidelibus, & in tota Ecclesia Dei. Nec inueniuntur nisi sceleratissimi homines & semiinfideles, qui facile possint ad illa trahi, auditis opprobriis contra Christum atque res sanctas in tali cōuentu factis. Benignior quoque pars est veritatem agnitam prædicare quam impugnare, nisi quis benignitatem appellet peccare in Spiritum sanctum. Pium est Christi zelari fidem, ne minimum quid in mundo inueniatur ei aduersum. Et impium cæca mente tot iniurias in Christum rite probatas, non curare, & quasi sint illusiones nolle attendere. Si n. audiretur, quod in tali maligno conuentu fierent coniurationes contra Principem vel libertatē, etiam si vnus solus testis & semina esset, aut puer, sufficeret apud istos qui communiter assentatores sunt Principum, ad inquirendum, torquendum, dammandū &c. Iustior est interpretatio, quæ mouet Christi deuotos & fideles, fidem Christi ab omnibus hostibus eius eorumque fautoribus defendere, quam quæ mouet ad inferendum bellum Inquisitoribus, & molestiam rem Christi agentibus. Tutissima pars est animarum periculis obuiare, & magis corpora iniquorum horū in interitum dare, quā in populo scandalū & vitiumq; hominis ruinā imminentem quali somnia hoccifacere. Quod vero addit, sectam hanc esse similem illi, quia & istæ dæmonem adorant &c. Respondemus, quod licet istæ aliqua signa diuinitatis dæmoni attribuant, non tamen putant illū esse Deum, sed semper cognoscūt atque fatentur illū esse dæmonem: & quod a Deo vero recedant, dæmoni obsequantur, solū prouenit vt obtineant cōmoda. Vnde nō sunt proprie paganorū errore detentæ istæ mulieres, aut idololatæ, sicut illæ erant quæ putabant seminas illas esse conuersas in deas, quibus & diuinitati debitū honorē ob hoc exhibebant atq; cultū: licet & istæ iudicentur propter prædicta vt hæreticæ, quia a fide apostatarunt & diabolo homagiū de corpore & anima sua fecerunt. Et latria soli Deo debita, eū veneratæ sunt. Et hæc sufficiant cōtra responsiones Aduersarii ad rationes pro conclusione nostra ab eodem inductas.

Explicit Apologia secunda, de Lamijs. Incipit Tertia.

Y Post-

POSTQUAM igitur ostendimus tam rationes Aduersarii, contra nos inductas, quam responsiones eius ad rationes nostras a veritate deuiare, consequenter ostendendum est ultimo, quod conclusiones etiam eius ex predictis rationibus & solutionibus deductæ, falsæ sunt omnes. Quarum hæc est prima.

Conclusiones tres quibus negat Ponzinibius striges abuti sacramentis, insidiari pueris ac eosdem occidere: diabolum insuper incubum vel succubum esse, reprobantur. Cap. I.

Prima conclusio falsa. Reprobatio.

MULIERES istæ non portant corpus Christi ad ludum, nec alia obscena faciunt, quæ in processibus Inquisitorum continentur. Sed dicitur quod sicut conclusio ista ex hac falsitate sequitur, quod non portentur hæ mulieres aut viri corporaliter ad ludum, ita etiam in se falsa est. Et rerum euentus hoc ostendunt: quia comprobantur per testes & per confessiones tam dantium quam accipientium sacras hostias, quod in vigilia illas accipiunt, domi portant, & mane sequenti nocte cursus qua dicunt eas portare, & in loco cursus vituperiis affectas relinquere, non inueniunt eas in capsa vel in domo in qua easdem sero habebant. ergo non somniarunt se eas portasse, quia inuenirent eas mane in manu vel in capsa sua, sed vere portarunt. Pleni sunt autem horum, processus Inquisitorum: quibus nolle fidem præstare, fatui hominis potius est, quam proterui, vel ignorantis &c.

Secunda conclusio falsa.

NON est verum quod ingrediantur nocte domos ad strigendum pueros. Quod etiam non videtur verisimile ea ratione, quoniam scriptum est, quod Deus iustus non patitur quemquam iniuste nocere. c. Secundum apostolicam. Item, quia cuilibet datus est angelus bonus etiam ab utero matris, ut cohibeat malitiam angeli mali. 2. d. 12. q. 2. ar. 5. Item, quia (ut dictum est) potestas demonis adempta est per aduentum Saluatoris. Item, quia alias vita & mors hominis esset in potestate demonis & malarum personarum. Quod autem inueniantur strigari paruuli, hoc non est prædicto modo, sed alio, scilicet per incantationes & maleficia, vel etiam naturaliter per oculos vrentes.

Reprobatio.

Sed dicitur quod falsam esse conclusionem hanc, infinitæ comprobant experientie, de quibus aliquas in præmissis opere de strigibus ad veritatem suadendam induxi, ostendens pariter quomodo censendum sit id esse possibile vel impossibile. Et quod addit Deum non permittere quemquam iniuste nocere, si nihil aliud addatur, est falsissimum periculosumque in fide. Alias nullum nocumentum ab homine illatum esset iniustum, Et sic homicidæ ac fures & id genus flagitiosi homines

non

non essent iniusti, quod nullus, nisi forte talis, diceret. Sed bene verum est, quod talia non permittit Deus quin etiam puniat: vel nullum permittit pati iniuste ex parte patientis, & in ordine ad Deum: quia nullus patitur nisi pro aliquo demerito seu culpa, qua Deus offensus est, culpa inquam sua vel alterius, quam potest quis ut suam per proprias passiones facere coactus vel voluntarie. Sicut præ aliis omnibus Christus pro nobis passus est, voluntarieque agnus innocentissimus, licet ex parte ludæorum fuerit iniustissima talis passionis illatio. Similiter alii sancti charitate fragrantibus sepe pro peccatis aliorum penitentiam agunt. Sunt etiam omnes pœnæ iuste a Deo permixtæ infligi hominibus merito peccati originalis: quas pœnas pro originali solum infligit Deus in bonum patientis semper conuertit, si sit doli capax, & patienter propter Deum sustineat. Si autem non sint doli capaces qui patiuntur, cedit eorum pœna in exaltationem diuinæ iustitiæ: & etiam in exaltationem diuinæ sapientiæ, qua iustitia originali propter peccata primorum perentium sublata, reliquit corpus nostrum & quicquid in nobis passuum est in sua naturali conditione, qua compositum ex contrariis, naturaliter alterari possit atque corrumpi. Punit præterea paruulos Deus & similiter alios quoscunque propter peccata parentum. Visitat enim Deus peccata patrum in filios usque in tertiam & quartam generationem, Exod. 20. Similiter Domini ac Prælati propter peccata subditorum, & econuerso sæpius puniuntur, & præsertim si vnus sit alterius causa, vel imitator in scelere. Quod vero addit cuilibet homini datum angelum ad custodiam esse, verum est: sed ex hoc non sequitur, neque necessarium ob hoc est, ut diabolo resistat in omnibus, aut semper. Alias nullus periret in anima vel in corpore per diaboli nequitiam immediate cooperantem præter communem naturæ cursum: quod quidem falsissimum comprobatur, si his quæ passim in mundo referuntur contingere, credendum est. Inscrutabilia sunt iudicia Dei. Iustissime permittit multa mala fieri per demones non obstante regulari custodia bonorum angelorum, quibus quandoque innotescit quod non est pro tunc voluntas Dei quod malo angelo resistan, sed potius ut permittant illius expleri satiarique malitiam. Quorum tamen euentuum, qui quandoque sunt horrendi & miserabiles, causam homines non videntes, supra modum admirantur. Sic fertur his temporibus accidisse mulierem præ desperatione quod a viro despiceretur, commendantem se diabolo, ab eodem protinus occidi, dum facta per eum fallaci promissione, quod eidem ad vota succurreret, illa donauit animam propriam eidem poscenti. Extimandum est enim illam in peccatorum tale profundum fuisse demersam, ut mereretur ex tunc omni angelico destitui præsidio, ac diaboli potestati totaliter relinqui. Occideret autem dia-

Y 2 bolus

bolus omnes peccatores statim, si posset: sed a bono angelo iuxta diuinam miserationem plurimi, & ut in pluribus defenduntur usque ad tempus diuinæ sapientiæ soli præcognitæ. Expectat .n. nos Deus (inquit Propheta) ut misereatur nostri. Quando vero cõpletas nouit iniquitates impiorum, secundum quod suā misericordiam decet atque iustitiā, destitutos auxilio suo, diaboli scuitiæ puniēdos tradit. Quod uero repetit iste dæmonis potestatem adempiā esse per Saluatoris aduentū, supra declaratum est quomodo ad sensum suū, falsum est & hæreticū, & quod in vero sensu non militat contra nos, nec oportet repetere. Aliud etiam quod addit quasi magnum inconueniens, quod uidelicet alias vita nostra & mors esset in potestate dæmonis, & malarum personarum in virtute eius, non est verū sic absolute sequi semper esse vitā & mortē hominum in dæmonis potestate. Sed bene sequitur, quod aliquando, & respectu alicuius, & hoc non nisi ex iustissima Dei permissione, ut supra deductū est. Cor etiam Deus innocentes in se pueros aliquando permittat strigibus occidi vel lamiari, plures in nostro opere rationes assignauimus, quos etiā si parentes uespere signo crucis cõmuniter ac Domino precibus cõmendarent, nil mali nocte illa procul dubio paterentur, defendente eos angelo bono sibi ad custodiam delegato. Quod uero addit pueros per alia maleficia strigiari, contra seipsum iam pugnat. Neque enim maleficia sortiuntur effectū, nisi per speciale diaboli operantis aut cooperantis auxiliū, ut notū est scientibus quid hæc important. Prædictis autem non obstat infici quandoq; paruulos per vrentes uetularum oculos, cuius euentus etiā reddidimus causam in opere nostro. Sed ultra prædictos modos maleficiantur etiā & occiduntur a strigibus, modis in eodem opere explicatis. Et sicut non nisi iuste permittit Deus innocentes maleficiis perire, ita debet concedere Aduersarius, quod & a strigibus destruantur non nisi iulla Dei permissione. Sed de his satis dictum est in superioribus.

*Conclusio
posita falsa*

Firma stat sententia Archiepiscopi Florentini, secunda parte tit. de luxuria c. 4. ibi. Quo ad secundum, dicentis ex compendio theologiæ, quod cum diabolus inducit ad vitium contra naturam, aufugit, propter nobilitatem suæ naturæ abominans tantū scelus. Infert autē Aduersarius ex hoc, falsum esse quod affirmant striges, uidelicet quod diabolus sit eis incubus aut succubus contra naturam: licet videatur mirum, quod diabolus sic fugiat, cū sit nefandissimus &c. sed potest (inquit) dici, quod non fugit, nisi quando uidet sic incensos homines quod omnino peccabunt illo etiam non ulterius instigante. Sed dictum Archiepiscopi licet in nullo sacræ scripturæ loco fundamentum ueritatis assumat, saluari tamen potest, non obstante ueritate eorum quæ dicuntur a strigibus. Neque loquuntur authores illi nisi de peccato contra

contra naturam inter homines perpetrato, quod magis abhorret diabolus, quia non solū est contra ordinationem & rectitudinem moralem ut alia peccata, sed etiā contra naturalem: & ideo secundū genus est sibi ex hoc contrariū, quia naturalia in dæmonibus remanserūt splēdida post peccatū secundum Diony. Vbi ergo potest sine sui præsentia peccatum hoc fieri, inducit quidem ut fiat propter inordinationem moralem, cuius ipse caput & author est. Fugit autem in facto propter nobilitatem suæ naturæ, cui consequenter contrariatur omne quod contra naturā est. Sicut autē propter inordinationem primi peccati sui obtenebratus est intellectus angeli, & scedatus affectus, quo ad ea etiā in quæ naturaliter per tales potentias inclinatur, ut omnia a se intellecta negant & desiderata, in malū finem ordinet, superante malitia naturā elegantem, ita ubi sine sui præsentia non potest ad uitū quod abhorret inducere, aut non æque cito uel facile, ne dum se præsentem, ueruerit cooperatorem esse prælegit, ut suæ malitiæ ac inuidiæ cõtra homines (hoc ipsum Deo opti. non nisi iustissime permittente) satisfaciatur, quā uelit naturæ suæ pro tunc dignitatem attēdere, aut eidem non iniuriā quodāmodo facere. Credo quod Aduersarius dicet has mulieres quādo talia patiuntur, etiam somnare. Ouirilem considerationem. Dari autem succubos & incubos spiritus, in nostro primo opere attestatio nibus sanctorum Doctorum comprobatur, ita ut Augustinus talia negantes, iudicet impudentes.

*Non admittendas striges contra striges in testes, & ob id Inquisitorum
processus esse infirmos, quod duabus conclusionibus Ponzii
complectitur, reprobat. Cap. III.*

NON sunt ergo admittendi tales testes, non obstante. c. In fauorem. de hæret. in. vi. cum sint personæ delictæ: & dicta eorum procedant ab his qui per homines deceptos, alios quotidie decipere gestiunt 26. q. 2. c. Qui sine Saluatore. q. 5. c. Nec mirum. & etiam quia hoc modo dæmone illudente possent boni & iusti accusari, cū dæmon se transfigurer in diuersas personarū species, & eas ostendar. d. c. Episcopi. Immo omnibus tam contra se quam contra alios de huiusmodi deponentibus uel testificantibus, aut certe consentientibus, credendū est, dummodo non deprehendantur capitales inimici, uel in aliis insaniat, ut in opusculo nostro deductum est, non obstante aliqua illusione, quæ in talibus sæpius interuenit. In principalibus .n. propter quæ deprehenduntur apostata uel hæretici, non illuduntur. Sicut in abrenuntiatione fidei & baptismi, in abusione sacramentorum, in homagio facto diabolo, & aliis pluribus nefandissimis. Quod uero additur, quæ possent

*Conclusio
quarta falsa*

Reprobatio.

possent iusti & innocentes accusari per c. Episcopi. Responderetur primo, quod c. non loquitur de ista secta, ut sepius dictum est. Secundo, quod licet diabolus quo ad suam potentiam naturalem posset figuram personarum etiam innocentium assumere, illasque quasi presentes in ludo illo præferre, non est tamen credendum, quod Deus id permittat, nisi forte tales personæ etiam si non pro iustis, alias tamen fuissent presentes. Posset enim iuste id Deus permittere ut de facto præterito puniretur, quod sic accusat, & ad questionem appositam cõteri iam cogerentur. Non est etiam sine tali excusatione facti, hoc putandum esse quasi impossibile absolute, uel etiam ordinarie, quod uidelicet Deus permittat aliquos etiam innocentes accusari, occulto aliquo suo iudicio: sicut & in aliis criminibus diuina permissione quandoque innocentes etiam accusantur, atque damnantur ab hominibus ex ignorantia excusabili, uel etiam ex malitia. Tales tamen si fuerint amici Dei, suam innocentiam tandem manifestam facient, aut in bonum eorum ceder quicquid contra iustitiam patientur, puta in remissione in peccatorum, & in præmiorum cumulum propter patientiam. Id tamen non nisi rarissime Deum permittere, proculdubio credendum est. Et deprehendi facile posset delusio, quando postmodum in uigilia non conuenirent cum aliis in dictis & factis, quæ contigisse referrentur in ludo. Non est autem ob hoc omittendum iudicium contra tales, quando iuridice deponuntur, aut accusantur, nisi expresse deprehenderetur illo, um innocentia ex modo respondendi, quod prudentiæ iudicium relinquendum est. Si enim simpliciter ex hoc motiuo dimitteretur iudicii prosecutio contra tales, par ratio esset ut etiam contra innocentes iudicario ordine facta iudicia uniuersaliter essent damnanda: quod est falsum, cum iura supponant immo decernant, quod si iudex solus etiam pro certo sciret innocentem aliquem accusari, quando non posset innocentiam illius aduersus allegata probataque defendere, non deberet iustitiam petentibus denegare, & accusatum absolueret. Si conclusio ergo prædicta procederet, uel prædicta pro illa ratio efficacia haberet omnia iudicia circa cetera quoque crimina deberent auferri, eo quod plerumque interueniant iniustitiae, multæque falsitates: quin immo totius mundi decentissimus a Deo constitutus ordo violandus esset, et ex toto tollendus: ex eo quod aliquæ fieri contingunt contra uel præter rerum naturam, ut monstra. Hæc igitur cum absurda sint, eo quod propter ea quæ contingunt, ut in paucioribus & per accidens, non est regularis ordo violandus siue mutandus, pater quod propter hoc etiam quod infertur, si quandoque contingeret, non sunt minus credenda uel iudicanda quæ deponuntur contra striges, aut referuntur ab eis, immo sunt omni studio & seueritate funditus extirpanda, quando ex hoc ipso deprehendantur esse magis periculosa,

calosa, quod sunt magis occulta, & ob hoc facile remedium adhiberi non possit.

Vbi Aduersarius indicandus uenit atque damnandus, alios gestit pro cæcisimis damnare uerbis. Cap. LIII.

Inquisitores debent facere adiurare illam opinionem, quod catur ad ipsum ludum, seu quod portentur persona de loco ad locum in corpore: & vere, cum talis opinio sit reprobata: quod puto notandum. Omnia uiri præsumptionem, o detestanda insaniam. Non abiuratur coram Inquisitoribus nisi hæreses: non abiurant nisi hæretici. Ergo ne hæresis erit illa opinio, quam domini Inquisitores defendunt, & secundum eam indicant extrema damnatione dignos fidei inimicos, quam Illustres Theologi, necnon Canonistæ ueram & catholicam esse probant? O extremam uiri stoliditatem! A quo reprobata est hæc opinio? nonne ab uno solo sic delirante lurista, ut omnes sapientes theologos ad risum prouocet reprobatio eius? Theologi igitur omnes, immo iudices ipsi domini Inquisitores totius Italia, Franciæ, Germaniæ, Hispaniæ, qui huius opinionis sunt, & secundum eam iniuste defendunt Christi fidem, pestiferos apostatas e medio tollentes, coram Inquisitoribus adiurabunt? Quis autem erit in causa fidei iudex, si iudices ipsi indicandi ueniunt? Certe bonum iam erit ut S. D. N. constituat hunc præclarum uirum iudicem uniuersalem contra Inquisitores. Sed melius est ut suæ salutis consulentes Inquisitores hunc uirum de hæresi ex hoc suspectum, quod opinionem reprobat, quæ firmitatem suscipit ex sacris literis Pontificumque decretis: in multis etiam deprehensum a ueritate fidei in hoc suo opere deuiare, præoccupent & contra eum cito procedant tanquam de hæresi vehementer suspectum, necnon hæreticorum fautorem, defensorem, ac pro modulo suo sanctissimi officii fidei impeditorem Publiceque (nisi humilietur) dehonestatum, omnem hæresim & fautorem abiurare faciant, quando redire ad Ecclesiæ gremium uoluerit: uel certe obstinatum tradant brachio seculari: uel etiam damnent, & igni publico iudicio tradant eius hoc opus ignorantie plenam & infidelitatem refertum. Ne forte si fuerint negligentes, plures patiantur ei similes aduersarios. Non possum non obstupescere, quanto magis attendo conclusionis huius, immo authoris eius stultitiam. Si uerum esset quod dicit iste misellus, Papa quoque cum faueat Inquisitoribus contra tales, Episcopi, eorumque vicarij, cum sint cõiudices, Doctores quoque & omnes consiliarij concurrentes ad damnationem talium apostatarum, deberent hanc hæresim abiurare: & iste solus, qui has ineptias inuexit, fidelis erit, immo adiurantium iudex, & abiurationes ipse indicet

Conclusio
quinta falsa
& execrabilis.
Reprobatio.

dicet atque recipiet. Hæc ab omnibus notari profecto debent, & in
ter omnia dogmata pessimum cenferi.

*Aduocandos esse Iuristas ad Inquisitorum processus formandos & per-
ficiendos, quod Ponzinib. septima conclusione nititur suade-
dere, reprobatur. Cap. V.*

*Conclusio
falsa.*

Reprobatio.

POSTquam scientia nostra est conferens ad disputationes Theolo-
gales, maxime ubi agitur de executione iustitiæ, doctores iuris sunt
vocandi, ut assistant processibus Inquisitorum ac examinationibus &
questionibus. Ipsi enim sunt tractatores criminalium, & non post per-
fectum processum differatur eorum uocatio. Et sic obseruari debent co-
stitutiones, c. Ut commissi. & c. fin. de heretic. in vi. cum concor.
Ergo ne sancta mater Ecclesia, quæ determinat quod solum semel & in
fine iudicii debet sibi inuicem iudices fidei communicare processus,
ut patet in extraua. Bened. xi. Ex eo. & explicare per totum coram epi-
scopo, uel eius Vicario, si Inquisitor, uel eius Vicarius procedit, uel
econtra, si Episcopus procedit, uel eius Vicarius, uocatis tunc peritis
in iure & Theologia, iuxta quod iubetur in d. c. Ut commissi. & c. Sta-
tuta. de heret. in vi. errauit & debuerat iniungere Inquisitoribus ne
sine doctorum præsentia & consensu quicquam iudicialiter attentare
præsumerent? O præsumptionem pessimam. Nunquid igitur cū opus
fuerit strigem examinare, patres Inquisitores totum collegiū Iuristarū
tenebuntur aduocare, qui secundum iura neque coniudicem ad hæc
vocare tenentur? Quod leges conferant ad aliquas, non autē ad omnes
disputationes Theologales, concedimus, & ad illas conferunt non nisi
ancillarum more subserviando. Hic autē homo uult esse iudex & cen-
sor Theologorū. Tractatores sunt iuristæ criminalium civilium, non au-
tem spiritualium, quale crimen est hæresis. Sed Theologi non solum
sunt horum criminū primi tractatores: uerum etiam iudices & exter-
minatores. Non sic artauit Inquisitores Ecclesia, ut teneantur peritorū
quos aduocauerint consilium sequi. Sed honorem dedit eorum offi-
cio, ut more principum iudicantium sic habeant consiliarios & assēs-
sores, ut in eorū tamen sit potestate cum suo collega pro arbitrio pro-
prio ferre sententiam. Modos etiam proprios habent Inquisitores in
procedendo, uariasq; penitentię imponendę consuetudines, quarum
sepenumero ignari sunt Iuristæ. Et ob hoc sæpe contingit eos esse im-
pedimento Inquisitionis officio Inquisitoribusque molestos, dum co-
nantur eos artare ad comune modum examinandi testes, aut reum:
licet in hoc qui sunt prudentiores communiter remittant ad ipsos In-
quisitores, ut sic etiam collega (ut par est) mutuo sibi inuicem defe-
rant

rant: & Doctores eisdem (sicut ipse expertus sum) obsequentissimos se
gratis præstent zelo fidei, quam communiter (ut decet ueros christia-
nos) in uicte tuemur. Et hæc dicta sint ad conclusiones erroneas. Aduer-
sarii, qui patribus Inquisitoribus obsequiosum se non præstitit, sed po-
tius odiosum atque insensum, prouocans etiam alios sibi similes his
suis scriptis, ut idem attentare non uereantur. Sed comperta nunc per
hæc nostra opuscula talium scriptorum illius & opinionum uacillare,
spero quod tam ipse, quam alii resipiscant, & ad propria studia ocu-
los, manus, calamusq; conuertent.

Explicit Apologia tertia de Lamijs. Incipit Quarta.

*Vnum Oltradi apud quosdam Iuristas famosum dictum de
Lamijs reprobatur.*

OSTIS autem prædictis conclusionibus suis in prædi-
cto tertio tractatu suo Aduersarius subnectit alias. 26. con-
clusiones seu regulas uel dicta, tam ex doctrina Oltradi fa-
mosissimi doctoris, quam ex propria officina. Quibus exa-
minatis, nil falsitatis circa eas impugnare pro nunc occurrit, nisi unū
quod refert in 16. conclusione ex consilio Oltradi. 210. Hoc, inquam,
quod non omnis inuocatio demonum sapit hæresim manifestam, sed
solum ea qua demon inuocatur ut faciat, quæ non sunt ei propria, sed
creatori, puta, ad prænuntiandum futura: non autem si inuocetur ad
faciendum ea quæ non excedunt eius propriam facultatem, puta, ad
tentandum seminas de ueneris & huiusmodi. Nisi forte, inquit, fie-
ret & hoc per modum adorationis, secus per modum imperii.
Sed deceptus est Oltradius & omnis qui eum sequitur in hoc passu, pu-
tans, quod talis inuocatio, ad ea etiam quæ sunt demoni propria, quia
non sapit hanc hæresim manifestam, quod uidelicet insinuet ex facto
illo, esse aliquid demoni attribuendum, quod non est demoni pro-
prium, puta futura cognoscere, ideo nullam sapiat, seu (quod idem
est) simpliciter non sapiat hæresim manifestam. Quod est arguere
a particulari ad uniuersalem negatiue contra regulas dialecticę, in
proposito sic arguendo: Non sapit hanc hæresim manifeste, ergo
non sapit hæresim manifeste. Sicut enim ex hoc, quod aliquis non
est hic homo, puta Ioannes, non remouetur quin sit homo, pote-
rit enim esse Petrus; ita ex hoc quod inuocatio demonum ad ea quæ
sunt demoni propria, non sapit hanc hæresim, quod attribuitur demo-
ni quod est Deo proprium, non remouetur quin sapiat aliam hæresim,

*Opinio Ol-
tradi.*

Reprobatio.

Z uel

vel infidelitatis speciem manifeste. Id autem non aduertit Oltradus: nec mirum, cum esset purus Iurista non habens ex propria professione subtilem cognitionem distinctionis hæresum vel specierum infidelitatis, nec prævalens iudicare quibus factis vel dictis vel a deprehendantur, quæ ad hæreses proprie spectant. Theologalis enim est hæc discussio, sicut etiam eorum proprium est de opposito infidelitatis, de sana inquam & perfecta fide Christi plene subtilissimeque tractare. Dicendum est igitur, secundum sanctos Doctores sacrosque Theologos, quod omnis inuocatio demonum ex hoc sapit hæresim manifestam, quod semper & inseparabiliter habet pactum infidelis amicitie cum dæmone tacitum vel expressum, uerbo uel facto, etiam si sacrificia desint. Dum enim faciunt homines id quod a solo dæmone institutum est fieri sub pacto inito saltem cum primo facti authore ad aliquid consequendum, alii qui primum in hoc imitantur, & querunt ex facto illo a dæmone consequi quod expetunt, proculdubio ratum habent pactum quod prius interuenit, & sine quo nil consequi possent ab inuocato dæmone, & sic conuincuntur pactum tacitum & ipsi habere cum dæmone. Et quanto magis si aperta voce gestu uel nutu dæmonem inuocant, eius implorantes auxilium? Habere autem pactum quodcumque tacitum uel expressum cum dæmone, ad apostasiam pertinet a fide secundum Aug. & habetur. 26. q. 7. c. Non obserueris: & secundum sanctum Thom. in 2. dist. 7. q. 2. art. 2. quia talia quæ excedunt etiam hominis facultatem (ex hoc enim dæmonem inuocat homo, quia per se non potest) non sunt expetenda fieri per virtutem dæmonis, neque quo ad principium uel medium, neque quo ad complementum operis: sed a nullo cum mala sunt quæ petantur: vel si bona, a Deo solo, vel eiusdem virtute ab amicis illius. Iuxta illud Isa. 8. Nunquid populus non querit a Deo uisionem pro uiuis & mortuis? Vnde inuocatio dæmonem in talibus non tanquam Dei amicū, conuincitur ad eum recurrere tanquam ad Deum suum, & habere pacta cum eo infidelis amicitie: & consequenter apostatasse a fide. Talis autem apostasia ad hæresim pertinet: immo est omnis infidelitatis grauissima, ut patet per S. Tho. sec. 2. q. 12 art. 1. comprehendens virtualiter omnes hæreses, si simpliciter recedat quis a fide, & cultu veri Dei & domini nostri Iesu Christi, dæmoni adherendo. Vnde absolute & sine distinctione omnis inuocatio dæmonis sapit hæresim manifeste. Sicut absolute & sine distinctione hoc dicit glo. in uerbo. Saperet. c. Cum accusatus. de hæret. lib. vi. Non est autem apostasia nec ad hæresim pertinet omnis uocatio dæmonū, vel familiaritas in loquendo præcipue cum arreptitiis, etiam si mala sit, neque omne imperium, præcipue ex parte Dei: quod pertinet ad exorcistas. De ratione enim inuocationis est quedam subiectio habens an-

nexas

nexas preces & cultum inuocantis ad eum qui inuocatur tanquam a ultimo refugium in re pro qua fit inuocatio, quem cultum semper obseruant Necromantici & alii tales viri diabolici, etiam si non querant a dæmone consequi nisi quæ possibilis sunt illi. Nullus enim negaret quin nefarias preces circa aras idolorum emittere, sciret hæresim manifeste, ut glo. in eodem uerbo confirmat. etiam si taliter operans diceret se id non fecisse, nisi ad consequendum dæmoni possibilis, puta, mulieris amorem. Hoc autem non est nisi propter pactum tacitum uel etiam expressum, quem ex hoc facto cum dæmonibus conuincitur habere, quorum quidem idola plena sunt, & consequenter propter apostasiam. Ergo multo magis si ipse dæmon immediate per se inuocetur, & non mediante idolo, quacunque ratione uel causa. Non est igitur in hoc sequendus Oltradus ut pote qui ad pauca respexit, & præcipue non considerando quod de ratione inuocationis dæmonis est adoratio: quia cultus est cum subiectione, non referendo ad uerum Deum. Inuocare enim in sacra scriptura pro actu latrice sumitur. Vnde gl. super illud Gen. 4. Ille cepit inuocare nomen Domini, sic dicit: Inuocare id est quod colere & deprecari. Et gl. super illud Ro. 10. Quicumque inuocauerit nomen Domini saluus erit. dicit: Inuocauerit se subiciendo & colendo. Et proprie Deo deberi inuocationem patet per illud Isaia: Querite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est. Et in Psal. Inuoca me in die tribulationis. In cuius etiam signum per increpationem dicit Dominus populo rebeli & infideli. Iud. 10 Reliquistis me, & coluistis Deos alienos. Ite & inuocate Deos quos elegistis, quasi dicat, Deus iam inuocari debet. Si ergo illi sunt dii vestri, inuocate eos. Et 3. Reg. 18. Dixit Helias sacerdotibus Baal. Inuocate nomina deorum uestrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei. Vnde patet, quod inuocatio præcipitur fieri Deo ut actus latrice: & hac eadem ratione prohibetur fieri dæmoni. Et consequenter omnis inuocatio est cum adoratione: nullaque cum puro imperio: quia adoratio est de ratione inuocationis ut dictum est. Si autem per inuocationem, ipse communiter accipiat uocationem demonum, improprie loquitur, & in proposito non interuenit sola uocatio, sed uera inuocatio dæmonis, eo quod antequam Necromantici ac malefici dæmonibus imperent, uel eos ad uota cogant, præcedunt uarii cultus & obseruationes nefarias, sapientes apostasia a fide secundum iuris interpretationem, quod non nisi exteriora diiudicat. Nullo ergo modo est audiendus hoc in loco Oltradus. Sanctis ergo Doctoribus, quibus innititur prædicta glo. in uerbo Saperent, potius quam Oltradio acquiescendum & adherendum est. Ex his omnibus patet, quod determinatio Aduersarii & prædictus eius tractatus, in nullo præualet contra patres Inquisitores, sed multis

180 F. BART. SPI. IN PONZIN. DE LAMIIS.

multis falsitatibus refertus & ineptiis, procul ab omnium sapientum oculis est abiiciendus. Et strigum pessima secta debet omni conatu per ipsos Inquisitores procul omni timore fugari ac exterminari, ad fidei defensionem, & domini nostri Iesu Christi laudem, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.

F I N I S.

Edita sunt hæc opera Anno Domini. MDXXV. Per R. In Christo Patrem F. Bartholomæum Spineum Pisanum Sacræ Theologiæ Doctorem Ordinis Prædicatorum Vitæ Regularis.

R E G E S T V M.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Omnia folia Z, tantum semifolium.

R O M A E,

In Aedibus Populi Romani.

M D L X X V I.

